

NÚRIA MEDRANO I TORRES

BALLEM?

*Les orquestres
a la Conca de Barberà
(1936-1979)*

NÚRIA MEDRANO I TORRES

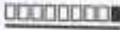
(Monthblanc, 1976) és mestra diplomada en Educació Musical i llicenciada en Història i Ciències de la Música. Interessada per la música des de ben petita, estudia violí i viola i toca en algunes formacions instrumentals com la Camerata XXI. Actualment es dedica a la docència en l'àrea de música en un Institut d'Ensenyament Secundari, col·labora habitualment en publicacions comarcals i recentment ha finalitzat els estudis de doctorat amb la tesi *Músics, cançons i balla a la Cança de Barberà*, presentada a la UAB el 2009.

• Col·lecció Aires de la Conca – 9 •

BALLEM?

**LES ORQUESTRES A LA CONCA DE BARBERÀ
(1936-1979)**

Núria Medrano i Torres

Cossetània
 EDICIONS

*Aquest treball fou guanyador del X Premi biennal Aires de la Conca,
de recerca comarcal, convocat pel Consell Comarcal de la Conca de Barberà,
en col·laboració amb l'Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà. Comptà amb un jurat
format per les persones següents: Antoni Carreras i Casanovas, Josep M. Carreras i Turrigó,
Josep M. T. Gruu i Pujol, Josep M. Porta i Balanyà, Josep M. Sans i Travé,
Jordi Travé i Travé i Jordi Villar i Lliarte.*

Editat amb la col·laboració del

**Consell Comarcal
de la Conca de Barberà**

Primera edició: setembre del 2010

© Consell Comarcal de la Conca de Barberà

© Cossetània Edicions

© Núria Medrano i Torres

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 • 43800 Valls
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Arts Gràfiques Requesens

ISBN: 978-84-9791-755-1

Dipòsit legal: T-1.153-2010

Ya no estás más a mi lado, corazón,
en el alma sólo tengo soledad,
y si yo no puedo verte,
qué poder me hizo quererte
para hacerte sufrir más.

Siempre fuiste la razón de mi existir,
adorarte para mí era obsesión,
y en tus besos yo encontraba
el calor que me brindaba
el amor y la pasión.

Es la historia de un amor
como no hay otro igual,
que me hizo comprender
todo el bien, todo el mal,
que le dio luz a mi vida,
apagándola después.
¡Ay, qué vida tan oscura!
Sin tu amor no viviré.

CARLOS ALMARÁN

A tots els qui estimen la música.

Estudi realitzat dins el marc dels treballs del Grup de Recerca de la UAB "Les músiques en les societats contemporànies", 2009-SGR-227.

ÍNDIX

AGRAÏMENTS.....	7
PRESENTACIÓ, <i>per David Rovira i Minguella</i>	11
PRÒLEG, <i>per Jaume Nonell i Juncosa</i>	13
1. INTRODUCCIÓ.....	17
2. LA GUERRA CIVIL.....	19
3. ASPECTES GENERALS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS.....	25
3.1. Un nou context.....	25
3.2. Represa de l'activitat musical.....	27
3.3. Instrumentació i integrants de les orquestres.....	30
3.4. Membres destacats: director, representant i vocalista.....	31
3.5. La publicitat.....	37
3.6. Les temporades, les actuacions i les orquestres foranes.....	38
3.7. El repertori i les estructures del concert i del ball.....	44
3.8. Contractació i censura.....	56
3.9. Finalització de les orquestres.....	65
3.10. Els conjunts.....	67
4. MONTILANC.....	71
4.1. Orquestra Amorós.....	71
4.2. Orquestra España, primera etapa.....	84
4.3. Orquestra Ritmo y Melodía i segona etapa de l'Orquestra España.....	93
4.4. Duo Xogüin.....	103
4.5. Conjunt Capri.....	105
4.6. Conjunt Mar-Vi.....	110
4.7. Formacions foranes.....	111
4.8. Altres agrupacions.....	122
5. L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ.....	125
5.1. Orquestra Damians.....	125
5.2. Los Maniáticos del Ritmo.....	131
5.3. Orquestra Jimsson.....	133
5.4. Els Estels - Víctor y Sus Munster's.....	139
5.5. The Byok's.....	140

ÍNDIX

5.6. Formacions foranes.....	141
5.7. Altres agrupacions.....	145
6. SARRAL.....	147
6.1. Orquestrina Bonet.....	147
6.2. Melódicos Jazz.....	148
6.3. Orquestra Unión.....	150
6.4. Formacions foranes.....	153
6.5. Altres agrupacions.....	156
7. SOLIVELLA.....	157
7.1. Los Azules.....	159
7.2. Orquestra Yolanda.....	162
7.3. Orquestra Celi.....	172
7.4. Formacions foranes.....	176
7.5. Altres agrupacions.....	178
8. VIMBODÍ.....	181
8.1. Orquestra Nadal.....	181
8.2. Orquestra Juventud.....	185
8.3. Els Isards.....	185
8.4. Formacions foranes.....	187
9. BLANCAFORT.....	189
10. CONCLUSIONS.....	193
11. FONTS DOCUMENTALS.....	197
11.1. Arxius, museus i registres civils.....	197
11.2. Bibliografia.....	198
ANNEX I. LA COMARCA DE LA CONCA DE BARBERÀ.....	203
1. Situació geogràfica.....	203
2. Població.....	204
ANNEX II. QUADRES CRONOLÒGICS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS.....	205
ANNEX III. COMPONENTS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS.....	209
1. Relació completa.....	209
2. Relació per població i orquestra.....	252

AGRAÏMENTS

Aquest treball hauria estat gairebé impossible de fer sense l'ajuda —i sovint la paciència— tant de les persones que m'han deixat remenar entre les fotografies i els records com de les que m'han anat guiant en aquest llarg camí. A totes elles els expresso el més sincer agraïment tant per les estones passades com per la cessió de les fotografies:

Jaume Ayats i Abeyà, director de la tesi doctoral

PERSONES ENTREVISTADES

Cosme Albaigés
Eulàlia Albareda
Alfons Alsamora Jiballí
Josep M. Amorós Bayer
Maties Amorós Cervelló
Antoni Amorós Pascual
Damià Amorós Rosanes
Maria de la Serra Amorós Sans
Susanna Andreu
Ramon Andreu Miró
Núria Anglès Carreras
Remei Antonio
Jaume Arbós Palau
M. Dolors Armengol Casanovas
Maribel Avià Mestres
Raimunda Badia
Josep Badia Dolores
Jaume Badia Timoneda
Francesc Balanyà Andreu

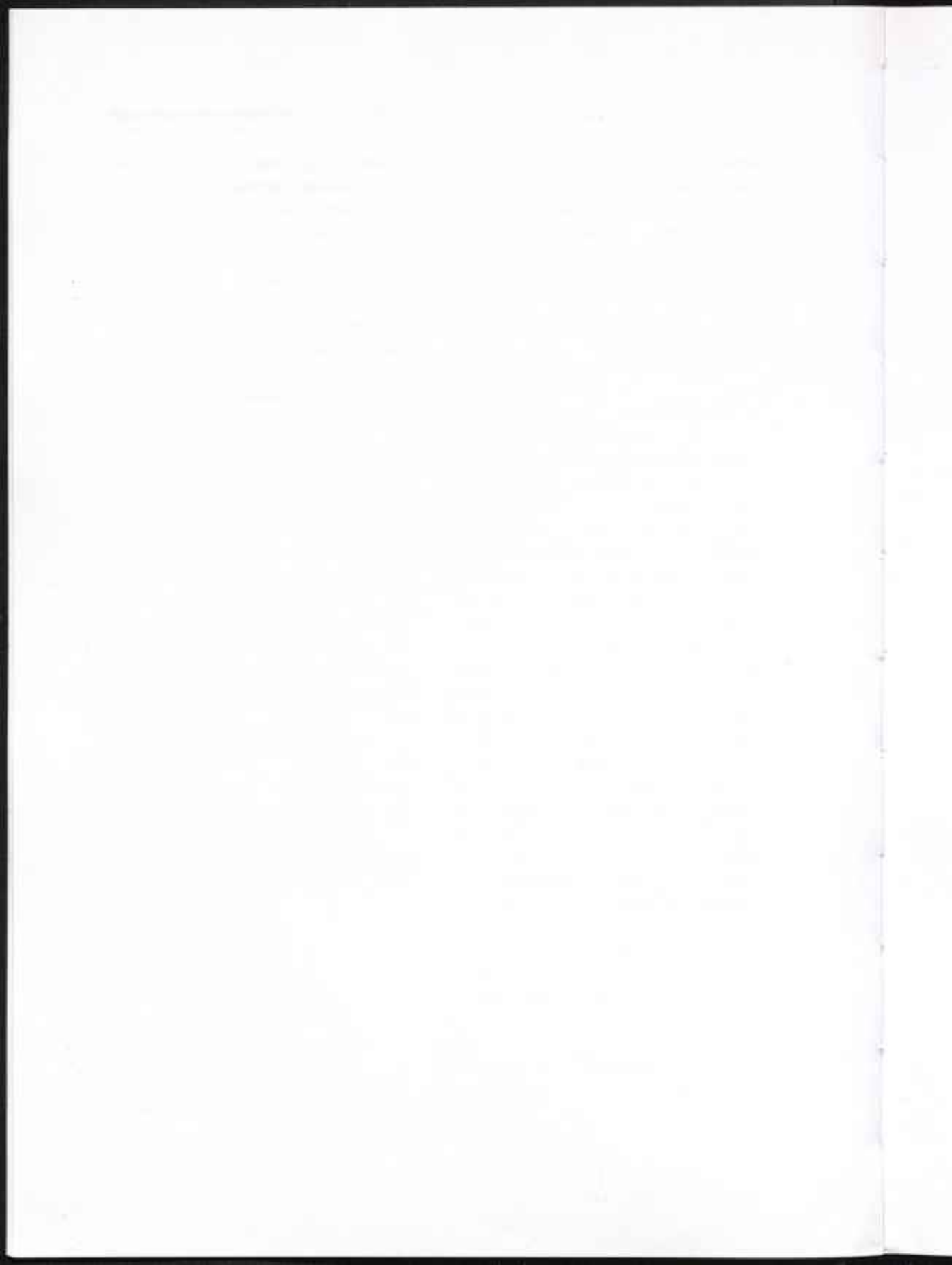
Enric Baldrich Palau
Josep M. Ballart Segura
Josep Barberà Compte, José de Marcos
Pilar Bayer
Josep Benet Esteller
Teresa Blavi Güell
Celerina Bonet
Antoni Bonet Potau
Nuri Borràs
Joan Borrull Fontana
Rosa Anna Bosch
Magí Bosch Carreras
Pilar Briansó Debat
Josep M. Bruno
Joan Bulló Gassó
Josep M. Cabestany Marimon
Ramir Caixal Deutú
Josep Anton Cantó
Josep Capdevila Sanahuja

Enric Capdevila Torres
 Josep M. Cardona Francesch
 Jordi Carles Albino
 Regina Carrasquet Ballet
 Ramona Cartanyà Robusté
 Robert Castro
 Vicenç Castro Gregenzan
 Ramon Ciurana Bové
 Dolors Civit Balsells
 Aurora Clarassó Cantó
 Francesc Cortès i Mir
 Anna Costal
 Montserrat Dalmau Cartanyà
 Ramon Duch Nadal
 Salvador Duch Sans
 Miquel Español Español
 Mundeta Esplugas
 Josep M. Farran
 Rosa Farré Rosich
 Ramon Francesch Ollé
 Flora Freixas Badia
 Mercè Freixes
 Maria Fonoll Solé
 Joan Anton Font Monclús
 Rosa Furné Orga
 Teresa Gabardós Català
 Joan García Llorit
 Jacint Gasol Rué
 Mn. Josep M. Gavalda
 Joaquim Gelambí Hernández
 Francesc Gili Rubió
 Anton Giné Recasens
 Daniel Giné Sanahuja
 Josep Giné Tarés
 Leonor Gómez Juncosa
 Jaume Gómez Travé
 Josep Gomis Martí
 Josep M. T. Grau Pujol
 Valentí Gual Margalef
 Josep M. Guarro Martorell
 Carme Iglesias
 Mercè Iglesias

Cecília Iglesias Bordera
 Josep Iglesias Bordera
 Carles Iglesias Ribas
 Jaume Iglesias Sans
 Francesc Jiballí Cuadras
 Josep Jiménez Constantí
 M. Carme Jodra
 Joan Jordà Quilez
 Ernest Jordana Sanahuja
 Josep Jové
 Víctor Lleixà
 Josep Llorens Civit
 Josep Llorit Rosell
 Carme Manresa
 Ramon Manresa Bernat
 Jaume Manresa Saltó
 Ramon March Ballart
 Isidre March Dalmau
 Argèlia March March
 Lina March March
 Antoni M. Marsal i Bonet
 Anton Martí Civit
 Martí Martí Sugrañes
 Rosita Mas
 Ferran Masdeu Pàmies
 Rosita Maseras Dalmau
 Maria Maseras Ferré
 Josep M. Mateu Pons
 Francesc Mercadé Vallverdú
 Dolors Mestres Solé
 Jaume Miró Calderón
 Joan Mogas Malet
 Adolf Moliner Cardona
 Arnaldo Montaña Lladó
 Ramona Montseny Fonoll
 Teresa Nadal Anglès
 Josep M. Nadal Deutó
 Carme Nadal Oliva
 Quimeta Navarro Matutano
 Víctor Novellón Espallargas
 Maria Palau
 Joan Pàmies

Josep Pascual
 Núria Penedès
 Ramon Poblet Capdevila
 Ramon Poblet Grimau
 Josep M. Porta Balanyà
 Josep Prats
 Josep M. Puig Gost
 Maria Pujades Capdevila
 Xavier Queralt Ferré
 Josep Queraltó Gaya
 Josep M. Recasens Comas
 Josep Recasens Llorc
 Anton Remolà Solé
 Ramon Requesens Queralt
 Teresa Ribes Roset
 Antoni Ricard
 Amadeu Roca
 Jordi Roca i Armengol
 Jaume Roca Espasa
 Antonieta Rodríguez Rovira
 Josep Roig
 Ramon Roig Masalías
 Josep M. Rosell
 Josep M. Roselló Fabregat
 Josep M. Roselló Garriga
 Mercè Roselló Pràdanos
 Ramon Rosich Trullols
 Joan Rovira Grau
 Ramon M. Rué Roig
 Manel Rull Cots
 Josefina Sales
 Josep Salvat Andreu
 Lourdes Sanahuja

Ramon Sanahuja Cartanyà
 Tomàs Sanahuja Queralt
 Josep Sanahuja Viñes
 Josep Sanjuan
 Josep M. Sans
 Josep M. Sans Cardona
 Magí Sans Solé
 Felisa Segura
 Joan Serra Bové
 Gabriel Serra Cendrós
 Josep M. Serra Rosario
 Maties Solé Maseras
 Laura Soler Moix
 Jaume Solsona Badia
 Josep Solsona Badia
 Jaume Tardiu Saperas
 Joan Tarragó Cots
 Josep Tarragó Vilà
 Josep Tarrats Andreu
 Emili Torrijos Plana
 Frederic Torruella Piñol
 Josep M. Torruella Roig
 Jordi Travé Travé
 Ramon Tuset Contijoch
 Josep M. Vallès
 Ramon Vallvé Anglès
 Núria Vallverdú
 Joan Vendrell Anguera
 Mercè Viñes Farríol
 Miquel Virgili Sales
 Teresina Vives
 Maties Vives March

PRESENTACIÓ

L'any 2006 el Consell Comarcal de la Conca de Barberà i Cossetània Edicions publicaven el llibre de Núria Medrano que portava per títol *Músics i ball a la Conca de Barberà (1844-1936)*. Ja en aquell moment, vam insistir a l'autora que havia d'esmerçar esforços a completar la feina feta i estirar la seva recerca sobre els músics de la nostra comarca fins als nostres dies.

Per tant, quan l'autora va ser guardonada amb el X Premi Biennal Aires de la Conca, d'alguna manera el jurat seguia la mateixa línia d'impulsar la finalització de la tasca iniciada el 2006.

El conjunt dels dos llibres forma un corpus molt important sobre l'art musical a la nostra comarca des de mitjan segle XIX fins al final del segle XX, època daurada de les grans orquestres que es van crear pràcticament a tots els municipis de la Conca.

Felicitem, doncs, els membres que van formar el jurat dels premis, per l'encert en la tasca que els havia estat encomanda, i també, evidentment, l'autora d'aquest volum, tant per l'encert en l'elecció del tema com per la feina de recerca feta i la tasca d'edició d'aquest llibre.

Hem d'agrair també a l'Arxiu Comarcal la seva col·laboració en l'organització dels premis Aires de la Conca, un veritable forn del qual, cada dos anys, aconseguim extreure una fornada de grans estudis de recerca sobre la nostra comarca.

Per la nostra part, el Consell Comarcal segueix ferm en el seu compromís d'anar publicant els treballs guardonats amb el premi Aires.

DAVID ROVIRA I MINGUELLA
President del Consell Comarcal de la Conca de Barberà

Montblanc, juliol del 2010

PRÒLEG

Haig de confessar que no coneixia la Núria Medrano ni pràcticament res de la seva obra fins l'estiu del 2009, és a dir, encara no fa un any quan escric aquest pròleg. M'havia arribat a les mans un treball de l'Oriol Oller, tible de la cobla Jovenívola de Sabadell, sobre l'arribada del jazz a Palafrugell¹ i, com sempre faig quan enceto la lectura d'un llibre o treball d'aquestes característiques, vaig començar pel darrere per veure quines fonts d'informació havia treballat l'autor i, especialment, la bibliografia consultada. Aquí hi vaig trobar, entre d'altres, una referència d'un treball similar de l'Anna Costal però situat a la Bisbal d'Empordà² i un altre de la Núria Medrano sobre músics a la Conca de Barberà.³ Vaig buscar per Internet més dades del llibre i de l'autora i, com que em va semblar prou interessant, el vaig comprar ja en aquell moment.

De fet, abans de llegir-lo ja sabia que es tractaria d'un bon treball elaborat amb el màxim rigor, ja que la Núria, i també l'Oriol i l'Anna, són deixebles i col·laboradors d'en Jaume Ayats, musicòleg de la UAB, amb una extensa bibliografia sobre música tradicional i amb qui vaig tenir el plaer de col·laborar en un treball de recerca de l'activitat musical a la zona del Montgrí i el Baix Ter, un dels fruits del qual va ser el llibre *Córrer la sardana: balls, joves i conflictes*.⁴

Ja amb el llibre de la Núria a les mans, la perceptiva primera ullada a les fonts, la bibliografia i la metodologia de treball em va ratificar la meua intuïció d'abans de

¹ OLLER I TORRÓ, Oriol. *Dolça estridència. L'arribada del jazz a Palafrugell (1925-1932)*, treball d'investigació. UAB, 2009.

² COSTAL I FORNELL, Anna. *Sardanes, concert i... swing. La Festa Major i l'arribada dels ballables jazzístics a la Bisbal d'Empordà*, treball inèdit de l'assignatura El Jazz i les Músiques Urbanes. UAB, 2003.

³ MEDRANO I TORRÉS, Núria. *Músics i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936). Els casos de Montblanc, l'Expluga de Francoll, Sarral i Solivella*. Valls: Cossetània (col·lecció "Aïres de la Conca", núm. 8), 2006.

⁴ AYATS I ABEYÀ, Jaume (dir.). *Córrer la sardana: balls, joves i conflictes*. Barcelona: Rafael Dalmau (col·lecció "Camí Raf", núm. 26), 2006.

comprar-lo. Tot va ser començar a llegir-lo immediatament i anar-me endinsant en un treball de recerca d'un amplíssim abast i una rigorosa metodologia i anar descobrint dades i més dades sobre el fet musical a Montblanc i la Conca de Barberà.

A partir de la meua activitat en el món de la sardana, primer com a dansaire i després en diverses facetes de la seva divulgació, sempre m'he sentit molt vinculat al món de les cobles i de les cobles-orquestres, els seus intèrprets i compositors. A partir d'aquí, i de l'afició al jazz, sento un especial interès per tot allò que envolta la música que alguns denominen *música lleugera* i per les agrupacions musicals que la conreen, es diguin orquestres, cobles-orquestres, conjunts, grups de ball, de festa major, o com vulgueu. Aquest tipus de música i de formacions instrumentals no han merescut generalment l'atenció dels estudiosos del fet musical, potser perquè és considerada com a música de "segona divisió".

Ara, i llevat d'alguna notable excepció, trobava un treball en què les orquestres i els músics dits de *festa major*, per simplificar, eren estudiats i analitzats amb la profunditat i la metodologia emprades en altres vessants de la música considerada més culta.

El llibre que ara teniu a les mans és la continuació del primer de la Núria, que arribava fins al 1936. Aquest va del 1936 al 1979 i, per tant, és més que recomanable, que no imprescindible, llegir també el llibre anterior, que va del 1844 al 1936. El primer que hi detectareu és que hi ha un impressionant treball de recerca: una extensa bibliografia, arxius, museus, registres civils, l'important fons de la Impremta Requesens de Montblanc, essencial a l'hora d'obtenir infinitat de cartells publicitaris, publicitat diversa de les orquestres, programes de festes, etc. I el que per a mi és més important: la ingent quantitat d'entrevistes personals a músics i familiars seus, que recullen vivències i coneixements que difícilment es poden trobar per escrit. He comptat quasi 200 persones entrevistades, anotant o enregistrant els seus records i cedint fotografies, programes i qualsevol altre document relacionat amb la música o el ball. Facin números ràpidament i, només en aquesta activitat, calculin la quantitat d'hores de treball que ha suposat.

Totes aquestes dades i material, en bona part inèdit, han permès a l'autora anar molt més enllà d'una simple relació de noms d'agrupacions musicals, intèrprets i directors i actuacions destacades, que no passaria de ser un inventari més o menys extens i/o afortunat, sinó que arriba a bastir un sòlid conjunt d'arguments sobre les formacions instrumentals i músics de la zona estudiada i que no només s'introdueix en l'àmbit estrictament musical, sinó que ho analitza en relació amb els canvis socials, polítics i estètics de cada moment històric.

Cal dir que els treballs de recerca i investigació i la bibliografia existents sobre la música de ball i concert de les agrupacions orquestrals de "música lleugera" es poden trobar en aquests tres grups:

— Els que expliquen la història d'una cobla o cobla-orquestra: La Principal de la Bisbal, La Selvatana, Els Montgrins, Barcelona, La Principal de Peralada, Maravella,

La Principal del Llobregat, La Principal d'Olot, Jovenívola de Sabadell, Marinada, Baix Empordà, La Lira de Sant Celoni, Genisenca, Lluïsos de Taradell.

– Si l'activitat més destacada de la formació no ha estat la cobla, la relació es redueix considerablement: Els Fatxendes,⁵ Triomfal d'Igualada,⁶ Los Chavales de España⁷ i alguns petits treballs en publicacions locals: Els Escolanets de Sant Sadurní, l'Excelsior d'Alcover.

– Treballs sobre el fet musical en localitats concretes: Calonge, Sant Feliu de Guíxols, Manlleu, Cassà de la Selva, Olesa de Montserrat, l'Escala, la comarca del Pallars.

Hi podríem afegir, tot i que està més centrat en el jazz, l'excel·lent llibre de Jordi Pujol Baulenas sobre la història del jazz a Barcelona,⁸ en el qual es troben moltes dades i anàlisis sobre músics i orquestres que feien música ballable i/o jazz els anys que aquest gènere musical s'implantava a Catalunya. Unes altres publicacions que, sense ser cap treball històric profund, aporten moltes i divertides anècdotes sobre aquests tipus de músics i formacions són les de Ramon Reig, Enric Vilà i Jordi Lara. I altres petits treballs en publicacions locals i algunes dades referides a músics i orquestres espigolant enmig de llibres de diferents temàtiques. I poca cosa més.

El treball de la Núria en aquest llibre i l'anterior em va interessar i fascinar des d'un primer moment. Potser per primera vegada hi ha un estudi d'ampli abast seriós i documentat sobre aquests músics i formacions que han portat la música per tots els indrets de Catalunya, encarregant-se de l'ofici, el concert, la cercavila, el ball i el que fes falta, canviant d'instruments i repertori en cada tipus de feina, adequant-se a cada situació festiva, local, del cicle anual de festes, i que eren esperats als pobles i les societats com els grans protagonistes de la festa. Durant dècades, i a moltes localitats del país, aquesta era l'única manera que tenia el poble de sentir i viure la música.

Tal com ja he apuntat abans, l'autora no s'ha limitat solament a l'estricta fet musical, que potser trobaríem en molts dels exemples citats anteriorment, sinó que ha analitzat les interaccions i les dependències de les orquestres i els músics respecte al seu entorn social, polític i cultural en cada moment històric. I és per això que, per a mi, aquesta és la principal aportació del treball de la Núria Medrano, en el qual trobem unes conclusions que fàcilment podríem extrapolar a altres indrets del país, evidentment amb les peculiaritats específiques de cada comarca.

⁵ La dilatada història de la orquestra sabadellenca i el seu pas per Amèrica a: *Els Fatxendes, una gran orquestra de Sabadell*, de Jaume Nonell i Lluís Subirana. Fundació Ars, 2006.

⁶ Hi ha una bona història de la Triomfal d'Igualada en el llibre *Josep Mata, músic i ceramista*, de Jordi Tomàs i Elias. Ajuntament de la vila de Masquefa, 2008.

⁷ Los Chavales de España va ser el nom que va adoptar l'orquestra barcelonina Gran Casino durant la seva estada a Amèrica, que va començar el 1948. *Los años dorados de Los Chavales de España, 1948-1958, del Tropicana al Waldorf Astoria* és el nom d'una col·lecció de 4 CD i un llibret, editats per Alma Latina, 1999. Jordi Pujol Baulenas és l'autor de l'excel·lent llibret, en què descriu el períple americà de l'orquestra.

⁸ PUJOL BAULENAS, Jordi. *Jazz en Barcelona 1920-1965*. Barcelona: Almendra Music, 2005.

Mentre llegia aquest llibre ja estava pensant que m'agradaria tenir-ne un a les mans que tractés el mateix tema però al Maresme, el Pla de l'Estany, el Bages, Osona, i és que aquest llibre i l'anterior, per als que estimem aquests músics, orquestres i colles, captiva, apassiona, desperta idees i obre nous camins de treball i investigació.

JAUME NONELL I JUNCOSA
Sabadell, maig del 2010

1. INTRODUCCIÓ

Quan el 2006 vam publicar el llibre *Músics i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936)*, iniciàvem una llarga trajectòria d'estudi sobre les orquestres i formacions instrumentals a la nostra comarca. La gran quantitat de dades i informacions localitzades va obligar-nos a dividir l'estudi en dues parts, i vam adoptar el 1936 com a punt d'inflexió.

Presentem ara la continuació d'aquesta recerca, en què ens endinsem en totes i cadascuna de les formacions instrumentals estables de ball que han existit des de la Guerra Civil. Aquesta segona part ens permetrà acabar d'arrodonir aspectes apuntats en la primera publicació i analitzarem la trajectòria posterior de les agrupacions formades abans del 1936. La nova situació política, els canvis en els gustos musicals i la major competència amb les orquestres foranes marcaran l'evolució de les múltiples formacions de la nostra comarca. Per tant, aquella frase sentida tants cops: "Hi havia hagut molts músics aquí" acabarà de prendre el significat complet que iniciàvem en l'anterior treball.

En aquesta ocasió, les fonts orals i la participació activa de molts dels nostres informadors han estat la font bàsica d'obtenció d'informació. Si bé s'han utilitzat dades bibliogràfiques, hemerogràfiques i fons documentals de diversos arxius, les dades obtingudes gràcies a la memòria de molts dels mateixos músics protagonistes i de les seves famílies han estat la clau per a l'execució d'aquest estudi.

La data d'inici del treball és el 1936, any en què concloïa el primer llibre, i la final és el 1979, moment de finalització de l'última de les orquestres estables de ball. Per tant, el principal objectiu és descriure i, en la mesura del possible, analitzar i interpretar l'evolució d'aquest tipus d'agrupacions a l'àrea de Montblanc i la seva zona pròxima d'influència en aquest període. Evidentment, el fet musical d'aquestes poblacions ni se cenyeix únicament a les orquestres de ball ni es clou en aquell moment. Caldrà tractar encara altres manifestacions musicals en futures investigacions.

El cos del treball està dividit segons les diferents poblacions que han disposat d'alguna orquestra o orquestrina a partir del 1936. El percentatge que ocupa cadascuna d'elles és directament proporcional al volum de documentació trobada fins al

moment. Hem deixat de banda la zona nord de la comarca, la Baixa Segarra, amb Santa Coloma de Queralt com a nucli, ja que forma part d'una altra àrea d'influència. També s'ha tingut en compte que ja existeix un treball sobre la música a Santa Coloma⁹ i que no n'existia cap d'aquesta temàtica específica a la zona sud de la Conca de Barberà.

Per acabar, hem inclòs tres annexos. En el primer s'hi presenta una taula amb les dades de població de les localitats tractades. En el segon, una taula cronològica que permet visualitzar la durada de totes les agrupacions, i en el tercer, una relació de les dades de tots els músics que apareixen en els dos estudis.

Per ser fidels a les fonts al màxim, hem mantingut l'ortografia, la sintaxi i les nomenclatures originals en les citacions que hem inclòs.

⁹ Es tracta d'un llibre escrit per diferents autors i titulat *La música a Santa Coloma de Queralt*, editat per l'Orfeó de Santa Coloma el 1985.

2. LA GUERRA CIVIL

La Guerra canvià radicalment la vida quotidiana i provocà que les formacions instrumentals que en aquell moment existien a la Conca aturessin pràcticament la seva activitat, ja que molts dels seus integrants van ser cridats a files. També va comportar el final de les activitats de les entitats vigents, algunes confiscades i altres col·lectivitzades, fet que implicà un daltabaix en la rica vida associativa de la II República.¹⁰

Això no obstant, sembla que, passats uns mesos de l'inici de la Guerra, en la majoria de localitats es restabliren alguns balls, per intentar donar una certa imatge de normalitat. Aquesta és la sensació que produeixen textos com el següent: "La gent en general, sobretot [...] el jovent, vivíem molt alegrement i ens divertíem i disfrutàvem d'allò més. Festivals al Teatre Principal dels anomenats Antifeixistes, cinemes i sobretot balls, brandaven a més no poder".¹¹ A Montblanc, Mayayo defineix la situació de la següent manera:

La vida associativa es concentrà en els locals de les organitzacions polítiques i sindicals del Front d'Esquerres, més la CNT, els únics que, per altra banda, resten oberts, a més dels tradicionals bars i cafès. Els diumenges a la tarda i els dies de festa les diferents organitzacions, com sempre, pugnaven per aplegar el més gran nombre d'assistents als respectius balls. El llum dels balls anà de bracet amb l'hegemonia que en cada moment ostentaven les diferents organitzacions. Primer, doncs, s'ompliren els locals de la CNT [...] i del POUM [...]; més tard, els més concorreguts foren els locals de l'ERC [...] i del PSUC [...]. Els escenaris canviaren, però, com sempre, el que de debò interessava era la bullaruga, la gresca i el camp de joc dels enamoraments.¹²

¹⁰ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies a les entrevistes realitzades a les persones que figuren en els agraïments. En el cas de Montblanc, destaquem la col·laboració extraordinària de Josep Sana-huja, un dels músics que integraven les formacions que van tocar durant els anys de la Guerra.

¹¹ JÀVEGA, Josep M. *La guerra que vaig viure. Vivències de Josep M. Jávega i Roselló (1938-1942)*. Montblanc: Museu Arxiu de Montblanc i Comarca i Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 2009, p. 63.

¹² MAYAYO, Andreu. *La Conca de Barberà 1890-1939. De la crisi agrària a la Guerra Civil*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (col·lecció "Monografies", núm. II), 1994, p. 469.

Els records que hem pogut recollir confirmen que els més concorreguts foren el de la CNT, el d'ERC i el de la UGT. La CNT estava situada a la plaça Castellví i disposava d'una terrassa, que actualment no existeix, on es ballava i se celebraven algunes activitats lúdiques. ERC ocupà el local de l'Artesana, al final del carrer Major, on posteriorment s'establiria l'Acció Catòlica, i la UGT s'ubicava a cal Celdoni, al començament del carrer Major.¹³ Potser en algun moment, sobretot els primers mesos, s'havia pogut fer alguna activitat musical al Teatre Principal o al Cafè del Badó.¹⁴

Pel que fa als músics que amenitzaven aquests balls, altres fonts apunten que el mateix cos d'intendència "posseïa una banda militar que sovint feia d'orquestra per engrescar tanta tropa transeünt amb balls, espectacles, concerts, etc."¹⁵ De la mateixa manera que a la resta de localitats, a Montblanc, com que els músics adults van marxar al front, només restaren a la vila aquells que per motius de salut no havien pogut ser allistats i alguns aprenents més joves. Tots ells s'uniren en una agrupació no estable, sense nom, amb un nombre fluctuant de músics segons les necessitats, la demanda i la disponibilitat de cadascun d'ells. Si no hi havia prou instrumentistes o prou diners per contractar el grup sencer, es llogava només el pianista. Aquestes actuacions encara els permetien uns ingressos addicionals. La majoria dels integrants eren nois montblanquins d'entre 12 i 16 anys, dels quals hem localitzat les dades següents:

- Maties Escoté, piano.
- Un noi de cognom Gual, bateria.
- Josep Sanahuja, saxo alt.
- Jordi Curto, violí.
- Josep M. Ferré, violí.
- Marià Marsal, trompeta.
- Emili Foguet, trombó.
- Josep M. Roselló Civit, fiscorn.

Un dels integrants, Josep Sanahuja, ens explica que tocaven molt sovint. Amenitzaven balls gairebé diàriament en alguns dels locals abans esmentats, especialment el diumenge a la terrassa de la UGT, i tocaven a la sessió de cinema del Teatre Principal, on interpretaven alguna peça abans de començar, una altra entre la primera i segona pel·lícula i un pasdoble al final. Fins i tot havien tocat alguna sardana a la plaça Major amb els instruments d'orquestrina, ja que no disposaven de l'instrumental propi de la cobla.

¹³ L'Acció Catòlica es creà el 1943.

¹⁴ Per a més informació sobre la història i les activitats del Teatre Principal, vegeu Motx, Josep M. "El Teatre-cine Principal de Montblanc", *El Furadot. Revista bimestral de Montblanc*, núm. 56, Montblanc, setembre-octubre del 2009.

¹⁵ SIFRE, Francesc. "A propòsit d'uns cartells (7). Montblanc i la guerra". *Espitllera*, núm. 56-57, Montblanc, agost-setembre del 1986, p. 54.

En general, les noies que assistien a aquests balls eren joves solteres montblanquines —sobretot d'esquerres i de classe obrera—, ja que les casades tenien els marits al front i hauria estat mal vist que sortissin a ballar. Tampoc solien anar-hi les noies de cases benestants ni les filles de famílies d'ideologia "nacional". Com que els homes adults eren al front, els balladors eren els nois joves i solters que no havien estat cridats a files i els soldats republicans que hi havia a la vila, que anaven variant segons les setmanes, fet que permetia que l'agrupació pogués tocar sempre el mateix repertori de deu o dotze ballables i que no els calgués assajar per renovar-lo. El fet que les noies i els joves montblanquins sí que repetissin repertori cada dia no devia tenir rellevància, ja que allò més important no devia ser l'actualització de les peces, sinó el fet de poder divertir-se. La joventut i la minsa formació musical dels nois que tocaven tampoc no devia permetre una gran variabilitat en les peces interpretades.

Els soldats que hi havia es recuperaven d'alguna ferida o descansaven uns dies del front fins a rebre noves ordres, ja que al convent de la Mercè s'hi instal·là una caserna amb aquesta finalitat. Durant els dies que s'estaven a la vila, aquests balls, el cinema i les passejades al vespre eren l'entreteniment més preuat tant per als soldats com per a les joves montblanquines.

Hem localitzat un magnífic fragment escrit per Erik Ellmann, un brigadista estonià que participà en la Guerra Civil espanyola, en què relata la seva experiència personal a Montblanc en aquell moment. Hi trobem informació molt valuosa sobre la manera de ballar i sobre els cants, aspecte sobre el qual gairebé no hem trobat cap altra informació escrita:

Essent grans amants del ball, Maslieh [un company brigadista] i jo vam anar un cop a un ball del jovent local. Ballar amb les senyoretes, però, no ens sortia bé. El ritme de tots els balls, fins i tot dels que coneixíem, ens era massa temperamental i les maneres locals estranyes per a nosaltres. Així que miràvem des d'un costat com els espanyols dominaven el ball. Però els espanyols també són un poble de cantants. Cantant expressen les seves emocions, pensaments o qualsevol cosa que captava la seva atenció. Podies sentir cançons a primera hora del matí o a la foscor de la nit. En algun sentit, el flamenc feia de fons sonor típicament espanyol. A banda del flamenc que es cantava sol, com per distreure l'avorriment, grups de persones també cantaven cançons melòdiques que podien ser alegres i impetuoses o tristes i nostàlgiques.¹⁶

Durant la Guerra, sabem que també es van fer alguns festivals benèfics al Teatre Principal.¹⁷ Les notícies que tenim de la resta de pobles són molt similars. Així, es continuaven fent balls amb una certa normalitat. Depèn de la situació i de si hi havia músics o no, eren amenitzats per una gramola, un pianista o un grupet dels instrumentistes que no havien estat cridats al front. A tot arreu els assistents eren els mateixos:

¹⁶ THIRABY, NIL. "Erik Ellmann i Montblanc[h]". *El Foradot*, núm. 24, Montblanc, maig-juny del 2004, p. 26. L'autor d'aquest article explica que es basa en les experiències que el mateix Erik Ellmann narra en un llibre autobiogràfic editat el 1965 a Estònia, del qual no dona més dades.

¹⁷ SIFRE, Francesc. *Op. cit.*, p.49.

les noies solteres i joves, els noiets que encara no havien d'anar a lluitar i els soldats que hi havia a cada municipi.

A l'Espluga de Francolí segurament es va fer algun ball al Cafè Royalti, a la plaça de l'Església, local on tenia la seu l'Ateneu Republicà Federal, i on sembla que també es va fer alguna obra de teatre. Un altre lloc on es podia fer alguna activitat social era el cafè del Sindicat Agrícola. Alguns dels integrants de la Damian's Jazz que restaven a l'Espluga havien amenitzat aquestes sessions.

A Sarraí es continuaren emeten pel·lícules de cine amb el ball posterior durant la major part de la Guerra en diferents locals, com el cine Moderno i el cine Agrícola. Aquestes sessions de ball dominical, de tarda i nit, eren amenitzades per algun músic sarraíenc, generalment un pianista.

A Blancafort es feien balls habitualment i amb tota normalitat. Eren amenitzats amb una gramola al local de la Societat. Eren tan importants per a la població que ens expliquen que, si en algun moment no arribava bé l'electricitat per tal de poder connectar l'aparell, es feia venir un camió amb una dinamo que permetia tenir corrent elèctric per fer sonar la gramola.

A Solivella, possiblement es van fer balls a la Societat, l'entitat d'esquerres. Per tant, deduïm que hi devien tocar alguns dels músics de la que havia estat l'orquestra anomenada Los Canarios. L'agrupació que tocava al Sindicat, considerada d'ideologia més dretana, va desfer-se en iniciar-se el conflicte.

A la resta de municipis, és possible que es fessin també alguns balls amb gramola el diumenge a la tarda.

Tot i així, a mesura que passaven els mesos, cada cop era més difícil organitzar activitats i balls i disposar de músics, perquè s'anaven cridant els homes al front.

Els últims mesos de la Guerra, i sobretot després del fracàs de l'ofensiva de Terol, el pessimisme es féu palès i el panorama canvià radicalment. En atansar-se el front, moltes famílies marxaren cap al nord, a casa de familiars o cercant una nova vida a l'estranger. La situació era tràgica i sembla que es van deixar de celebrar balls als locals, tot i que, almenys a Montblanc i segons algunes fonts, encara se'n feren alguns en determinats terrats, segurament amb alguna gramola o escoltant la ràdio.¹⁸

Tota la zona estudiada va anar caient en mans de l'exèrcit de Franco els primers dies de gener del 1939. Malgrat el fort impacte social, la gran majoria dels 102 músics que havien estat membres recents de les agrupacions instrumentals existents abans de la Guerra romanen a la Conca, tot i que alguns deixen l'activitat musical en endurir-se les condicions de vida. Amb les dades localitzades fins al moment, els percentatges són els següents:

¹⁸ VIVES, Lluís, *Narracions històriques de la vila de Montblanc*. Montblanc, 1959-1966. Inèdit, però citat a MAYAYO, Andreu, *Op. cit.*, p. 470.

<i>Músics morts durant la Guerra</i>	8	7,84%
<i>Músics que marxen a l'exili</i>	2	1,96%
<i>Músics que es traslladen de lloc de residència</i>	10	9,80%
<i>Músics que romanen a la Conca, tot i que alguns deixen l'activitat musical</i>	82	80,39%

Malgrat, doncs, que l'impacte directe de la Guerra en les orquestres no és excessivament alt en un primer moment, sí que hi haurà una important reestructuració en les formacions, que obriran una nova etapa. També és important assenyalar que alguns dels músics que romanen els primers anys de la postguerra a la Conca decideixen marxar per raons professionals al final dels anys quaranta i el començament dels cinquanta, per cercar noves feines, fet que també deixarà empremta en la trajectòria de les formacions.

3. ASPECTES GENERALS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS

La majoria de les orquestres tractades mostren unes grans similituds. Per aquest motiu, hem cregut convenient fer un primer apartat per entendre'n el funcionament general i explicar-hi tot allò que els és comú. Posteriorment, només caldrà comentar les especificitats i característiques pròpies de cada agrupació.

En la immediata postguerra hi hagué un buit de periòdics locals, la qual cosa dificulta l'estudi d'aquests primers anys. Les escasses notícies referents a la Conca sortien al *Diario Español de Falange Española Tradicionalista y de las JONS*, publicat a Tarragona des del gener del 1940, o al setmanari vallenc *Juventud. Semanario Nacional Sindicalista*, iniciat el 30 de gener de 1943. Malgrat que la majoria eren notícies esportives, en alguns casos ens han aportat informacions útils. No és fins el 1947 que a Montblanc es comença a editar el *Boletín de información para los señores socios del Casal Montblanquí*, amb informacions bàsicament de la societat del Casal i vigent fins el 1953. El 1950 Montblanc reinicia la seva activitat de publicació de periòdics de caràcter general amb l'edició mensual de *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, vigent fins el 1962. Aquesta manca de publicacions fa que moltes de les informacions hagin estat conegudes gràcies al buidatge d'alguns fons d'impremta i per les entrevistes mantingudes amb els mateixos músics i els seus familiars, els noms dels quals apareixen en els agraïments.

3.1. Un nou context

Malgrat que no és l'objectiu del nostre estudi, hem de fer referència al context social i polític que regeix el nou règim autoritari, especialment per tenir en compte la dura repressió cultural que el franquisme significà.¹⁹ Mayayo el descriu com "una repressió

¹⁹ A més a més dels estudis citats al llarg del nostre treball, hom pot consultar una amplíssima bibliografia sobre el franquisme i la situació social i cultural al llarg d'aquests anys. En destaquem alguns a tall d'exemple:

contundent i sense escrúpols contra les institucions, organitzacions polítiques i sindicals i, com no, contra els protagonistes socials dels anys trenta: els joves i les dones. Els vencedors no perdonaren el somni adolescent de canviar les coses i la vida. Els joves que pogueren tornar als seus pobles ho feren amb el regust amarg de la derrota [...] i amb la por pintada als ulls. [...] El franquisme imposà el seu model d'organització juvenil que, ultra ser l'únic, es basà en el seu caràcter paramilitar i la simbologia falangista. El Hogar del Frente de Juventudes, que així es deia, tenia la finalitat de formar els joves en els principis ideològics del nou règim dictatorial: la fe catòlica, la unitat d'Espanya i l'obediència al Caudillo. L'Església tornava a ser el melic de la comunitat i el capellà el protagonista principal de la vida social".²⁰

L'Església va poder imposar a tota la societat la seva moral i els seus preceptes. Bona part del lleure —i, per tant, dels balls— va ser objecte d'una ofensiva de les institucions religioses. Es denuncià ràpidament el relaxament moral en les formes de comportar-se en públic i es defensà un sanejament dels costums.

El catolicisme es va convertir en un factor més d'unitat de la pàtria, aglutinador de la política i la cultura. L'Església va donar suport al nou govern a canvi que la jerarquia eclesiàstica reconegués la nova situació política. Ser considerat bon catòlic era gairebé sinònim de ser addicte al règim.²¹ Un corrent catòlic i conservador envaïa totes les esferes de la vida pública. Mentre que la Segona República havia suposat el final de l'oficialitat de la religió i la seva presència obligada en molts àmbits de la vida quotidiana, l'esclat del 1936 i la posterior repressió en van capgirar la situació. El franquisme cercà en la religió tant la justificació moral de la seva política com un element diferenciador dels totalitarismes que van ser derrocats a Europa en la Segona Guerra Mundial. Així doncs, l'anàlisi de tot fet vinculat a la vida pública i a les manifestacions festives no pot deslligar-se d'aquesta visió del context general, denominat genèricament *nacionalcatolicisme*.²² Un clar exemple del binomi, indissoluble per al franquisme, d'espanyol i catòlic és que, un cop acabada la Guerra Civil, se solia cantar a les esglésies la següent estrofa:

Si te pregunta quién eres
responde con alta voz:

Cultura catalana i franquisme: societat civil i resistència cultural a Catalunya (1939-1977), Barcelona: Fundació Jaume I, 2002; REDONDO, Gonzalo, *Política, cultura y sociedad en la España de Franco (1939-1975)*, Pamplona: Ediciones Universidad de Navarra, 1999; RICHARDS, Michael i PRESTON, Paul, *Un tiempo de silencio: la Guerra Civil y la cultura de la represión en la España de Franco, 1936-1945*, Barcelona: Crítica, 1999; ROURA, Assumpta (ed.), *Un inmenso prostíbulo: mujer y moralidad durante el franquismo*, Barcelona: Base, 2005; SOLÉ i SABATÉ, Josep M. (dir.), *El franquisme a Catalunya*, Barcelona: Edicions 62, 2005.

²⁰ MAYAYO, Andreu, "La joventut rural catalana al segle XX", A: UCÉLAY DA CAL, Enric (dir.), *La joventut a Catalunya al segle XX. Materials per a una història*, Barcelona: Diputació de Barcelona, 1987, p. 271.

²¹ RECASENS, Josep, *L'anomenat "Año de la Victoria" a la Conca de Barberà en l'aspecte polític, socio-cultural i econòmic*, Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 2001, p. 112.

²² TELADA, Luis Antonio, "La represión sexual en la España de Franco (I): Los años de la antarquía", *Historia 16*, núm. 9, gener del 1977, p. 29.

hijo fiel soy de la Iglesia,
soy ¡católico español!²³

3.2. Represa de l'activitat musical

Un cop finalitzada la Guerra Civil, es recobrà l'activitat musical i començaren a ressorgir orquestres arreu de Catalunya.²⁴ A la Conca, la major part d'aquestes agrupacions mantingueren moltes de les característiques de les seves precedents, malgrat que ens trobem davant un context radicalment diferent, perquè el nou règim polític eliminà gairebé totes les societats i entitats existents. Els músics, procurant allunyar-se al màxim dels aspectes polítics, intenten refer la seva activitat musical i fan tot allò que les autoritats els demanen.

Un exemple d'aquesta ràpida represa és l'arribada del nou any 1940, celebrada a la montblanquina Societat Artesana amb un ball de Cap d'Any. Malgrat que no sabem quina agrupació musical o quins instrumentistes van ser els encarregats de l'actuació, podem entendre-ho com una manera d'intentar recobrar una certa normalitat.

Invitació al ball de Cap d'Any del 31 de desembre de 1939 a la Societat Artesana de Montblanc (Fons de la Impremta Requesens, Montblanc).

En general podem afirmar que es dissolgueren els forts nuclis familiars que hi havia hagut, però trobem alguns pares, germans o cosins dins una mateixa agrupació musical. Aquest fet, juntament amb els canvis de la tipologia d'oficis com a causa

²³ CASEBO, Estrella. *La España que bailó con Franco. Coros y danzas de la sección femenina*. Madrid: Editorial Nuevas Estructuras, 2000, p. 57.

²⁴ Per a un major aprofundiment del fet artístic i musical durant la postguerra, vegeu també HUNARES, Ignacio (coord.). *Dos décadas de cultura artística en el franquismo (1936-1956)*, Actes del Congrés. Universitat de Granada, 2001; PÉREZ, Gemma. *La música en España durante el franquismo a través de la legislación (1936-1951)*. Universitat de Granada, 2002; MUÑOZ, José Antonio. "La música en el sistema propagandístico franquista". *Historia y Comunicación Social*, núm. 3, 1998, p. 343-364.

de la nova situació social i econòmica, fa que desaparegui definitivament el model d'agrupació gremial que havíem tractat en l'estudi anterior.²⁵

Pel que fa a l'aprenentatge de la música, molts continuaven prenent les primeres lliçons amb els capellans locals o alguns mestres de la Conca —sovint els mateixos directores de les orquestres— i s'acabaven de formar de manera autodidàctica, de vegades amb l'ajuda d'algun altre familiar també músic, però altres —pocs— iniciaren una certa professionalització a partir dels anys cinquanta com a causa de l'augment del nivell general i d'una major competència entre les orquestres —sobretot foranes— que propicià que molts músics comencessin a desplaçar-se fora de la comarca —alguns, fins i tot, a Barcelona— per rebre classes d'instrument.

Pel que fa a la nomenclatura de les orquestres, i a diferència de l'etapa anterior, l'ús del català i dels noms estrangers, principalment d'origen anglosaxó, quedà oficialment prohibit i les orquestres foren "obligades a canviar, modificar o espanyolitzar el seu nom".²⁶ En el cas de la Conca, trobem els canvis de The Yankys Boys per Orquestra España i de Damian's Jazz per Orquestra Damians. Les de nova creació ja busquen noms en castellà: Los Azules, Yolanda, Melódicos, Unión, Ritmo y Melodía... La denominació genèrica era *orquestra*, però hem optat per catalanitzar aquest mot al llarg de tot el text. Fins i tot el mot *jazz* era mal vist pel règim, que "havia iniciat una ferotge campanya xenòfoba contra tot allò que pogués estrangeritzar els nostres costums". El país es trobava gairebé sense contacte amb l'exterior i en els primers anys de la Dictadura les fronteres estaven tancades als conjunts estrangers. Aquesta actitud es flexibilitzà cap a mitjan anys quaranta, quan es van "autoritzar de nou els noms anglosaxons en llocs públics i es van facilitar els visats per entrar i sortir del país. Fou una lleugera obertura que afavorí que comencessin a visitar-nos algunes orquestres estrangeres". De fet, algunes de les formacions de la Conca es presentaven amb el mot *jazz* en algunes ocasions: Damians Jazz, Melódicos Jazz... Altres, per no complicar-se, s'anomenaven segons el cognom del seu creador. És el cas de Debat y Sus Muchachos i de l'Orquestrina Bonet.

Durant els primers anys de la Dictadura, l'Església i els sectors més reaccionaris del règim —amb la revista *Ritmo* com a portaveu— consideraren el jazz com una música negroida i "una seriosa amenaça per a la cultura i la civilització occidental". S'hi projectaven altres referències d'exclusió: xenofòbia ("producto exótico, americano"), immoralitat ("música vilísima, indecorosa, propia de los bailes de cabaret, de baja sensualidad"), incivilitzada ("salvaje, folklore de la selva, halago animal"), sexista ("melodías dulzonas y decadentes que afeminan el alma") i antiartística ("vil mer-

²⁵ MEDRANO, Nùria. *Música i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936). Els casos de Montblanc, l'Expluga de Francolí, Sarrià i Solivella*. Valls: Cossetània (col·lecció "Aires de la Conca", núm. 8), 2006.

²⁶ PUJOL, Jordi. *Jazz en Barcelona. 1920-1965*. Barcelona: Almendra Music, 2005, p. 58. Totes les citacions d'aquest paràgraf i del següent són de les pàgines 52, 124, 158, 159 i 209 d'aquest llibre.

cancía").²⁷ Malgrat tot, hem de tenir en compte que, en l'àmbit popular, el concepte *jazz* anà modificant el seu significat i a mitjan anys quaranta es convertí en un simple denominador comú que servia per identificar la música moderna i diferenciar-la de la folklòrica i de la cobla.

La posició oficial del règim aquests primers anys és molt dura amb aquesta música genèricament anomenada *de jazz*. Des de la revista *Ritmo*, dirigida llavors pel compositor jesuïta Nemesio Otaño, s'insisteix que és "envilecedora" i que no s'ha de programar a les emissores de ràdio "ni siquiera bajo pretexto de peticiones de unos cuantos radioyentes, por más que renieguen del arte y se empeñen en aprender a hacer el indio al compás de esas exóticas danzas de negros, producto de las selvas americanas". I afegeix contundentment: "todas esas musiquillas vilísimas y esas canciones evidentemente indecorosas deben eliminarse sin compasión, con la severa intervención de las autoridades civiles y eclesiásticas, si es preciso, porque se trata de una mala propaganda, tanto más funesta cuanto más sutil es y persistente".²⁸ El pare Otaño exhorta els directors de les emissores de ràdio a distribuir les músiques segons el següent consell: "Para la mañana, música alegre, que ayuda a desprezarse, y música pedagógica para los niños y escolares. De sobremesa, una de cal y otra de canto. Por la tarde, música ligera artística en sentido lato; música selecta de bailes antiguos y modernos en dosis razonables. Al anochecer, algo de zarzuela y de ópera, de buenas canciones y corales folklóricos. Y a última hora, música de cámara y de concierto".²⁹

És evident que l'ús polític de les ones, especialment durant el primer franquisme, va ser molt important. No oblidem que la ràdio era un poderós mitjà de difusió de les idees. També en el discurs oficial hi ha una evident valoració jeràrquica de la música. Així "en la cúspide están la música sinfónica, la ópera y la música de cámara. En cambio se desprecia la zarzuela, los pasodobles, las variedades, el cine, la música ligera, y se propone la abolición del jazz, calificado de inmoral y salvaje".³⁰

Malgrat els escrits despectius, a tot Espanya les xifres constaten que les sales de ball representen més d'un terç dels locals del país, fet que ens mostra fins a quin punt es ballava arreu de l'Estat.³¹

²⁷ MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. "Realidades y máscaras en la música de la posguerra". A: *Diez décadas de cultura artística en el franquismo (1936-1956)*, Actes del Congrés. Universitat de Granada, 2001, p. 77.

²⁸ OTAÑO, Nemesio. "El apostolado del canto". *Ritmo*, núm. 142, gener del 1941, p. 2, citat a MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. *Op. cit.*, p. 37.

²⁹ OTAÑO, Nemesio. "La música de las emisoras de Radio". *Ritmo*, núm. 145, maig del 1941, p. 3, citat a MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. *Op. cit.*, p. 38.

³⁰ MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. *Op. cit.*, p. 44.

³¹ *Id.*, p. 73-74.

3.3. Instrumentació i integrants de les orquestres

La principal activitat de les orquestres era el ball, ja que se'n feien durant tot l'any i hi havia una altíssima demanda. Per aquesta raó, cada agrupació disposava habitualment de vuit o nou músics: piano, bateria, contrabaix, dos o tres saxos, dues trompetes i un trombó de vares. A aquesta estructura bàsica, s'hi poden afegir o treure alguns dels instruments, segons les condicions del contracte o la disponibilitat dels músics.

Fora del ball i les sardanes, no hi havia una instrumentació establerta per a la resta d'activitats, perquè depenia de cadascuna de les agrupacions, dels efectius d'aquella temporada, dels instruments que tocaven els músics que hi havia aquell dia, de l'arranjament utilitzat i del tipus de contracte pactat.

A *grosso modo*, podem afirmar que, en un concert, la base estava formada pel piano, la bateria i el contrabaix, i la resta podien ser clarinets, saxos, violins, trompetes i potser un trombó o un fiscorn, i variava molt d'una agrupació a una altra. Tot i així, la majoria de les orquestres —amb un caràcter molt local— no feien gaire concerts, ja que era una activitat centrada gairebé sempre en la festa major, moment en què se solien contractar orquestres foranes. Segurament aquest és el motiu pel qual les agrupacions estudiades no tenien la necessitat de fer-ne. A més a més, era un dels moments en què l'execució havia de ser més acurada, fet que encara complicava més la interpretació per a determinats instrumentistes. Les orquestres amb més projecció sí que en feien, ja que eren contractades sovint per amenitzar festes majors d'altres municipis i disposaven de músics amb més formació musical.

A la majoria de les orquestres hi havia músics de fora perquè sovint hi havia vacants, sobretot quan els membres fixos anaven a fer el servei militar.³² També era molt habitual contractar-ne algun de forma esporàdica quan hi havia una baixa no prevista d'última hora. Alguns dels instrumentistes que més escassejaven eren els trompetistes. A mesura que passen els anys i van desapareixent les orquestres i els músics deixen l'activitat musical, es fa cada cop més difícil trobar-ne. Serà llavors quan hi haurà més variabilitat en la composició de les formacions. D'altra banda, alguns dels instrumentistes que es mantenen en actiu estan molt sol·licitats i trobarem els seus noms repetits en moltes agrupacions diferents. Com que molts només tocaven de manera puntual —el cas de l'Orquestra Amorós és el més clar—, hom no en recorda totes les dades. Per tant, tot i l'esforç realitzat, les llistes de músics de l'Annex III segurament són incompletes.

En els desplaçaments, els instruments eren transportats pels mateixos músics als llocs on havien de tocar. En cas de no haver-hi piano, sovint també l'havien de portar ells mateixos, i no hi havia costum d'afinar-lo en arribar. Si la distància era molt gran o hi havia problemes en el transport, el pianista podia tocar un acordió.

³² Habitualment, els músics que havien d'anar a fer el servei militar procuraven formar part de la banda del regiment al qual estaven destinats, ja que això els permetia mantenir la pràctica de l'instrument i gaudir d'unes millors condicions que la resta de soldats.

Era habitual que es toqués sempre amb partitura, especialment en els concerts, tot i que algunes peces acabaven memoritzant-se de tant repetir-les. Davant del faristol es col·locaven uns cartons —que els músics solien anomenar *pancartes*— amb la inicial del nom de l'orquestra o un símbol representatiu de la formació.

Pel que fa al tracte econòmic, normalment aquests músics contractats de forma esporàdica cobraven el mateix que la resta, però se'ls podia remunerar amb una quantitat superior si la seva vàlua i els coneixements que aportaven eren molt grans o si se'ls havia de fer venir de molt lluny.

La competència professional entre les agrupacions de la mateixa població o zona era evident, però la majoria d'informants mostren un cert recel a parlar-ne i afirmen que, més que rivalitats, el que feia cada orquestra era "mirar per ella". De totes maneres, en l'àmbit personal la gran majoria eren bons amics, ja que molts s'anaven trobant en diferents agrupacions, sobretot aquells que gaudien d'una bona reputació, tenien una bona coneixença de l'ofici i sovint eren requerits pels directors de les localitats veïnes.

Cal destacar que en aquesta etapa moltes agrupacions de la Conca tenen integrants procedents de la comarca veïna de les Garrigues. Així, músics de l'Albi, Vinaixa, Cervià de les Garrigues o les Borges Blanques inicien agrupacions instrumentals locals però acaben integrant-se a les orquestres de la Conca. No hi havia, en canvi, tanta relació amb les orquestres d'altres zones.

La majoria dels músics de les viles més petites eren pagesos d'ofici. La pagesia els permetia combinar la feina al camp amb les actuacions i els assajos, ja que molts treballaven terres familiars. Alguns ens expliquen que aprofitaven els dies de pluja per assajar. Els que no eren pagesos procuraven adaptar-se el millor possible a les obligacions de l'orquestra. Tot i així, i amb el pas dels anys i els progressius canvis en l'estructura econòmica i social, cada cop era més difícil compaginar certes feines amb la música. Aquesta fou, sens dubte, una de les principals causes de la dissolució de les agrupacions, tal com comentarem posteriorment.

3.4. Membres destacats: director, representant i vocalista

Cadascuna de les orquestres tenia un director, encarregat de la part musical, i un músic-representant, que gestionava els temes administratius, de contractació i econòmics. La figura del director, a part de dirigir els assajos, era necessària sobretot en els concerts, ja que tant la dificultat de les peces com l'atenció del públic era més gran, fet que requeria una interpretació més acurada. En la resta d'actuacions, el pianista o el bateria s'encarregaven de fer les indicacions d'entrada i no hi havia una intervenció específica del director. Molts músics també ens expliquen que les decisions en els assajos eren consensuades per la majoria dels integrants.

Mentre que el director solia ser sempre el mateix al llarg de la trajectòria de l'agrupació, el representant anava variant segons les etapes o la disponibilitat personal. En

algunes agrupacions, els dos càrrecs requieien en la mateixa persona, tal com havia succeït majoritàriament en les agrupacions d'abans del 1936. Això no obstant, en el cas de les orquestres professionals i semiprofessionals de tot Catalunya, la figura del representant es professionalitza els anys cinquanta i comença a anomenar-se *agent artístic*. Les entitats han de recórrer a ells per tal de contractar una orquestra amb cert renom. Cadascun d'ells representa un nombre determinat d'agrupacions i d'espectacles. És amb ell amb qui es manté la correspondència prèvia a l'actuació i amb qui s'estableixen les condicions del trasllat, l'allotjament, el preu, el repertori i tot allò que té relació amb l'actuació. Tots aquests aspectes generaven una abundat documentació. En comentarem alguns casos.

En el primer exemple, l'agent presenta els diferents pressupostos al Casal Montblanquí per a la contractació de les orquestres per a la festa major del 1958. Ofereix la barcelonina Orquestra Florida i les gironines Niza, Pizarro i Girona. Destaquem l'antelació amb què es realitzen aquestes gestions, ja que la carta està signada al desembre del 1957 i s'està treballant per a la festa major de Montblanc, al setembre de l'any següent. A més a més, no és el primer contacte entre ambdós, ja que la carta fa referència a una trucada telefònica anterior en què l'entitat contractant ja es va interessar per unes formacions concretes. Destaquem la tendència a contractar orquestres gironines durant aquests anys, fet que tractarem posteriorment.

Carta d'un representant d'orquestres adreçada al responsable del Casal Montblanquí, datada el 2 de desembre de 1957, en la qual li presenta diferents pressupostos d'agrupacions gironines per a la festa major de l'any 1958.³³

³³ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9421.1/3, *Festa Major*, 1958.

Els pressupostos d'aquestes orquestres són:

<i>Orquestra Florida</i>	Dies 7, 8, 9 i 10 de setembre	42.500 pessetes
<i>Orquestra Girona</i>	Dies 7, 8, 9 i 10 de setembre	22.000 pessetes
<i>Orquestra Niza</i>	Dies 7, 8, 9 i 10 de setembre	30.500 pessetes
<i>Orquestra Niza</i>	Dies 7 i 8 de setembre	16.500 pessetes
<i>Orquestra Pizarro</i>	Dies 9 i 10 de setembre	13.000 pessetes

Gràcies a aquesta documentació, comprovem la gran diferència econòmica que pot haver-hi entre contractar una formació o una altra. Sembla que l'organització pretenia tenir orquestra quatre dies. Tenien diferents opcions: contractar la mateixa formació per a tots els dies (amb preus entre les 22.000 i les 42.500 pessetes), o dues orquestres diferents (29.500 pessetes). L'oscil·lació és molt gran entre les diferents opcions. Malgrat les gestions, el Casal va acabar contractant unes altres agrupacions que els devien resultar més econòmiques: l'Orquestra Castelos, de Barcelona, els dies 7 i 8, i l'Orquestra Fachendas, de Sabadell, el 9 i el 10.

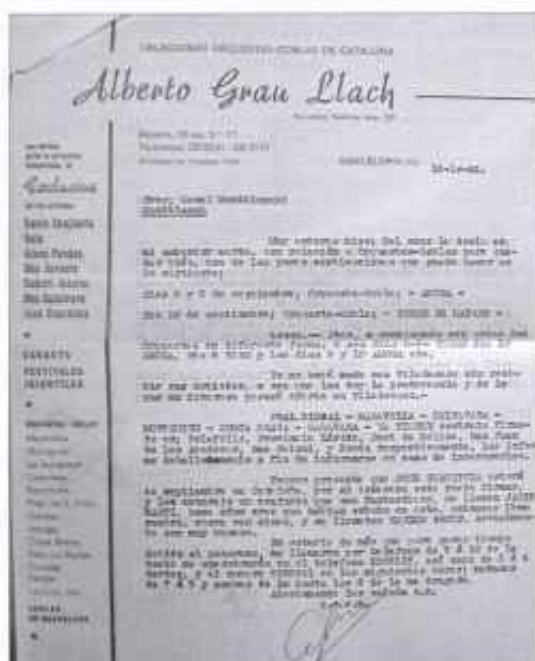
Per fer-nos una idea dels diners que representava contractar una orquestra d'aquestes característiques, hem de tenir en compte que el salari mensual mínim de les zones rurals del 1957 era de 110 pessetes. Per tant, la despesa efectuada per les entitats organitzadores d'aquest tipus d'actes era molt elevada, fet que ens constata la importància social que tenien les festes i, especialment, els balls.

La mateixa previsió en la preparació de les festes la tornem a comprovar en el segon exemple: una carta signada a l'octubre del 1963 en què el representant ofereix totes les seves agrupacions per ser contractades pel Casal Montblanquí per a la festa major del setembre de l'any següent. En el text llegim que el representant els assessorava sobre quines de les cobles-orquestres els faran "quedar bien". També comunica que algunes ja estan contractades per a aquelles dates —amb gairebé un any d'antelació!— i els aconsella que "para ganar tiempo, debido al panorama, me llamen por teléfono". Tornen a ser gironines, aquest cop del Baix Empordà i la Selva.

Aquestes indicacions ens permeten adonar-nos del volum de contractació d'algunes de les orquestres més sol·licitades a tot Catalunya i de la importància que es donava a poder-les llogar. La disponibilitat de les agrupacions descendia durant tota l'època estival, plena de festes majors a tot el territori, i en algunes dates específiques —revetlla de Sant Joan, Mare de Déu d'Agost, Cap d'Any...— la contractació s'encarria significativament com a causa de l'altíssima demanda.

L'altre membre destacat de les orquestres era el vocalista,³⁴ anomenat *estilista* o *cantor* en alguns fulls publicitaris. Era una figura nova a la Conca de la postguerra i apareixia només en els balls, ja que els concerts eren sempre instrumentals. En altres

³⁴ Utilitzem el mot en masculí, però es refereix tant a homes com a dones.

Carta d'un representant d'orquestrs adreçada al responsable del Casal Montblanquí, datada el 10 d'octubre de 1963, en la qual li presenta diferents possibilitats per contractar orquestrs per a la festa major del 1964.³³

indrets de Catalunya ja havien aparegut a mitjan anys trenta. Els primers que hem localitzat a la nostra comarca de vegades rebien també el nom de *speaker còmic*, nomenclatura apareguda abans del 1936 i que es referia al que feia alguna intervenció parlada o còmica, i cantaven amb un embut els primers temps de la postguerra. En aquests casos el públic mantenia un cert silenci per tal de poder escoltar les peces. Però, després d'un parell de temporades, en veure la rellevància que anava adquirint el vocalista, les orquestrs ja començaren a disposar de micròfon, amplificador i un o dos altaveus, fet que millorava considerablement l'audició i permetia entendre les lletres. Malgrat que els primers equips de so eren llogats, de seguida moltes agrupacions van fer l'esforç econòmic de comprar-los. Era una inversió important, però donava prestigi i resultava rendible perquè afavoria els contractes, ja que en cap local n'hi havia. És per aquest motiu que, en cas de tenir-ne, en molts dels cartells o tríptics publicitaris es destacava aquest fet. Tot i així, si en una actuació no hi havia instal·lació elèctrica o no funcionava, els vocalistes cantaven sense micròfon, ja que calia adaptar-se a totes les situacions.

Els primers vocalistes de les orquestrs de la Conca eren alguns dels mateixos homes de l'agrupació, que alternaven el fet de cantar amb continuar tocant el seu instrument. El factor estètic era molt important per triar-los i, a part d'una bona veu,

³³ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9422.3/6, Festa Major, 1964.

es procurava que fossin joves, eixerits i amb bona planta. Aprenien a cantar de forma autodidàctica imitant altres cantants que sentien per la ràdio i assajaven amb el pianista per aprendre's les melodies de memòria.

Però a poc a poc, aquesta figura va anar adquirint un prestigi i una independència respecte a la resta del conjunt. S'inicià una certa professionalització i les orquestres amb major projecció i en ocasions especials, com la festa major, començaren a llogar-ne alguns de forans. Aquests vocalistes, que no tocaven cap instrument, portaven el seu propi repertori i calia acompanyar-los gairebé sense assajar. Cada cop es buscaven vocalistes amb més renom. La majoria procedia d'orquestres i salons de Barcelona i els primers anys eren contractats directament pel representant de l'agrupació. Més endavant, a través d'agències. No feien temporada estable, sinó que només venien quan se'ls contractava en algunes actuacions esporàdiques, fet pel qual en trobem un gran nombre. El preu del contracte de l'orquestra era diferent si es portava vocalista o no. Quan se'n trobava un que agradava, s'hi procurava treballar en més ocasions. Si no, se'n buscava un altre. De vegades, l'entitat que organitzava el ball era la que contractava el vocalista per una banda i l'orquestra per l'altra. Els uns i els altres es trobaven uns minuts abans de l'actuació. Alguns dels vocalistes més estables de les formacions estudiades havien de fer molts quilòmetres per cantar amb les orquestres de la Conca, ja que vivien força lluny de la comarca. Aquest fet ens fa pensar que el tracte econòmic els devia ser molt favorable.

Arreu del país trobem que fou els primers anys de la dècada dels quaranta que els vocalistes van emergir amb força. De fet, el Sindicato Musical del Espectáculo comença a fer proves per donar, o no, el carnet als vocalistes des del febrer del 1944, en un intent de depuració professional i d'evitar l'intrusisme. En el document oficial s'exigeix que, a partir d'aquell mateix moment, "estos artistas serán [...] llamados Estilistas",³⁶ d'aquí la doble nomenclatura que trobem en molts dels cartells a la Conca. Els exàmens es feien en sales de festa o, com en el cas de Tarragona, en emissores de ràdio locals, amb l'orquestra titular de la sala o aquella amb què habitualment actuaven els vocalistes que s'examinaven. En aquestes proves, i a diferència del cas dels instrumentistes, la majoria d'aspirants a obtenir el carnet eren dones.³⁷

De seguida adoptaren una notorietat molt significativa i alguns cops es convertiren en el cap de cartell. En la publicitat, la seva fotografia i el seu nom apareixien més grans que la resta d'elements. Adoptaren el carisma, la importància i el pes simbòlic que abans havien tingut els directors. Possiblement per aquesta raó, era l'únic membre que sovint es posava un nom artístic —en castellà— com a reclam.

En la resta de balls de l'any i en les agrupacions amb un caràcter més local, habitualment aquesta funció era exercida per algun dels mateixos instrumentistes de l'orquestra, alguns dels quals van assolir un gran prestigi en l'àmbit comarcal.

³⁶ Document citat a MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz, *Op. cit.*, p. 64-65.

³⁷ MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz, *Op. cit.*, p. 65-66.

Es fa difícil precisar en quin moment el vocalista deixa de ser un instrumentista més per passar a ser només el vocalista. A les orquestres de la Conca podem situar-ho a finals dels cinquanta i inicis dels seixanta, tot i que no sempre és així.

La figura del vocalista fou la porta d'entrada de les dones a les agrupacions instrumentals, tot i que a la Conca tenim alguna excepció sorprenent, ja que en alguna orquestra hi havia hagut una dona pianista: a Solivella ja abans de la Guerra, i a Sarrià als anys quaranta.

Cal considerar l'accés de les dones com un èxit del col·lectiu, ja que la dona havia quedat relegada pel règim al regne de l'obediència i la submissió, on esdevenia una servidora més de la pàtria amb l'única missió de casar-se i tenir fills. "Les obligacions que s'assenyalaven, a part de la discreció, la modèstia i el silenci, tenien l'objectiu d'assegurar la continuïtat i la permanència en el si de la societat dels valors tradicionals i religiosos que havien de permetre la legitimació històrica del règim, tot reclamant aquella actitud de servei [...] a la pàtria des del lloc que pertocava a la dona per llei natural. [...] Es feia difícil de trencar la norma establerta. L'ensinistrament considerat adequat per a les dones passava, primer, per actuar com a bones filles, i, seguidament, per comportar-se com a joves adolescents apocades, per poder així gaudir amb la prestació del servei encomanat: el de mares i esposes amb dedicació exclusiva a la missió, al servei del marit i dels fills, tot oblidant-se d'elles mateixes. A les dones joves se'ls permetia tenir experiències laborals amb l'objectiu d'aconseguir uns estalvis per al moment de canvi d'estat. Cal dir, però, que, un cop consumat el casori, era mal vist i s'entenia com a incompatible el treball fora de casa".³⁸

A la Conca trobem les primeres dones vocalistes l'any 1943 a l'Orquestra Amors. Els anys següents ja en trobem a la resta de formacions. L'entrada de la presència femenina no sempre fou ben vista per tots els sectors, ja que "trencava del tot un model molt fixat de sociabilitat masculina. El tòpic era —i continua essent molt viu— el de la dona-cantant com una dona moderna i atrevida que s'exhibeix en públic".³⁹ La dona vocalista era observada amb una sospita de degradació i mala reputació en contrast amb el model franquista de la dona que no es mou de l'àmbit domèstic i privat. Això no obstant, no tenien la mala fama que tenien les artistes de varietats. La indumentària —propietat de les mateixes vocalistes— també era motiu de crítica, perquè cada cop era més vistosa, tot i mantenir-se dins els cànons de moralitat permesos a l'època i haver de ser autoritzada per les autoritats encarregades de la censura.

³⁸ SELVA, Marta i SEGURA, Isabel, "De la coca ensucrada a la coqueta amb sucre. Discursos hegemònics entorn de la feminitat jove", A: UCIELAY DIA CAL, Enric (dir.), *Op. cit.*, p. 290-291. De fet, el rol de gènere dins les orquestres és un tema molt interessant i pendent d'estudi en tot el territori. Trobem alguns apunts sobre el paper de la dona en la postguerra, en obres com la de MARTÍN GAITÉ, Carmen, *Usos amorosos de la postguerra española*, Barcelona: Anagrama, 1987.

³⁹ AYATS, Jaume (dir.), *Córrer la sardana: balls, joves i conflictes*, Barcelona: Rafael Dalmau (col·lecció "Camí Ral", núm. 26), 2006, p. 163.

La montblanquina Orquestra Amorós, amb el saxofonista Josep Avià i una vocalista, de la qual desconeixem el nom, contractada per a una actuació del 12 de febrer de 1955 (Autor: Fotògraf Obiol, Barcelona. Arxiu particular de Maribel Avià, Montblanc).

Sabem que, ja el 1951, una vocalista montblanquina de disset anys, M. Carme Bulló, cantava amb una orquestra val·lenca. No va cantar mai en cap formació de la Conca.

3.5. La publicitat

La majoria de les orquestres es donaven a conèixer a través de cartells, díptics o altres fulletons que enviaven als delegats locals d'Educación y Descanso, als ajuntaments i a les comissions de festes de les diferents entitats que organitzaven les activitats i els balls, tot i que el boca-orella també els feia guanyar contractes. Els primers fulls —tipogràficament semblants als que s'editaren durant la II República— tots eren escrits en castellà, solien tenir alguna fotografia i acostumaven a incloure frases que cridessin l'atenció dels organitzadors.

Trobem força homogeneïtat en els models de les impressions en les orquestres estudiades. Pel que fa als textos que hi apareixen, continuem trobant-ne d'iguals o semblants als de les dècades anteriors: "renombrada orquesta", "acreditada y aplaudida", "el mejor repertorio", "excelente conjunto para la interpretación de música moderna, clásica y religiosa" o "orquestra de primera categoría" (classificació que es posaven ells mateixos). En trobem de nous, com "decoración propia", "instalación microfónica propia" o "vehículo/coche en propiedad", elements que facilitaven la contractació.

Com a elements clarament diferenciadors respecte dels models anteriors, trobem que, com que el vocalista va adquirint més pes en la formació, de seguida se li dedica una fotografia a ell sol, que apareix molt més gran que la resta de membres i amb el seu nom artístic. També observem que els cartells van imprimint-se cada cop més en color.

Algunes de les orquestres estudiades, amb un caràcter eminentment local, no van editar cap material de promoció, ja sigui perquè només es dedicaven als balls dominicals i més quotidians o bé perquè la seva trajectòria va ser tan curta que no van tenir temps de consolidar-se.

També trobarem un altre fet curiós i general en les fotografies promocionals. Era habitual que en les imatges hi hagués algun músic amb un instrument que realment no era el seu, o que no toqués en aquella agrupació. Hem de tenir en compte que l'objectiu que es buscava amb les fotografies era donar una imatge de professionalitat, amb un nombre i una instrumentació segons els cànons establerts per les grans orquestres. Per tant, si l'agrupació en aquell moment no disposava d'aquesta estructura, calia incloure-hi els membres que fessin falta per tal de donar la imatge que es volia. Això, juntament amb el fet que les orquestres amb menor projecció sovint utilitzaven el material de promoció més d'una temporada, ja que era molt costós tornar-ne a fer i imprimir-ne de nou, provocava que, de vegades, no coincidissin tots els components de la fotografia amb els integrants reals.

3.6. Les temporades, les actuacions i les orquestres foranes

Les orquestres de la comarca —com les de la resta del país— començaven la temporada per Pasqua i l'acabaven per Carnaval, ja que durant les setmanes de Quaresma no es podia fer ball. Era així fins i tot si alguna festa patronal s'esqueia en aquest període algun any, com passava algun cop a Montblanc per Sant Maties, el 24 de febrer. El Carnaval era una festa prohibida durant els inicis de la Dictadura i, tot i que hem trobat notícies que demostren que els primers anys de la dècada dels cinquanta s'organitzaven a Montblanc alguns balls, la festa en si no es recuperà a la vila fins el 1956.⁴⁰

La Quaresma s'aprofitava per reorganitzar l'orquestra, tant pel que fa a la plantilla com al repertori. Hi havia força mobilitat dels músics: alguns plegaven, altres eren requerits per altres agrupacions..., i s'havia de reestructurar la formació. Calia que es decidissin les noves peces i que els nous solistes estudiessin les obres de concert, amb els solos respectius. Després, al llarg de la temporada, només s'assajava en cas

⁴⁰ *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, núm. 23, Montblanc, febrer del 1952, p. 8; núm. 59, Montblanc, febrer del 1955, p. 8; núm. 71, Montblanc, febrer del 1956, p. 10-11. *Montblanch. Boletín de cultura e información local* fou una publicació montblanquina mensual, editada entre l'abril del 1950 i el setembre-octubre del 1962.

d'afegir nou repertori —especialment ballables— o si hi havia canvis a la plantilla, però, si la composició era estable, es feien pocs assajos. Això no obstant, les orquestres amb més projecció, les que tocaven en concerts i pretenien tenir un cert nivell i un repertori que les fes competitives musicalment, assajaven amb més assiduitat que les dedicades gairebé exclusivament a les activitats de caràcter local.

Pel que fa a les actuacions, hem de tenir en compte que els primers anys de la Dictadura i com a causa dels canvis socials i polítics i del tancament de la major part de les entitats recreatives, disminuï la quantitat d'activitats lúdiques i la durada de les festes i canvià l'orientació d'algunes celebracions, ja que es potenciaren els actes religiosos. A poc a poc, però, l'activitat anà augmentant. De fet, hom procurà mantenir el major nombre de balls que se'ls permetés. Tot i la modèstia dels primers temps, cal tenir en compte que aquesta era una de les principals diversions, especialment del jovent, que trobava en aquestes ocasions la millor oportunitat per relacionar-se i tractar-se amb una certa naturalitat. Amb el pas dels anys i el naixement d'algunes noves entitats, es van reprendre algunes festes i, progressivament, va anar augmentant el nombre d'actuacions. La demanda arribà a ser prou important, si tenim en compte la quantitat d'agrupacions que estem tractant en aquest treball en relació amb el nombre d'habitants de la zona estudiada.⁴¹ La rellevància de la música en les festes, com ja vam descriure en l'estudi anterior a la Guerra,⁴² fa que el músic continuï sent un element imprescindible en la vida social de la comunitat.

Com que els dies de festa grossa podia haver-hi diferents sessions de ball, les societats organitzadores imprimien uns abonaments o uns carnets de ball per als seus socis. Se'n conserven molts, fet que ens fa pensar que eren molt utilitzats. Vegem-ne un exemple de Solivella del 1945.

Abonament per als balls de la festa major de Solivella del 1945.⁴³

⁴¹ Vegeu l'Annex I, en el qual s'especifica la població dels municipis estudiats a la Conca de Barberà entre 1857 i 1979.

⁴² MEDRANO, Nùria. *Música i ball a la Conca de Barberà...*, *Op. cit.*

⁴³ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 11.

El gruix important de les actuacions era a les mateixes localitats i a les dels voltants —amb l'excepció de la zona de la Baixa Segarra—, però hem de destacar l'assiduitat amb què algunes agrupacions tocaven a les comarques més properes de la província de Lleida —les Garrigues, l'Urgell o la Segarra— i algunes comarques aragoneses, especialment les del Baix Cinca, Somontano de Barbastro, Cinca Mitjà i la Llitera, totes situades a la franja catalana d'Aragó. Els informants apunten diferents raons: que hi havia poques orquestres en aquelles zones, que les que hi havia eren de menor qualitat que algunes de les que aquí tractem, que es mantenien bons tractes amb els representants i que la demanda en determinades èpoques era molt alta.

En canvi, no tocaven gairebé gens a la resta de comarques limítrofes a la Conca de Barberà ni de la província de Tarragona —l'Alt Camp, el Baix Camp i el Priorat—, ja que hi havia la competència de les agrupacions d'aquella zona, ni molt menys a l'Anoia, que quedava separada de la nostra zona d'estudi per la Baixa Segarra.

Els primers anys de la postguerra, i com a causa de la malmesa situació econòmica, les orquestres locals eren les encarregades de satisfer la major part de la demanda musical de les viles, però amb el pas dels anys i de manera progressiva, cada cop es contractaren més de fora. En aquell moment, les locals passen a ser les pròpies dels balls dominicals, dels balls després del cinema o de les festes i revetlles de menor importància. En canvi, per a les festes més lluïdes comencen a imposar-se les foranes, ja que el mateix públic desitjava novetats, ja sigui en el repertori o en la mateixa posada en escena. De fet, això ja succeïa abans de la Guerra i, de la mateixa manera, es buscaven agrupacions de primera fila i amb un cert renom. Moltes estaven formades per músics professionals, amb les quals les locals no podien competir. També solien tenir un nombre més gran de músics, element sempre interpretat pel públic com a sinònim de prestigi.

Els centenars de notícies d'actuacions d'orquestres foranes de què disposem fa que puguem establir unes consideracions generals. La millora considerable en les comunicacions i en els transports facilitava aquesta major mobilitat. Sovint, i com ja hem comentat en el l'estudi de les formacions instrumentals anteriors a la Guerra, la llunyania de l'agrupació era interpretada pel públic de manera directament proporcional al seu prestigi. Malgrat aquesta percepció tan subjectiva, i tot i que ni en els programes ni en les notes de premsa es parla gairebé mai del repertori, en les poques ocasions que n'hem trobat dades és similar al que toquen les agrupacions de la comarca. Per tant, la hipòtesi és que la diferència entre unes i altres seria en termes qualitatius, quantitatius i estètics, però, com que no solia haver-hi comentaris o crítiques musicals posteriors, no sabem si sempre s'acomplien les expectatives generades. Creiem que sí que devia ser així quan les trobem requerides en reiterades ocasions a la mateixa vila o als pobles del voltant.

Aquestes orquestres foranes toquen els dies de festa grossa: festa major, fires, Cap d'Any, Pasqua i algunes revetlles d'estiu. Els ajuntaments o les entitats més importants de cada localitat —especialment a partir de la creació del Casal Montblanquí i del Casal de l'Espluga— són els encarregats de llogar-ne per a la resta de festes anu-

als. Així, a partir dels anys cinquanta era habitual que hi hagués dues o fins i tot tres orquestres actuant simultàniament, especialment per la festa major.

Observem la tendència generalitzada a la Conca de contractar orquestres de la comarca o de les comarques veïnes durant els anys quaranta i el començament dels cinquanta. Una de les més ben considerades de tota la província durant aquests anys, i que feia més actuacions al Camp de Tarragona, era l'Excelsior, d'Alcover. Alguns dels músics més destacats de la Conca hi van acabar tocant.⁴⁴

Altres agrupacions de localitats properes també toquen a la Conca i són adoptades com a referència pels músics d'aquí, alguns dels quals també hi acaben tocant. Destaquem les cobles-orquestres Principal del Camp de Tarragona i La Selvença de la Selva del Camp, i les orquestres Marabú de Valls i Sensación i Melodía del Vendrell.

Una altra categoria superior d'agrupacions són les gironines i les de l'Empordà, cada cop més presents a la Conca a partir de mitjan anys cinquanta. Sembla que són les que gaudeixen de més reputació en aquells moments, ja que són les més demandades per les entitats contractants, com hem comprovat en dos exemples anteriors.

En els primers anys de la Dictadura, les orquestres foranes es contractaven per als dos o tres dies que durava la festa major, però a partir de la dècada dels seixanta aquest hàbit es perd i només es lloguen per als concerts i els balls d'un dia. Així, es passa d'una única orquestra contractada per a tots els dies a una per a cada dia.

Malgrat la contractació d'orquestres foranes, per a les agrupacions que estudiem en aquest treball els estius eren les èpoques de més feina, ja que anaven tocant de festa major en festa major. Aquest fet requeria un gran esforç, perquè havien de compaginar-ho amb els oficis respectius. Tot i així, econòmicament els era rendible. Poquíssims es dedicaven exclusivament a la música. Potser els casos més clars de dedicació exclusiva són el montblanquí Maties Amorós i Dalmau i els seus dos fills, i el solivellenc Josep Montseny, *el Cabeça*. Aquells que treballaven per compte d'altri havien de demanar dies de vacances i en nombroses ocasions havien d'anar a treballar sense haver dormit la nit anterior. Els que ho feien per compte propi —una minoria— tenien més facilitats. Tot i així, el cansament era evident en tots.

Les orquestres de la comarca solien amenitzar tots els actes de les festes majors dels pobles on eren contractades: cercaviles, acompanyament de l'Ajuntament, ofici, sessió vermut, concert de tarda i balls de tarda i nit. Es podia fer alguna audició de sardanes, que gairebé no es van deixar de ballar mai a les festes majors. També era habitual que, sense previ avís i sense haver-ho pactat en el contracte, es trobessin que havien d'acompanyar una funció de teatre, una sarsuela, una artista o una sessió de varietats. En aquests casos els donaven les partitures en el mateix moment, amb uns arranjaments ja fets, que no sempre s'adequaven a la instrumentació pròpia i que havien d'adaptar *in situ*. Normalment ho havien de llegir a vista —qualitat indis-

⁴⁴ Per exemple, Josep M. Roselló, Josep Comas, Miquel Curraçquet, Josep Gayà (de l'Albí), Josep Salvat, Josep Solsona, Maties Escoté, Ramon Manresa (de l'Albí) i Josep M. Bosch (de l'Espluga de Francolí).

pensable en els músics—, i alguns cops transportar, i, tenint en compte que moltes artistes no seguien gaire les indicacions de la partitura, el resultat sonor no sempre era el desitjat. Quan es tractava d'acompanyar una companyia de sarsuela —que normalment venia de Barcelona— els era més fàcil, perquè se solien representar sempre els mateixos títols.

En aquests casos, i tal com succeïa anteriorment, els músics es quedaven a menjar i a dormir a les cases particulars, fet que es mantenia bàsicament per dues raons. Primer, moltes viles no disposaven de fonda on allotjar-se, i segon, en cas d'haver-n'hi, les despeses anaven a càrrec de la comissió de festes o entitat contractant, que amb l'allotjament particular mirava d'estalviar-se aquests diners. De fet, encara es feia així fins als anys setanta en moltes localitats petites on actuaven les orquestres estudiades. D'aquesta manera, els diners que rebien els músics eren nets, perquè fins i tot tenien les begudes pagades. Tot plegat era un costum que els músics volien mantenir i, entre ells, es deien que "val més que es mori un músic abans no es perdi un costum".⁴⁵

En un primer moment, els desplaçaments se solien fer amb tren, i quan arribaven a l'estació del municipi on actuaven, o del més proper, els membres de la comissió de festes els anaven a buscar amb carros o amb camions. Si no hi havia estació a la vora, podien desplaçar-se amb cotxes de línia. Tot plegat era poc pràctic, perquè molts cops s'embrutaven els vestits, tenien problemes amb el transport adequat dels instruments o havien d'invertir moltes hores en el trajecte. A més a més, ells mateixos eren els encarregats de muntar els equips de so. Per tant, van procurar disposar de vehicles propis tan aviat com van poder. Algunes orquestres van adquirir-ne al final dels anys quaranta i el començament dels cinquanta.

En la majoria de localitats, a les festes majors o fires d'estiu era habitual que els balls es realitzessin en places i que es llogués un envelat amb una pista ben espaiosa i amb les llotges —popularment anomenades *palcos* i que solien tenir una capacitat per a sis persones— guarnides amb domassos i rematades sovint amb arcs lluminosos. Tot era bellament decorat. Si es tocava en un petit municipi i no hi havia envelat, una simple paret de pedra d'una de les cases de la plaça servia de teló de fons i els músics es posaven damunt un senzill cadafal. En moltes viles es continuaven fent dos envelats organitzats per dues societats competidores. Els envelats també s'havien de llogar amb certa antelació, ja que la demanda era alta, sobretot en determinades dates. Les possibilitats econòmiques en condicionaven el tipus, i els primers anys de la postguerra en molts no s'hi col·locava parquet i es ballava sobre el terra de la plaça, prèviament regat per no aixecar tanta pols. Fins i tot, en algunes ocasions algunes localitats havien fet envelats amb canyes. Hi havia empreses especialitzades en el lloguer i el muntatge d'envelats, com la Rom-Thom de la propera vila de la Riba, a l'Alt Camp.

⁴⁵ Font oral: Josep Sanahuja, entrevistat a l'abril del 2008.

Pel que fa a la resta d'activitats que les orquestres comarcals duïen a terme durant l'any, destaquem els balls dominicals i posteriors a la pel·lícula de cinema i els espectacles de varietats. Setmanalment s'editaven fulletons amb les pel·lícules que es projectarien i en alguns s'especificava quina agrupació tocaria al ball de després. Mancaria fer un estudi de la relació entre els cinemes i els balls.

A més a més, cada localitat disposava d'uns locals diferents que acostumaven a organitzar balls durant les festes més importants del calendari festiu local. En destaquem els més representatius. A Montblanc, entre el 1946 i el gener del 1948 existí la Peña Juventud Deportiva Montblanc, entitat creada en un primer moment només com a esportiva, però que a poc a poc anà organitzant altres activitats culturals.⁴⁶ Cada diumenge després de la sessió de cine feien balls amb una gramola llogada. En alguna festa assenyalada havien arribat a contractar l'orquestra Ritmo y Melodía, que era la més econòmica de les montblanquines, o, fins i tot, l'Orquestra Amorós, que en aquells anys tenia molt bona reputació. Però la consolidació definitiva arribà amb el naixement del Casal Montblanquí, el 1947, una entitat que podem entendre fruit d'un catalanisme discret sota la Dictadura, que organitzava balls de socis cada diumenge durant l'estiu i les festes anuals més importants. Com que aquests balls eren tan habituals, si el pressupost no arribava per contractar una orquestra sencera, eren amenitzats per un grup reduït de músics.

Les condicions del Casal eren òptimes per a l'organització d'aquests esdeveniments perquè "permiten la habilitación para pistas de baile del interior de la sala-café y la totalidad de la terraza, profusamente ambientada a la veneciana".⁴⁷ També es feien balls a Cal Badó, que era el local del carrer Sant Josep on hi havia hagut la Societat Artesana i actualment hi ha establert el Consell Comarcal. Disposava d'una sala de cafè, una sala per al ball a l'hivern i una terrassa amb jardí on es feia a l'estiu. De vegades, i sobretot en la temporada estival, es feien balls a l'aire lliure en algunes places de la vila.

A l'Espluga els primers anys se solia ballar al local del Sindicat o del que havia estat el cine Capitol. Les orquestres contractades més habituals eren l'espluguina Jimsson, la montblanquina Amorós o la tarragonina Continental. Posteriorment, amb el naixement del Casal l'any 1965, augmentaren les ocasions de ball, ja que, de la mateixa manera que el Casal Montblanquí, el de l'Espluga era una entitat amb gran capacitat gestora i organitzativa.

A la resta de viles també es feien balls per les festes locals més importants. Les entitats o empresaris amb més possibilitats econòmiques procuraven llogar orquestres: foranes per a la festa major i locals per a la resta de l'any. Tot i així, hem de tenir

⁴⁶ Per a més informació, hom pot llegir els articles de CASTELLVÍ, Josep M. "La Peña". *El Foradot*, núm. 51. Montblanc, novembre-desembre del 2008, p. 7-13; "La Peña (II)". *El Foradot*, núm. 52. Montblanc, gener-febrer del 2009, p. 7-12 i "La Peña (III)". *El Foradot*, núm. 53. Montblanc, març-abril del 2009, p. 7-12.

⁴⁷ "Casal Montblanquí". *Boletín de información*, núm. 12. Montblanc, 30 de juny de 1950, p. 9. Publicació trimestral vigent entre el desembre del 1947 i el setembre del 1953, amb un total de 17 números.

en compte que no tots els municipis van disposar d'una agrupació local sempre, i els més petits, quan no tenien músics disponibles, feien el ball amb una gramola. Així va ser a Blancafort abans i després de formar-se el grup local Debat y Sus Muchachos, i a Vimodf quan no hi havia l'Orquestra Nadal ni la Juventud.

3.7. El repertori i les estructures del concert i del ball

Diferenciarem cinc tipus de repertori segons les activitats on s'utilitzava:

- Actes religiosos dins l'església.
- Cercaviles, desfilades rituals i processons (en formació de banda).
- Sardanes.
- Concerts.
- Balls.

El repertori religiós acostumava a ser el mateix d'abans de la Guerra, ja que ens trobem davant unes peces que estaven prenent un cert caràcter atemporal. Dins l'església continuaven interpretant-se, majoritàriament, misses de Perosi, sobretot la *Te deum laudamus*, i algunes de Sancho Marraco. La instrumentació era bàsicament corda (violins i contrabaix), vent fusta (clarinets i flautes travesseres) i, si es podia, acompanyament d'orgue. En els oficis els músics eren els únics que cantaven, ja que els fidels no ho feien. Només en el cas que hi hagués un cor —i sense que haguessin assajat prèviament—, cantava amb ells. Depenent de les aptituds vocals dels músics, cantaven a una o a dues veus, malgrat que alguna de les obres era originàriament a tres veus. Durant les misses dels primers anys de la postguerra s'havia d'interpretar l'*Himno Nacional* durant la consagració de l'hòstia.

El repertori de cercavila, desfilada i processó, en formació de banda, amb vent metall i percussió, estava format per pasdobles i marxes, que solien ser sempre els mateixos i que s'anaven repetint al llarg de l'actuació, tot i que en algunes viles els demanaven alguna peça especial.⁴⁸ També s'actualitzava molt poc i, en el cas de Montblanc, la majoria del repertori continua essent el mateix que toca la Banda Municipal avui en dia, ja que es tracta d'un repertori que s'han anat convertint en populars. Llevat de l'especificitat d'aquesta vila, on s'interpretaven algunes peces del montblanquí Josep Maseras, els pasdobles i les marxes més interpretats per totes les agrupacions de la Conca eren:

- *Aligot*, de Manel Saderra Puigferrer (1908-2000).
- *El Turuta*, de Román de San José (1877-?).

⁴⁸ Especialment recordades són les *sanjuaneras* típiques dels pobles de la província de Sòria, unes cançons creuades per a les festes de Sant Joan.

- *Amparito Roca*, de Jaume Teixidor (1884-1957).⁴⁰
- *Bajo la doble águila*, de Joseph Franz Wagner (1856-1908).
- *La Carrascosa*, de Jaume Teixidor (1884-1957).
- *En vanguardia*, de Jaume Teixidor (1884-1957).
- *Pitones*, obra l'autor de la qual no hem pogut precisar. Podria tractar-se de Francisco Cales Pina (1886-1957) o Amalio López Sánchez (1899-?).

Algunes de les marxes fúnebres interpretades per Setmana Santa eren:

- *Descanse en paz*, de Ramon Roig (1849-1907).
- *Virgen de la Salud*, de la qual desconeixem l'autor.
- *Jesús preso*, d'Emilio Cebrián (1900-1943).
- L'adaptació del tercer moviment de la *Sonata núm. 2 op. 35 en Si bemoll menor, Marxa fúnebre*, de Frederic Chopin (1810-1849).
- *Jone*, un fragment de l'òpera homònima de l'italià Errico Petrella (1813-1877).

Algunes de les orquestres estudiades havien tocat sardanes durant la postguerra amb la seva instrumentació habitual d'orquestrina. Aquest fet era conegut pels músics com *tocar sardanes en castellà*. Solien ser algunes actuacions a l'aire lliure.

Pel que fa als concerts, comentarem primer l'estructura i després el repertori. Així, l'estructura de concert —en què, a diferència del ball, sí que s'editava un programa— començà essent la mateixa que abans de la Guerra: dues peces amb fragments de sarsuela o òpera i un vals-jota final, però amb els anys fou cada cop més eclèctic, com comprovarem tot seguit. El públic estava assegut, quiet i en silenci —fet pel qual se sentia qualsevol imprecisió— i parava de jugar a cartes o al dòmino, ja que el concert es feia a la sala de cafè, amb un públic eminentment masculí. Però quan es tocava el vals-jota, que era la peça més esperada, tant el públic com els mateixos músics canviaven d'actitud. Els músics es posaven drets quan el saxo o el trompeta feia el solo, i al final de la peça llançaven les partitures a l'aire i el públic s'engrescava, feia soroll i picava fortament de mans. Alguns músics anomenaven aquest moment *enganyar pàgesos*, perquè l'espectacularitat del moment els enlluernava. En referència a aquesta darrera peça de lluïment, hem trobat la següent citació de l'Orquestra Fatxendes de Sabadell, que sintetitza bé la rellevància del solista:

El lloc de trompeta en una orquestra d'aquells anys [dècada dels quaranta] era de molta responsabilitat. Exigia un bon llavi, molt *fiatto* i resistència per aguantar llargues sessions i no fallar en els moments claus com era, per exemple, el vals jota en un final de concert de festa major.⁴¹

⁴⁰ Hom pot llegir la història de la composició d'aquesta peça a SABATÉ, Núria i VINYA, Marc. "Amparito Roca, l'Amparito aragonesa". *El Foradot*, núm. 43, Montblanc, juliol-agost del 2007, p. 21-22 i "Amparito Roca, l'Amparito valenciana (II)". *El Foradot*, núm. 44, Montblanc, setembre-octubre del 2007, p. 17-19.

⁴¹ NONELL, Jaume i SUBIRANA, Lluís. *Els Fatxendes: una gran orquestra de Sabadell*. Sabadell: Fundació Ars, 2006, p. 102.

Les seleccions de sarsuela, òpera i opereta, de la mateixa manera que abans de la Guerra, eren arranjaments adaptats segons les característiques de cada orquestra i basats en els fragments més coneguts i populars. Els arranjaments podien estar fets pel mateix director de l'orquestra o per un músic que es contractés específicament per a aquesta tasca. El públic coneixia aquests fragments de sentir-los a la ràdio o en els concerts d'altres conjunts. A diferència del repertori anterior a la Guerra, trobem que durant la postguerra apareix amb força el model simfònic enfront del de sarsuela i òpera, un model de música de saló amb obres de lluïment del solista. Podem comprovar-ho en la següent relació, en la qual hem anotat les obres més interpretades per les orquestres estudiades:⁵¹

- *Concert de Varsòvia*, per a piano i orquestra, de Richard Addinsell.
- *Sevilla*, d'Isaac Albéniz.
- *La boda*, de Luis Alonso de Giménez.
- *Canzonetta*, d'Ambrosio.
- *Romanza en sol* (violí i piano), de Ludwig van Beethoven, una de les peces de lluïment per als violinistes.⁵²
- *Carmen*, de Georges Bizet.
- *Vals*, de Johannes Brahms.
- *Cançó de bressol*, de Johannes Brahms.
- *La alegría de la huerta*, de Federico Chueca.
- *El cantar del arriero*, de Fernando Díaz Giles.
- *Serenata*, de Drals.
- *Souvenir*, de Drals.
- *Cants de la terra*, fantasia sobre motius catalans, del montblanquí Maties Escoté.
- *Gigantes y cabezudos*, de Manuel Fernández Caballero.*
- *La casta Susana*, de Jean Gilbert.*
- *Faust*, de Charles Gounod.
- *Goyescas*, d'Enric Granados.
- *Los gaviñanes*, de Jacinto Guerrero.
- *Fantasia oriental*, d'Albert Ketèlbey.
- *Mercat persa*, d'Albert Ketèlbey.
- *Andantino*, de P. Martini - Fritz Kreisler.
- *Taubourin*, de Fritz Kreisler.
- *La viuda alegre*, de Ferenc Lehár.*
- *Una noche en Calatayud*, de Pablo Luna.
- *Molinos de viento*, de Pablo Luna.*

⁵¹ Els noms dels compositors castellans s'han mantingut amb l'ortografia castellana i la resta s'han catalanitzat segons apareixen a la *Gran Enciclopèdia de la Música*, d'Enciclopèdia Catalana. Les hem ordenat per ordre alfabètic segons el cognom de l'autor.

⁵² Hem col·locat un asterisc a les obres que ja apareixien en el repertori d'algunes de les agrupacions anteriors a la Guerra. Això no obstant, segurament altres també devien haver estat interpretades anteriorment.

- *Cavalleria rusticana*, de Pietro Mascagni.
- *Marxa nupcial*, de Fèlix Mendelssohn.
- *El anillo del hierro*, de Pedro Miguel Marqués.*
- *Czardas*, de Vittorio Monti,* una altra de les peces de lluïment per als violinistes.
- *Luisa Fernanda*, de Federico Moreno Torroba.*
- "Minuet", d'un *Divertiment*, de W. A. Mozart.
- *El sitio de Zaragoza*, de Cristóbal Ourid.
- *Delirio*, de Manel? Palau.
- *La Gioconda*, de Giacomo Puccini.
- "Cançó índia", de l'òpera *Sadko*, de Nikolaj Rimskij-Korsakov.
- *El vol del borinot*, de Nikolaj Rimskij-Korsakov.
- *La Granjera de Arlés*, d'Ernesto Rosillo.*
- *Rosamunda*, de Franz Schubert.
- *Serenata*, de Franz Schubert.
- *Reverie*, de Robert Schumann.
- *Los de Aragón*, de José Serrano.*
- *La Dolorosa*, de José Serrano.
- *Los claveles*, de José Serrano.
- *Katiuska*, de Pablo Sorozábal.*
- *La tabernera del puerto*, de Pablo Sorozábal.
- *La del manojo de rosas*, de Pablo Sorozábal.
- *La leyenda del beso*, de Soutullo i Vert.*
- *Jardín español*, de Subirà.
- *Poeta y Aldeano*, de Franz von Suppé.*
- *Serenata opus 6*, d'Enrico Toselli.
- "Polonesa", d'*Eugeni Oneguín*, de Piotr Ilitx Txaikovsky.
- *Bohemios*, d'Amadeu Vives.
- *Doña Francisquita*, d'Amadeu Vives.
- *Triunfos de Verdi*, de Weninger.
- *Masurca*, de Henryk Wieniawski.

El vals-jota, més llarg i de més dificultat que el que tancava el ball, solia ser sempre algun dels següents: *El Balilla*, *Fiesta Mayor*, *España*, *Fortuna*, *Se acabó**, *Alegria*, *Alagón*, *El batallador*, d'Enric Massana, *Marconi*, del mateix compositor, i *La reina de Aragón*, de Vilaró.

En el següent programa podem comprovar l'eclecticisme del repertori d'alguns dels concerts. Es tracta de dos concerts que la montblanquina Orquestra España executa per la festa major del 1947. S'hi toquen melodies d'inspiració tradicional —*Cants de la terra*, del montblanquí Maties Escoté, i *Sevilla*, d'Albéniz—, una selecció d'òpera —*Faust*, de Gounod—, un concert de piano —*Concierto de Varsovia*, d'R. Addinsell— i dos dels vals-jota habituals. També hi llegim que els concerts començaran a les quatre de la tarda.

FIESTA MAYOR
MONTBLANCH

Programa de los CONCIERTOS que se darán
en el "Teatro Principal", la

Orquesta ESPAÑA

DIA 8 DE SEPTIEMBRE DE 1947

"CANTO DE LA TIERRA"
(Fantasía sobre motivos catalanes) **EL ESCUDO**
SEVILLA (Sevillana) **ALBANEZ**
EL BATALLADOR (Vals) **HABANA**

DIA 9

FAUST (Selección de la Ópera) **CH. COCHET**
CONCIERTO DE VARSOVIA
(Piano y orquesta) **A. KORNHIL**
LA REINA DE AMAGÓN (Vals) **ELAR**

Los Conciertos empezarán a las 8 de la tarde. Además de la ejecución de composiciones españolas, la montada Orquesta dirigirá a los concertantes, entre otros, los clásicos de primer orden.

Programa dels concerts que l'Orquesta España tocà al Teatre Principal per la festa major de Montblanc els dies 8 i 9 de setembre de 1947.⁵³

No hem localitzat cap imatge d'un concert a la Conca, però sí a la localitat de Vallmoll (Alt Camp), i hem considerat oportú incloure-la perquè s'hi mostra clarament com es duïen a terme aquestes sessions. Creiem que podria haver estat una imatge presa en qualsevol de les viles estudiades.

Concert de festa major al bar del cafè de Vallmoll. Fotografia no datada, tot i que podria ser del final dels anys quaranta o l'inici dels cinquanta, i d'autor desconegut.⁵⁴

⁵³ Fons de la Impremia Requesens, Montblanc, arxivador 11.

⁵⁴ Fotografia publicada a *Imatges de la nostra història. Festes i tradicions. Un recull de fotografies antigues de festes i tradicions populars de les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre*. Girona: El Punt, 2004, p. 106.

Hi veiem un grup de vuit músics —possiblement vallencs— més el director, tots amb vestit, però no igual.⁵⁵ Malgrat que no es distingeix amb exactitud, sembla que hi ha l'acordió del director, dos violins, una trompeta, un contrabaix, un clarinet i tres instruments que no podem veure. Són al centre d'un cafè, asseguts en semicercle i amb el director tocant l'acordió, en funció de piano, dret. Tenen el faristol amb les partitures al davant i alguns les recolzen als estoigs, damunt la taula. El públic, totalment masculí, està format per homes i alguns nens, tots asseguts, mirant cap als músics amb una actitud que sembla d'atenció i segurament guardant silenci. El rellotge indica l'hora, les 14:30 h. El trompetista, dret i amb posat de concentració, sembla que estigui a punt per al solo. Per tant, i malgrat l'hora, potser ja són al vals-jota? O potser el rellotge estava parat? O es tractava d'una sessió vermut abans de dinar?

Pel que fa al ball, l'estructura també continuava essent la mateixa d'abans de la Guerra: 8 balls doblats per al de tarda —un total de 16 peces diferents— i 16 doblats per al de nit, subdividits en dues parts —un total de 32 peces. Els primers anys, en cada número doblat es repetia el mateix ballable, però cap als anys cinquanta això va canviar i es mantenia el mateix estil, però es canviava de títol. Enmig d'aquestes peces doblades, els músics paraven uns minuts per descansar o fer un cigarret mentre les parelles donaven voltes de bracet per la sala, conversaven i, quan els músics tornaven a començar, habitualment continuaven ballant amb la mateixa parella, ja que es reservaven els números sencers, no les peces soltes. Hem de tenir en compte que una peça doblada, amb la pausa al mig, durava entre deu i quinze minuts, fet que provocava que un ball de tarda pogués arribar a durar unes dues hores, i un ball de nit, amb la mitja part inclosa, més de quatre hores.⁵⁶ Era habitual que en alguns dels llocs on es tocava assíduament per la festa major s'establissin prèviament i sempre amb el mateix ordre els gèneres que corresponien a cada número, així els balladors ja sabien quin seria el pasdoble, quin seria el vals... per poder demanar-los a les noies.

El repertori també era motiu d'ordenances per part del règim: "los coreables —cada vez más cultivados por las orquestas, que añadían letras españolas a músicas extranjeras, especialmente de películas— también son objetos de disposiciones oficiales. Si las piezas que toca la orquesta son cantadas o coreadas, deben pagar dobles derechos, por ejecución de música bailable y además por variedades".⁵⁷

En els dies més assenyalats, solia haver-hi uns balls singulars, amb una execució molt semblant a tot arreu. Són, entre d'altres, el de la toia, el del fanalet —encara es balla avui en dia—, el robat, el de l'escombra, el del pensament, el de la patata o el del ram. En el de la toia es compraven uns números i es rifava un premi, ano-

⁵⁵ Possiblement el violinista que es veu frontalment, amb americana fosca, camisa blanca, llaç al coll i ulleres, és el vallenc Albert Sanahuja Puig (1913-1999), que també havia tocat en algunes agrupacions montblanquines.

⁵⁶ També confirmat a AYATS, Jaume (dir.), *Córrer la sardana...*, Op. cit., p. 156.

⁵⁷ "Definición de los coreables como espectáculo". *Boletín del Sindicato Nacional del Espectáculo*, núm. 2, 15 de maig de 1942, p. 14. Document citat a MARTÍNEZ DEL PIESNO, Beatriz, Op. cit., p. 68.

menat genèricament *toia*, però que podia ser un regal qualsevol. En el del fanalet es tancaven els llums i totes les parelles ballaven un vals vienès amb un fanalet que tenia una espelma encesa a dins i que s'anava apagant a poc a poc, fins que només en quedava una. Altres balladors ens expliquen que els fanalets no s'apagaven i que totes les parelles els conservaven encesos fins al final. El ball robat era un pasdoble en què s'anava canviant de parella quan se sentia, des de l'orquestra, una paraula o un so establert prèviament. El de l'escombra era una mena de ball robat en què un noi sortia amb una escombra, es dirigia a una parella de balladors, agafava la noia i donava l'escombra al noi, que havia de fer el mateix amb una altra parella. En el del pensament, el ballador dedicava un pensament a la noia. En el de la patata, calia aguantar una patata que es posava al front dels dos balladors. En el del ram, el noi comprava un regal —sovint era una petita figura, antigament segurament un ram— a la noia. Aquests balls sovint eren números predeterminats anteriorment, de manera que els balladors ja podien pensar-se amb qui el volien ballar.

Hem localitzat un quadern editat amb motiu de la festa major de l'Espluga del 1951 que es regalava a les noies amb l'entrada al ball.³⁸ En aquest quadern, les senyoretes podien anotar les seves parelles de ball i algunes de les impressions tant dels balladors com de l'orquestra. En la primera pàgina es pot anotar amb qui es ballarà el primer ball, quina serà la parella del "baile de obsequio" —el ball del ram— i qui acompanyarà la senyoreta després del ball:

En les següents pàgines es fa referència al ball de nit del dia 30 i hi llegim:

Mi impresión de la Orquesta.....
Bailable que más me ha gustado.....
Y mi pareja ha sido.....
El obsequio de esta noche me lo ofrece..... [es refereix al ball del ram]
Notas y observaciones.....

Pel que fa al ball de tarda del dia 31, amenitzat per la montblanquina Ritmo y Melodía:

Tengo pareja fija ésta Fiesta Mayor?
Me gusta su manera de ser.....
Color de sus ojos.....
Y de su corbata.....
Existe diferencia entre la Orquesta de ayer.....
Notas y observaciones

³⁸ Arxiu particular de Jordi Roca, Badalona. El quadern pertany a la seva mare, M. Dolors Armengol, que el 1951 tenia quinze anys.

Per tant, el quadern servia no només per anotar aspectes relacionats amb el ball en si, sinó també alguns aspectes femenins que reflecteixen d'una manera nítida la societat del principi de la dècada de 1950. S'ha conservat en blanc perquè fou el primer que van donar a la seva propietària, M. Dolors Armengol, i el va voler mantenir així. No tenim constància que se'n tornessin a editar en festes majors posteriors.

L'estructura dels balls va anar modificant-se amb els anys perquè les orquestres van passar a contractar-se per hores i deixaren de tocar els balls doblats. Amb aquest canvi també es van alterar alguns aspectes de l'actitud dels balladors: es va perdre el tomb per la sala amb les parelles de bracet entre peça i peça, i el fet de no saber amb antelació el gènere ni el nombre determinat de peces per ballar també va fer que s'anés perdent el costum de demanar els balls a les noies abans d'iniciar-se la sessió. També es van fer habituals els balls continus, enllaçats sense pausa, entre dues orquestres. Llavors, cada agrupació tocava entre trenta i quaranta-cinc minuts i s'anaven alternant.

La qualitat musical dels balls no era tan alta com la dels concerts, ja que hi havia molt més soroll i tant els músics com els balladors tenien molts elements que els podien distreure, sobretot la visió de les noies i els nois de la pista. També hem de tenir en compte que actualment hom té un model fixat de com ha de sonar cada peça perquè l'hem pogut escoltar en reiterades ocasions. Els primers anys de la postguerra això no era així, i un petit error o una imprecisió hauria estat gairebé imperceptible. De totes maneres, amb la generalització de la ràdio, l'oïda del públic va anar fixant els detalls de la interpretació de referència, fet que va representar un nivell superior d'exigència en l'exactitud de l'execució també en les sessions de ball.

Pel que fa a la indumentària dels músics, solien tocar amb un vestit tots iguals, seguint l'estètica i la moda del moment. Tot i que les orquestres de la capital sí que ho feien, les de la Conca no acostumaven a canviar-se de roba a mitja actuació. Però amb l'arribada de la música llatinoamericana, al final dels quaranta, es començaren a imposar els vestits de coloraines i les bruses amb mànigues amples de colors alegres.

De la mateixa manera que les agrupacions anteriors al 1936, les orquestres procuraven tenir el repertori de ballables el més actualitzat possible, perquè era on calia lluir-se més, ja que era el moment més esperat de la festa. Per aconseguir-ho, estaven subscriïdes a diferents editorials, com Warner Chappell i Ediciones Armónico —la distribuïdora espanyola oficial dels èxits musicals de les pel·lícules de la productora Metro-Goldwyn-Mayer—, o algunes revistes, com *Música del Sur* (*Southern Music*) i *Canciones del Mundo* o les barcelonines *Ritmo y Melodía*, *Ámbar*, *Columbia* i *Pingüinos*, que els enviaven les novetats, que cada orquestra adaptava i arranjava depenent de les seves possibilitats. De vegades aquestes partitures es compraven en algunes botigues de música de Valls, Tarragona o Barcelona quan els músics s'hi desplaçaven. Habitualment no es passaven el repertori entre elles.

Hi havia altres fonts per descobrir nou repertori, del qual a vegades s'intentava fer alguna transcripció. Escoltaven els ballables que sonaven per la ràdio, el repertori de les altres agrupacions que tocaven a la Conca, les peces enregistrades en els discos

de 78 rpm o la música de les pel·lícules nord-americanes que aconseguien superar la censura, sobretot aquelles amb música de Glenn Miller o Xavier Cugat. Aquests films també els servien per veure alguns aspectes de la tècnica instrumental i observar l'escenografia i l'estètica. Així, alguns músics ens comenten que alguns dels quals més van aprendre van ser *Tú serás mi marido* (1941), projectada el 1945, on l'orquestra de Glenn Miller interpretava el famós foxtrot *En forma*, i *Escuela de sirenas* (1944), projectada el 1948, on es podia escoltar el trompeta Harry James.

Els referents cinematogràfics eren plenament vigents. Així, diferents localitats de la comarca contracten els anys cinquanta l'Orquestra de Jaime Miralles, intèrpret que s'anuncia com "el auténtico Harry James español, mago de la trompeta".²⁹

Posteriorment, una altra font seria la televisió. Com a data orientativa prendrem l'exemple de Montblanc, on els primers aparells s'instal·len el 1959 al Bar Montseny, i, setmanes després, al Casal.³⁰ A partir del 1961, any en què Espanya es presenta per primer cop a Eurovisió, molts dels èxits d'aquest festival van ser adaptats per les orquestres.

Pel que fa al tipus de repertori, força similar en totes les agrupacions estudiades, el ball solia començar amb un vals lent, continuava amb els ballables de moda de cada temporada, en què s'alternaven els instrumentals i els vocals, i es tancava amb un vals-jota, més senzill i curt que el que acabava els concerts. Els primers anys de la postguerra era obligatori finalitzar amb l'*Himno Nacional*. No era habitual que els balladors demanessin cap bis ni fessin peticions de peces en concret, perquè es portava el repertori preparat, que prèviament havia passat la censura. Es podia demanar si era alguna peça de les que tocaven habitualment, i llavors el vocalista era l'encarregat d'anunciar-la i deia el nom de la persona a la qual anava dedicada. Malgrat que la majoria no ho feien, algunes agrupacions cobraven una petita quantitat de diners per fer aquestes dedicatòries. El motiu era evitar que es convertís en un fet habitual, ja que ells preferien tocar allò que havien pactat prèviament.

Sovint els instrumentistes solistes —saxo, trombó i, sobretot, trompeta— es bellugaven del seu lloc o, fins i tot, arribaven a baixar de l'escenari i tocaven el solo mentre es passejaven entre les taules i els balladors. Aquestes actituds enfervorien el públic, que ho percebia com a sinònim de qualitat del músic i de l'orquestra en qüestió. De fet, algunes orquestres foranes eren recordades per la qualitat dels seus solistes en moments així. Es donava molta importància a aquest tipus d'actituds, ja que estem davant unes formacions en què és plenament vigent un nou model d'espectacle.

En referència als estils més interpretats, i gràcies al record dels nostres col·laboradors, hem procurat fer una aproximació a la cronologia dels gèneres més habituals en cada moment. No és fàcil establir una única línia temporal, perquè, tot i que l'actualització dels ballables era ràpida i seguia les modes del moment, es mantenien

²⁹ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 45.

³⁰ *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, núm. 107, Montblanc, febrer del 1959, p. 7, i núm. 109, Montblanc, abril del 1959, p. 6.

aquelles peces de més èxit de les generacions anteriors. No obstant això, les tendències generals del repertori de les orquestres de la Conca són les següents.⁴¹

Al començament dels anys quaranta, els més interpretats eren el *swing* i el *hot*, repertoris que no distaven gaire dels que es tocaven durant la II República. A mitjan la mateixa dècada, arriben nous gèneres:

- La música melòdica francesa, amb peces com *C'est magnifique*, *Can-can* o *La vie en rose*.

- La que posteriorment s'anomenaria *llatina* o *cubana*, amb estils com la samba —*La niña de Puerto Rico*, *Ponte bonita* o *La manguera*—, la conga, la cumbia, la rumba, el *merengue* i, posteriorment, el *txa-txa-txa*, amb títols com *Vacilón*, *María del Carmen*, *Torero* o *Guantanamera*, que omplen els escenaris d'instruments de percussió com les congues i els bombos i que introdueixen alguns elements coreogràfics que trenquen el model clàssic de ball en parella.

- El *boogie-woogie*, que feia ballar el jovent amb el seu ritme frenètic.

- Es començaren a adaptar al castellà algunes cançons de les pel·lícules nord-americanes d'autors com Glenn Miller, sobretot *In the Mood* —traduïda a Espanya com *En forma*—, o altres com *Chatanooga Choo-Choo*, *American Patrol*, *Pennsylvania 6-5000*, *Tuxedo Junction*, *Moonlight Serenade* o *Sentimental Journey*.

En general, hi havia una tendència cap a les melodies fàcils i comercials, que eren les preferides per la joventut. Uns dels més importants a partir ja dels anys quaranta i durant tota la trajectòria de les agrupacions van ser els boleros. Alguns dels títols més representatius al llarg de les diferents dècades foren: *La Barca*, *Viajera*, *Noche de Veracruz*, *Bésame mucho*, *Dos cruces*, *Frenesí*, *Dos gardenias*, *Toda una vida*, *Puente de Piedra*, *El reloj*, *Camino verde*, *Cae la nieve*, *La montaña*, *Felicidades*, *Mirando al mar*, *Extraños en la noche*, *Alen*, *Paraíso azul*, *Ansiedad*, *El mundo*, *La hiedra*, *A grito abierto*, *Te engañaron corazón*, *Gondoliere*, *Historia de un amor*, *Montjuïc*, *Se'n va anar* (primera cançó interpretada en català al Festival del Mediterrani, l'any 1963), *El rey de todo el mundo*, *Ecuador*, *Usted*, *Sabor a mí*, *Si puedes tu con Dios hablar*, *Deuda*, *Amar y vivir*, *Camino verde*, o un del músic montblanquí Emili Foguet titulat *No podemos olvidarnos*.

Els anys cinquanta trobem el *twist*, les ranxeres i la música mexicana —*Donde hay un mango*, *Jalisco canta*, *Adelina*, *La cucaracha*...—, i es mantingueren la majoria dels gèneres de la dècada anterior. De fet, el nombre d'estils s'incrementava i es barrejava de tal manera que molts cops resultava difícil discernir-los.

⁴¹ Alguns dels llibres que recullen els textos de les cançons més emblemàtiques de l'època estudiada són: GONZÁLEZ, Fernando, *Veinte años de canción en España (1963-1983)*, Madrid: Ediciones De la Torres, 1989; ROMÁN, Manuel, *Memoria de la copla: la canción española de Conchita Piquer a Isabel Pantoja*, Madrid: Alianza Editorial, 1993; ROMÁN, Manuel, *Canciones de nuestra vida: de Antonio Machín a Julio Iglesias*, Madrid: Alianza Editorial, 1994; i VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel, *Cancionero general del Franquismo, 1939-1975*, Barcelona: Crítica, 2000.

No fou fins al final dels anys cinquanta que sembla que començà a entrar la música rock a les agrupacions de la Conca. Així, s'incorporà no només un estil, sinó una nova estètica i manera de ballar, no sempre ben vista des de tots els sectors ni per totes les generacions de músics. A Montblanc i l'Espluga, trobem que el 1957 se celebrà el I Gran Concurso de Rock-and-Roll, l'un amb l'orquestra forana Player's, i l'altre amb l'espluguina Jimsson.⁶² Per la festa major de Solivella del 1958, Els Escolans, de Sant Sadurní d'Anoia, toquen en la sessió vermut "las dislocantes melodías de Rok and Roll, Calipso, etc."⁶³ Malauradament no podem precisar exactament en què consistien aquestes primeres interpretacions sota l'etiqueta *rock & roll*. Això no obstant, aquesta introducció fou lenta, ja que la majoria de les agrupacions estudiades continuaven amb un repertori més conservador.

Els seixanta foren la dècada de *La chica ye-yé*, les cançons de Los Sírex, Los Mustang, Los Hermanos Rigual, Los Brincos, Los Pekenikes... i les primeres cançons de l'estiu, promocionades per alguns programes de ràdio que emetien música pop, com *El Gran Musical*, emès el diumenge a les 12 del migdia a la Cadena SER. Però tot aquest repertori ja és més propi d'un nou tipus de conjunts i agrupacions, força diferents de les que aquí ens ocupen. L'aparició de "la indústria discogràfica, amb la qual ha mantingut una relació simbiòtica al llarg dels anys, va ser una de les claus d'aquest període, alhora que oferia suport a les emissores, aconseguia un mitjà idoni a través del qual fer conèixer les seves novetats consolidant-se ràpidament gràcies a l'èxit dels nous estils musicals que quallaven entre el públic joves".⁶⁴

A part d'aquests ballables que seguien les modes de cada moment, hi havia tot un corpus d'estils anteriors a la Guerra que es mantingueren alguns anys, tot i que se n'havien actualitzat els títols. La majoria havien estat interpretats també abans de la Guerra. Alguns van anar desapareixent ràpidament:

- Charleston.
- Pericon.
- Polca.
- Galop.
- Xotis.
- Masurca.
- Shimmy.

Però altres —alguns dels quals també apareixien en els repertoris de les orquestres anteriors al 1936— es van mantenir durant tota la trajectòria de les orquestres estudiades, amb noves composicions. Ressenyem els títols més recordats des dels anys quaranta fins a la finalització de les formacions de la Conca:

⁶² Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador s/n.

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ Viñola, Xosé (dir.), *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear*, volum VII, *Música de participació i de noves tecnologies*. Barcelona: Edicions 62, setembre del 2001, p. 187.

- Foxtrot: *Raska-Yu*.
- Pasdoble: *Santander, Islas Canarias, España Cañí, El sombrero, Mi java, Torero, Dónde está el avión, María de la O, El Beso, Rocío, Suspiros de España, En el mundo, El gato montés, Amparito Roca, El gallito, Adelita, Campanera o La vaca lechera*.
- Tango: *Adiós Pampa mía, Arrabal amargo, Yira-Yira, Eran cinco hermanos, Fumando espero, Adiós muchachos, Melodía de arrabal, La cumparsita, Pebeta graciosa o A media luz*.
- Vals: *Vals de las olas, Danubio azul, De piedra ha de ser la cama, Me cansé de rogarte o Vals de las velas*.
- Fox lent: *Estrellita, Madrecita, Dulce Francia, Venecia, Mis brazos en tu cintura, Las hojas muertas o Monasterio de Santa Clara*.
- Fox swing: *16 toneladas*.
- Fox: *Me lo dijo Pérez, Questa piccolissima serenata, Banderas de Portugal o Tengo el corazón contento*.

Normalment les cançons estrangeres es cantaven traduïdes al castellà i només es conservava l'idioma original en alguna paraula o en la frase principal de la tornada. Una de les primeres a ser interpretades en català fou *Pel teu amor*, més coneguda com

Part interior d'un díptic de l'Orquestra Amorós, de Montblanc, datat durant la temporada 1945-46, en el qual apareixen les lletres de Carita de ángel, Recuérdame, Tres palabras i La noche que partí (Arxiu particular de Maribel Avià, Montblanc).

Rosó. També cal destacar que, fos l'estil que fos, la temàtica de l'amor era, amb gran diferència, el motiu central de la majoria de les lletres dels ballables.

En general podem afirmar que, al llarg de tota la seva trajectòria, les orquestres interpretaven aquelles peces que més èxit tenien dels cantants del moment: Juanito Segarra, Antonio Machín, Bonet de San Pedro, Jorge Sepúlveda, Lorenzo González, Ramon Caldach, José Guardiola..., tots ells adoptats com a model pels vocalistes de les orquestres de la Conca. També adaptaven els èxits que sortien del Festival de Benidorm i del Festival de la Canción Mediterránea, la primera edició dels quals se celebrà el 1959.

En alguns fulls de propaganda apareixen les lletres d'algunes de les peces que cantava cada orquestra. Era un recurs que utilitzaven les orquestres per assegurar-se que aquests impresos no es llencessin i per demostrar la qualitat del seu repertori. El de la pàgina anterior n'és un exemple.

3.8. Contractació i censura

Durant la postguerra es regularitzà el tema de la documentació en la contractació, que es controlà molt més que els anys anteriors, i es deixaren de banda els pactes només orals. Era una manera més que el règim tenia per supervisar tots els actes públics que es duïen a terme. Per poder actuar, els músics havien de complir dos requisits indispensables: tenir més de divuit anys —malgrat que la majoria d'edat establerta per llei a partir del 1943 i fins al 1978 eren els vint-i-un— i disposar del carnet del Sindicato Nacional del Espectáculo.⁶⁵ El carnet s'obtenia superant un examen que, en el cas de la Conca, es feia a Tarragona i s'havia de mantenir vigent pagant una quota anual.

Dox carnets de músics: el de l'esquerra pertanyia a Josep M. Roselló Garriga i data del 1939, el de la dreta era de Joan Escoté, del 1952 (Arxius particulars de Mercè Roselló, Sabadell, i Teresa Blavi, Montblanc).

⁶⁵ Per a un estudi més exhaustiu sobre el Sindicato Nacional del Espectáculo, vegeu MARTÍNEZ DEL PIESO, Beatriz. *Op. cit.*, p. 31-82.

Gràcies a aquest carnet, els músics també cotitzaven a la Seguretat Social, fet que els permetia cobrar una petita paga de jubilació, proporcional al nombre d'actuacions que havien fet al llarg de la seva vida professional, i els donava dret a una minsa quantitat per malaltia quan estaven indisposats.

En un primer moment hi havia tres tipus de carnet segons l'àmbit on es toqués habitualment: comarcal, provincial i professional, però de seguida van quedar reduïts a aquest últim, que era el que havien de tenir tots per poder tocar arreu d'Espanya.

Els sindicats van esdevenir un poderós instrument de control i dominació en el règim franquista. El Sindicato Nacional del Espectáculo inicià els treballs preliminars a la seva creació l'octubre del 1939, i el març del 1940 ja estava constituït. S'hi incorporaren el Servicio Sindical de Cinematografía, la Sociedad General de Autores de España, la Sociedad General de Empresarios de Espectáculos i el Montepío de Representantes de los Autores Españoles. En un decret del febrer del 1942 s'estipulava que el Sindicato Nacional del Espectáculo de FET y de las JONS era l'única organització per a la representació i disciplina dels interessos econòmics d'aquesta branca de la producció.⁶⁶

A part de la tasca assistencial, l'activitat dels sindicats locals es concentra en un primer moment en l'atur dels músics, la vigilància dels salaris i l'autorització o rescissió dels contractes. Els artistes no podien entrar ni sortir del país sense permís del Sindicat, ni tampoc firmar cap contracte de treball sense que tingués el vistiplau de l'entitat local. El Sindicat també duia a terme tasques d'inspecció i en alguns casos obria expedients disciplinaris.⁶⁷

Per tant, les actuacions sempre es concertaven mitjançant un contracte, ja que la censura i els responsables de l'ordre local havien de donar el vistiplau a totes les activitats. Se'n signaven quatre còpies: una per a la delegació del Sindicato Nacional del Espectáculo de Tarragona, l'altra per a la seu central de Madrid, una per a l'orquestra i l'última per a la comissió de festes. En aquest document hi havia dos apartats bàsics: en les dues primeres pàgines es fixava la quantitat que es cobraria i les despeses de desplaçament, ja que els músics cobraven habitualment tots el mateix i després de cada actuació, i en la tercera s'especificava el repertori i els noms dels músics, amb el número de carnet de cadascun d'ells. El motiu de detallar el repertori era doble: d'una banda, calia que fos autoritzat per la censura, i, de l'altra, s'havien de pagar els drets als autors de les composicions, que cobraven per cada peça executada una mitjana d'uns 25 cèntims.⁶⁸ Un cop completats tots els punts del contracte, era signat per la part contractant i pel representant dels músics. Però veurem que el repertori no acostumava a ser especificat en aquest document, sinó en unes llistes generals que els directors de cada agrupació havien d'enviar a la Delegación Provincial de Tarragona de la Subsecretaría de Educación Popular i que comentarem tot seguit.

⁶⁶ MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. *Op. cit.*, p. 49.

⁶⁷ *Ibid.*, p. 53.

⁶⁸ PUJOL, Jordi. *Op. cit.*, p. 169.

augmentava considerablement. En posarem un exemple: la montblanquina Orquestra España cobra 208 pessetes per cada ball realitzat al mes de desembre del 1949 al Casal Montblanquí, però pel ball de Cap d'Any del mateix any i al mateix local cobra 1.144 pessetes, gairebé sis cops més.⁷⁰

El Sindicato Nacional del Espectáculo representava el col·lectiu de músics i en defensava els interessos professionals. Així, gestionava contractes, assessorava en temes laborals i administratius, promovia l'activitat musical i establia les condicions i la normativa de les actuacions. En el quart full dels contractes apareixia un extracte d'aquesta reglamentació. En comentarem alguns articles:

– En el número 28 s'especifica que la jornada màxima dels músics ha de ser de tres hores per a cadascuna de les sessions de tarda i nit, però si el contracte era només per a un ball podien actuar fins a quatre hores.

– En el número 30, referent a les festes majors, s'especifica que poden actuar en els següents actes: ofici, petita actuació després de l'ofici amb dues obres o cinc ballables, concert de tarda amb tres peces, ball de tarda amb vuit ballables, concert de nit amb dues obres i ball amb setze ballables amb un descans de quaranta-cinc minuts. Recordem que els números de ballables eren doblats. Per tant, es legalitza allò habitual ja des de feia dècades.

– En el número 37 s'estableix el temps de descans entre tots aquests actes. Segurament, aquestes especificacions devien ser fruit d'un cert abús anterior per part de les entitats contractants amb els músics, que havien arribat a tocar gairebé sense descans durant tots els dies de la festa.

Pel que fa als drets d'autor, cada entitat que organitzava una activitat musical havia de pagar un percentatge a la Societat General d'Autors i Editors —reconstituïda el 1941— segons les peces interpretades. Comentem dos dels rebuts conservats dels pagaments que efectua el Casal Montblanquí. En el primer, el Casal paga 901,20 pessetes per als balls i concerts celebrats el dia de la festa major, el 8 de setembre de 1954.⁷¹

En el segon, que reproduïm a continuació, la mateixa entitat paga 7.886,35 pessetes per tots els actes musicals dels tres dies de la festa major del 1964,⁷² una suma notablement superior i altíssima en relació amb els salaris de l'època.⁷³

⁷⁰ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9420.1/14, *Festa Major*, 1949.

⁷¹ *Id.*, reg. 9420.4/5, *Festa Major*, 1954.

⁷² *Id.*, reg. 9422.3/6, *Festa Major*, 1964.

⁷³ El salari mínim de les zones rurals el 1963 era de 270 pessetes, i el de les zones urbanes de 420.

[illegible]

Rebut de la SGAE per les obres executades al Casal Montblanquí el dia 8 de setembre de 1954.

Gran part dels actes lúdics i culturals destinats al jovent dels primers anys de la postguerra eren organitzats per Educación y Descanso, organisme creat en finalitzar la Guerra que, amb l'objectiu de fomentar els valors morals del Movimiento, pretenia controlar els esdeveniments socials de cada localitat, ja que cadascuna en tenia una delegació. Tots els actes havien de sotmetre's a una rígida censura per part del règim, i fins i tot hem localitzat un document en què també s'exigia que en totes les activitats públiques montblanquines hi havia d'haver l'emblema de la Falange.⁷⁴ La funció censora era exercida pel delegat provincial de Premsa i Propaganda, que demanava informes al delegat local de cadascun dels municipis i que podia anul·lar les manifestacions que trobés que no complien els requisits morals demanats.

En una carta redactada per la Delegació Provincial, signada el 28 de maig de 1945 i dirigida a l'Ajuntament de Montblanc, es donen instruccions generals sobre

⁵¹ ACCB, Fons Municipal de Montblanc, Correspondència d'entrada, 18 de juliol de 1948, reg. 962.

el correcte funcionament de les orquestres i els seus responsables.⁷⁵ Creiem oportú transcriure'n part del contingut. Destaquem l'ús que es fa del mot *estilista*, que es posa com a sinònim de *vocalista*.

para evitar perjuicios a los interesados, así como extralimitaciones contra la moral, en bailes, verbenas y festejos populares; [...]. 1ª Los directores de todas las Orquestinas [...] remitirán [...] antes del 20 de junio del presente año, instancia solicitando la censura de su repertorio. [...] Deben especificarse los nombres y domicilios del Director de la Orquestina y de los estilistas (vocalistas) que actúan en la misma; acompañarán a la instancia, en duplicado ejemplar, la relación de composiciones musicales de su repertorio así como los textos (letras) de las canciones que pretendan interpretar. [...] Se extenderán las correspondientes guías de censura a las que acompañará un ejemplar visado de los textos de las canciones aprobadas. 2ª Todas las posteriores ampliaciones de repertorio, deberán ser sometidas a aprobación por igual trámite al anteriormente señalado. 3ª Con anterioridad a la celebración del baile, las guías de censura extendidas por la Delegación Provincial deberán exhibirse (acompañadas de los textos visados de las canciones) ante el Delegado Local de Prensa y Propaganda [...] a los cuales incumbe la vigilancia para que únicamente sean ejecutadas las composiciones que figuren en dicha guía de censura y para que en la presentación de los actuantes se respeten en un todo el sentido del buen gusto y de la moral. [...] 5ª Para cada una de las actuaciones en esta provincia de las Orquestinas residenciadas fuera de ella, deberá ser presentada, con la necesaria antelación, [...] la relación de las composiciones musicales y los textos de las canciones a interpretar, con el fin de que dichos Delegados locales procedan a su censura y aprobación [...]. 7ª De la no observancia de estas normas [...] serán responsables los directores y estilistas de Orquestinas y los organizadores del baile o festejo [és a dir, tots!].

Així, la Delegación Local de Prensa y Propaganda omplia uns informes mensuals que s'enviaven a la Delegación Provincial amb la relació completa de tots els actes públics celebrats en cada municipi: conferències, publicacions, pel·lícules de cinema, obres de teatre, espectacles de varietats, de circ, concerts, orquestres de ball i vocalistes, recitals i exposicions. N'hem localitzat diversos dels anys quaranta a Montblanc, en els quals sobretot es fan constar els títols de les pel·lícules que s'han d'emetre i els noms de les agrupacions que actuaven, ja que la resta d'espectacles eren poc freqüents.⁷⁶ En reproduïm un fragment corresponent al mes de maig del 1945, en el qual s'especifica que l'Orquestra Amorós farà un concert al Bar España el dia 20 i que aquell mes hi haurà balls amenitzats per les tres orquestres locals —Amorós, España i Ritmo y Melodía— i una actuació del quintet de Ramón del Patio, d'Alcover. Apareixen dos noms dels vocalistes de l'Orquestra Amorós: Katia Morlans, que hi actuava esporàdicament, i Josep Avià, membre i vocalista habitual de l'orquestra.

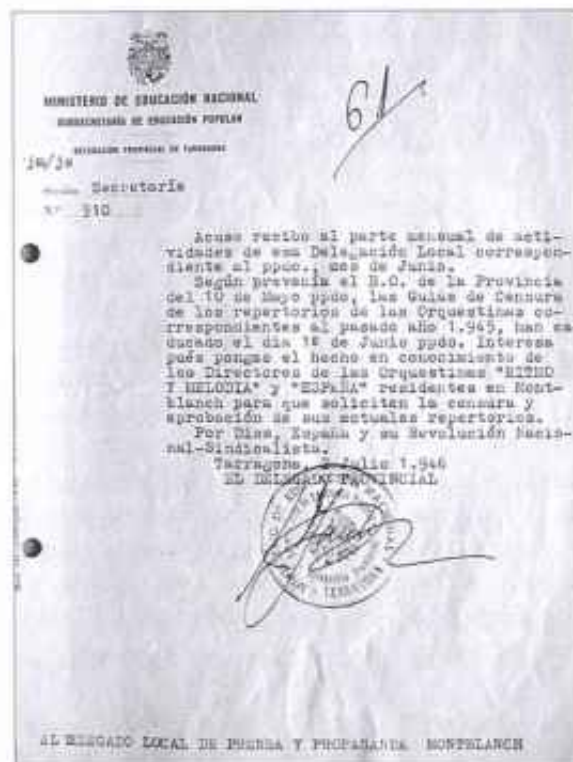
⁷⁵ ACCB. Col·lecció Ajuntament de Montblanc, Correspondència d'entrada de la Delegación Local de Prensa y Propaganda de FET y de las JONS, 28 de maig de 1945, reg. 1597.2/5.

⁷⁶ ACCB. Col·lecció Ajuntament de Montblanc, Comunicats mensuals de censura i publicacions de la Delegación Local de Prensa y Propaganda de FET y de las JONS, 1945, reg. 1597.1/1; 1946, reg. 1597.1/2; 1947, reg. 1597.1/3.

Fragment de la segona pàgina de l'impres corresponent al mes de maig del 1945.⁷⁷

Pel que fa a les orquestres, els censors valoraven l'adequació del repertori i autoritzaven, o no, les peces escollides. El control era exhaustiu, de manera que, si la Delegación no rebia la relació, la requeria ràpidament a les agrupacions. Aquest és el cas de la següent carta, signada el 2 de juliol de 1946, en què la Subsecretaría de Educación Popular demana als directors de la Ritmo y Melodía i l'Espana que l'enviïn al més ràpidament possible.

Carta del 2 de juliol de 1946 en què es recorda als directors de les orquestres Ritmo y Melodía i España que han d'enviar els repertoris per tal de passar la censura.⁷⁸

⁷⁷ *Ibid.*, 1945, reg. 1597.1/1.

⁷⁸ ACCB. Col·lecció Ajuntament de Montblanc, Correspondència d'entrada de la Delegación Local de Prensa y Propaganda de FET y de las JONS, 2 de juliol de 1946, reg. 1597.2/6.

Dels diferents exemples que hem trobat gràcies al fons de l'Ajuntament de Montblanc, en comentarem tres més. El primer, en un telegrama que s'envia al delegat local el 4 d'agost de 1944, llegim que queda "terminantemente prohibido la interpretación de las canciones tituladas *Perdóname, Mari y Puri y Mi hora*".⁷⁹ Suposem que el fet d'enviar aquesta informació per telegrama i no per carta devia ser per evitar l'execució d'aquestes peces en una actuació imminent i ja programada. Malauradament, no coneixem la lletra d'aquestes peces.

Telegrama en el qual es prohibeixen aquestes tres cançons.

En el segon, del juny del 1945, es dona llibertat perquè sigui la mateixa Delegación Local la que, sota el seu criteri, impedeixi la interpretació de "cualquier otro cantable que ataque a la moralidad ó al necesario buen gusto".⁸⁰ El que ja no sabem és els criteris que s'aplicaven per decidir si les obres tenien, o no, la moralitat i el bon gust adequats. La subjectivitat de les autoritats i les seves afinitats personals i/o ideològiques amb els organitzadors de les activitats segurament devien condicionar la decisió final. D'altra banda, la censura prèvia evitava, és clar, cançons en català o en altres llengües que no fossin el castellà.

En el tercer, quan s'organitza el I Aplec Sardanístic a Montblanc el 1946, l'autoritat provincial torna a delegar en el representant local i li demana un control més rigorós: "me darás cuenta del desarrollo de dicho acto y con antelación al mismo procederás a visar el repertorio de bailables que se interpretan".⁸¹

Tot plegat era, tal com hem transcrit en una carta anterior, "para evitar perjuicios a los interesados, así como extralimitaciones contra la moral, en bailes, verbenas y festejos populares". L'activitat més vigilada eren els balls, molts dels quals eren censurats o restringits.

El mateix Ajuntament de Montblanc imprimeix un opuscle al maig del 1944 en què s'explica que "los bailes públicos serán objeto de seria vigilancia por parte de los Agentes de Autoridad y se acordará el cierre temporal o definitivo de los mismos cuando los incidentes que en ellos se desarrollen o la infracción de las disposicio-

⁷⁹ *Id.*, 4 d'agost de 1944, reg. 1597.2/4.

⁸⁰ *Id.*, 4 de juny de 1945, reg. 1597.2/5.

⁸¹ *Id.*, 26 de juliol de 1946, reg. 1597.2/6.

nes gubernativas y buenas costumbres aconsejen tal medida".⁸² Els balladors eren conscients que calia mantenir molt més les formes i una actitud pública més rígida que abans. El comportament en els espectacles públics estava regulat per la circular núm. 25 de 20 d'abril de 1939, en la qual s'especificava que tot aquell que es comportés d'una forma poc adequada "será invitado a desalojar [...] y caso de resistirse se solicitará el auxilio de los Agentes [...] quienes denunciarán a esta Autoridad para la oportuna sanción".⁸³ Tenint en compte la dificultat d'establir un límit clar entre una forma poc adequada i una d'adequada, reitem la idea que la subjectivitat de la percepció de la persona o les persones encarregades de vigilar era allò que més devia influir en la decisió que es prenia.

Tot i així, a part de les autoritats, cal tenir en compte que els joves estaven vigilats per l'atenta mirada dels seus progenitors i familiars de més edat, fet que reprimia qualsevol actitud fora de les socialment correctes, sobretot en els números més romàntics, com els boleros i els foxs lents. Calia mantenir una distància sempre prudent entre els cossos per tal de no cridar l'atenció, comportament també requerit per l'Església, molt primmirada en aquest aspecte i que en el sermó dominical recordava als feligresos la perillositat moral de certes actituds. De fet, la pressió de l'Església en aquests anys va ser molt important.

Aquesta "vigilància" encara era més forta en els balls de nit, ja que "la noche, adjetivada de sensual, tibia y tropical en la letra de los boleros y foxes lentos a cuyo son se bailaba, no concedía su borrachera de aventura más que a los que transgredían sus umbrales sin miedo. Y perder el miedo a dejarse llevar por el ritmo que la música imprimía en el cuerpo y por los efluvios mismos de la noche era lo que más miedo daba. Y al mismo tiempo, lo que más se estaba deseando. [...] Trababan de disimularse los esfuerzos por seguir manteniendo una distancia prudente entre los cuerpos, aquellas lánguidas historias susurradas por el vocalista o la animadora de turno junto al micrófono se clavaban en el alma como un sarcasmo".⁸⁴

Els balls agafats representaren un seriós perill per a la moral cristiana, encara en la dècada dels cinquanta. En alguns pobles i ciutats es van fer famosos els cartells contra els balls agafats o, simplement, moderns. Sovint es representava un noi o una noia ballant amb una figura, masculina o femenina, caracteritzada de diable. A sota, una advertència: "Joven..., diviértete de otra manera".⁸⁵

Els espectacles que es representaven sovint per les festes majors també eren regulats de la mateixa manera. Així, en la següent carta de la Inspección de Espectáculos del Ministerio de Información y Turismo, datada el 4 de setembre de 1964 i adreçada a Ricardo Ardèvol, s'autoritzen uns números determinats de l'espectacle

⁸² ACCB. Col·lecció Antoni Roselló, reg. 2541.6/25.

⁸³ RECANENS, Josep. *L'anomenat "Año de la Victoria"*..., op. cit., p. 109.

⁸⁴ MARTÍN, Carmen. *Op. cit.*, p. 142.

⁸⁵ TEJADA, Luis. "La represión sexual en la España de Franco (I): Los años de la autarquía". *Historia 16*, núm. 9, gener de 1977, p. 29-36.

de varietats que la seva companyia ha de representar el dia 9 del mateix mes al Casal Montblanquí, i s'adverteix que "cualquier extralimitación traerá consigo la anulación del presente permiso y la inhabilitación para actuar en esta provincia de los artistas causantes de infracción".⁸⁰

Per tant, també s'utilitzava l'amenaça preventiva per provocar l'eficaz autocensura.

*Carta del 4 de setembre
 de 1964 en referència
 a l'espectacle de
 Ricardo Ardèvol al
 Casal Montblanquí.⁸¹*

3.9. Finalització de les orquestres

El model gremial de les agrupacions del segle XIX i l'inici del segle XX es va perdre durant la postguerra per diferents motius. Els canvis econòmics i socials propiciaren que els oficis menestrals i la pagesia anessin en clara decadència, sobretot als municipis més grans, mentre que augmentaren els músics empleats en el sector secundari i terciari, sotmesos a una jornada laboral fixa amb horaris rígids, que dificultaven l'activitat musical. Els acords particulars i una certa flexibilitat laboral van anar desapareixent al llarg de la dècada dels seixanta per pressió empresarial. Molts, que de solters havien gaudit amb els viatges i les experiències de tocar de vila en vila, deixaren l'activitat en casar-se i formar una família, ja que la dedicació a l'orquestra cada cop requeria més hores i més desplaçaments. Molts progenitors, a diferència del que havia passat anteriorment, dirigiren les inclinacions dels seus fills cap a altres ocupacions, fet que implicà que no hi hagués una nova generació de nois joves per

⁸⁰ ACCB, Fons del Casal Montblanquí, reg. 9422.3/6, *Expedient de la Festa Major, 1964*.

⁸¹ *Id.*, reg. 9422.3/6.

rellevar els grans que anaven deixant l'ocupació musical, i finalitzaren així diverses generacions de músics que havien passat de pares a fills.

La música havia deixat de ser una ajuda econòmica relativament fàcil i lúdica, ja que cada cop hi havia una competència i una professionalització més grans que obligaven a una dedicació horària i a un esforç d'estudi més important. Probablement també el rendiment econòmic era proporcionalment menor del que havia estat dècades anteriors. Allò que abans es feia amb il·lusió i ganes esdevingué una obligació feixuga i difícil de suportar per a molts. La competència amb les agrupacions d'un alt nivell musical i la major exigència tècnica que requerien els nous repertoris eren elements de pressió difícilment suportables per a uns músics amb altres dedicacions.

En dissoldre's la majoria de les orquestres més emblemàtiques de la Conca —Nadal el 1952, España el 1955, Celi vers el 1961-62, Jimsson el 1965, Unión vers el 1967-68, Yolanda el 1970 i Amorós el 1979—, els músics professionals o amb una major projecció van anar marxant cap a Barcelona perquè allí hi havia molta demanda d'instrumentistes, ja que abundaven els teatres, els cabarets i les sales de festa que requerien orquestres per acompanyar tot tipus de sessions musicals. Malgrat que en aquestes agrupacions els músics podien viure gairebé només de la música, fet gairebé impossible en les orquestres de la Conca, la majoria van procurar tenir una feina alternativa per assegurar-se una bona jubilació.

A més a més, hem de tenir en compte que, les dècades dels seixanta i els setanta, l'espai social de l'envelat, el ball dominical i el cinema deixaren de ser els únics espais de sociabilitat dels joves i altres tipus de locals captaren la seva atenció: les discoteques —o *boîtes*—, els bars musicals, els pubs..., on se sentien altres estils. Es diversificà l'oferta lúdica. També cal tenir en compte que la música deixà de tenir el rang i la consideració de bé escàs, ja que cada cop era més fàcil escoltar-ne en diferents llocs i gràcies als millors mitjans d'enregistrament i reproducció. Sentir música havia deixat de ser aquell fet excepcional que s'esdevenia només amb motiu de les festes, quan es contractava una orquestra.

Hem trobat diferents notícies que fan referència al naixement d'aquests nous locals a la Conca. Llegim a la premsa val·lenca del desembre del 1970 la següent notícia referida a Montblanc. De la redacció, en traspua el tarannà conservador del redactor i la seva desaprovació d'aquest tipus de nou oci.

Discoteca. Públicamente se anuncia la inminente apertura de un local con dicha rotulación en lengua extranjera, sin otras indicaciones al respecto de sus actividades, aunque se da como supuesto que serán las comunes a la música de preferencia entre la juventud para exhibición de habilidades en movimientos. Dícese que la abundancia mata el hambre; desearíamos que en la presente ocasión y, dadas las circunstancias, el proverbio no fallara.⁸⁸

⁸⁸ *Juventud. Semanario Nacional Sindicalista*, núm. 1450, Valls, 12 de desembre de 1970, p. 8. Publicació val·lenca que s'inicià el 1943 i que el 1974 canvià el nom per *Juventud de l'Alt Camp*. S'editava setmanalment i hem consultat des del primer número, el 30 de gener de 1943, fins al 1980.

En la mateixa línia crítica, el mateix periòdic —amb el mateix redactor—⁸⁹ anuncia a l'abril del 1973 la inauguració també a Montblanc de la discoteca La Lluna. Segons el punt de vista del cronista, la vila

se convertirá en el paraíso de los pops, inns i demás, ya que son ya hoy montón de desplazados de lugares distantes como Igualada y Santa Coloma, así como de Reus y Valls, cuyos domingos tardes y noches los disfrutaban entre nosotros... A lo mejor a nuestra población le cuelgan el sambenito del de las Vegas de Cataluña... si las cosas continúan así...⁹⁰

Altres tipus d'agrupacions prenen el relleu a les orquestres de ball. Són els conjunts i els grups de rock, amb instruments com la guitarra elèctrica, el baix elèctric, els teclats..., nous estils de gèneres musicals, un nombre menor d'integrants i molt més del gust dels sectors joves. Un clar exemple d'aquest canvi en els gustos el podem llegir a la premsa quan, després de la revetlla de Sant Pere del 1975 a Montblanc, celebrada amb una orquestra de ball, s'hi escriu que

la joventut, acostumada al ball de discoteques i de música mecànica, sortí decepcionada de la revetlla, no així la gent gran, que passà una vetllada alegre i divertida amb la música un xic antiquada, però ben executada. [...] A les discoteques La Lluna, Ducal i Carnaby, es celebrà la revetlla, amb una concurrència massiva de joves, no tant sols de la nostra vila, sinó també d'altres pobles veïns.⁹¹

Queda clara també la diferenciació entre els gustos de les diferents generacions, amb una clara escissió entre les nascudes abans de la Guerra i les nascudes després, i la subjectivitat del mateix redactor —potser jove—, que titlla d'"un xic antiquada" la revetlla. Segurament no és el mateix cronista de les notícies anteriors, o bé el pas dels anys ha motivat un canvi en l'orientació ideològica del setmanari. Aquest canvi en els grups, els locals i els gustos dels joves —sempre els joves!— seria, però, motiu d'un altre treball.

3.10. Els conjunts

Deixant de banda el fenomen de la Nova Cançó, amb algun representant a Montblanc, a partir de la dècada dels seixanta, i com a causa de l'entrada de nous estils musicals, especialment el pop-rock dels països anglosaxons, podem comprovar que comença una nova etapa en les agrupacions instrumentals. Tot i que les orquestres existents no desapareixen i mantenen bona part de les seves activitats i del repertori, han d'anar incorporant adaptacions d'alguns dels nous èxits, ja que el públic —especialment el jovent— així els ho requereix. Els nous estils es transmetien molt

⁸⁹ El redactor signa com Licenciado Astrea.

⁹⁰ *Joventut de l'Alt Camp*, núm. 1568, Valls, 21 d'abril de 1973, p. 13.

⁹¹ *Id.*, núm. 1679, Valls, 5 de juliol de 1975, p. 3.

ràpidament gràcies a la ràdio, els discos i, en menor mesura, la televisió i el cinema. De fet, les orquestres més rellevants del país comencen a incorporar alguns dels nous instruments elèctrics, multipliquen els micròfons i apareixen els primers focus de llums.

Tot i així, els protagonistes d'aquesta etapa són unes noves agrupacions, que denominarem genèricament amb el nom de l'època, *conjunts*, amb unes característiques que els diferencien de les orquestres. És un canvi de model que podríem comparar amb el que havia estat la implantació del jazz i les noves orquestrines durant les dècades de 1920 i 1930, quan el nou patró també provenia de la cultura anglosaxona. De la mateixa manera que havia passat llavors, aquests nous conjunts comporten un canvi en la instrumentació, el repertori, l'estètica, la nomenclatura i la posada en escena, i impliquen un canvi de generació, ja que la majoria dels components eren músics molt joves.

Pel que fa a la instrumentació, destaquem l'ús dels instruments propis del grup de pop-rock: la bateria, la guitarra elèctrica, el baix elèctric —primer denominat *guitarra baixa*— i, més tímidament, els teclats. Tot i així, alguns d'aquests grups de la Conca mantenen instruments propis de l'orquestra, com el saxo o la trompeta, incorporats en la renovació de la dècada de 1920. En canvi, desapareixen del tot els violins, els clarinets i el contrabaix, provinents de la tradició orquestral de mitjan segle XIX. El nombre d'integrants també era menor i no solia passar de cinc o sis, tot i que no hi havia una instrumentació establerta com a model i cada conjunt s'adequava als efectius dels quals disposava en cada actuació. De fet, alguns eren només un duet. Un altre element decisiu va ser l'ús tipificat de l'amplificació electrònica com a part consubstancial al conjunt.

La principal activitat eren els balls i, per tant, es concentraven sobretot en aquest tipus de repertori, amb les cançons de més èxit del moment. A Montblanc, els primers conjunts es varen formar a partir del 1963, i en els cinc anys següents se'n crearen altres a l'Espluga i Vimodí. Tot i així, alguns participaren en altres actes amb peces del repertori característic de les orquestres. Els grups que més els van influenciar van ser els barcelonins Dúo Dinámico —que tocaren a Montblanc el 1965—, Los Sírex, Los Mustang —també tocaren a Montblanc el 1965—, Los Diablos... i, en menor mesura, Elvis Presley o The Beatles, que tocaren a Barcelona el 1965. De tots ells, també n'imitaven l'estètica.

També van canviar algunes de les modalitats de contractació, ja que alguns conjunts de la Conca tocaven habitualment en hotels i restaurants de la Costa Daurada durant tot l'estiu, en una nova oportunitat que els oferia l'esclat turístic. Eren contractes molt atractius, ja que oferien uns avantatges molt interessants, i molts hotels necessitaven contractar algun grup per a tots els caps de setmana, fet que permetia una entrada de diners estable durant uns mesos i els concedia un alleujament pel fet de no haver de transportar i muntar l'instrumental cada cap de setmana en un lloc diferent.

Tot i que aquí comentarem alguns d'aquests conjunts que sorgeixen a la Conca els anys seixanta i setanta, queda pendent fer un estudi exhaustiu d'aquest nou tipus

d'agrupacions i tot el canvi que representen, ja que significa un relleu important en l'oci i els locals on es diverteixen els joves. Tot plegat és fruit d'una certa obertura social i econòmica dels últims anys de la dictadura.

També resta pendent tractar amb profunditat els altres tipus de formacions, com les seguidores del corrent de la Nova Cançó i de la música folk.

Published for the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Subscription price, Five Dollars per Annum in Advance. Single Copies, Fifteen Cents.

Entered as Second-Class Matter, May 26, 1917. Postpaid at Chicago, Ill., May 1, 1924.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Act of October 3, 1917.

Postage paid at Chicago, Ill., and at additional mailing offices.

Copyright, 1924, by American Medical Association

Printed at the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.

4. MONTBLANC

4.1. Orquestra Amorós

La llarga trajectòria de l'Orquestra Amorós, formada els primers anys de la dècada dels vint, continua també després de la Guerra, sota la direcció del que sempre en fou el director, Maties Amorós i Dalmau.⁹² Era una persona influent, compositor, formador de molts músics montblanquins i amb molts contactes amb altres orquestres, fet que li permetia poder contractar instrumentistes en qualsevol moment. Ell mateix —a diferència de la majoria d'orquestres estudiades— portava tot el tema de contractació i econòmic de l'orquestra.

L'orquestra va reprendre les seves activitats ràpidament després de la Guerra, tot i que va haver-hi una reestructuració instrumental, ja que dos músics havien mort (el bateria i un saxofonista) i un altre saxofonista que venia de Reus va deixar la formació. El mateix 1939 s'incorporà Maties Amorós Cervelló, fill gran del director, a la bateria, i el 1950 s'hi afegí el segon fill, Ramon. Ambdós van romandre a l'orquestra uns anys, fins que —el 1951 l'un, i a mitjan dècada dels cinquanta l'altre— es traslladaren a viure a Barcelona, on es dedicaren professionalment a la música i van formar part i van dirigir diferents conjunts i orquestres.

Tenim notícies de les actuacions de l'Orquestra Amorós des del 1939 fins al 1979, tot i que el gruix de les actuacions de la dècada dels setanta és bàsicament en formació de banda. Les primeres que tenim documentades són els balls de les revetlles de Sant Joan i Sant Pere del 1939 al Casino de Falange Española Tradicionalista y de las JONS montblanquí.

⁹² La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i documental i les entrevistes realitzades a les persones que figuren en els agraïments, i especialment als músics que hi van tocar o als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics que hi han participat. També és així en la resta de les formacions montblanquines que tractarem en aquest estudi, fet pel qual no repetirem aquesta informació. En el cas de l'Orquestra Amorós, agraïm la col·laboració de Maties Amorós Cervelló.

Full volant que anunciava el ball de la revetlla de Sant Pere del 1939 amb l'actuació de l'Orquestrina Amorós (Fons de la Imprenta Requesens, Montblanch).⁹³

L'austeritat econòmica del moment devia fer que no poguessin fer-se noves fotografies promocionals. Així, en els poquíssims cartells localitzats en què n'apareix una, utilitzen les mateixes imatges dels anys trenta.⁹⁴ Els primers anys de la dècada dels quaranta comencen a editar noves targetes, com la següent, en què s'anuncien com a "gran orquestra de Jazz".

En transcrivim el text sencer:

Muy Sr. mío: Como todos los años, le hago oferta de mi gran Orquesta de Jazz Amorós de Montblanch de fama universal, conocida por sus actuaciones en los más distinguidos salones y, particularmente, en nuestras típicas Fiestas Mayores, consiguiendo los mayores éxitos en cuantas partes ha actuado. Los 9 profesores escogidos que la integran, conocidos ya en toda Cataluña, no son tan sólo sublimes y notables en el trabajo de Jazz-Hot, sino que también están especializados en las Funciones Religiosas, Conciertos clásicos y Varietés.

⁹³ Fons de la Imprenta Requesens, Montblanch, arxivador 13.

⁹⁴ Per exemple, en el cartell que anuncia els actes de la festa major de Lilla, celebrada entre el 27 i el 29 d'agost de 1939, localitzat al fons de la Imprenta Requesens, Montblanch, arxivador 13.

*Targeta de l'Orquestra Amorós,
vers el 1941-1942.⁹⁵*

Sorprèn que en destaquin el jazz, un gènere atacat en aquests anys per diferents sectors del règim, tant pel seu origen nord-americà —aliats— com per ser música de negres i sovint considerada sensual i immoral. En una altra, de mitjan dècada dels quaranta, hi llegim:⁹⁶

Orquesta Amorós con sus expertos profesores les ofrece la máxima garantía de éxito para toda clase de programas de Fiesta Mayor, Conciertos, Sardanías, Oficios Religiosos, pues cuenta y ejecuta a la perfección, las más modernas composiciones de Jazz-Hot, Swing, Sambas, Boleros, música clásica y religiosa, con sus vocalistas José Avia i Matías Amorós [Cervelló]. A petición puede ampliarse con una señorita vocalista. Además, si así lo desean, les organiza toda clase de espectáculos. Este conjunto dispone de un potente y moderno equipo microfónico.

Destaquem la presència d'una vocalista femenina a mitjan anys quaranta i la disponibilitat de micròfons. Tot i que s'ofereixen per a sardanes, cal tenir en compte que no disposaven de la instrumentació pròpia de la cobla.

A partir d'aquí hem trobat alguna altra targeta publicitària. En reproduïm una, molt posterior, ja que deu ser dels anys seixanta. Tot i els anys de diferència entre unes i altres, l'essència de l'agrupació és la mateixa i continuen oferint-se per a tot tipus d'actuacions, incloent-hi sardanes —amb la instrumentació d'orquestra de ball— i *números còmics*. Això sí, en aquesta anuncien que estan "al corriente de todas las novedades en bailables twist, merengues, calipso, rock, pasitos, sambas, madison, bossa nova". A la targeta també s'especifica que l'agrupació pot augmentar a nou professors.

⁹⁵ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 15.

⁹⁶ Arxiu personal de Maties Amorós Cervelló, Montblanc.

Anvers d'una targeta publicitària de l'Orquesta Amorós, datada aproximadament a mitjan anys seixanta i amb fotografia d'autor desconegut (Arxiu particular de Maribel Avià, Montblanc).

COMPONENTS

Al llarg de quaranta anys de trajectòria de l'Orquesta Amorós durant la postguerra i tot el franquisme, hi van passar desenes de músics, tant de la comarca com de fora, alguns en plantilla i altres només de manera esporàdica, sobretot en la formació de banda. Els noms i les dades conegudes de tots els que hem pogut recopilar consten a l'Annex III. Destaquem que, excepte el director i els seus dos fills, cap d'ells era músic professional, ja que tots tenien altres oficis.

Quan als anys quaranta apareix la figura del vocalista, alguns dels instrumentistes comencen a fer aquesta tasca, bàsicament Josep Avià, Maties Amorós Cervelló i, en poques ocasions, Martí Martí o el solivellenc Josep M. Cabestany. Durant un parell de temporades, entre el 1954 i el 1956 aproximadament, també hi van cantar dos germans montblanquins: Miquel i Regina Carrasquet.⁹⁷ Però en les festes més importants procuren contractar noies vocalistes de fora. Així, en la festa major de Montblanc de 1943, toca "augmentada [...] con la animadora Mary Blanca procedente de la Orquesta Club Casablanca, de Barcelona y el conocido y popular vocalista José Avià".⁹⁸ Amb les dades localitzades fins al moment, creiem que és la primera formació de la comarca que contracta una vocalista femenina, denominada aquí *animadora*. El ma-

⁹⁷ Regina Carrasquet i M. Carme Bulló, coneguda com *La Bulloneta*, foren les dues úniques dones montblanquines que actuaren com a vocalistes, tot i que M. Carme Bulló cantà en orquestres de Valls i Reus i no amb les de la Conca.

⁹⁸ ACCB. Col·lecció Antoni Roselló, *Programa d'actes a l'envolat per la festa major del 1945*, reg. 2539.4/13.

Del mateix any és el següent tríptic. A l'anvers hi podem veure la mateixa imatge del vocalista, una altra instantània del noi Maties Amorós Cervelló i els noms dels "professors" que integren aquella temporada l'orquestra. Són gairebé els mateixos que en el cartell anterior:

Anvers del tríptic que presenta la temporada 1943 de l'Orquesta Amorós. Les fotografies són d'autor desconegut (Arxiu particular de Maties Amorós Cervelló, Montblanc).

Malgrat que calia tenir més de divuit anys, alguna de les vocalistes de vegades no els tenia. La mateixa Regina Carrasquet ens explica que hi cantà entre els catorze i els setze anys, però, com que la seva aparença era de més edat, mai va tenir cap problema amb les autoritats. Tot i així, per evitar problemes, van decidir no fer cap cartell ni cap targeta publicitària amb la seva imatge. De totes maneres, es conserva una fotografia d'una actuació:

Una joveníssima Regina Carrasquet actuant com a vocalista. Fotografia datada entre el 1954 i el 1956 i d'autor desconegut (Arxiu particular de Regina Carrasquet, Montblanc).

INSTRUMENTACIÓ I EVOLUCIÓ DE LA FORMACIÓ

Va ser una formació molt activa i tenim centenars de notícies de les seves activitats. Tot i que moltes eren a Montblanc mateix, tocava a la majoria de municipis del voltant, on eren considerats una molt bona orquestra. També van actuar en altres localitats de la província de Tarragona, de Lleida, d'Aragó, d'Andorra i del sud de França.

Per als nombrosos desplaçaments en tren utilitzaven uns impresos editats per la Impremta Requesens per etiquetar els instruments.

Farem un breu repàs a les seves activitats principals, segons la seva tipologia: com a banda, tocant sardanes, en concerts i balls. No hem localitzat dades específiques dins els oficis religiosos, en què interpretaven el mateix repertori que la resta d'orquestres.

Com a banda, el director fou Maties Amorós Dalmau fins el 1975, any que el rellava Marià Francesch.¹⁰⁰ Reproduïrem dues de les fotografies conservades d'aquestes activitats. En la primera estan acompanyats dels macers de l'Ajuntament i és una imatge presa a la plaça Major de Montblanc durant una festa major de mitjan anys cinquanta.¹⁰¹ Els músics, d'esquerra a dreta, són:

- Josep M. Roselló Civit, fiscorn baix (germà del següent).
- Jaume Roselló, bombo (germà de l'anterior).
- Ramon Cervelló, trompeta (cunyat del director). Queda tapat pel músic del bombo.
- Un nen de nom Marcel, que era l'encarregat de portar les partitures. Apareix en altres imatges.
- Josep M. Sans, caixa.
- Joan Escoté, saxo alt.
- Marià Francesch, trompeta.
- Emili Foguet, fiscorn.

*Banda Amorós a la
plaça Major (vers el 1955).
Autor desconegut
(Fons del Museu Comarcal
de la Conca de Barberà).*

¹⁰⁰ ACCB. Fons Municipal de Montblanc, reg. 1538.11/18 i *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1667, Valls, 12 d'abril de 1975, p. 5.

¹⁰¹ Els dos macers acompanyen sempre l'Ajuntament en les seves sortides oficials. Van vestits amb la típica gramalla vermella i amb una gorgera blanca.

Encara que no surtin a la fotografia, falten els plats, que segurament els devia portar el mateix Maties Amorós i Dalmau. La segona instantània és uns anys posterior i va ser presa durant la cavalcada dels Reis d'Orient, que es veuen darrere de la banda.

Els vuit músics, d'esquerra a dreta, són:

- Músic no visible, trompeta.
- Maties Amorós i Dalmau, plats.
- Tomàs Antonio, clarinet (Alcover).
- Músic no identificat, bombo.
- Josep M. Sans, trombó de vares (Alcover).
- Arnaldo Montañá, saxo (Cervià).
- Josep M. Bosch, saxo (l'Espluga de Francolí).
- Josep Salvat, caixa.

Fotografia no datada, tot i que deu ser vers el 1967, i d'autor desconegut de la Banda Amorós a la cavalcada de Reis de Montblanc (Arxiu particular de Josep Salvat, Montblanc).

Com que és l'única de les orquestres montblanquines que conserva la formació de banda de manera estable i ininterrompuda, és la contractada majoritàriament per l'Ajuntament montblanquí per a les actuacions que depenen del consistori, tot i que alguns anys les fa l'Orquestra España. Així, hem localitzat alguns dels pressupostos que presenta a l'ens municipal per tocar en els actes anuals. La quantitat pressupostada va pujant, d'una banda perquè el nombre d'actuacions és més alt, i, de l'altra, per l'augment del preu.¹⁰²

¹⁰² ACCB. Fons Municipal de Montblanc, reg. 1538.11/2-1538.11/17.

<i>Any</i>	<i>Import (en pessetes)</i>
1948	4.000
1958	2.950
1959 (hi ha més actes que l'any anterior)	10.865
1960	12.365
1961	16.972
1962	19.400
1963	21.800
1964	26.300
1965	34.300
1966	36.500
1967	43.000
1971	68.600 (denegat) / 59.110 (acceptat)
1973	59.785

Tot i que el pressupost habitualment era acceptat per l'Ajuntament, alguns anys no va ser així.¹⁰³ Així, en la sessió plenària del 25 de novembre de 1970, en referència al pressupost previst per al 1971, es decideix "no aceptar, en principio, por estimar excesivo el aumento que supone en relación a otros años, el presupuesto formulado por el Director de la Orquesta Amorós los servicios que tradicionalmente viene interviniendo en todos los festejos".¹⁰⁴ Va ser reconsiderat per l'orquestra, que va baixar el preu —de 68.600 pessetes a 59.110—, i llavors es va aprovar. Alguns anys no va poder presentar pressupost a l'Ajuntament a causa de la gran quantitat d'actuacions que ja tenia emparaulades.¹⁰⁵

Les actuacions incloses en aquests pressupostos anuals, tot i que als anys setanta ja no hi apareixen les celebracions franquistes de l'11 de gener i el 18 de juliol, habitualment eren les següents:

¹⁰³ *Juventud*, núm. 1250, Valls, 28 de gener de 1967, p. 8; *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1554, Valls, 13 de gener de 1973, p. 8.

¹⁰⁴ *Id.*, núm. 1449, Valls, 5 de desembre de 1970, p. 9.

¹⁰⁵ ACCB, Fons Municipal de Montblanc, Diligència dins l'expedient d'instrucció per a la contractació dels serveis de la banda de música per als actes oficials i religiosos, 1954, *reg.* 1538, 11/4.

<i>Mes</i>	<i>Actuació</i>	<i>Activitat (si s'explicita)</i>
Gener	Reis	Acompanyament cavalcada
	Fiesta de la Liberación, 11 de gener	Diana, acompanyament d'autoritats, <i>Himno Nacional</i> i sessió vermut
Febrer	Sant Maties (patró de Montblanc), 24 de febrer	Acompanyament d'autoritats i ofici
Març	Diumenge de Rams	Acompanyament d'autoritats i processó
Abril	Divendres Sant	Acompanyament dels passos (tarda i nit)
	Pasqua	Acompanyament d'autoritats i ofici
Maig	Pasqua de Pentecostès	Acompanyament d'autoritats i viàtic
Juny	Corpus	Processó (matí i tarda) i ofici
Juliol	18 de juliol	Acompanyament d'autoritats
Setembre	Festa major, entre el 7 i el 10 de setembre	Actuacions diverses

En aquests documents, s'especifica que en els oficis a l'església es tocarà amb dos violins i un contrabaix. I també cal destacar que en els dels anys setanta s'explicita que el pressupost ja inclou les despeses de manutenció i fonda dels músics contractats de fora, que, pel que s'extreu de la lectura, són una majoria.

A més a més de totes aquestes actuacions anuals, participava en formació de banda en alguna processó i ofici d'algun barri o en la festa major d'algun municipi on després feia el concert i el ball. Com a fet extraordinari, per la Pasqua del 1945 amenitzà una *corrida* de toros que es va fer en una plaça de braus ambulant a Montblanc.¹⁰⁶

En el segon model d'actuacions, en alguna ocasió havia interpretat sardanes, tot i que no disposava d'instrumentació de cobla. Així, sabem que en van tocar després de l'ofici el dia de la celebració de l'entrada de les tropes franquistes a l'Espluga de Francolí, el 10 de gener de 1951.¹⁰⁷ Conservem també una imatge d'un aplec celebrat per Pasqua a la pineda de Santa Cristina, dins el municipi de la Bisbal del Penedès, aproximadament el 1965 o el 1966, en la qual veiem part de la formació, amb bateria inclosa, tocant sardanes.

¹⁰⁶ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 11.

¹⁰⁷ Programa de la festa conservat al fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 32.

*Fotografia no datada,
tot i que és vers el
1965 o 1966, i d'autor
desconegut (Arxiu
particular de Tomàs
Sanahuja, Cambrils).*

Pel que fa als concerts, tocava en les principals festes majors de moltes viles, on després feia els balls. Per la seva quantitat, destaquem els concerts a Montblanc: al Teatre Principal els primers anys de la dècada dels quaranta, al Casal Montblanquí des de la seva fundació, el 1947, als diferents envelats organitzats sobretot per la festa major, al Cafè del Comerç o als locals dels cinemes.¹⁰⁸

Pel que fa als balls, era la principal activitat de les actuacions. N'amenitzà de tot tipus, amb més o menys músics i amb la instrumentació de què disposava en cada moment. Reproduïm una fotografia amb nou músics i la instrumentació habitual, tot i que, en lloc de dues trompetes, hi ha una trompeta i un violí.

*L'Orquestra Amorós
actuant en un ball.
Fotografia no datada,
però que deu ser d'entre
el 1954 i el 1955.
Autor desconegut
(Arxiu particular de
Rosa Farré, Montblanc).*

¹⁰⁸ Per a més informació sobre les actuacions i la relació de l'Orquestra Amorós i el Casal Montblanquí, vegeu PORTA, Josep M. *El Casal Montblanquí. Cinquanta anys d'història d'una societat cultural, recreativa i esportiva (1947-1997)*. Montblanc: Casal Montblanquí, 1997, i consulteu ACCB. Fons del Casal Montblanquí.

Els noms dels músics, uniformats i vestits seguint l'estètica del moment, són, d'esquerra a dreta:

- Ramon Amorós Cervelló, bateria (fill del director).
- Maties Amorós i Dalmau, piano.
- Músic no identificat, de Reus, contrabaix.
- Josep M. Bosch, saxo (l'Espluga de Francolí).
- Ramon Cervelló, trompeta (cunyat del director).
- Josep M. Sans, trombó (Alcover).
- Músic no identificat, saxo.
- Josep Avià, saxo i vocalista.
- Josep M. Roselló Garriga, violí.

Una altra imatge:

L'Orquestra Amorós en formació de ball. Fotografia no datada, tot i que sembla de mitjan anys cinquanta, i d'autor desconegut (Arxiu particular de Rosa Farré, Montblanc).

Hi distingim els següents instrumentistes. Els tres músics no identificats són músics esporàdics, segurament de fora de la comarca.

- Maties Amorós i Dalmau, amb vestit fosc i diferent de la resta de components.
- Músic no identificat i del qual no veiem l'instrument.
- Músic no identificat, contrabaix.
- Josep M. Bosch, saxo (l'Espluga de Francolí).
- Ramon Cervelló, trompeta (cunyat del director).
- Josep Avià, saxo.
- Ramon Amorós Cervelló, trompeta (fill del director).
- Músic no identificat, saxo.

Era una de les orquestres que amenitzaven els balls després de la sessió de cinema durant els anys quaranta i cinquanta. N'hem trobat nombrosos exemples al fons de la Impremta Requesens.

De la mateixa manera que alguna altra orquestra —és el cas de l'Espanya—, fan balls a l'americana,¹⁰⁹ que són els sopars amenitzats amb orquestra i seguits de ball. En un exemple del 1951 el repertori era:

<i>Mazurca</i>	Wieniawski
<i>Canzonetta</i>	Ambrosio
<i>Czardas</i>	Monti
<i>Vals</i>	Brahms
<i>Serenata</i>	Brale

També havien amenitzat dinars de casament o sopars de Cap d'Any. Reproduïm el següent anunci, extret de la premsa, en el qual s'anuncia la gran revetlla de Cap d'Any del 31 de gener de 1972 al restaurant Masia Bou de Valls. En aquesta ocasió canten acompanyats d'una cantant melòdica de nom Andrea i una "figura estelar del ballet espanyol", Lita Estrella.

Anunci aparegut a la premsa que anuncia la revetlla de Cap d'Any al restaurant Masia Bou de Valls, en la qual toca l'Orquestra Amorós.¹¹⁰

Restaurant MASIA BOU
VALLS

DIA 31, NIT

Gran Revetlla de Fi d'Any

Amenitzada per la **ORQUESTA AMOROS**
amb la col·laboració de **ANDREA**, cantant melòdica
LITA ESTRELLA, figura estelar del ballet espanyol

Reserva de places Telèfon 4004 27

A més a més, també actuava en altres tipus d'activitats, com l'acompanyament i els entreactes de diferents tipus d'espectacles amb varietats i cançonetistes, dels Pastorets o de l'Esbart Dansaire del Casal.

En general, notem un descens important de les seves activitats a partir de la dècada dels seixanta, mentre va augmentant progressivament el nombre d'orquestres que vénen de fora, amb les quals comparteix cartell molts cops.

¹⁰⁹ ACCB. Col·lecció Antoni Roselló, *Programa dels actes organitzats pel Casal Montblanc amb motiu de les festes de Sant Joan i Sant Pere*, 1948, reg. 2539.7/9.

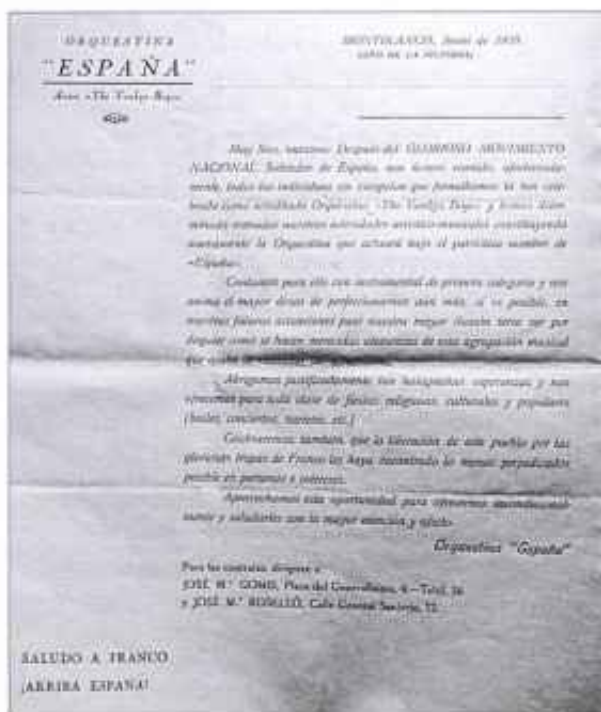
¹¹⁰ *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1551, Valls, 23 de desembre de 1972, p. 7.

DISSOLUCIÓ

L'agrupació dura fins poc abans del 1979, any que mor Maties Amorós. Els seus dos fills, tot i ser músics professionals, no es feren càrrec de l'agrupació, perquè ambdós tenien, des de feia anys, les seves respectives orquestres i vides personals i professionals lluny de Montblanc. De fet, tota la trajectòria de l'Orquestra Amorós comença i acaba amb la figura de Maties Amorós i Dalmau, fins al punt que la seva mort significà la fi definitiva de l'orquestra.

4.2. Orquestra España, primera etapa

La totalitat dels membres de The Yankys Boys i alguns de l'antiga Orquestrina Maseras es reuneixen després de la Guerra sans i estalvis i decideixen continuar amb l'activitat musical, tot i que, per estalviar-se problemes, la nova formació, des del juny del 1939, "actuará bajo el patriótico nombre de España". De la mateixa manera que la resta d'agrupacions, s'ofereixen "para toda clase de fiestas religiosas, culturales y populares (bailes, conciertos, variedades, etc.)". Reproduïm la carta aquí a sota.¹¹¹

*Carta de presentació de la
nova Orquestra España,
juny del 1939
(Fons del Museu Comarcal
de la Conca de Barberà).*

¹¹¹ Carta impresa datada al juny del 1939, en la qual s'informa de la reconstitució de l'orquestra, localitzada al fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà.

De la mateixa manera que succeïa amb altres orquestres, els primers cartells de la postguerra encara incloïen fotografies anteriors al 1936, que no es corresponien amb els nous integrants. En el següent, hi podem llegir: "Orquestrina España, Montblanch, antes The Yanky Boys", aclariment que trobarem en moltes de les notícies de les seves actuacions durant els primers anys i del qual també destaquem com en els primer temps recuperen el nom d'*orquestrina*, tot i que en els propers cartells ja s'anomenen *orquestra*. En algunes actuacions del 1939 encara apareixien amb el nom de The Yankys Boys.¹¹²

*Cartell de l'Orquestrina España,
c. 1939-1941, amb la fotografia
de The Yankys Boys del 1935.*

*Autor: Torres Pons
(Fons de la Impremta
Requesens, Montblanc).*

Malgrat que hi ha alguns dels components de l'antiga Orquestrina Maseras, a l'Espanya no hi haurà cap nucli familiar, perquè la gran majoria dels membres provenien de The Yankys Boys. En un primer moment, la direcció fou a càrrec de l'antic director, Josep M. Gomis —que morí sobtadament el 1940, als vint-i-cinc anys—, i fou substituït per Gumersind Maseras Bertran, que portava els Maseras abans de la Guerra, tot i que actuava més de representant que de director, ja que els assajos els conduïen entre tots. Alguna temporada Maties Escoté també havia exercit de representant.

Alguns dels components que van integrar-la durant més temps són els que apareixen a la següent fotografia, del 1944, tot i que la llista completa es pot consultar a l'Annex III.

A la fila del darrere, d'esquerra a dreta:

- Ramon Aragonès (Reus).
- Albert Sanahuja (Valls).
- Francesc Ferré Cervelló.
- Gumersind Maseras Bertran.

¹¹² Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivadors 10 i 13.

- Anton Guarro.
- Anton Masdén.
- Ramon Martí Civit.

A la fila del davant, d'esquerra a dreta:

- Josep M. Roselló Garriga.
- Josep Comas.
- Josep Ciurana (l'Albi).

Els components de l'Orquesta España el 1944. Autor: Alfonso, Montblanc (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

INSTRUMENTACIÓ

La instrumentació la coneixem gràcies a algunes fotografies i cartells conservats. En reproduïm dos com a exemple (pàg. 87).

El cartell de l'esquerra, en el qual encara llegim "antes The Yanky Boys", correspon a la temporada 1942-1943, i hi apareixen els noms dels integrants d'aquell moment, amb els instruments que tocaven:

- Ramon Rué Perramon, trompeta i contrabaix (Cervià).
- Josep M. Bosch, saxo i clarinet (l'Espluga de Francolí).
- Anton Guarro, saxo i clarinet.
- Gumersind Maseras Bertran, piano i clarinet.
- Maties Escoté, bandoneó i contrabaix.
- Josep Maseras, saxo i violí (germà del director).
- Joan Romeu, violí i trombó.
- Jaume Saltó, trompeta i jazz [bateria] (l'Espluga Calba).
- Ramon Aragonès, jazz [bateria], violí, *speaker còmic* (Reus).

Observem com encara no hi ha la figura del vocalista, però sí de l'*speaker còmic*, una figura ambivalent que havia començat a aparèixer abans de la Guerra.

A partir de la meitat de la dècada dels quaranta apareix el vocalista. En algunes ocasions cantava el músic de l'orquestra Josep Comas, entre el 1946 i el 1948 en contractaren un d'Alcover, Ramon Francesch, que actuava amb el nom artístic de *Ramón del Patio*, però posteriorment el principal vocalista fou el mateix membre de l'orquestra Martí Martí. En algunes ocasions puntuals n'havien contractat alguna de fora, com Pilarín Arcos, tot i que en aquesta orquestra no hem localitzat des de quan aquesta funció la fa una vocalista femenina.

Dos cartells de l'Orquesta España, no datats i amb fotografies d'autor desconegut (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

Aquest mateix cartell inclou un text que explica que vesteixen uniforme i que interpreten "toda clase de música española, de jazz y argentina, sin descontar la parte sacra como Santos Oficios, Procesiones, etc.". Recordem que Josep M. Gomis havia nascut a Buenos Aires, fet que explica l'especificació de música argentina.

El cartell de la dreta, possiblement del 1949 o el 1950, ja compta amb una fotografia actualitzada, amb també nou músics, i hi destaca la figura del vocalista, Martí Martí, amb una imatge per a ell sol. Per facilitar els contractes, l'orquestra disposa d'"instalación microfónica" i "coche de propiedad", fet habitual en totes les agrupacions d'aquells anys i símbol de modernitat.

En tots dos cartells llegim que l'orquestra es classifica a si mateixa com de "primera categoría". Hi estan d'acord la major part dels que ens n'han parlat, que coincideixen que era l'orquestra de més èxit de les tres montblanquines coetànies.

És l'única de les agrupacions estudiades que disposava d'instrumentació de cobla, tot i que en alguna actuació tocaven sense el segon tible, el segon fiscorn o la segona tenora, ja que eren menys d'onze músics. Quan tocaven sardanes, entre el 1946 i els primers anys de la dècada posterior, els músics que canviaven d'instrument eren:

- Josep M. Roselló Garriga, flabiol i tamborí.
- Gumersind Maseras Bertran, primera tenora.
- Josep Sanahuja, segona tenora.
- Anton Guarro, primer tible.
- Josep Comas, segon tible.

Jospe M. Roselló, Gumersind Maseras Bertran i Anton Guarro ja havien format part de la Cobla-Orquestra Els Montblanquins entre el 1930 i el 1933.

ACTUACIONS I REPERTORI

Moltes de les notícies localitzades són d'actuacions a Montblanc, especialment concerts, balls i sardanes organitzats per les festes més importants i algunes festes de barri.

Com a banda, actuava en algunes processons i acompanyaments d'autoritats. A Montblanc hem localitzat un pressupost de 3.000 pessetes que presentà a l'Ajuntament per actuar com a banda municipal el 1949. Inclou les festes de Sant Maties, Diumenge de Rams, Dijous Sant, Pasqüetes, Corpus i els tres dies de festa major. Les festes extraordinàries, "tales como Liberación, fiesta de la Victoria y otras serán a 375 pesetas",¹¹³ Sembla que fou l'escollida aquell any.¹¹⁴

¹¹³ ACCB. Fons Municipal de Montblanc, reg. 1538.11/3.

¹¹⁴ Font oral: Josep Sanahuja, integrant tant de l'Orquestra España en les dues etapes com de la Ritmo y Melodía. Entrevistat a l'abril del 2008.

En formació de cobla, participava en alguns aplecs, ballades i audicions de sardanes arreu de la comarca i comarques veïnes, tot i que lluien més com a orquestra que com a cobla i no solien ser contractats exclusivament amb aquesta finalitat. Cal destacar els aplecs celebrats a Montblanc entre el 1946 i el 1949, ja que foren els primers celebrats a la vila després de la Guerra. En cadascun d'aquests aplecs interpretaren tres audicions de sis sardanes, fet que n'implicava un bon nombre en repertori.

*Programa del
I Aplec Sardanístic
del 1946, en el qual
legim el repertori de
la Cobla España.¹¹⁵*

1 "I Aplec Sardanístic" **NOTAS:**
de Montblanc

9 **BOSQUE DE "LA VALL"**
Domingo, día 29 de Julio
Quedará por adjudicarse de
nueve duros en metálico, en la localidad del lugar, audiciones de
a cargo de la agrupación musical

4 **SARDANAS**
Cobla España
A las 12:00 de la mañana... PRIMERA AUDICION
A las 2:30 de la tarde... SEGUNDA AUDICION
A las 4:30 de la noche... TERCERA AUDICION

6 Se sorteará una magnífica "Toya"

També solia tocar sardanes en els actes anuals per celebrar l'aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a la vila, el dia de la Liberación.

Els títols de les sardanes que tenim documentat que havien interpretat —entre el 1946 i els primers anys de la dècada posterior— són les següents:¹¹⁶

- *L'airoso cançó*, de Josep Baró.
- *Fent parella*, de Jaume Bonaterra.
- *La petita Griselda*, d'Ernest Borràs.
- *L'aplec de Caldetes*, de Josep Coll.
- *Dolces carícies*, de Pere Masats.
- *Les Guillerries*, de Pere Masats.
- *Xípreret*, de Ramon Oliver.
- *Gener*, de Rossend Palmada.
- *Bufarulla*, de Francesc Riumalló.
- *Font regalada*, de Francesc Riumalló.
- *Rocaprevera*, de Francesc Riumalló.
- *En Narcís de la Pineda*, de Ramon Rosell.

¹¹⁵ Fons de la Imprenta Requesens, Montblanc, arxivador s/n, i ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9401.6/6.

¹¹⁶ Hem ordenat els títols segons el primer cognom de l'autor.

- *Maria de les trenes*, de Josep Saderra.
- *Nuri gentil*, de Josep Saderra.
- *Vallespir Encisador*, de Josep Saderra.
- *Fent bombolles*, de Josep M. Tarridas.
- *Montserrat*, de Josep M. Tarridas.
- *Volguda Calella*, de Josep M. Tarridas.
- *Terra nostra*, de Bartomeu Vallmajó.
- *Aires de ma terra*, de Josep Vicens, Xaxu.
- *Creació*, de Josep Vicens, Xaxu.
- *Flors del Canigó*, de Josep Vicens, Xaxu.
- *La cançó de la Pastora*, de Josep Vicens, Xaxu.
- *Nostre Casal*, de Josep Vicens, Xaxu.
- *Hermínia*, de Ricard Viladesau.
- *Cançó d'abril*, de Francesc Vilaró.
- *Primavera*, de Francesc Vilaró.

Destaquem els següents títols de dos compositors de la comarca:

- *La font del Blai*, de Martí Galofré (músic i compositor de Vilaverd).
- *El fatxenda de l'aplec*, de Josep Maseras.
- *L'Aplec de la Vall*, de Josep Maseras.
- *Montblanquina*, de Josep Maseras.
- *Oidà*, de Josep Maseras.
- *Pel juny*, de Josep Maseras.

Si comparem aquest repertori amb el que havíem exposat anteriorment de la Cobla Maseras i la Cobla-Orquestra Els Montblanquins, veiem que és notablement diferent. De fet, només quatre dels músics de l'Espanya havien tocat amb les cobles montblanquines d'abans del 1936: Maties Escoté, Josep M. Roselló Garriga, Gumersind Maseras Bertran i Anton Guarro. Per tant, mentre que en altres tipus de repertori hem observat una certa repetició d'alguns estils o peces, en aquest va haver-hi una important renovació. Tot i que no era una agrupació dedicada només al repertori sardanista, i en un moment en què no es permetia tocar sardanes en gaire ocasions, destaca el bon nombre de títols que van tocar.

Com a orquestra de ball, actua sovint al Teatre Principal i al Casal i, de la mateixa manera que els Amorós, també fa balls a l'americana i balls després de les sessions de cinema. Destaquem que, en alguns dels programes conservats, es recorda que després de la pel·lícula també s'hi fa la projecció del *Noticiero Nacional*, "con el Aniversario en Burgos de la muerte de José Antonio, asistiendo el Generalísimo Franco y una escolta de jinetes árabes".¹¹⁷

¹¹⁷ Per a més informació sobre les actuacions i la relació de l'Orquestra Espanya i el Casal Montblanquí, vegeu PORTA, Josep M. *Op. cit.* i consulteu ACCB. Fons del Casal Montblanquí.

En algunes de les targetes que editaven hi apareixien lletres de ballables. A la següent hi ha les lletres de *Dulce Francia*, *Doce Rosas*, *Nunca más* i *Siboney*.

Revers d'una targeta de l'Orquesta España, no datada. (Arxiu particular de Josep Sanahuja, Barcelona).

En altres cartells veiem algunes de les possibilitats que oferia l'agrupació: cobla, trio vocal (!) i quintet de *swing*. En el de la dreta també hi llegim una interessant novetat: el cantor, Ramón del Patio, toca la guitarra elèctrica. Però aquest instrument no era res més que una guitarra normal amb un transmissor posat sota les cordes, i amb aquest element i un ferro que utilitzava per tocar-la feia uns efectes sonors totalment diferents dels habituals. Col·locava la guitarra horitzontal damunt una taula i la tocava de peu dret. El públic quedava enlluernat i els agradava molt. De fet, Ramón del Patio tenia una gran capacitat per connectar amb el públic, i com a bon vocalista i animador feia molt de xou i agradava molt al públic, perquè feia moltes "pallassades".¹¹⁸

El 1949 van contractar un trompeta de jazz de Barcelona, en Josep Martínez, que va estar-s'hi durant dues temporades amb un sou fix. Era l'únic que tenia aquestes condicions econòmiques. La raó és que, tot i que ja tocaven jazz, eren conscients que calia millorar, i aquest músic els va polir en aquest gènere. Van aprendre molt i el nivell de l'orquestra va augmentar gràcies als assajos i als seus consells.

A part de les actuacions a Montblanc, toca en altres viles de la província de Tarragona, en algunes de Lleida, Osca i a la ciutat de Castelló. Totes les fonts orals consultades expliquen que viatjava molt. La majoria d'aquestes actuacions eren per festivitats locals i podien tocar durant les dues o tres jornades d'una festa major, on alguns cops, si els ho requerien, tocaven alguna sardana, especialment a la segona meitat

¹¹⁸ Font oral: Josep Barberà, entrevistat al gener del 2008.

Cartells de l'Orquesta España de les temporades 1946-1947 i 1947-1948.
Fotografies d'autor desconegut (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

de la dècada dels quaranta. Un cop van ser contractats vuit dies per la festa major de Les, a la Vall d'Aran, tot i que el més habitual eren menys dies. També va fer alguna actuació en directe a la ràdio. L'única fotografia que hem localitzat en què se'ls veu actuant en un petit envelopat és la de la pàgina següent. Creiem que la imatge fou presa a Canillo, Andorra, al juliol del 1947.¹¹⁹ S'hi veuen nou músics tocant mentre unes poques parelles joves ballen. Els balladors són observats tant per les criatures com per algunes persones grans, que s'ho miren des de les llotges del costat dels músics.

De vegades havia fet l'acompanyament a algunes peces de l'Orfeó del Casal Montblanquí.

DISSOLUCIÓ

Al febrer del 1951 dos dels principals homes forts de l'Espana, Josep M. Roselló Garriga i Josep Comas, deixen l'orquestra per anar a tocar a l'Orquesta Excelsior, d'Alcover. Aquest fet va provocar una crisi dins l'agrupació i els membres restants,

¹¹⁹ Font oral: Josep Samahuja, integrant tant de l'Orquesta España en les dues etapes com de la Ritmo y Melodía. Entrevistat a l'abril del 2008.

Actuació de l'Orquestra España. Fotografia del 1947 i d'autor desconegut (Arxiu particular de Mercè Roselló, Sabadell).

al març del mateix any, decideixen unir-se amb l'orquestra Ritmo y Melodía i actuar amb el nom d'aquesta última, tot i que la nova nomenclatura mai va estar clara, ja que popularment i en alguns documents la continuen anomenant España.¹²⁰ Aquesta fusió, amb alguns abandonaments i una reestructuració important, implicà la pèrdua de la formació de cobla que tenia l'España, que era l'única i l'última existent a la comarca.

4.3. Orquestra Ritmo y Melodía i segona etapa de l'Orquestra España

A diferència de l'Amorós i l'España, el nucli de les quals provenia d'abans de la Guerra, la Ritmo y Melodía és una nova agrupació nascuda el 1945.¹²¹ Es crea quan les dues precedents estan en ple funcionament, per tant, hem d'entendre que o bé la demanda era molt alta o bé alguns músics volien iniciar un nou camí amb una agrupació diferent de les ja existents.

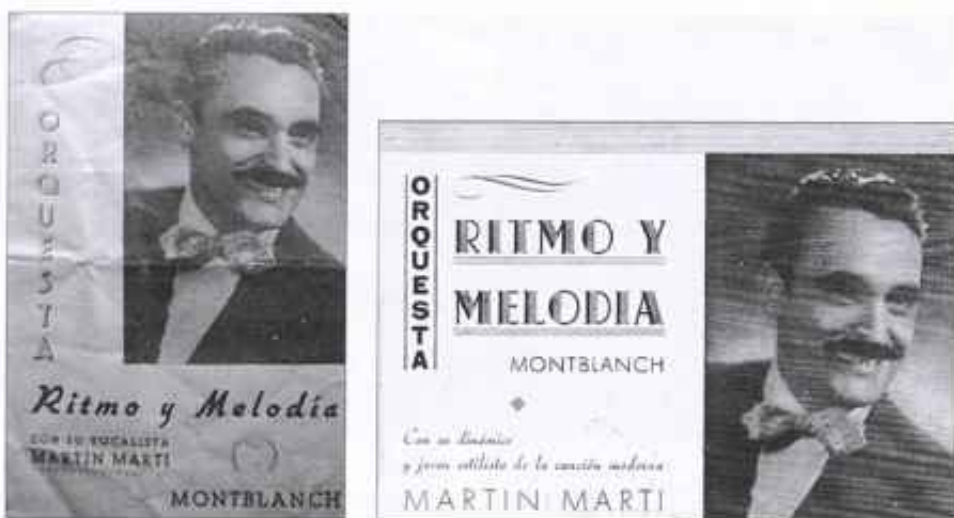
Podem interpretar el nom com un intent de marcar una nova tendència. Ni inclou el cognom del director —Amorós— ni un nom neutre i oficiós —España—, sinó que n'utilitza un amb una major implicació musical i un component de novetat que probablement pretenia donar una imatge de joventut i modernitat. Tot i així, la gran majoria dels músics provenien de les mateixes Amorós i España.

No sabem si el nom estava tret del títol de la revista mensual *Ritmo & Melodía*, editada a Barcelona de manera interomputada i en diferents etapes entre el 1943 i el 1952, i "que es dedicava principalment al jazz, tot i que també hi tenien cabuda la música seriosa, el cine i la música de ball en general".¹²²

¹²⁰ ACCB, Fons Municipal de Montblanc, reg. 1538.11/4.

¹²¹ Agruim la col·laboració de Francesc Balanyà i Josep Sanahuja.

¹²² PAPO, Alfredo. *El jazz a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62 (col·lecció "Llibres a l'Abast", núm. 207), p. 50.

Portades de diferents díptics de l'orquestra Ritmo y Melodía, no datats i amb fotografies d'autor desconegut (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà, el de l'esquerra, i arxiu particular de Josep Sanahuja, Barcelona, el de la dreta).

Els noms dels components de la Ritmo y Melodía els podem consultar a l'Annex III. Tot i que va haver-hi vocalistes montblanquins —Joan Bulló— i de fora —Joan Colet, Damià Freixinet i alguna dona—, un dels principals fou el montblanquí Martí Martí, que posteriorment ho seria de l'Espanya i que veiem a les imatges de dalt.

Tres músics montblanquins van passar al capdavant en la seva fundació: els ja veterans Marià Francesch i Ramon Pedrol i un jove Josep M. Ferrer Badia, *el Suís*, l'únic músic de la nova agrupació que no havia tocat en cap de les orquestres ja existents.

Les antigues rivalitats entre les diferents nissagues familiars montblanquines van desaparèixer, i en aquesta agrupació hi trobem membres tant dels Amorós —Ramon Amorós Abelló— com dels Maseras —els germans Josep i Gumersind Maseras Bertran—, els Escoté —els germans Joan i Maties Escoté—, i molts altres que no tenen res a veure amb cap d'aquestes famílies. Tot i que amb l'Orquestra España ja s'havien començat a llimar antigues rivalitats, aquesta serà la primera agrupació en què hi ha membres de les tres famílies anteriorment competidores, fet que implica una nova mentalitat en la nova generació de músics.

Tot i que els assajos els conduïen entre tots, Gumersind Maseras en fou el director, de vegades amb el suport del seu germà Josep. Assajaven un o dos cops a la setmana al vespre, a casa d'ells o a casa de Maties Ribes.

Josep M. Ferrer Badia, Francesc Ferré Cervelló i alguns cops Marià Francesch tenien cura de la representació.

S'editaven alguns cartells publicitaris, com el de la pàgina següent. Hi llegim:

Cartell de promoció de la Ritmo y Melodía, no datat (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

Especialidad en música de swing, mambos y sambas. Magnífico conjunto para música clásica y religiosa. Orquesta Ritmo y Melodía. Montblanch. Para contratas: José M. Ferrer Badia o Francisco Ferrer Cervelló. Conjunto de primera categoría. Martín Martí, vocalista. Extenso y seleccionado repertorio de música moderna. Potente equipo microfónico. Selecciones de zarzuelas y composiciones para conciertos. Coche propio a disposición.

Per tant, veiem que, igual que les altres, s'ofereix per a tot tipus d'actuacions i que fa les mateixes especificacions sobre els equips de so i sobre l'autonomia en el desplaçament.

INSTRUMENTACIÓ

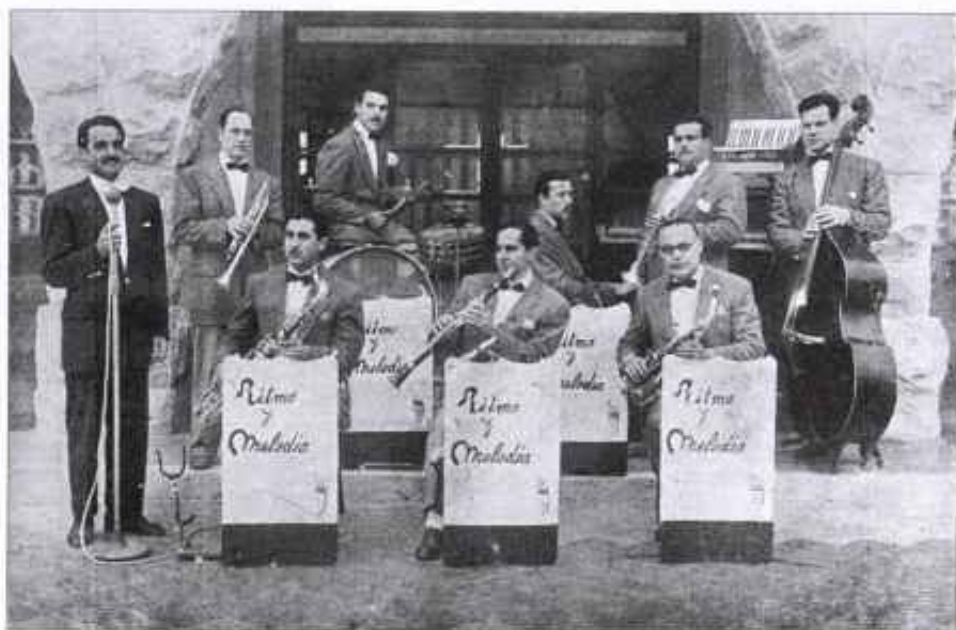
La instrumentació bàsica per al repertori de ball era l'habitual: el trio de jazz (bateria, piano i contrabaix), dos saxos, dues trompetes, un clarinet, un trombó i un vocalista, tal com veiem a la imatge de la pàgina següent.

En aquesta imatge hi apareixen els següents músics. A la fila del davant, d'esquerra a dreta:

- Martí Martí, vocalista.
- Joan Escoté, saxofon tenor.
- Josep Sanahuja, clarinet.
- Josep Maseras, saxofon alt (germà del director).

Al darrere, d'esquerra a dreta:

- Francesc Ferré, trompeta.
- Francesc Balanyà, bateria.
- Josep M. Ferrer Badia, piano.
- Marià Francesch, trompeta.
- Gumersind Maseras Bertran, contrabaix.

Fotografia d'autor desconegut que apareix a l'interior d'un full publicitari de la Ritmo y Melodía, no datada (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

En el següent cartell, en el qual destaca l'absència de Gumersind Maseras, observem vuit músics amb una instrumentació diferent. Tot i això, com que estan fotografiats de manera individual i no en formació per tocar, segurament no és una instrumentació real.

Els músics de la part superior són:

- Marià Francesch, trompeta.
- Josep Maseras, violí (germà del director).
- Francesc Balanyà, saxo.

Al centre:

– Músic no identificat, vocalista. Possiblement era Joan Colet o Damià Freixinet.

Els quatre de sota:

- Emili Foguet, trombó.
- Ramon Amorós Abelló, bateria (porta les baquetes a la mà).
- Josep M. Ferrer Badia, piano (porta les partitures a la mà).
- Josep M. Civit Torrell, clarinet (l'Espluga de Francolí).

Cartell de la Ritmo y Melodía, sense data i d'autor desconegut (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

I en aquesta fotografia, amb només sis músics, comptem tres saxos, dues trompetes, el piano, i sembla que hi hagi un contrabaix al darrere sense cap instrumentista. Sembla una imatge presa en un interior. Potser la casa on assajaven?

*Membres de la Ritmo y Melodía el 1945.
Autor: Emilio (Arxiu particular de
Teresa Blavi, Montblanc).*

ACTIVITATS

La gran majoria de les actuacions localitzades són a Montblanc, tot i que també havia tocat en altres localitats de la comarca i les comarques veïnes en les diades més assenyalades. També passaven alguns dies fora quan eren contractats per tota una festa major. Com la resta d'orquestrats, tocaven sovint a Aragó.

A Montblanc destaquen els concerts, les sessions vermut, però sobretot la gran quantitat de balls que feien al llarg de l'any, tot i que sembla que no van assolir la rellevància que tenien l'Amorós i l'Espanya. Com a curiositat, destacarem que de vegades es posava una pissarra en una cruïlla emblemàtica de la vila, anomenada *els Quatre Cantons*, en la qual s'anunciaven els balls que aquesta orquestra duia a terme.¹²³

Hem localitzat dos cartells més, que reproduïm tot seguit.

**ORQUESTA
RITMO Y MELODIA
MONTBLANCH**

Formando un buen orquesta como por temporadas anteriores, con músicos de gran experiencia para ofrecer al público de Montblanch, un concierto de gran calidad y variedad de música moderna, para la diversión y goce de todos. Disponibilidad de conciertos que el público el programa de su fiesta o para un momento de descanso, muy agradable la celebración de la noche.

Orquesta Ritmo y Melodía

REPRESENTANTE:
JOSE M.ª FERRER
MONTBLANCH

C. Major, 75 Teléfonos 14

Un conjunto que garantiza y asegura el éxito!

**ORQUESTA
RITMO Y MELODIA**
DE PRIMERA CATEGORIA
con los últimos estilos
de la música moderna

Martín Martí

Compartirlos aguda a una inigualable interpretación musical que atraerá en los días *de 1950*

PARA CONTRATAR:
Jové M.ª Ferrer Badia F. Ferré Cervelló
Major, 75 - Teléfonos 14 (Valle River), 30

MONTBLANCH
(BARCELONA)

Dos dels cartells de la Ritmo y Melodía, no datats i amb fotografies d'autor desconegut. Tanmateix, el de la dreta ha de ser de l'any 1950 o 1951 (Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà).

¹²³ Font oral: Ramon Manresa, entrevistat al gener del 2008.

El de l'esquerra, amb vuit músics, podria ser de les primers temporades de l'orquestra, però el de la dreta, amb nou, presenta una formació posterior, amb instruments per tocar els nous ritmes llatins que anaven entrant i que demanava el públic. També la indumentària i la mateixa presentació de l'orquestra són molt més modernes que les imatges que hem localitzat de les altres orquestres coetànies, fet que ens permet comprovar que l'actualització del repertori devia ser permanent.

Alguns dels membres de la Ritmo y Melodía en plena actuació. Fotografia no datada i d'autor desconegut (Arxiu particular de Teresa Blavi, Montblanc).

De la mateixa manera que altres orquestres, en els tríptics publicitaris també apareixien alguns dels ballables més famosos de cada temporada.

Part interior d'un tríptic de l'Orquestra Ritmo y Melodía no datat (Arxiu particular de Josep Sanahuja, Barcelona).

SEGONA ETAPA DE LA RITMO Y MELODÍA I DE L'ESPAÑA

Tal com ja hem comentat en el cas de l'Orquestra España, el març del 1951 els components de l'Espania i la Ritmo y Melodía "han acordado fusionarse y actuar bajo la denominación de la última. Es nuestro deseo que puedan mantener bien alto el pabellón de la tradición filarmónica de Montblanch y que les sea provechosa la nueva etapa de actividades musicales".¹²⁴ Segons la majoria dels informants, els músics de la Ritmo y Melodía volien denominar-se España, ja que aquesta havia tingut més prestigi, però els components que quedaven de l'Espania no van voler.

Entre el 1951 i el 1953 la nomenclatura serà la de Ritmo y Melodía, però el 1954 es recupera el nom d'Espania, perquè, quan viatjaven, el públic recordava els músics i els èxits de l'Espania i van veure que amb aquest nom tindrien més facilitats. Així va quedar reflectit a la premsa: "La orquesta local que hasta ahora había llevado el nombre de Ritmo y Melodía (Rym) ha adoptado el antiguo nombre de España en recuerdo de aquella prestigiosa orquesta que tanta fama había alcanzado dentro de los medios orquestales modernos".¹²⁵

Els components provenien tant de l'una com de l'altra i es poden consultar a l'Annex III. En els cartells localitzats a partir del 1954 s'anuncien com "Orquesta España. Primera Categoría. Maravillosa Presentación y Excelente Conjunto para la interpretación de Música Moderna, Clásica y Religiosa", i Martí Martí n'és el "joven y dinámico vocalista, que en todas sus actuaciones da el más selecto realce a este Conjunto". Els representants, segons els anys, eren Marià Francesch i Gumersind Maseras Bertran, i el director fou Francesc Ferré.

En el següent contracte, per al 24 de juliol de 1954, apareixen amb el nom d'Orquestra España.

NUMEROS Y APELLIDOS DE LOS PROFESORES	N.º HORAS	CATEGORÍA
Francisco Ferré Torrella	2312	Flautista
Manuel Francisco Martí	2575	
Enric Montgat Guàrdia		Flautista
Francisco Salas Sadron	2578	Papelero
Enric Vinyals Torra	2579	
Juan Vinyals Martí	2580	
Francisco Maseras Bertran	2581	Flautista
Domingo Sadron Vinyals	2582	Flautista
Alberto Martí Juguero	2583	Vocalista

Contracte en què el
Casal Montblanquí
lloga l'Orquestra
España per a
la revetlla de Sant
Jaume del 1954.¹²⁶

¹²⁴ Montblanch. Boletín de cultura e información local, núm. 12, Montblanch, març del 1951, p. 6.

¹²⁵ *Id.*, núm. 50, Montblanch, maig del 1954, p. 9.

¹²⁶ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9420.4/3.

En aquell moment hi toquen:

- Francesc Ferré, trompeta.
- Marià Francesch, trompeta.
- Ramon Montagut, trombó (Valls).
- Francesc Balanyà, saxo.
- Josep Sanahuja, saxo.
- Joan Escoté, saxo.
- Gumersind Maseras Bertran, piano.
- Domingo Padret, bateria (Valls).
- Martí Martí, vocalista.

El tipus d'activitats era el mateix que feien amb les altres orquestres, tot i que durant aquests anys toquen sardanes algun cop en formació de cobla, ja que havien recuperat alguns dels músics de l'Espanya. Així, en toquen a la festa major de Pira el 1953.¹²⁷ Continuen destacant, amb gran diferència, els balls que feia al Casal, i trobem que en aquesta etapa és la banda contractada per l'Ajuntament per als actes oficials del 1953, el 1954 i el 1955,¹²⁸ perquè "la dirección de la orquesta Amorós ha manifestado [...] que motivado a tener algunos contratos fuera de la localidad que coinciden con algunas de las festividades de las figuradas en el contrato a suscribir con esta Corporación, declinaban el derecho a presentar proposiciones".¹²⁹

Conservem dues imatges en què actuaven en formació de banda. L'una, a Salas Altas, localitat de la província d'Osca, del dia de la Candelera del 1952, i l'altra presa a Les, Vall d'Aran, al juny del 1953.

Fotografia de la Ritmo y Melodía en una processó baixant de l'ermita de Salas Altas, localitat de la província d'Osca, el dia de la Candelera del 1952. Autor: Salas (Arxiu particular de Teresa Blavi, Montblanc).

¹²⁷ Montblanch, *Boletín de cultura e información local*, núm. 41, Montblanc, agost del 1953, p. 6.

¹²⁸ ACCB, Fons Municipal de Montblanc, reg. 1538.11/4. Per a més informació sobre les actuacions i la relació de l'Orquestra Ritmo y Melodía i el Casal Montblanquí, vegeu PORTA, Josep M. *Op. cit.*, i consulteu ACCB, Fons del Casal Montblanquí.

¹²⁹ ACCB, Fons Municipal de Montblanc, Diligència dins l'expedient d'instrucció per a la contractació dels serveis de la banda de música per als actes oficials i religiosos, 1954, reg. 1538.11/4.

Fotografia de la Ritmo y Melodía en formació de banda, a Les, Vall d'Aran, al juny del 1953. Autor desconegut (Arxiu particular de Maria Maseras, Montblanc).

En la primera, i entre la multitud, hi ha els següents músics:

- Francesc Balanyà.
- Josep Sanahuja.
- Josep M. Ferrer Badia.
- Francesc Ferré Cervelló.
- Gumersind Maseras Bertran (germà de Josep Maseras).
- Músic no identificat, perquè apareix tapat.
- Josep Maseras (germà de Gumersind Maseras).

En la segona, en la qual apareixen fotografiats amb els joves de la comissió de festes, hi distingim, d'esquerra a dreta:

- Francesc Ferré, trompeta, en segon pla.
- Gumersind Maseras Bertran, plats (germà del següent).
- Josep Maseras, saxo, en segon pla (germà de l'anterior).
- Josep Sanahuja, saxo o clarinet, darrere de tot, al qual no se li veu l'instrument.
- Josep M. Ferrer Badia, caixa.
- Joan Escoté, mig tapat per la partitura i al qual no se li veu l'instrument.
- Francesc Balanyà, darrere de tot i al qual no se li veu l'instrument.
- Marià Francesch, trompeta.
- Martí Martí, fiscorn.

La segona etapa de l'Orquestra España finalitza per diferents raons: mor Gumersind Maseras Bertran el 1954, un dels components amb més pes, alguns músics ho van deixant perquè els és difícil compaginar-s'ho amb la feina, altres marxen a viure fora de Montblanc per qüestions laborals, i, com que no hi ha una nova generació de músics, a poc a poc es va afeblint fins que es dissol definitivament. Les últimes notícies localitzades són del 1955.

4.4. Duo Xogüin

Entre el setembre del 1963 i el maig del 1964 existeix una nova agrupació, el Duo Xogüin,¹³⁰ format per dos joves montblanquins de quinze anys, en Josep M. Amorós, guitarra i veu, i en Tomàs Sanahuja, veu.¹³¹ El nom del duet és fruit de la contracció dels renoms de les cases dels seus components, ja que Josep M. era de cal Xolis, i Tomàs de cal Güins.

Debutaren a la festa de quintos celebrada a Montblanc el 26 d'octubre de 1963, tal com podem llegir en el següent programa, en el qual es presentaven com a "joven y dinámico Dúo Xogüin que con sus modernas creaciones deleitarán a todos los asistentes, en su primera presentación ante el público".

PROGRAMA

A LAS 8 DE LA TARDE

DESFILE por los principales salones de la Villa, de la

Caravana Quintos 1963

A LAS 11 DE LA NOCHE

En el nuevo teatro del

TEATRO PRINCIPAL

APOTEOSICO

BAILE CONTINUO

Unamos el transcurso del mismo, actuación del joven y dinámico

Dúo Xogüin

que con sus modernas creaciones deleitarán a todos los asistentes, en su primera presentación ante el público.

el cual será presentado por la formidable Orquesta Internacional

Solistas Reunidos

(7 Ases del Ritmo)

y el magnífico y famoso Conjunto

Orquesta Real Casino

//Si quieren divertirse y pasar una deliciosa velada, vengdan a nuestro sitio!!

Programa dels actes celebrats a la festa dels quintos montblanquins del 26 d'octubre de 1963 (Arxiu particular de Josep M. Amorós, Montblanc).

¹³⁰ La informació d'aquesta agrupació la devem als mateixos components, entrevistats al maig del 2008.

¹³¹ Josep M. Amorós no té cap parentiu amb la nissaga de músics montblanquins del mateix cognom.

Va ser el primer grup de la vila amb una nova estètica, un nou tarannà i un repertori molt diferent del de les dues agrupacions coetànies d'aquell moment, la ja antiga Orquestra Amorós i el recent Conjunt Capri, del qual parlarem tot seguit. De fet, era l'únic duet d'aquestes característiques de tota la província de Tarragona. Aquest repertori diferencià no incloïa ja els clàssics ballables, sinó que bàsicament era compost per Josep M. Amorós: música lleugera, rock, balades..., tot sota la influència de grups com els Everly Brothers, Paul Anka i, sobretot, el Dúo Dinámico, que era el referent musical dels joves d'aquell moment i del qual també adoptaren l'estètica i la posada en escena. Alguns dels títols que Josep M. Amorós —amb només quinze anys— havia compost eren: *Destino*, *No me olvides*, *Montse* i *Desconfiada*.

Dues fotografies del Duo Xogüin corresponents als anys 1963 i 1964. La de l'esquerra és d'autor desconegut, i la de la dreta és del fotògraf Niepce, de Reus (Arxius particulars de Josep M. Amorós, Montblanc, i Tomàs Sanahuja, Cambrils).

Les actuacions del grup van ser bàsicament concerts en algunes festes de Montblanc i rodalia i, sobretot, les que cada dissabte a la tarda feien, en directe, a Ràdio Reus, al programa titulat *El programa de la amistat*, del qual van arribar a crear la sintonia i en el qual eren gratificats amb 25 pessetes setmanals per a cadascun. En alguna ocasió havien tocat acompanyats d'algun altre instrumentista, com es pot veure a la imatge següent.

Una de les actuacions setmanals del Duo Xogüin a Ràdio Reus, acompanyats d'un bateria reusenc. Autor: Estantis Pedrola, Reus (Arxiu particular de Josep M. Amorós, Montblanc).

Tot i la novetat del duet i l'expectativa que generà, tingué una durada molt curta, ja que al maig del 1964 Josep M. Amorós fou requerit per tocar amb el Conjunt Capri i deixà el Duo Xogüin. Tot i així, encara van fer alguna actuació esporàdica a l'Acció Catòlica o al Casal Montblanquí, sobretot en algun festival benèfic.

4.5. Conjunt Capri

Marià Francesch i Josep Avià, dos dels components de l'Orquestra Amorós en aquell moment, decideixen separar-se'n, buscar altres músics i crear una nova agrupació: el Conjunt Capri. Pretenien establir diferències amb l'única orquestra vigent a Montblanc en aquell moment i seguir els nous corrents musicals i estètics. Van començar a actuar el 1963 i van dissoldre's el 1967.

A part del nucli central format pels veterans Marià Francesch (1918-1989), trompeta, i Josep Avià (1911-1997), saxo i clarinet, altres músics montblanquins, molt més joves, tocaren en aquesta formació en les seves diferents temporades: Josep M. Amorós, guitarra i veu, i els germans Jaume i Josep Solsona, bateria. Els altres components procedien d'altres viles. De Valls, hi participaren el guitarrista Emili Torrijos, el cantant Salvador González i els baixistes Joan Borrull, Miquel Rus i Ramon M. Rué Roig. D'Alcover, el pianista Josep Martorell. De Juneda, el bateria Antoni

Solé. I encara altres, esporàdicament, d'altres indrets, com el pianista Antoni Segú. Alguns d'aquests, de la mateixa manera que havia succeït sempre amb les orquestres, hi tocaren només de forma esporàdica. Molts d'aquests components de fora vila provenien del conjunt vallenc The Clovers, un grup amb un tarannà molt més modern que l'Orquestra Amorós.¹³²

Gràcies a les dades de l'Annex III, comprovem la diferència d'edat entre els dos creadors, formats musicalment amb les orquestres montblanquines de la postguerra, i la resta de components, la majoria nascuts als anys quaranta, fills d'una altra generació, amb una altra formació musical que aportà nous aires i un estil diferent d'interpretar i sentir la música.

Marià Francesch passà al capdavant i n'esdevingué tant el director com el representant, tal com podem llegir a la següent targeta, en la qual també consta la primera denominació del grup, Conjunto Orquestal Capri.

C
O
N
J
U
N
T

ORQUESTAL

CAPRI

MONTBLANC

(TARRAGONA)

REPRESENTANTE:

M. Francesch

CALLE RIERA, 35

TELÉFONO 156

Una de les primeres targetes de presentació del Conjunt Capri, c. 1963. Fotografia d'autor desconegut (Arxiu particular de Maribel Avià, Montblanc).

¹³² Per a més informació sobre els grups vallencs, vegeu RUI, Ramon M. "Records musicals de Valls". *Quaderns de Vilaniu, Miscel·lània de l'Alt Camp*, núm. 49. Institut d'Estudis Vallencs, 2006, p. 67-89.

A la fotografia anterior, i d'esquerra a dreta, hi apareixen els següents sis músics:

- Jaume Solsona, bateria.
- Josep Avià, saxo i clarinet.
- Al darrere, Josep Martorell, piano (Alcover).
- En primer pla, Joan Borrull, contrabaix i baix elèctric (Valls).
- Salvador González, cantant (Valls).
- Marià Francesch, trompeta.

A part de buscar músics de nova fornada o procedents d'altres agrupacions, el primer pas per procurar diferenciar-se de l'Amorós va ser precisament en la mateixa denominació de l'agrupació: *conjunt*, que era la que portaven molts dels grups del moment i que marcava ja una diferència amb les orquestres. El nom de Capri fou triat en honor a l'illa homònima, destí turístic que els anys cinquanta s'havia convertit en un punt de trobada per a la *jet-set* internacional, i nom que també havia adoptat un cantant italià nascut a l'illa, Pepino di Capri.

A la següent targeta, l'agrupació ja no es denomina *conjunt orquestral*, sinó només *conjunt*, que era la denominació que adoptaven aquests nous grups musicals, amb un nombre menor de músics que les orquestres.

Targeta del Conjunt Capri. Fotografia no datada i d'autor desconegut (Arxiu particular de Maribel Avià, Montblanc).

A l'anterior fotografia hi distingim els següents músics. D'esquerra a dreta:

- Josep Avià.
- Darrere: Emili Torrijos (Valls).
- En primer pla: Jaume Solsona.
- Salvador González (Valls).
- Joan Borrull (Valls).
- Marià Francesch.

No només pretenien marcar distàncies mitjançant el nom, sinó també amb el nombre de components, la instrumentació, les activitats en què participaven i el repertori.

Solien tocar-hi entre quatre i sis músics, un nombre inferior que en les anteriors orquestres. Aquest nombre oscil·lava depenent de la temporada, del tipus d'actuació i de la disponibilitat dels components. Possiblement, el fet de ser només sis abaratia els contractes i resultava més rendible per a cada músic.

Pel que fa a la instrumentació, la gran novetat fou la introducció de la guitarra i el baix elèctric, instruments que cridaven molt l'atenció i denotaven la modernitat del nou grup. Tot i que nosaltres hem optat per denominar aquest últim *baix elèctric*, alguns dels components el denominen *guitarra baixa*. De totes maneres, hi havia actuacions en què aquesta funció la feia un contrabaix. D'aquesta manera, la base instrumental solia estar formada per una bateria, un contrabaix o baix elèctric i, algun cop, un piano. A aquests, se'ls podia afegir la guitarra elèctrica, el saxo, el clarinet, la trompeta i la veu.

Les activitats més repetides eren els balls i tocaven sobretot en festes majors de localitats de la província de Tarragona, Osca i, fins i tot, Sòria i Logronyo. En aquests casos funcionaven talment com les orquestres, ja que no només amenitzaven la sessió vermut i els balls de tarda i nit, sinó que també tocaven en cercaviles i processons. L'única situació en què no participaven era l'ofici religiós.

Molts diumenges a la tarda feien el ball al Casal Montblanquí. De la mateixa manera que succeïa amb els conjunts coetanis, els Capri també feien temporada en hotels i restaurants, un nou tipus de contracte que no s'havia establert amb les agrupacions montblanquines anteriors, ja que és a partir de la dècada dels seixanta que s'enceta l'esclat turístic de platja. Així, durant els estius tocaven cada dissabte a la nit en hotels o urbanitzacions de la Costa Daurada, i havien fet alguna temporada el dissabte i el diumenge a la sala de festes La Masia, de Torredembarra. També cal recordar que algun dissabte a la tarda havien actuat en directe a Ràdio Reus, en un programa que es deia *El programa de la amistad*, en el qual anteriorment havia participat el montblanquí Duo Xogüin.

També havien amenitzat algunes revetlles o festes puntuals en restaurants. Així, la següent fotografia està presa el 31 de desembre de 1964, a la revetlla de Cap d'Any organitzada per l'Hotel Universo, de Valls.

HOTEL UNIVERSO (Bon)
GRAN CENA REVEILLON

Aménizada por el **CONJUNTO CAPRI**

SERVICIO MENÚ
Y A LA CARTA

¡Felicidades!

Día 31 de Diciembre de 1964 Noche

En el salón del

HOTEL UNIVERSO (Bon)

GRAN CENA REVEILLON

Reserva de mesa
TELÉFONO 225

*Anunci a la premsa de
l'actuació de Cap d'Any
del 1964 a l'Hotel
Universo de Valls.*

*Fotografia de
l'actuació de
Cap d'Any
a l'Hotel
Universo
de Valls.
Autor
desconegut
(Arxiu
particular
de Josep
M. Amorós,
Monthlane).¹³³*

A la fotografia, d'esquerra a dreta:

- Salvador González, cantant (Valls).
- Miquel Rus, baix elèctric (Valls).
- Jaume Solsona, bateria.
- Josep M. Amorós, guitarra.
- Josep Avià, saxo.
- Marià Francesch, trompeta.

¹³³ *Juventud*, núm. 1142, Valls, 24 de desembre de 1964, p. 5.

Pel que fa al repertori, una gran part estava format pels mateixos ballables i estils que tant Marià Francesch com Josep Avià havien interpretat amb l'Orquestra Amorós. Tot i així, en aquest afany de diferenciació procuraven també tocar les peces que més sonaven a la ràdio: versions de Los Sírex, Los Mustang, les cançons del festival de San Remo, alguna adaptació castellana de música nord-americana, o fins i tot alguna versió de cançons d'Elvis que preparaven —i edulcoraven— editorials com Música del Mundo. Les temporades en què Josep M. Amorós va tocar amb el conjunt també van interpretar algunes peces d'ell, amb un estil semblant al del Dúo Dinámico, un altre dels referents del moment. Cap al final de la seva trajectòria havien arribat a tocar alguna cosa de The Beatles. Tot i així, alguns dels components més joves de tant en tant es desmarcaven i tocaven algun *rock'n'roll* o alguna peça interpretada amb més *swing*.

En un contracte per a la nit de l'11 d'octubre de 1964, el Casal Montblanquí els lloga per a un ball i els paga 2.260 pessetes. Els noms dels components —destaca la denominació *estilista* per al vocalista— per a aquella actuació eren, segons el contracte conservat:¹³⁴

- Antoni Segú, piano (en desconexem la procedència).
- Marià Francesch, trompeta.
- Antoni Solé, bateria (Juneda).
- Josep Avià, saxo.
- Miquel Rus, contrabaix (Valls).
- Salvador González, estilista (Valls).

La marxa d'alguns dels seus components cap a altres conjunts de fora vila, buscant noves experiències i desitjosos de poder interpretar música més moderna, va fer que el conjunt finalitzés les seves actuacions el 1967.

4.6. Conjunt Mar-Vi

Tres dels components dels Capri —Marià Francesch, Josep Avià i Jaume Solsona— més dos músics de fora van agrupar-se al començament del 1971 amb el nom de Conjunt Mar-Vi. Els altres membres dels Capri estaven tocant en agrupacions vallenques.

Sota el nom de Mar-Vi van tocar només fins al setembre del mateix any en algunes festes i balls, amb el mateix repertori que tocaven com a Capri.¹³⁵ Possiblement va ser una agrupació creada amb la finalitat exclusiva de tocar a les festes d'aquell estiu. Creiem que el nom Mar-Vi prové de la unió del nom Marià i el cognom Avià, els seus dos principals impulsors.

¹³⁴ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, reg. 9422.3/5.

¹³⁵ A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics que hi han participat.

Hi van tocar:

- Josep Avià.
- Marià Francesch.
- Jaume Solsona.
- Jaume Badia (l'Espluga de Francolí).
- Un cantant de fora.

4.7. Formacions foranes

De la mateixa manera que havia succeït abans de la Guerra, eren comunes les visites d'agrupacions instrumentals d'altres indrets. Les dades localitzades fins ara queden recollides en el següent quadre.¹³⁶ Segurament no és exhaustiu, però és prou ampli per oferir una idea aproximada de les visites rebudes. S'ha ordenat seguint l'ordre alfabètic de les agrupacions i s'hi detallen els anys en què tenim coneixement que han actuat a Montblanc, tot i que de vegades toquen més d'un cop el mateix any.

En el quadre apareixen les agrupacions presentades com a orquestra, cobla, cobla-orquestra, grup o conjunt. No hi apareixen les estudiantines, les bandes de música, les bandes de cornetes i tambors, els grallers, les orquestres de cambra o altres agrupacions de música culta, els integrants de la Nova Cançó ni els concerts d'orgue, que seran comentats tot seguit.

<i>Nom de l'agrupació</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys que actua</i>	<i>Sardanes?</i>
Albert Martí, Cobla-Orquestra	Barcelona	1946	Sí
Amoga, Cobla-Orquestra	Vidreres	1956, 1964, 1966	Sí
Ana Kiro i el seu conjunt	?	1970	
Ana i els Bons Jans	Barcelona	1970	
Andrés Castel, Conjunt d'	?	1979	
Ángeles Azules, Los	?	1970, 1978	
Antonio Busquets, Orquestra d'	Barcelona	1951	

¹³⁶ Dades extretes tant de la lectura de la premsa existent d'aquests anys com de les diferents fonts de l'ACCB, de la Impremta Requesens, de Montblanc, i de les dades aportades per PONS, Josep M. *Op. cit.*

Antonio Machín (acompanyat de l'Orquestra Cusis-Augé)	Cantor cubà resident a Espanya des del 1939	1951	
Artística del Noya, Orquestra	Capellades	1956	
Atlántida, Conjunt	Reus	1956, 1957	
Barcelona, Cobla- Orquestra	Barcelona	1960	Sí
Blas Wilson	?	1944	
Blue's, Conjunt	Amposta	1964, 1965	
Bohemios y Encarnita, Conjunt	Igualada	1972	
Brillantes, Trio Los	?	1958	
Brillants, Els	Taradell	1972	
Bristol's, Orquestra	El Vendrell	1952, 1959, 1960, 1962	
Capitol, Conjunt	Reus	1959, 1960	
Caravana, Cobla- Orquestra ¹³⁷	Torroella de Montgrí	1956, 1962, 1972	Sí
Caravel	Montsó, Osca	1971	
Casas-Augé, Orquestra	Barcelona	1949, 1953	
Castelos	Barcelona	1958	
Cinco Magníficos, Los	?	1971	
Cinco Ases Blancos, Los	?	1977	
Clayton, Conjunt	Reus	1954, 1957, 1959, 1960, 1961, 1963	
Clipers, Los	Lleida	1958	
Club Ritmo, Orquestra	Barcelona	1942, 1943	
Club Trebol	Mollerussa	1959	
Club Virginia, Orquestra	Mahresa	1961, 1963, 1969, 1970, 1972, 1974	
Coimbra	Constantí	1957, 1963, 1964, 1965	
Convert, Grup	?	1979	

¹³⁷ En aquesta agrupació hi tocà, entre el 1964 i el 1971, el montblanquí Josep M. Rosselló.

Costa Brava, Orquestra	Palafrugell	1961, 1969, 1971, 1975	
Cot, Orquestra	Benissanet	1954, 1959	
Covadonga, Orquestra	Barcelona	1954	
Dakotas	Martorell	1954	
Dálmatas, Los	?	1969	
Damian's Jazz	L'Espluga de Francolí	1940	
Dandys, Los	?	1972	
Danza-Jazz, Conjunt ¹²⁸	La Riba	1949	
Dekaros	Lleida	1975, 1978	
Dodó Escolá	Artesa de Segre	1952	
Dúo Dinámico	Barcelona	1965	
Edelweis, Conjunt	?	1980	
Elèctrica Dharma	Barcelona	1977	
Estrellas Negras	El Campell, Osa	1960	
Excelsior Jazz ¹²⁹	Alcover	1941, 1948, 1951, 1953, 1954, 1958, 1962, 1963	
Fachendas, Orquestra	Sabadell	1943, 1958	
Fantasio, Orquestra	Barcelona	1957, 1961	
Festival Club	Castellnou de Seana	1970	
Filharmonica, Orquestra La	?	1942	
Florida, Orquestra ¹³⁰	Barcelona	1950, 1954, 1965, 1967	
Galants, Els	El Pont d'Armentera	1963	
Girona, Cobla-Orquestra	Girona	1956, 1963, 1967	Sí
Glory's King	Barcelona	1949	
Gran Casino, Orquestra	Barcelona	1942	
Gran Estilo	Mollet del Vallès	1959	
Gran Kursaal	Barcelona	1959	
Grasshoppers, The	Amsterdam	1947	

¹²⁸ Hi actuà com a vocalista el montblanquí Joan Bulló els anys cinquanta.

¹²⁹ Hi tocaren alguns músics de la Conca.

¹³⁰ Hi actuà alguna temporada el montblanquí Josep Comas.

Hawai, Conjunt	?	1977	
Hiedras, Los	?	1972	
Ícaros, Los	?	1971, 1976	
Iris, Cobla-Orquestra	Salt	1952	Sí
Iris, Los	Manresa	1970, 1972	
Jaime Miralles, Orquestra de	Barcelona	1955	
Janio Martí, Orquestra	Vilafranca del Penedès	1967, 1969	
Jazz Columbia	Estadilla, Osca	1961, 1978	
Jimsson	L'Espluga de Francolí	1954, 1955, 1956	
Jonic, Grup	Granollers	1976, 1977	
Jorge Sepúlveda	Madrid	1952	
José Aixalá y su Orquesta	Valls	1951	
Julio Pinto, Orquestra	Lleida	1971	
Juventud	Valls	1970	
Lamoga	Tarragona	1962, 1964, 1965	
Leader's, Conjunt Los	Lleida	1965, 1970, 1971, 1975	
Liders, Los	La Canonja	1960	
Llave, La	?	1971	
Los de la torre, Conjunt	?	1975	
Luis Duque, Orquestra de	Barcelona	1943	
Luis Rovira, Orquestra de	Barcelona	1941, 1945	
Manolo Mari	Barcelona	1956	
Manolo Escobar	Barcelona	1966	
Maraball, Orquestra	?	1980	
Marabú, Orquestra ¹⁴¹	Valls	1954, 1955, 1957, 1958, 1962, 1964, 1976	Sí

¹⁴¹ Al llarg de la trajectòria d'aquesta agrupació, hi tocaren músics de la Conca: els montblanquins Josep Sanahuja, Josep Solsona i Josep M. Rosselló, l'esplugu Josep M. Bosch, i altres músics que, tot i no ser de la Conca, van tocar en orquestres de la comarca: Albert Sanahuja (de Valls), Josep Ciurana (l'Albà), Jaume Saltó (l'Espluga Calba), Miquel Sans (Arbeca), Ramon Rué Perramon (nascut a Cervià de les Garrigues però que va viure a l'Espluga de Francolí i Sarrià) i Josep Barberà (Alcover).

Malavella, Cobla-Orquestra	Caldes de Malavella	1958, 1961, 1963, 1977, 1978, 1980	Sí
Maridolç	Tarragona	1978	
Mathias Bassther, Orquestra	?	1953	
Melodía, Cobla-Orquestra	El Vendrell	1958, 1961, 1963, 1965, 1968, 1972, 1976, 1977	Sí
Melodians, Orquestra The ¹⁴²	Les Borges Blanques	1939, 1940, 1950, 1951	
Miami Rock	Valls	1964, 1965	
Miguel Roselló y Sus Muchachos	Barcelona	1946	
Montecarlo, Orquestra ¹⁴³	Torredembarra	1953	
Monte Casino, Orquestra	Sabadell	1961, 1963	
Montemar, Orquestra	Reus	1953, 1957, 1960	Sí
Monterrey, Trio	Monterrey, Mèxic	1961	
Montgrins, Cobla-Orquestra	Torroella de Montgrí	1955, 1965, 1966, 1970, 1976	Sí
Montjuïc, Cobla-Orquestra ¹⁴⁴	Barcelona	1973	Sí
Move, Conjunt	?	1972	
Mustang, Los	Barcelona	1965	
Nois d'Olesa Sales, Els	Olesa de Montserrat	1952, 1953	Sí
Núria Feliu	Barcelona	1968	
Olivians	?	1951	
Origen, Conjunt	?	1979	
Oriol, Group	?	1970	
Pare Manyanet, Orquestra Infantil	Barcelona	1971	

¹⁴² En aquesta agrupació hi tocaren instrumentistes que després tocarien en alguna agrupació de la Conca. És el cas de Josep Benet.

¹⁴³ En aquesta agrupació hi tocà alguna temporada el montblanquí Josep Comas.

¹⁴⁴ Hi tocà alguna temporada el montblanquí Josep M. Rosselló, que també en fou un dels creadors i el seu representant entre el 1971 i el 1980. Per tant, ho era quan van actuar a Montblanc.

Pedro Masmitjà	Barcelona	1945	
Pirombondas	Amposta	1972	
Player's	?	1957	
Popular	Barcelona	1976	Sí
Potenti Jazz	Benifallet	1962	
Principal de Barcelona, La	Barcelona	1980	Sí
Principal del Bages, La	Manresa	1962	Sí
Principal de Girona, La	Girona	1957, 1959, 1965	Sí
Principal de la Bisbal, La ¹⁴⁵	La Bisbal d'Empordà	1958, 1970	Sí
Principal de Lleida, La	Lleida	1977	Sí
Principal del Camp, La	Tarragona	1966, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1977	Sí
Radio Club	Torregrossa	1952, 1955	
Rafael Medina y su Orquesta	Barcelona	1942	
Rafa Group	?	1974	
Ramon Busquets, Orquestra de	Barcelona	1950	
Ramon Codina i la seva Orquestra	Lleida	1960, 1961, 1975	
Real Casino, Orquestra	Lleida	1958, 1963	
Recordmen's, The	Reus	1965	
Regis Club, Orquestra	?	1948	
Reus, Cobla	Reus	1963, 1954, 1965, 1968 1969, 1972, 1973	Sí
Rialto	El Vendrell	1955, 1958	
Riders Lay, Los	El Campell, Osca	1975	
Rítmics, Els	Lleida	1971	

¹⁴⁵ En aquesta agrupació hi actuà alguna temporada Pau Francesch, d'Alcover, que havia tocat amb algunes orquestres montblanquines.

River's	Lleida	1972, 1976	
Rosaleda, Orquestra	Barcelona	1974, 1978, 1979	Sí
Roselló y sus Muchachos	Barcelona	1946	
Rudy Bravo i el seu conjunt	?	1974	
Rudy Ventura	Barcelona	1963	
Sabadell, Cobla	Sabadell	1968	Sí
Samba Club	?	1952	
Saratoga, Conjunt	Barcelona	1949, 1959	
Savoy	Vilafranca del Penedès	1952	
Segarra, Cobla	Cervera	1977	Sí
Segú	?	1953	
Selección, Orquestra	Granollers	1959	
Selvatana, Orquestra La	Cassà de la Selva	1962, 1964, 1965	Sí
Selvença, Cobla-Orquestra La	La Selva del Camp	1951, 1955, 1956, 1957, 1958, 1960	Sí
Sensación, Orquestra ¹⁰⁰	El Vendrell	1949, 1964	
Showmen, Conjunt	?	1976	
Signos, Conjunt Los	?	1969	
Solistas Club	Valls	1954	
Solistas Reunidos	Manresa	1963	
Stop, Los	?	1968	
Tamara, Conjunt	?	1963	
Tarragona, Cobla	Tarragona	1955, 1967	Sí
Tàrrega, Cobla	Tàrrega	1976, 1978	Sí
Triunfal, Orquestra	Igualada	1952, 1963, 1964, 1965, 1979	Sí
Tropical, Orquestra	Barcelona	1951, 1955	
Tropicana, Orquestra	Barcelona	1951	
Tropik Show	?	1979	

¹⁰⁰ En aquesta agrupació hi actuà alguna temporada el músic sarraenc Enric Torné, l'espluguí Josep M. Bosch i l'alcoverenc Josep Barberà.

Unión, Orquesta	Sarrià	1945, 1951, 1955	
Vegas, Las	Sabadell	1958	
Veracruz, Conjunt	?	1953, 1954	
Verds, Orquesta Els ¹⁴⁷	Mataró	1951, 1953	Sí
Vicente Collado, Orquesta de	Barcelona	1961	
Windsor	Igualada	1957, 1960, 1961	
Yolanda, Orquesta	Solivella	1950, 1953, 1955, 1956, 1957, 1958, 1960, 1964	
30 agrupacions més, no identificades		1951, 1952, 1955, 1963, 1964, 1965, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1977	La majoria, sí

Com que les línies generals de la rellevància de la contractació d'aquests orquestres a la Conca ja han estat tractades en l'apartat d'aspectes generals, destacarem aquí només algunes especificitats locals.

Sí que constatem que, tal com descrivíem en el capítol d'aspectes generals, hi ha una tendència a relegar les orquestres de la Conca per a les ocasions menors, mentre que al llarg dels anys quaranta comencen a contractar-se les orquestres de les comarques veïnes per a les festes més importants. A partir de mitjan anys cinquanta augmenta considerablement la contractació de les formacions gironines i de l'Empordà.

Un gran percentatge de les llogades a Montblanc eren contractades pel Casal Montblanquí, entitat capdavantera en els actes festius de la vila.¹⁴⁸

L'important esforç econòmic del Casal va permetre contractar alguns anys els artistes de més prestigi de l'esfera musical. Així, per exemple, Manolo Escobar actua a la vila per la festa major del 1966.

A part de les agrupacions presentades com a orquesta o cobla-orquesta, en trobem d'altres que també toquen a la vila: estudiantines, bandes de música, bandes de cornetes i tambors, grallers, orquestres de cambra, cantautors i grups de la Nova Cançó, cobles i agrupacions per a espectacles de varietats. Farem un breu comentari de cadascuna d'elles, tot i la poca informació hemerogràfica.

El 1966 es contracten estudiantines en dues ocasions per fer concerts. Sabem que no era el primer cop: "Aunque la presencia de tunos no es ya inédita en la villa,

¹⁴⁷ En aquesta agrupació hi actuà alguna temporada Pau Francesch, d'Alcover, que havia tocat amb algunes orquestres montblanquines.

¹⁴⁸ Per a un estudi en profunditat de l'entitat, vegeu PORTA, Josep M. *Op.cit.*

su presencia siempre resulta agradable y fue muy bien acogida por el vecindario, especialmente por la gente joven".¹⁴⁹ Probablement eren percebuts com a seguidors de les rondes nocturnes cantades, que sembla que també devien haver estat actives a Montblanc.¹⁵⁰

Altres cops trobem bandes de música o bandes de cornetes i tambors —d'Arbeca, el Perelló o Tarragona— per acompanyar processons, seguicis o les cavalcades de Reis. Algunes eren esperades amb una gran expectació: "La parte musical corrió a cargo de la Banda Municipal de Tarragona, cual acontecimiento resultó de un éxito rotundo. Ya por la víspera al iniciarse la primera pasacalle, la Plaza estaba llena de gentío ansioso de presenciar y oír los acordes de la banda tarraconense, curiosidad que se sucedió a lo largo del recorrido y se repitió durante las pasacalles sucesivas, pese a la frialdad del tiempo".¹⁵¹ De fet, en totes les festes patronals hi ha sempre una banda, tot i que molts anys són agrupacions locals les que fan aquesta funció.

El 1941 trobem una notícia d'un grup de *dulzainas* que acompanya la processó de la festa major.¹⁵² Molt possiblement es refereix a gralles. En alguns anys dels seixanta i dels setanta ja trobem la nomenclatura *grups de grallers*, contractats per tocar diana per la festa major o les fires, tot i que no s'especifica si és un grup montblanquí o no. Sí que és interessant destacar que aquest és un dels temes tractats en un ple de l'Ajuntament del mes d'agost del 1961, en el qual es pren l'acord "que durante la Fiesta Mayor actúen las típicas gralles como festejo popular y tradicional,"¹⁵³ en una llicència més que el règim polític concedia a les manifestacions de caràcter folklòric i que ens demostra que ja el 1961 eren considerades, a Montblanc, "tradicionals".

AGRUPACIONS DE MÚSICA CULTA

Pel que fa a la música culta, n'hem trobat poques informacions, ja que sembla que la demanda d'aquest tipus d'actes era baix. A partir de mitjan anys cinquanta trobem algunes actuacions de diferents grups de cambra en algunes vetllades organitzades pel Casal Montblanquí i el Museu-Arxiu. Destaquem que la procedència d'aquestes formacions és gairebé exclusiva de Barcelona, amb la important excepció d'una formació londinenca que canta fragments d'*El Messies* de Händel per la Setmana Santa del 1960. Aquest fet ens fa pensar que devien existir poques agrupacions d'aquest tipus en l'entorn proper. De fet, no tenim cap notícia d'una formació d'aquestes característiques a la Conca.

¹⁴⁹ *Id.*, núm. 1204, Valls, 5 de març de 1966, p. 9.

¹⁵⁰ Josep Sanahuja (Montblanc, 1921) explica que ell ja participava en les rondes abans de la Guerra. Després del 1939 van tornar a rondar. Calia demanar permís a l'Ajuntament, que els feia acompanyar per un sereno, que, malgrat les prohibicions, els permetia cantar en català.

¹⁵¹ *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, núm. 34, Montblanc, gener del 1953, p. 7.

¹⁵² Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 18B.

¹⁵³ *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, núm. 129, Montblanc, agost del 1961, p. 11.

<i>Nom de l'agrupació o dels intèrprets</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys</i>	<i>Observacions</i>
Catalana de Cambra, Orquestra	Barcelona	1975, 1976	
Cuarteto de Instrumentos de Arco de Barcelona	Barcelona	1955	Hi toca el violinista montblanquí Jaume Llecha ¹⁵⁴
Filharmonica de Londres, Cor i Orquestra	Londres	1960	
Jaume Llecha (violí), soprano i piano	Barcelona	1961	
Juan Ruano Balada, guitarrista	Barcelona	1972	
Lolita Torelló (soprano), Maria Canela (piano) i Domingo Ponsa (violí)	Barcelona	1956	Van estrenar la sardana <i>Montblanc jotós</i> , del montblanquí Marcel·lí Bayer
Municipal de Barcelona, Orquestra	Barcelona	1956, 1959	
Quartet de Corda	Barcelona	1967	Hi toca el violinista montblanquí Jaume Llecha
Quartet de Corda de Barcelona	Barcelona	1947	Hi toca el violinista montblanquí Jaume Llecha
Quintet de Vent	Barcelona	1957	
Solistes de Barcelona, Orquestra de Cambra	Barcelona	1963	
Agrupacions de cambra de nom desconegut		1955, 1956	

El 1955, el Cuarteto de Instrumentos de Arco de Barcelona, amb el montblanquí Jaume Llecha com a primer violí, toca en un concert que organitza el Casal Montblanquí per les festes patronals de Sant Maties. A la premsa llegim que, al final de

¹⁵⁴ Jaume Llecha i Sans (Montblanc, 1916 - Barcelona, 1970). De petit, la família es trasllada a Barcelona, on esdevingué músic professional. Concertista i intèrpret de diferents agrupacions barcelonines. Per a més informació, vegeu MEDRANO, Núria. "Els concerts del violinista montblanquí Jaume Llecha i Sans a la vila a través de la premsa". *El Foradot*, núm. 47, Montblanc, març-abril del 2008, p. 17-20.

l'audició, els músics donen les gràcies "por la atención y compostura guardadas por el público, al que no se permitió entrar ni salir del local mientras duró la ejecución del concierto".¹⁵⁵ Aquesta observació ens fa pensar que no sempre devia ser així en el cas dels concerts de les formacions orquestrals, i que les agrupacions de música culta no només aportaven un canvi important pel que fa a l'execució i el tipus de repertori, sinó també al model d'activitat en si i d'actitud del públic.

L'any 1957, en la tercera edició del concert de música de cambra que organitza la mateixa entitat per la festivitat de Sant Josep, llegim a la premsa que "la música de cámara, desconocida en nuestra Villa, resultó altamente interesante y muy adecuada para conciertos de esta clase".¹⁵⁶ Malgrat que no podia ser del tot desconeguda, ja que era la tercera edició, sí que ens suggereix que aquest nou model no s'havia generalitzat encara entre el públic.

La majoria dels concerts i audicions de música culta són organitzats pel Casal Montblanquí en un primer moment. Amb la creació del Museu-Arxiu el 1958, aquest interès fou compartit i aquesta nova entitat organitzà també algunes audicions de música vocal i/o instrumental enregistrada durant els anys seixanta.

Segurament aquestes dues entitats, responent als interessos dels seus socis respectius, volien excel·lir i diferenciar-se culturalment dels actes organitzats per alguna altra entitat o pel mateix Ajuntament, en un intent d'ampliar la cultura musical dels seus membres.

Malgrat que aquestes agrupacions de cambra introdueixen el públic a un nou repertori, hem de tenir en compte que la denominada *música culta* també es comença a introduir en el repertori de les orquestres contractades per a les festes.

NOVA CANÇÓ

Troben també dades sobre grups i cantautors de la Nova Cançó i els seus derivats, que fan els seus primers recitals en el marc dels aplecs i les diades de la sardana que se celebren a la vila cada any a partir de la dècada dels seixanta i que després actuen també en altres festivitats.

Nom	Procedència	Anys
Francesc Pi de la Serra	Barcelona	1967, 1968, 1976
Guillem d'Efak	Manacor	1970
Lluís Llach	Verges	1970, 1977
Maria del Mar Bonet	Palma de Mallorca	1970
Motta, Guillermina	Barcelona	1967

¹⁵⁵ Montblanch. *Boletín de cultura e información local*, núm. 59, Montblanc, febrer del 1955, p. 8.

¹⁵⁶ *Id.*, núm. 85, Montblanc, abril del 1957, p. 4.

Oriol Tramvia i els seus Musiciens	Barcelona	1978
Raimon	Xàtiva	1968, 1974
Ramon Muntaner	Cornellà de Llobregat	1976
Serrat, Joan Manuel	Barcelona	1967
Setze Jutges, Els	Diversa	1962
Sisa	Barcelona	1968
Trinca, La	Canet de Mar	1970, 1973, 1974, 1975, 1977

El primer grup d'aquest nou corrent que canta a Montblanc és Els Setze Jutges, amb Josep M. Espinàs i Delfí Abella, el 1962. Les següents actuacions daten del 1967 i el 1968, i des del 1970 fins al 1978 n'hi ha gairebé cada any. Aquests espectacles representen un canvi de model ideològic. Cantants que es consideraven una oposició directa al règim, com Raimon, canten a Montblanc ja el 1968, dins el marc del Gran Festival de la Cançó Catalana.

CONCERTS D'ORGUE

En un marc totalment diferent, hem de tenir en compte els concerts d'orgue celebrats a l'església de Santa Maria a càrrec de diferents organistes, sobretot a partir de la dècada dels seixanta. Tot i que hi havia alguns concerts específics d'orgue, en moltes altres ocasions s'acompanyava alguna agrupació coral.

4.8. Altres agrupacions

Malgrat que no és l'objecte del nostre estudi, i a l'espera d'un futur treball que analitzi la resta d'agrupacions musicals de la comarca, no podem almenys deixar de citar les altres formacions montblanquines més significatives.

La **Banda Municipal**, amb els diferents directors des de la seva formació: Marià Francesch, Xavier Amorós —*Xolis*—¹⁵⁷ i Josep M. Roselló Garriga, fou la successora de la Banda Amorós —tot i que hom les denomina de manera indistinta al llarg dels anys— i continuà participant en els mateixos actes, és a dir, bàsicament acompanyava les autoritats i tots els elements que hi havia a les processons durant les festes més importants de la vila. Hi tocaven tant músics de la vila com altres de contractats esporàdicament pel director. El 1996 es fusionà amb la Banda de Cornetes i Tambors Verge de la Serra.

¹⁵⁷ Xavier Amorós, germà de Josep M. Amorós i que, per tant, no té cap parentiu amb la nissaga de músics montblanquins del mateix cognom.

La **Banda de Cornetes i Tambors Verge de la Serra**, creada el 1981, amb motiu del 75è aniversari de la Coronació Canònica de la Mare de Déu de la Serra. Des de llavors participà en les festes més importants del calendari festiu. Dirigida en un primer moment per Josep M. Cardona, el 1993 el llavors director de la Banda Municipal, Josep M. Roselló Garriga, esdevingué el nou director i introduí les primeres cornetes de pistons per poder ampliar el repertori. Guanyaren diferents concursos a Catalunya i el 1996 aconseguiren el primer Premi de Bandes de Cornetes i Tambors d'Espanya. El mateix any es fusionà amb la Banda Municipal, i es creà el que avui en dia coneixem com la **Banda de Música Verge de la Serra**, dirigida primer per Maika Rull i actualment per Víctor Lleixà, amb el qual han ampliat el repertori i les actuacions arreu del país.¹⁵⁸

En un altre vessant, hem de recordar que cap al final de la dècada dels seixanta, a Montblanc, a recés del col·legi de la Mercè i especialment de Mn. Albert Palacín, es formen alguns grups. Es tracta d'agrupacions formades per alguns dels mateixos alumnes de la Mercè que toquen part del repertori folk que està en voga en aquells moments. Es tracta de noiets d'entre catorze i divuit anys que feien actuacions al mateix col·legi de la Mercè, al local de l'Acció Catòlica, al Casal Montblanquí, al Museu-Arxiu, i que en algunes etapes fins i tot es van desplaçar a altres poblacions de la Conca i de fora la província.

Hi van participar un bon nombre d'alumnes que hi entraven i en sortien i el nombre d'integrants oscil·lava, ja que no es tractava de grups tancats i sovint hi tocaven músics esporàdics provinents d'altres pobles. Els primers anys van actuar amb el nom de **Nosaltres Cinc**, i després —cap al 1970— amb el nom d'**Els Esverats de Sidamon**, amb un repertori bàsicament folk i de cançons tradicionals catalanes. Cap al 1971 es van canviar el nom, a poc a poc es van anar desvinculant del col·legi de la Mercè, i durant un parell de temporades van actuar com a **Botzina**. Va ser en aquesta etapa quan van fer més actuacions per la província i van ampliar el repertori, tocaven peces no només de folk, sinó de rock i blues, entre d'altres. Bona part del repertori estava format per temes propis, amb música de Joan Sanjuan i lletres de Josep M. Bruno. També participaven a les misses que Mn. Palacín feia a l'església de Sant Miquel de Montblanc, on interpretaven espirituals negres, i en diferents matinals que organitzaven diferents parròquies de la comarca.

Alguns dels membres de Botzina se separen cap al 1973 i creen una nova formació, **L'Embut**, amb un repertori diferent dels Botzina, i continuen actuant un parell d'anys més. L'Embut és un grup pròpiament dins el corrent reivindicatiu de la Nova Cançó i actuen per les comarques de Tarragona fins a mitjan anys setanta. En dissoldre's definitivament, un dels integrants, en Maties Vives, decideix continuar la trajectòria musical dins el corrent de la Nova Cançó i actua com a cantautor en poblacions dels Països Catalans fins aproximadament el 1978.

¹⁵⁸ Per a més informació, vegeu MEDRANO, Núria. "20 anys de Banda!". *El Foradot*, n.º 9, Montblanc, desembre del 2001, p. 5-9.

Pel que fa a la música pop-rock, i malgrat que existí una formació de quatre nois montblanquins que actuaren en dos concerts amb el nom de **Stramonium Flash**, la primera formació estable amb un repertori pop-rock fou els **Cow-Boys**, un grupet de nois montblanquins molt joves —rondaven els dotze anys— que comencen a tocar entre el 1978 i el 1979. Tot i que en una primera etapa el repertori estava basat en els èxits del pop-rock del moment, després van començar a tocar música de ball. Cap al 1982, quan els components ronden els setze anys, el grup es reorganitza, es canvia el nom pel de **Torns** i adopta una actitud més professional. Comencen a tocar en hotels de la Costa Daurada i posteriorment en molts concerts i balls de festa major. El repertori de la primera part solia ser música de ball, i el de la segona, versions dels temes de pop-rock que estaven més de moda en cada temporada. El grup continua fins a la temporada 2004-2005. En dissoldre's, la majoria dels integrants continua la seva trajectòria musical en altres agrupacions fora de la comarca.

L'estiu del 1981, cinc nois montblanquins d'entre divuit i vint anys inicien un conjunt anomenat **Quatre Cantons**, homenatjant el nom d'una cruïlla emblemàtica de la vila. El repertori inicial estava compost de cançons pròpies, amb influències de diferents estils de rock, versions de The Beatles i de diferents grups dels anys setanta. A poc a poc deixaren de tocar versions i gairebé tot el repertori era propi. Actuaren en concerts en diferents indrets de Catalunya i en un programa de TV3. Malgrat la proposta d'Audi-ovisuals Sarrià per enregistrar un disc, aquest no es va arribar a crear. El 1985 la marxa d'alguns dels components i l'entrada de tres grallers modifica de manera important la instrumentació i el repertori. El grup toca amb una formació de bateria, guitarra, baix i tres gralles. En aquesta nova etapa es toquen adaptacions de peces de gralla i algunes composicions pròpies, en les quals es barreja el so d'aquest instrument amb els ritmes del *rock'n'roll*. Aquesta etapa dura un parell d'anys més, després dels quals la formació es dissol, malgrat algunes actuacions posteriors de manera molt puntual.

En un àmbit totalment diferent, esmentarem l'**Orquestra de Cambra de l'Escola Municipal de Música**, creada el curs 1987-1988 amb una quinzena d'alumnes de corda de l'Escola Municipal de Música, vigent des del 1983, sota la direcció de Joan Carles Bonfill. Restà activa fins al 1991 i en els pocs anys de funcionament realitzà concerts arreu de Catalunya, amb un ampli repertori. Actualment l'Escola disposa d'orquestra, dirigida pel professor Josep Manresa, i d'un grup instrumental de vent, dirigit per Víctor Lleixà.

5. L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ¹⁵⁰

5.1. Orquestra Damians

Tot i que durant la Guerra els integrants de la Damian's que restaven a l'Espluga havien continuat amenitzant alguns balls, un cop finalitzada la contesa es torna a refer l'agrupació de manera estable amb el nom castellanitzat de Damians. Això no obstant, els primers anys trobem encara alguns documents on apareixen com a Damian's Jazz o Damians Jazz, tal com podem comprovar en el següent anunci del 1941:

*Anunci dels Damian's Jazz
publicat en el programa
de la festa major de
l'Espluga del 1941.¹⁵⁰*

El director continua essent Frederic Torruella Damiani, l'únic dels integrants de la família Torruella que es manté a l'agrupació. La resta de músics es van anar reincorporant a mesura que arribaven del front i acabaven el servei militar. A més a més del director, els que també havien format part de l'agrupació abans del 1936 eren els espluguins:

¹⁵⁰ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i les entrevistes realitzades a les persones que figuren als agraïments, i especialment als músics que van tocar en agrupacions musicals de l'Espluga o als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics. Agraïm especialment la col·laboració de Frederic Torruella Piñol.

¹⁵¹ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 13.

- Josep M. Bosch, saxo (germà del següent).
- Jaume Bosch, trompeta (germà de l'anterior).
- Joan Sales, trompeta.

La resta d'integrants que hi havia hagut no poden continuar. El trombonista Manel Vericat deixa la música, i tant el pianista Josep M. Torruella com el bateria Josep M. Farran marxen a viure a Barcelona. De totes maneres, com que hi havia alguns músics joves espluguins que s'havien format o bé amb algun mestre montblanquí o bé amb alguns capellans de l'Espluga, van omplir les vacants d'aquells que ja no hi eren. Quan hi havia alguna baixa que no la podien cobrir els músics locals, buscaven instrumentistes de fora, ja fos per a una ocasió puntual o per a tota una temporada. Així, van tocar-hi tot un seguit de músics.¹⁶¹

Tot i que els primers anys no van portar contrabaix, la instrumentació era l'habitual en totes les orquestres i fluctuava segons els músics disponibles.

El bateria Francisco Hernández i el nen Frederic Torruella Piñol, fill del director, fotografiats el 22 de gener de 1951 a casa dels Calderers, on assajaven. Autor desconegut (Arxiu particular de Frederic Torruella Piñol, l'Espluga de Francolí).

Conservem alguna documentació de l'agrupació. Així, en una carta no datada,¹⁶² però que suposem que ha de ser del començament dels anys quaranta, hi llegim que s'ofereixen per fer concerts, balls i festes de tota classe:

¹⁶¹ A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics que hi han participat.

¹⁶² Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador s/n.

la brillante actuació de esta Orquesta queda demostrada por los clamorosos éxitos que ha cosechado por doquier, fruto de la impecable ejecución y ajuste logrados durante su larga actuación y experiencia musical y, además, porque dispone de un numeroso repertorio, conscientemente seleccionado, tanto en piezas de Concierto como de jazz españolas y extranjeras, y por estar dotada de doble instrumental [segurament es refereix a concert i ball] adecuado para su perfecta interpretación.

Hem de tenir en compte que es tracta d'una agrupació vigent des dels anys vint, fet que els permetia fer algunes de les afirmacions anteriors.

No és l'únic document d'aquestes característiques, ja que hem localitzat una targeta amb un text molt semblant, en la qual apareix una nova informació: "Esta Orquesta está compuesta de 7 profesores pudiendo ser aumentada a petición del contratante".

Targeta de presentació dels Damians Jazz (Arxiu particular de Frederic Torruella Piñol, l'Espluga de Francolí).

A diferència de la resta d'agrupacions, no hem localitzat cap fotografia dels Damians, ja que sembla que no se'n van fer cap. El director, que també n'era el representant, regentava una caldereria a l'Espluga —de fet, el renom de la família era, i continua essent, *els Calderers*— i tenia tanta feina que no podia compaginar-s'ho amb l'orquestra. Aquesta fou la raó per la qual no va fer gaire promoció, ja que amb les actuacions que els anaven sortint ja en tenia prou.

Això no obstant, hem pogut localitzar dues fotografies en què apareixen els seus membres, tot i que és difícil diferenciar-los entre la multitud. Es tracta de dues imatges del 1951, en l'acompanyament musical de la processó de la Mare de Déu de Fàtima, una marededéu que, en uns anys d'efervescència mariana i nacionalcatolicista, viatjava per tot el territori. De fet, una de les fotografies dels músics solivellencs que reproduïm posteriorment és amb motiu de la mateixa processó en aquella localitat.

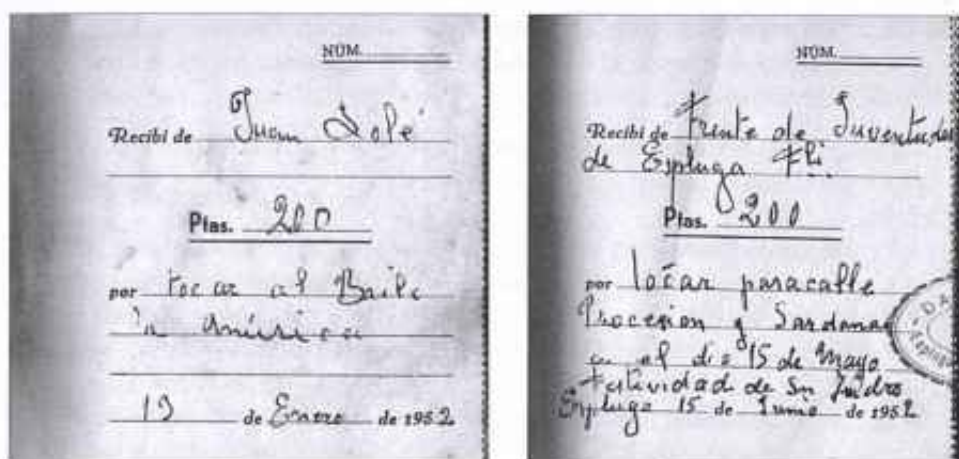

Dues imatges de la processó amb la Mare de Déu de Fàtima celebrada a l'Espluga el 28 de novembre de 1951. Autor: Herrero, Lleida (Arxiu particular de Frederic Torruella Piñol, l'Espluga de Francolí).

En aquestes fotografies, tot i que amb dificultat, hom hi reconeix alguns dels músics de l'orquestra: Frederic Torruella Damiani, Francisco Hernández, Salvador Tarrats, Josep M. Bosch, Josep M. Civit Torrell, Anton Remolà... Això no obstant, de la majoria no en podem veure els instruments.

Així doncs, les actuacions quedaven reduïdes bàsicament a l'àmbit local. Com que eren l'única orquestra vigent aquells anys a l'Espluga, eren els encarregats de l'acompanyament musical de la majoria de festes locals, excepte la festa major, quan se solien contractar orquestres de fora. Per tant, els Damians tocaven en els actes musicals dels aniversaris que se celebraven anualment per commemorar l'entrada de les tropes franquistes a la vila i per recordar el dia de l'Alzamiento, per Nadal, algun Cap d'Any, alguna revetlla d'estiu i, sobretot, en els balls dominicals que se celebraven al local que havia estat el Cine Capitol i que en aquells anys ja només s'utilitzava per ballar. S'editaven fulls per anunciar les sessions de cinema, després de les quals se celebra un "grandioso baile" amenitzat per l'orquestrina Damian's Jazz.

Comprovem la versatilitat de l'agrupació en els següents dos rebuts, un en què cobren 200 pessetes per tocar en el ball després del cinema, i l'altre, pel mateix valor, per tocar en una cercavila, processó i sardanes amb motiu de la festivitat de Sant Isidre. En el primer cas cobren de l'empresari del cinema, Joan Solé, i en el segon, del Frente de Juventudes de l'Espluga.

Dos rebuts de l'Orquestra Damians del 1952 (Arxiu particular de Frederic Torruella Piñol, l'Espluga de Francolí).

El mateix fill del director ens explica una anècdota curiosa referent a la multiplicat d'actes de diferents ideologies en què havien participat.¹⁶³ En una de les partícules que utilitzaven els músics hi havia l'*Himno Nacional* —conegut pels músics com *Marxa Reial*—¹⁶⁴ en una cara i *La Marsellesa* a l'altra. Com que en aquells anys es veien obligats a tocar sovint l'*Himno*, es veia el títol de l'altra composició al darrere i algun cop els havia posat en un compromís. Van veure's obligats a copiar de nou la *Marxa* en un nou full.

Alguna vegada havien interpretat sardanes amb la seva instrumentació habitual, o sigui, sense tenores, ni tibles, ni flabiol. En tenim constància documental en les festes amb caràcter més polític: l'aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a l'Espluga —el 10 de gener— i el 18 de juliol, dates en què les autoritats locals consentien que se n'interpretessin, com una mostra de permissivitat amb els balls folklòrics regionals i en un intent de fer-se seus alguns símbols del catalanisme conservador. En aquestes ocasions són presentats com la Copla Damians. Potser també en devien tocar en alguna altra festivitat local.

A diferència d'allò que havia succeït abans de la Guerra, les sortides i actuacions a altres viles eren més escasses. Sí que hem localitzat un parell de balls després del cine al Cine Principal de Montblanc, que era dels mateixos amos que l'homònim de l'Espluga, però els últims temps de la seva trajectòria toquen gairebé de manera ex-

¹⁶³ Font oral: Frederic Torruella Piñol, entrevistat a l'octubre del 2008.

¹⁶⁴ Sobretot els anys immediatament posteriors a la Guerra les normes eren molt estrictes i s'havia de tocar el *Cara al Sol* o la *Marxa Reial* en començar i finalitzar els balls.

clusiva a l'Espluga. Conservem els rebuts de les actuacions entre el gener del 1952 i el gener del 1953, moment de la seva dissolució. En aquest últim any fan les següents 31 actuacions, totes de caràcter local:

- 26 cops són contractats per l'empresari del cine per tocar en els balls dominicals a la sala del Capitol, la meitat dels diumenges de l'any. Cobren 200 pessetes cada setmana.

- 2 cops són contractats per la parròquia per a processons i la cavalcada de Reis.

- 1 cop són contractats per la comissió de festes de Sant Isidre, per amenitzar els actes d'aquella festivitat.

- 1 cop són contractats pel Frente de Juventudes per a una cercavila, processó i sardanes.

- 1 cop són contractats per l'Ajuntament per acompanyar-lo en una processó.

En tot l'any ingressen un total de 7.070 pessetes, quantitat molt inferior al que podia cobrar una orquestra d'aquells anys en el mateix temps.

Pel que fa al repertori, procuraven tocar els ballables que més agradaven i les novetats, però les peces dels pocs concerts que feien —igual que la resta d'orquestres— eren gairebé les mateixes que les d'abans del 1936. Es conserven algunes partitelles, que es devien utilitzar tant abans com després de la Guerra.

Observem que hi consta el segell de Joan Vilà Ayats, compositor de música de Granollers, que era qui els feia els arranjaments de les peces segons la instrumentació de què disposaven.

Una de les peces de concert habituals en el repertori dels Damians: una selecció de La Dolorosa (Arxiu particular de Frederic Torruella Piñol, l'Espluga de Francolí).

Com a fet gairebé excepcional, hem localitzat un programa dels actes organitzats per la festa de Cap d'Any local celebrada a la sala del Capitol el 31 de desembre de 1940, en el qual s'especifiquen els títols dels ballables que interpreten, fet molt poc habitual.¹⁶⁵ Són els següents:

A la primera part:

Non so mentir (vals lent)
Estilo Hudson (fox ràpid)
Me encanta el Jazz (fox mitjà)
Mírame mulata (rumba)
Otra vez (fox lent)
Tripolín (pasdoble)
El Avión (fox còmic)
Erraig ritmo (fox ràpid)

A la segona:

Renacerá (vals lent)
Estibador (fox ràpid)
Conguerita (danzón)
Míster Antón (fox mitjà)
Tía Juana (ranxera)
En el rancho grande (pasdoble)
Volverá (fox mitjà)
Salud, dinero y amor (vals d'humor)

Es toquen vuit balls a cada part i destaquen la quantitat de foxs interpretats: vuit d'un total de setze peces, tot i que es diferenciï segons el *tempo* (ràpid, mitjà i lent) o l'estil (còmic). Els altres gèneres que devien agradar més són els vals (tres, i sempre un per començar la segona part) i els pasdobles (dos, i en sisè lloc en les dues parts). L'actuació es completa amb peces d'influència més llatina (rumba, *danzón* i ranxera).

Els Damians van finalitzar la seva trajectòria al gènere del 1953, moment en què el director decideix que no es pot dedicar més a l'activitat musical. Aquesta decisió fou compartida pels músics més veterans, però els més joves, engrescats i amb ganes de prosseguir, ja havien començat a assajar per tal de poder continuar. Van organitzar-se amb el nom de Los Maniáticos del Ritmo.

5.2. Los Maniáticos del Ritmo

Així, alguns dels músics més joves dels Damians, davant la poca activitat dels últims mesos i preveient el final imminent de l'orquestra, van començar a assajar abans de la dissolució definitiva, de manera que en finalitzar com a Damians ja havien iniciat les seves activitats amb el nom de Los Maniáticos del Ritmo.¹⁶⁶

Salvador Tarrats, que també dirigiria la Societat Coral Espluguina a partir de mitjan anys cinquanta, s'encarregà de la direcció musical. De fet, es trobaven al Sindicat, que era el local on també assajava el cor, perquè allí hi tenien el piano. Conci-

¹⁶⁵ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 17.

¹⁶⁶ Agraïm la col·laboració de Frederic Torruella Pifol, d'Anton Remolà i de Josep Tarrats.

xem aquesta dada perquè als llibres d'actes de la societat coral es parla del preu que se'ls ha de cobrar per a la utilització del piano entre el 1952 i el 1954.¹⁶⁷

Devien fer poques actuacions com a Maniáticos, ja que entre el 1953 i el 1954 es forma l'Orquestra Jimsson, en la qual van tocar la majoria d'ells. Tot i la curta trajectòria, van arribar a tenir un vestuari amb unes bruses virolades per tocar els ritmes cubans i uns cartrons per col·locar davant el faristol amb la M de Maniáticos. Una d'aquestes poques actuacions pot ser la següent:

Fotografia no datada, tot i que deu ser del 1953, i d'autor desconegut d'una actuació dels Maniáticos del Ritmo (Arxiu particular de Josep Tarrats, l'Albi).

En aquesta ocasió hi apareixen sis instrumentistes més la vocalista, els noms dels quals són els següents. D'esquerra a dreta:

- Isidre Valls, bateria.
- Lluís Valderrama, contrabaix.
- La noia que canta és una voluntària espluguina que va pujar a l'escenari, fet habitual en les sessions matinals dels diumenges.
- Salvador Tarrats, piano i acordió.
- Josep M. Civit Torrell, *Josep M. de l'Alls*, saxo i clarinet.
- Joan Bonet, trompeta.
- Jaume Arbós, de cal Bancal, saxo.

El conjunt va tenir altres components que no surten en aquesta fotografia.¹⁶⁸ Són els següents:

- Joan Vilà Sabaté, vocalista.
- Anton Remolà, saxo i clarinet (Blancafort).
- Francesc Hernández, bateria.
- Salvador Palau, saxo.

¹⁶⁷ Segons consta en algunes de les actes de les reunions de la Societat Coral Espluguina conservades en el llibre d'actes del 1951 al 1962, al fons de l'actual Coral Espluguina.

¹⁶⁸ Les dades conegudes de tots els músics apareixen a l'Annex III.

De tots els components, sis havien tocat anteriorment amb l'orquestra Damians. Es tracta de Salvador Tarrats, Josep M. Civit Torrell, Joan Bonet, Anton Remolà, Francesc Hernández i Salvador Palau, tot i que aquest últim només hi havia tocat esporàdicament. La resta són músics de nova fornada.

La curta trajectòria de l'agrupació va fer que no es fessin cap fotografia de promoció i que no se'n conservin cartells ni targetes publicitàries. Bàsicament van fer actuacions locals, especialment alguns espectacles i balls dominicals a la mateixa sala del Sindicat. El repertori de ballables l'extreien de les editorials a les quals estaven subscrits.

Com que el nom no els convenia gaire, van decidir canviar-lo per Orquestra Jimsson. D'aquesta manera, inicien una nova etapa.

5.3. Orquestra Jimsson

La majoria dels components dels Maniáticos del Ritmo passen a integrar la nova orquestra. Trien un nom amb un regust més modern i anglosaxó: Jimsson.¹⁰⁰ Tot i que no hi havia un director musical clar, Josep Tarrats en fou un dels principals capdavanters i també n'exercí molts anys la representació. Altres músics que van fer de representants van ser Isidre Valls i el montblanquí Francesc Balanyà.

En la següent fotografia, del 1954, veiem que llueixen les mateixes bruses que s'havien fet amb els Maniáticos i que acabem de reproduir, fet que ens fa pensar que no ha passat gaire temps entre les dues imatges.

*Orquestra
Jimsson.
Fotografia del
1954 i d'autor
desconegut
(Arxiu particular
de Josep Tarrats,
l'Albi).*

¹⁰⁰ Agraïm la col·laboració de Josep Tarrats.

En aquesta imatge, els components, tots espluguins, són, d'esquerra a dreta:

- Josep M. Civit Torrell, clarinet.
- Salvador Palau, guitarra.
- Joan Bonet, trompeta.
- Joan Vilà Sabaté, vocalista i amb les maraques a les mans.
- Isidre Valls, bateria.
- Antoni Remolà, clarinet (Blancafort).
- Josep Tarrats, piano.

Es van integrar nous membres a l'orquestra i, com que cada cop hi ha menys músics a l'Espluga i la trajectòria de la Jimsson és de més d'una dècada, n'hi passen molts d'altres localitats, especialment de l'Albi (les Garrigues).¹⁷⁰

Van fer-se alguna fotografia promocional. Així, en la següent imatge, presa abans del 1957, hi apareixen vuit instrumentistes més el vocalista.

Orquestra Jimsson. Fotografia no datada i d'autor desconegut (Arxiu particular de Josep Tarrats, l'Albi).

¹⁷⁰ Població de la comarca de les Garrigues situada a disset quilòmetres de l'Espluga de Francolí.

Són, d'esquerra a dreta:

- Jaume Manresa (l'Albi).
- Isidre Valls.
- Josep Ollé (la Riba).
- Ramon Martí Gaya (l'Albi).
- Joan Vilà Sabaté, vocalista, al centre de la imatge.
- Josep Tarrats.
- Josep M. Civit Fonoll.
- Josep M. Civit Torrell.
- Ramon Ciurana (l'Albi).

En un dels contractes localitzats, en què la Societat Coral Espluguina els lloga el 5 i el 6 de juny de 1960 per als espectacles matinals i els balls de tarda i nit, hi apareixen els noms següents, fet que ens permet comprovar que hi ha alguns canvis respecte als anteriors, ja que van tenir diferents integrants al llarg de la seva trajectòria.¹⁷¹

- Isidre Valls, bateria.
- Josep Tarrats, piano.
- Josep [M.] Civit Torrell, saxo.
- Ramon Ciurana, saxo.
- Anton Remolà, saxo (Blancafort).
- Josep Benet, trompeta (les Borges Blanques).
- Jaume Manresa, trombó (l'Albi).
- Ramon Martí Gaya, contrabaix (l'Albi).
- Joan Vilà Sabaté, vocalista.

Fotografia d'alguna de les sessions matinals en què tocava la Jimsson. Fotografia d'autor desconegut i dels anys cinquanta (Fundació Lluís Carulla, arxiu fotogràfic del Museu de la Vida Rural, fons Trinitat Roig, l'Espluga de Francolí).

¹⁷¹ Les dades conegudes de tots els músics apareixen a l'Annex III.

En aquestes actuacions matinals, es proposava que sortissin voluntaris d'entre el públic per tal de cantar alguna cançó. En la imatge anterior, un home vestit de dona feia de vocalista. Creiem que tant les autoritats locals com les eclesiàstiques permetien aquestes activitats únicament en les sessions matinals del diumenge.

Hem localitzat una targeta publicitària en què s'anuncien amb la vocalista espluguina Leonor Roonel, la "voz más atractiva de la actualidad". També hi llegim que "al contratar a la señorita Vocalista, para mayor comodidad de las Empresas, la Orquesta Jimsson quedará reducida sólo a 8 profesores". Aquest procediment, per tal de reduir despeses, era general a totes les agrupacions.

Les dues cares d'una targeta de l'Orquesta Jimsson, no datada i amb una fotografia d'autor desconegut (Arxiu particular d'Anton Remolà, Monthblanc).

Les activitats de la Jimsson van ser variades i eren contractats tant per als balls dominicals com per a algunes festivitats menors. De la mateixa manera que l'anterior Damians, tocaven en l'aniversari de l'entrada de les tropes franquistes a la vila, el 18 de juliol, per Sant Isidre, en algunes revetlles d'estiu i per Nadal. La flexibilitat els permetia tocar en actuacions de tot tipus: tocar diana, fer cercaviles, a l'ofici, en alguns concerts i, sobretot, en els balls. Van acompanyar la Societat Coral Espluguina algun cop per caramelles, com les del 1955 (de fet, els dos directors eren germans). També van tocar "sardanes en castellà" en alguna ocasió.

A diferència dels Damians, sí que van tocar molt en altres localitats: algunes actuacions a Montblanc i en festes majors de diferents pobles de la província de Lleida —Les, el Pla de Sant Tirs, Montellà del Cadí, Tiurana, Os de Balaguer i Alcoletge—, de Saragossa —Gelsa de Ebro i Sástago—, d'Osca —Barbastre, Albalat de Cinca, Candanos, Ballobar, Areny, Salas Altas, Huerta de Vero i Peralta de la Sal—, d'Andorra —Canillo—, i a la Bisbal del Penedès. En la majoria, hi feien totes les actuacions els dos o tres dies de la festa major. En la següent imatge, de mitjan anys cinquanta, els veiem en un d'aquests municipis d'Aragó en formació de banda.

Hi ha els següents músics:

- Joan Vilà Sabaté, plats.
- Ramon Martí Gaya, trompeta (l'Albi).
- Josep Tarrats, bombo.
- Josep Benet, trompeta (les Borges Blanques).
- Antoni Remolà, clarinet (Blancafort).
- Isidre Valls, caixa.
- Jaume Manresa, fiscorn (l'Albi).
- No hi veiem el saxo, que segurament devia ser Ramon Ciurana (l'Albi).

*Els components
de la Jimsson
en formació
de banda.
Fotografia no
datada, però
de mitjan anys
cinquanta.*

*Autor:
Santiago,
Fonz (Arxiu
particular de
Josep Tarrats,
l'Albi).*

Com a curiositat, i per comprovar com funcionava la censura en algunes localitats, ens expliquen que, en un ball del 1956 a Candanos —província d'Osca—, la vocalista no va poder cantar fins que no van anar a la capital a ensenyar als censors els vestits que havia de portar durant la vetllada. Un cop vistos, i amb el vistiplau de les autoritats, van tornar al municipi en qüestió i van poder començar l'actuació. El vestit del qual estem parlant devia ser similar al que veiem en la següent imatge.

Orquesta Jimsson. Fotografia del 1956. Autor: Santiago, Fonz (Arxiu particular d'Anton Remolà, Montblanc).

En aquesta fotografia, del 1956, hi ha els següents músics, d'esquerra a dreta:

- Josep Ollé, bateria (la Riba, germà de Joan Ollé).
- Josep Tarrats, acordió.
- Ramon Martí Gaya, contrabaix (l'Albi).
- Ramon Ciurana, saxo (l'Albi).
- Leonor Roonel, vocalista.
- Josep Benet, trompeta (les Borges Blanques).
- Joan Ollé, trompeta (la Riba, germà de Josep Ollé).
- Josep M. Civit Torrell, saxo.
- Emili Foguet, trombó (Montblanc).
- Anton Remolà, saxo (Blancafort).

Interpretaven el repertori habitual, tot i que, segons un programa del 1957, tenim coneixement que van participar en el Gran Concurso de Roc-and-Roll organitzat a l'Espluga per la revetlla de Sant Joan.¹⁷²

Tot i que les fonts orals apunten que l'agrupació es va dissoldre a mitjan anys seixanta, no hem localitzat dades concretes ni documentació que ho confirmi. Per tant, potser l'orquestra acaba la seva activitat els primers anys de la dècada dels seixanta. Sembla que la raó fou que alguns dels seus components van deixar l'activitat musical. Finalitzava així l'última de les orquestres de ball de l'Espluga.

¹⁷² Fons de la Impremta Requesens, Montblanc; arxivador s/n.

5.4. Els Estels - Víctor y Sus Munster's

Pocs anys després de dissoldre's l'Orquestra Jimsson, un grup de quatre nois joves de l'Espluga dirigits pel músic local Manolo García decideixen crear un conjunt a mitjan anys seixanta. Era una nova agrupació que no tenia res a veure amb les orquestres anteriors i fruit d'una nova estètica. Tot i que van comprar els instruments, es van treure el carnet de músics i van assajar una bona temporada gairebé cada dia, només van fer mitja dotzena d'actuacions a l'Espluga i a les localitats del voltant. Tocaven els ballables de moda del moment. En conservem la següent fotografia, en la qual apareixen, d'esquerra a dreta:¹⁷³

- Víctor Novellón, teclats.
- Manolo García, guitarra elèctrica.
- Enric Baldrich, baix.
- Josep Arbós, bateria.

Fotografia del conjunt Els Estels. Fotografia d'autor desconegut i datada entre el 1964 i el 1966 (Fundació Lluís Carulla, arxiu fotogràfic del Museu de la Vida Rural, fons Josep Arbós, l'Espluga de Francolí).

¹⁷³ A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics que hi han participat.

Cap d'ells es dedicava exclusivament a cantar, sinó que s'ho anaven combinant entre tots. Com que el nom no els acabava d'agradar, van decidir canviar-lo i actuar algun cop com a Víctor y Sus Munster's. Amb aquest nom hi va haver algun altre component, sobretot els guitarristes espluguins Joan Tomàs i Josep Giménez i alguns cops el contrabaixista montblanquí Josep M. Bruno. Van actuar un parell de temporades més fins que el conjunt es va dissoldre.

Alguns dels seus components, en desfer-se el conjunt, van reorganitzar-se i en crearen un de nou, The Byok's.

5.5. The Byok's

Alguns dels membres del conjunt anterior més un parell de nois més creen, cap al 1966, un nou grup a l'Espluga: The Byok's. Van extreure aquest nom d'un llibre de ciència-ficció en què aquest nom s'utilitzava per designar els homes robot.¹⁷⁴

Conjunt The Byok's l'any 1969. Fotògraf: Alfredo, Barcelona (Arxiu particular d'Enric Baldrich, l'Espluga de Francolí).

¹⁷⁴ A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics que hi han participat.

Els diferents membres, al llarg de la seva trajectòria, van ser:

- Miquel Virgili, cantant.
- Manolo García, guitarra elèctrica solista i alguns cops també cantava.
- Enric Baldrich, baix.
- Josep Arbós, bateria.
- Jaume Badia, guitarra rítmica els primers anys.
- Josep Giménez, guitarra rítmica des del 1969.

Aquest conjunt va durar fins l'any 1971 i tocaven en molts balls de festa major en diferents municipis de Catalunya, especialment a la província de Tarragona i Lleida, i en moltes festes de cap de setmana. El repertori estava basat en les cançons de moda del moment, especialment les de The Beatles, Los Mustang, Los Sírex i grups similars, tot i que també tocaven alguns estils de ballables com el txa-txa-txa, pasdoble, vals... L'*alma mater* del conjunt era Manolo García. Va dissoldre's quan la majoria dels seus integrants van ser cridats a fer el servei militar.

Aquest va ser l'últim dels conjunts d'aquestes característiques de l'Espluga. En conservem el cartell de la pàgina anterior, del 1969.

5.6. Formacions foranes

Per a la realització d'aquest apartat han estat utilitzades les mateixes fonts que en el cas de Montblanc, tot i que tant de l'Espluga com de la resta de les localitats hi ha molta menys informació conservada. Les dades localitzades fins ara queden recollides en el següent quadre, elaborat seguint les mateixes indicacions explicades en el de Montblanc.

<i>Nom de l'agrupació</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys que actua</i>	<i>Sardanes?</i>
Alberto Nou	?	1952	
Amoga, Cobla-Orquestra	Vidreres	1975	Sí
Amorós, Orquestra	Montblanc	1940, 1942, 1944, 1947, 1948, 1949, 1951, 1965, 1972	
Astons, Els (grup de grallers)	El Vendrell	1944, 1950-1961	Sí
Balsells Plana, Orquestra	Barcelona	1939, 1943	
Barcelona, Cobla	Barcelona	1969, 1974	Sí
Barcelona Traction	Barcelona	1977	
Caravel	Montsó, Oseca	1972	

Celi	Solivella	1958	
Club Virginia, Orquestra	Barcelona	1967, 1971	
Cohí-Grau	El Vendrell	1945	
Costa Brava, Orquestra	Palafrugell	1957, 1974	Si
Demon, Orquestra	Barcelona	1941, 1942, 1947	
Fachendas, Orquestra	Sabadell	1946	
Espanya, Orquestra	Montblanc	1939, 1942, 1947	
Gitanos, Los	?	1940	
Gran Gala	?	1951	Si
Grup Nou	?	1972	
Hawai, Grup	?	1978	
Hawai San Remo y Adrian	?	1966	
Infantil de Blanes, Cobla	Blanes	1973	Si
Juvenil de Blanes, Cobla	Blanes	1973	Si
Líders, Conjunt Los	La Canonja	1972	
Marabú, Orquestra ¹⁷⁵	Valls	1957	
Malavella, Cobla-Orquestra	Caldes de Malavella	1965, 1966, 1968, 1975, 1977, 1978	Si
Melodia, Cobla-Orquestra	El Vendrell	1968	Si
Montgrins, Cobla-Orquestra	Torroella de Montgrí	1972	Si
Montjuïc, Cobla-Orquestra	Barcelona	1972, 1973 ¹⁷⁶	Si
Nadal	Vimbodí	1948	
Panteras Rojas	?	1966	
Plantación	Barcelona	1948	
Popular	Barcelona	1971, 1972, 1975	Si
Principal de la Bisbal, La	La Bisbal d'Empordà	1965	Si

¹⁷⁵ Tal com hem comentat en una nota anterior, en aquesta agrupació hi tocaren alguns músics de la Conca, entre els quals hi havia l'espluguíf Josep M. Bosch.

¹⁷⁶ Coincideix amb els anys en què el montblanquí Josep M. Roselló va ser-ne el representant.

Principal de Lleida, La	Lleida	1968	Sí
Principal de Tàrraga, La	Tàrraga	1977	Sí
Principal del Camp, La	Tarragona	1966, 1967, 1968, 1971, 1972, 1973, 1975, 1978	Sí
Radio Montecarlo, Orquestra de	?	1977	
Raül Abril, Orquestra de	Barcelona	1944	
Reus, Cobla	Reus	1967, 1968, 1969, 1971, 1972, 1973, 1974, 1976	Sí
Ritmo y Melodía, Orquestra	Montblanc	1948, 1949, 1950, 1951	
Rosaleda, Orquestra	Barcelona	1973, 1978	Sí
Santane's, The	Igualada	1966	
Selvatana, Orquestra La	Cassà de la Selva	1967	Sí
Titanos, Los	?	1940	
Tres Sudamericanos, Los	Paraguai	1967	
Triunfal, Orquestra	Igualada	1970	
Tropical, Orquestra	Barcelona	1962	
Yolanda, Orquestra	Solivella	1955, 1962	
Altres colles de grallers no identificades	?	1962-1971	
Altres orquestres no identificades	?	1952, 1966, 1968, 1971, 1978	

En el cas de l'Espluga, cal destacar l'important nombre d'orquestres llogades durant l'època estival al balneari i els hotels de les Masies.

Pel que fa a altres tipus d'agrupacions, per la festa major es llogaven habitualment grups de grallers i bandes de música —molts cops la banda La Lira Ampostina o la del Perelló— per acompanyar cercaviles. Tenim notícia d'una estudiantina el 1972, que participà també en una cercavila, tot i que segurament n'hi devia haver més.

Pel que fa als concerts de música culta, hem localitzat les dades següents:

<i>Nom de l'agrupació o dels intèrprets</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys</i>
Dídac Segarra, piano	?	1974
Duo de piano i violí	Tortosa	1968
Orquestra d'Acordions	Sant Sebastià	1975
Quartet Ars Nova	?	1976
Quintet Camerata	Tarragona	1978

Per tant, el gruix d'aquest tipus de repertori arriba a l'Espluga els anys setanta. Quan el 1975 l'Orquestra d'Acordions de Sant Sebastià fa el seu concert, sabem que no va haver-hi gaire públic. La raó que s'argumenta a la premsa és que era un acte "més cultural que no recreatiu, filharmònic cent per cent".¹⁷⁷ No sabem si realment aquesta devia ser la raó o simplement era el punt de vista del redactor. Tot i així, ens pot fer pensar en una possible manca d'interès per actes amb aquest tipus de repertori, fet que també es pot extrapolar a les altres viles petites, on veiem que aquests tipus de concerts són molt poc habituals. El cas de Montblanc ja ha estat comentat.

En el concert del quartet Ars Nova, l'any 1976, la premsa val·lenca recull la següent notícia: "Una vegada més hem de reconèixer la falta d'educació musical que sofrim, i remarcar quant llastimós és que en actes com el de què parlem no hi vagi més gent; molts diuen que no hi van perquè no els agrada, però el cert és que ho desconeixen i que si s'hi trobessin casualment potser canviarien d'opinió, essent impossible que, almenys, no admiressin el mèrit d'un conjunt o la mestria d'un violinista".¹⁷⁸ Potser és davant d'aquesta situació que el Casal de l'Espluga crea, a partir del curs 1977-78, l'Escola de Música del Casal.

Des de l'inici de la dècada dels setanta també hi ha recitals de Lluís Llach, Raimon i Joan Manuel Serrat i un espectacle de La Trinca, que podríem situar genèricament dins el moviment general d'expansió de la Nova Cançó.

<i>Nom</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys</i>
Llach, Lluís	Verges	1972
Raimon	Xàtiva	1975, 1978
Serrat, Joan Manuel	Barcelona	1977
Trinca, La	Canet de Mar	1971, 1972, 1978

¹⁷⁷ *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1687, Valls, 13 de setembre de 1975, p. 4.

¹⁷⁸ *Id.*, núm. 1710, Valls, 28 de febrer de 1976, p. 3.

Destacarem que el 9 de juny de 1974 es commemora el VIII Aplec de la Sardana a l'Espluga. Dins aquesta diada se celebra la I Trobada de Grups de Folk, amb nou grups procedents de diferents indrets de Catalunya i amb la presència del conjunt amfitrió, el grup de folk espluguí Olla Barrejada.

5.7. Altres agrupacions

A l'espera d'estudis posteriors que analitzin la resta de formacions musicals espluguïnes, citarem que el 1969 es creà el conjunt de folk **Olla Barrejada**, amb una quinzena de components sorgits d'un grup de joves que organitzà Mn. Albert Palacín. Influenciats pels grups barcelonins d'aquest estil, van fer diverses actuacions al llarg de la desena d'anys que van actuar.

En un àmbit ben diferent, el curs 1977-78 es crea l'**Escola de Música del Casal**, vigent fins al 2004-05. Poc després de la seva creació s'hi crea un conjunt instrumental dirigit per diferents professors: Alfons Guiu, Joan Plaja i Núria Vallverdú. Joan Plaja també creà i dirigí un conjunt instrumental de clarinets.

El curs 2005-06 es creà l'**Escola de Música Municipal**, que actualment compta amb la **Jove Orquestra de l'Espluga**, dirigida per Josep Colomé.

VOL. 100, PART 1, 1970
PUBLISHED BY THE
BRITISH ANTHROPOLOGICAL SOCIETY

CONTENTS
The Journal of the Royal Anthropological Institute
Volume 100, Part 1, 1970
Published by the British Anthropological Society

1. *Human Evolution and the Fossil Record*
2. *The Evolution of Man*
3. *The Evolution of the Primate*
4. *The Evolution of the Hominid*
5. *The Evolution of the Modern Human*

6. *The Evolution of the Human Brain*
7. *The Evolution of the Human Hand*
8. *The Evolution of the Human Voice*
9. *The Evolution of the Human Eye*
10. *The Evolution of the Human Ear*

11. *The Evolution of the Human Skin*
12. *The Evolution of the Human Hair*
13. *The Evolution of the Human Nails*
14. *The Evolution of the Human Teeth*
15. *The Evolution of the Human Jaws*

6. SARRAL¹⁷⁹

6.1. Orquestrina Bonet

L'Orquestrina Bonet, que ja existia abans de la Guerra, continua tocant uns mesos un cop finalitzada la contesa, el mateix 1939. Alguns dels membres que van participar-hi en aquest breu temps van ser:

- Joan Bonet, tuba, fiscorn i trombó (pare).
- Anton Bonet Martí, trompeta (fill).
- Josep Bonet, saxofon (fill).
- Magí Mateu, saxo, trompeta i clarinet.
- Joan Serra, bateria.
- Mario Albaigés, contrabaix i trombó de pistons.
- Jaume Martí, saxo.
- Ramon Poblet Rosanes, piano i saxo.
- Un pianista de Solivella, el nom del qual desconexim fins ara.

Dels components que sabem que hi havien tocat abans de la Guerra, només continuen els tres Bonet i Ramon Poblet, ja que, dels altres dos, un deixa la música i l'altre tocarà en la posterior Orquestra Melódicos Jazz. La resta d'instrumentistes són nous. I, excepte el pianista de Solivella, la resta viuen tots a Sarra, tot i que alguns havien nascut en altres llocs. Per tant, es tracta d'una orquestra formada bàsicament per músics locals. Malgrat això, algun cop contractaven algun músic de fora com a reforç. No tenien vocalista.

La direcció continuava a càrrec de Joan Bonet, que, juntament amb els seus dos fills, formaven el nucli de l'agrupació.

¹⁷⁹ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i les entrevistes realitzades a les persones que figuren als agraïments, i especialment als músics que van tocar en agrupacions musicals de Sarra o als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics.

Sembla que no tocaven gaire i van desfer la formació mesos després. Llavors, un dels seus integrants va passar a formar part de l'orquestra local coetània Melódicos Jazz, i altres van participar uns anys més tard en l'Orquestra Unión. Parlarem d'ambdues tot seguit.

Tot i la seva ràpida dissolució, creiem que en alguna ocasió es podrien haver tornat a agrupar, potser només amb alguns dels seus integrants, ja que trobem una notícia en què una Orquestrina Bonet actua a la festa major del 1946 d'Ollers, un petit nucli de població agregat a Barberà de la Conca i molt proper a Sarraí.¹⁰⁰ La proximitat i les dates ens fan pensar que podria tractar-se de la mateixa formació.

6.2. Melódicos Jazz

Poc després de la Guerra i, per tant, coexistent durant uns mesos amb l'Orquestrina Bonet, es crea una nova formació a Sarraí, els Melódicos Jazz. Un nom en castellà, seguint la tònica general de l'època, tot i que manté el mot *jazz*, no sempre ben vist per la modernitat que implicava i per les reminiscències de les formacions de la II República.

El tríptic següent els ofereix per a la temporada 1940-41, per tant, suposem que pocs mesos després de la Guerra devien iniciar els assajos. Es presenten com a Orquestrina Melódicos Jazz. S'hi especifica una instrumentació habitual per a vuit integrants, dels quals no apareixen els noms: piano, contrabaix, *jazz-band*, tres saxos, una trompeta i un trombó. Hi destaquem la denominació encara de *jazz-band*, nomenclatura més pròpia dels anys anteriors a la Guerra, tot i que apareix encara en alguns documents de la dècada dels quaranta.

Targeta de l'Orquestrina Melódicos Jazz, temporada 1940-41 (Arxiu particular de Danià Amorós, Sarraí).

De la mateixa manera que la resta d'orquestrines, era una agrupació flexible que s'oferia per a tota mena d'activitats musicals. Així ho podem llegir en altres targetes, en les quals es denominen Orquestrina Melódicos Jazz Quinteto Swing: "Tienen el gusto de ofrecer su moderno conjunto musical, para toda clase de fiestas populares

¹⁰⁰ Fons de la Imprenta Requesens, Montblanc, arxivador 23.

y religiosas en esta nueva temporada. Ritmo, dinamismo, juventud. Elegante uniforme".¹⁸¹ S'hi destaquen els mateixos elements que en les altres formacions: modernitat, adaptabilitat, joventut, dinamisme i elegància.

També hi llegim que l'encarregat de la contractació en aquest moment és Josep Bonet, precisament, l'únic dels integrants de l'Orquestrina Bonet que participa amb els Melódicos.

Tot i així, normalment la contractació anava a càrrec del que també exercia com a director musical, Isidre Mas, conegut com *el Pintor*. Ell havia estat ja el creador i el director d'una agrupació sarraïenca els anys de la II República, i era també mestre de molts dels músics locals. Totes les formacions que ell va dirigir assajaven a casa seva, ja que hi tenia un piano. Tot i que possiblement en algun moment van contractar algun músic d'altres localitats com a reforç, tots els components d'aquesta agrupació eren veïns de Sarrià.

A diferència dels Bonet, no hi havia cap nucli familiar, i el principal impulsor n'era el director. A la fotografia, del 1942, hi apareixen els següents components.

D'esquerra a dreta, al davant:

- Moisés Mariano. Tot i que apareix amb un trombó, ell tocava la bateria i el violí.
- Antoni Bonet Potau. Malgrat que surt a la fotografia amb una trompeta, ell no tocava en aquesta agrupació. Segurament només apareix per fer-la semblar més gran.
- Carlos Conejero, trompeta.
- Josep Bonet, saxo.
- Isidre Mas, saxo.
- Josep Miró, saxo.

D'esquerra a dreta, al darrere:

- Manuel Esplugas, contrabaix.
- Joan Miquel, bateria, tot i que també era el vocalista.
- Irene Sanahuja, piano.

*Fotografia de l'Orquestra
Melódicos Jazz del 1942
i d'autor desconegut
(Arxiu particular de
Rosita Mas, Vallromanes).*

¹⁸¹ *Id.*, arxivador 11.

Ja havíem comprovat l'existència d'una dona pianista en una agrupació de Solivella abans del 1936. A Sarra, Irene Sanahuja toca tant amb els Melódicos Jazz com amb la posterior orquestra Unión. Irene, nascuda el 1911, era la filla de Josep Sanahuja, un dels músics que tocaven en la primera agrupació musical sarraïenca de la qual tenim notícia, al començament del segle XX. És un exemple força extraordinari de dona instrumentista, i no pas vocalista. Per tant, hem de considerar la fotografia de 1942, amb Irene al piano, com un document excepcional.

Observem l'acurada presentació en el vestir, que s'adequa a l'estètica del moment. La imatge està presa a cal Corcat, un local on hi havia una sala del cafè on es feia ball el diumenge. L'envelat no hi era habitualment, i segurament es va aprofitar alguna festivitat en què estigués muntat per tal de poder fer la fotografia. A la paret del fons hi llegim, amb certa dificultat, el nom de l'agrupació enquadrada entre fils d'electricitat. En aquesta imatge el vocalista és el que toca la bateria i no apareix diferenciat de la resta de components. La instrumentació presentada és l'habitual, tot i que ni el trombonista ni un dels trompetistes realment tocaven a l'orquestra o hi tocaven altres instruments. Aquest fet s'explica perquè les orquestres, per fer-se les fotografies promocionals, presentaven la formació que era habitual a l'època i després, a l'hora de la veritat, estaven integrades pels músics de què realment disposaven a cada moment. Això ens fa pensar que potser aquesta fou la primera —i segurament única— imatge que l'agrupació es va fer, amb la qual volien produir una bona impressió. De fet, de moment no n'hem localitzat cap altra.

Les activitats i el repertori eren els habituals: oficis religiosos, cercaviles i alguns concerts, però sobretot balls, especialment a Sarra i als nuclis dels voltants els dies de festa i alguns diumenges de l'any. No solien tocar per la festa major local, dies en què es contractaven orquestres de fora.

Hem localitzat alguns cartells en què s'anuncien. Així, en el següent, són l'orquestra contractada per a la celebració de la revetlla local de Sant Pere el 1943. Són presentats com "la renombrada Orquestra Melódicos Jazz". Amenitza el ball de nit i, l'endemà, la sessió vermut, el ball de tarda i el ball de nit.¹⁸²

Per les dades que hem obtingut, sembla que a mitjan anys quaranta es van desfer i la majoria dels seus integrants van formar una nova agrupació, l'Orquestra Unión.

6.3. Orquestra Unión

A mitjan anys quaranta, en el moment que es dissolen els Melódicos Jazz, Isidre Mas decideix crear una nova agrupació amb membres que provenien tant de l'Orquestra Bonet com dels mateixos Melódicos. Com que hi havia algunes diferències entre els músics locals, Isidre Mas, irònicament, pensa a posar el nom d'Unión a la

¹⁸² *Id.*, arxivador 18.

nova orquestra. De fet, i tenint en compte que molts dels primers integrants havien format part dels Melódicos, l'orquestra Unión es pot considerar una segona etapa d'aquella orquestra.

Un nou nom, alguns components nous i la il·lusió renovada del director, que tal com comprovem a la següent targeta també exercí de representant, van fer que aquesta agrupació es mantingués activa fins al final de la dècada dels seixanta, més de vint anys.

Targeta de l'Orquestra Unión, vers el 1945-49.¹⁸³

A la targeta també hi llegim que l'orquestra es caracteritza per "un buen ritmo, bellas melodías [y] dinamismo", i que és "el conjunto que más éxitos ha obtenido".

A la següent fotografia, no datada i feta a la sala del Sindicat de Sarraí, hi reconeixem els següents integrants:

Al davant, i d'esquerra a dreta:

- Moisès Mariano, bateria.
- Josep Civit, saxo.
- Josep Miró, saxo.
- Isidre Mas, saxo i director.

Darrere:

- Mario Albaigés, contrabaix.
- Ramon Freixas, trompeta (germà de Josep Freixas).
- Enric Furné, trompeta (germà de Daniel Furné).
- Josep Freixas, trombó de vares (germà de Ramon Freixas).
- Daniel Furné, vocalista (germà d'Enric Furné).

¹⁸³ Id., arxivador s/n.

Fotografia no datada i d'autor desconegut de l'Orquestra Unión.¹⁸⁴

Llueixen uns originals cartrons situats davant els faristols. Al bombo s'hi llegeix, tot i que amb dificultat, el mot *Unión*. El vocalista destaca tant per la posició com pel vestit diferenciat de la resta i s'agafa a un micròfon. De fet, creiem que és la primera de les orquestres sarraïenques que l'utilitza, ja que les anteriors encara empraven un embut. Malgrat que a la imatge no hi ha cap pianista, sabem que els primers anys tocava el piano Irene Sanahuja, i posteriorment Enric Furné. Exceptuant aquest instrument, la resta de la instrumentació de la fotografia és l'habitual.

Molts integrants van anar canviant amb els anys. Si calien reforços, es contractaven sovint músics de Montblanc, especialment de l'Orquestra Amorós, ja que els directors d'ambdues formacions eren amics. Tot i així, el gruix de l'orquestra fou format sempre per músics sarraïenques.

La majoria dels membres de la Unión eren pagesos o exercien algun ofici menestral —baster, fuster, sabater—, fet que els permetia combinar-se les obligacions musicals amb les tasques professionals.

Les activitats eren les pròpies d'aquest tipus de formacions i tocaven en oficis religiosos, cercaviles i alguns concerts. Però l'activitat més destacada eren els balls, tant locals —excepte la festa major— com de les localitats de la rodalia: Conesa, Solivella, Belltall, Blancafort, Montblanc, Santa Coloma de Queralt, i algunes festes majors de municipis de les comarques veïnes de l'Alt Camp i de la Segarra. Van participar en algun programa en directe a Ràdio Tàrraga i van amenitzar algunes revetlles a Barcelona. De les activitats locals, destacarem que tocaven sovint els balls dominicals de La Societat, una entitat on primer es feia el cine i després es treien les cadires per poder ballar. També interpretaven sardanes amb la seva instrumentació habitual, les anomenades *sardanes en castellà*.

¹⁸⁴ Publicada a *El Baluard*, núm. 31, Sarraï, gener-febrer del 1988, p. 14.

Es conserven alguns cartells en què s'anuncien les seves actuacions. Així, "la formidable orquesta de jazz Unión Orquesta de Sarreal" és la contractada al Cafè España de Santa Coloma de Queralt per la fira de Sant Jaume del 1946. Hi llegim que l'actuació comptarà amb la instal·lació d'un potent micròfon i es destaca que l'Orquesta Unión "es el conjunto musical que más actuará durante la presente Temporada en esta Comarca", afirmació que, de moment, no podem donar per vàlida.¹⁸⁵

En un altre, "la tan aplaudida como renombrada" Orquesta Unión amenitza el ball de la revetlla de Sant Joan del 1951 al Cafè Juventud de Montblanc. L'endemà, dia de la festivitat, l'encarregada del ball de tarda és l'Orquesta Ritmo y Melodía, de Montblanc.¹⁸⁶

Com que els balls eren la principal font d'ingressos, procuraven tenir un repertori de ballables molt actualitzat i solien assajar dos cops per setmana, fins i tot en època de Quaresma. Com la resta de formacions, rebien les novetats de les editorials musicals a què estaven subscrits.

En ser una orquesta amb un nivell d'activitat reduïda, especialment els últims anys, se'n conserva poca documentació a partir de mitjan anys cinquanta, fet que ens fa pensar que les seves actuacions eren bàsicament locals. Al final de la dècada dels seixanta, la formació es dissol. Les raons són diverses —alguns músics ho deixen en fer-se grans, altres marxen de Sarreal per buscar nous oficis...—, tot i que la principal és que Isidre Mas, el director, comença a tenir problemes greus de salut. D'aquesta manera moria l'última de les agrupacions sarraïenques.

Amb motiu del traspàs d'Isidre Mas, el 1974, llegim a la premsa de l'Alt Camp la crònica següent, que ens aproxima a la seva figura i a la importància que va tenir dins l'activitat musical sarraïenca:

Ha estat una institució musical dins la nostra vila [Sarreal] i també ho saben els veïns de molts pobles de la contrada que els havia fet les delícies en les seves festes majors. No vull dir pas si era més o menys bon músic, però sí que gràcies a ell, Sarreal va comptar molts anys amb una orquesta formada per elements que ell creava des de petits, ensenyant-los-hi les primeres notes, amb paciència i dedicació fins que podia incorporar-los a l'orquesta, no regatejant cap mena de sacrifici, ni mirant si econòmicament podia sortir-ne perjudicat: [...] Amb la seva orquesta va actuar fins que les forces li mancaren en actes religiosos i populars, no va fallar mai, ni defraudar a ningú, quan de la música es tractava.¹⁸⁷

6.4. Formacions foranes

Per a la realització d'aquest apartat han estat utilitzades les mateixes fonts que en els altres casos equivalents, tot i que, tal com ja hem comentat, hi ha molt poca informació d'algunes localitats. De fet, amb l'excepció de Montblanc i l'Espluga, les

¹⁸⁵ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador s/u.

¹⁸⁶ *Id.*, arxivador 33.

¹⁸⁷ *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1618, Valls, 20 d'abril de 1974, p. 9. Crònica signada per Manel Molas.

dades de la resta de municipis han estat localitzades gràcies a l'excel·lent fons de la Impremta Requesens, fet que implica que només es conserven els documents que s'editaven en aquesta impremta i amb motiu de les festes més assenyalades. Això no vol dir que no es fessin més activitats musicals al llarg de l'any, però probablement en la majoria d'ocasions no es devia editar res.

Les dades conegudes queden recollides en el quadre següent, elaborat amb els mateixos criteris que els anteriors:

<i>Nom de l'agrupació</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys que actua</i>	<i>Sardanes?</i>
Amoga, Cobla-Orquestra	Vidreres	1960	Sí
Amorós, Orquestra	Montblanc	1967	
Bianca	?	1957	
Caravana, Cobla-Orquestra	Torroella de Montgrí	1968	Sí
Cinelandia	?	1949	
Club Virginia, Orquestra	Barcelona	1969	
Columbia	?	1940	
Costa Brava, Orquestra	Palafrugell	1961	Sí
Demon, Orquestra	Barcelona	1948, 1949	Sí
Dodó Escolá	Artesa de Segre	1967	
Duke, Los	?	1969	
Escolans, Els	Sant Sadurní d'Anoia	1951	Sí
Estrellas Negras	El Campell, Osa	1972	
Excelsior, Orquestra	Alcover	1951	
Fachendas, Orquestra	Sabadell	1944, 1946, 1956	Sí
Fantasia, Orquestra	?	1955	
Girona, Cobla-Orquestra	Girona	1969	Sí
Gitanos, Los	?	1940	
Jaime Miralles, Orquestra de	Barcelona	1955	
Janio Martí, Orquestra	Vilafranca del Penedès	1968	
Latin Blue	?	1969	

Marabú, Orquestra	Valls	1947, 1948, 1949, 1957	Sí
Malavella, Cobla-Orquestra	Caldes de Malavella	1962	Sí
Misteriosos, Los	?	1969	
Montgrins, Cobla-Orquestra	Torroella de Montgrí	1960	Sí
Montjuïc, Cobla-Orquestra	Barcelona	1972 ¹⁸⁸	Sí
Pedro Masmitjà, Orquestra de	Barcelona	1945	
Planas, Orquestra	Martorell	1955	
Plantación, Orquestra	Barcelona	1941	Sí
Ramon Busquets, Orquestra de	Barcelona	1950	
Rialto, Orquestra	El Vendrell	1958	
Rudy Ventura	Barcelona	1969	
Santane's, The	Igualada	1968	
Selvatana, Cobla-Orquestra La	Cassà de la Selva	1958, 1968	Sí
Seysson, Conjunt	Barcelona	1951, 1952	
Solistas Reunidos	Manresa	1967	
Tàrrega, Cobla	Tàrrega	1980	Sí
Triunfal, Orquestra	Igualada	1952	Sí
Tropical, Orquestra	Barcelona	1952	
Yolanda, Orquestra	Solivella	1950	
2 agrupacions més, no identificades		1964, 1967	

L'anàlisi ens confirma que el cas de Sarraí és igual que el dels municipis ja tractats, fet pel qual només apuntarem aquí algunes especificitats, com ara que una de les festes sarraïenques amb més rellevància era la dels Quintos, en la qual anualment es contractaven agrupacions per al ball.

Alguns dels cartells en què s'anuncien les orquestres ens aporten dades interessants. Així, l'Orquestra Los Gitanos, que és la contractada per a les fires del 1940, s'anuncia "con su moderno espectáculo de variedades" i com un "formidable conjun-

¹⁸⁸ Coincideix amb els anys que el montblanquí Josep M. Roselló va ser-ne el representant.

to de jazz y español. Moralidad - Alegría - Música Española y Americana - Orquesta Atracción".¹⁸⁹ No ens sorprèn que presenti un espectacle de varietats, propi d'aquells anys, però sí que ens crida l'atenció l'expressió "jazz y español". És que eren dos conceptes antagònics? És que la resta d'agrupacions no eren considerades espanyoles? Destaquem que utilitzin el terme *moralitat*, que cal contextualitzar a l'inici d'un nou règim dictatorial en què era una de les virtuts més ben valorades. Però, és que les altres agrupacions no tenien aquesta mateixa actitud? També és important assenyalar la denominació d'*orquesta atracció*, fet que ens confirma que les agrupacions no només es contractaven per la música i els ballables, sinó per l'espectacle que oferien.

6.5. Altres agrupacions

Enric Furné —que havia participat amb l'Orquesta Unión— fou el fundador, al començament dels anys vuitanta, del grup d'havaneres —encara actiu— **Mariners de Terra Endins**.

¹⁸⁹ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 13.

7. SOLIVELLA¹⁹⁰

Malgrat que els aspectes musicals ja havien estat tractats en el nostre anterior estudi,¹⁹¹ noves informacions permeten la incorporació de les dades que hem pogut recollir posteriorment sobre dues agrupacions instrumentals solivellenques creades pocs anys abans de la Guerra. Es tracta de dues orquestres que amenitzen els balls locals dominicals i que es dissolen en iniciar-se la contesa. Malaauradament, fins ara no n'hem localitzat cap document ni ressenya hemerogràfica i les dades que en coneixem són gràcies a la memòria d'algunes persones que hi estigueren directament relacionades. Tot i que no ho podem assegurar, possiblement alguns dels components del Sextet Solivellenc van ser els integrants d'aquestes noves formacions.

L'una, anomenada The Criollo, estava dirigida pel pianista Domingo Iglesias Torres, *el Mingo de l'Hereuet*, i comptava amb els següents integrants:

- Gil Palau, saxo.
- Tomàs Castro, *el Botja*, saxo i violí.
- Josep Ranyé, saxo.
- Josep Sans, de cal Peripita, bateria.
- Anton Cortès, *el Frenc*, trombó.
- Ramon Montseny, *el Ramonet de la Petita*, trompeta.

Amenitzava els balls a la sala del Sindicat, que en aquell moment era l'entitat local considerada ideològicament de dretes. La majoria d'aquests músics són els que després de la Guerra es van reorganitzar amb altres components amb el nom de Los Azules.

Malgrat que no en conservem cap imatge anterior a la Guerra, hem localitzat una fotografia en què podem veure la bateria que havia pertangut a aquest grup.

¹⁹⁰ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i les entrevistes realitzades a les persones que figuren als agraïments, i especialment als músics que van tocar en agrupacions musicals de Solivella o als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics.

¹⁹¹ MEDRANO, Núria. *Música i ball a la Conca de Barberà...* Op. cit.

*Fotografia
d'autor
desconegut,
datada entre el
1942 i el 1943,
en què apareix
la bateria que
havia pertangut
al grup
The Criollo
(Fons Jordi
Travé i Travé,
Solivella).*

Al centre de la foto hi reconeixem en Francesc Sans, el germà del que havia estat el bateria de The Criollo, Josep Sans, i que també tocava la bateria en altres formacions. Els altres dos nois són amics d'en Francesc i no eren músics.

L'altra orquestra, anomenada Los Canarios, tocava a la Societat, la sala d'esquerreres. Anaven amb jaquetes grogues, simulant els canaris. Els components eren:

- Salvador Mola, de cal Foguè, director i bateria.
- Josep Español, de cal Cansalada, clarinet i saxo.
- Hèlius Anglès, de ca l'Hèlius, saxo.
- Josep Tous, de ca la Quitèria, saxo.
- Magí March, *el Cortès*, trombó
- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, trompeta, germà de la següent.
- Rosario Ballart, de cal Cara, piano, germana de l'anterior.

Troblem una dona al piano, fet molt poc habitual a l'època, ja que tot i que algunes noies benestants el tocaven en privat, no solien fer-ho en públic, i molt menys en una orquestra. De totes maneres, hem de tenir en compte que es tracta d'una agrupació de caràcter local en què tocava el germà gran de la pianista. Tornarem a trobar una dona, també al piano, en una orquestra de Sarraí dels anys quaranta, els Melódicos.

També és interessant assenyalar que cap de les dues orquestres solivellenques comptava amb un contrabaix, fet que es repetirà en les agrupacions locals de la postguerra i que no veurem en cap altra localitat. Les dues comptaven amb la mateixa instrumentació: piano, bateria, tres saxos, un trombó i una trompeta.

Malauradament, fins ara no tenim cap altra informació d'aquestes agrupacions.

7.1. Los Azules

Solivella, després de la Guerra Civil, és una vila amb uns mil tres-cents habitants.¹⁹² Molts nois solivellencs havien après o estaven aprenent música amb els capellans que hi havia aquells anys i altres s'havien format amb les agrupacions d'abans del 1936, fet que provocà que hi hagués un bon nombre d'aficionats que permetria abastir les agrupacions que s'anirien formant.

Un cop acabada la Guerra, la majoria dels que havien format part de l'orquestra anomenada The Criollo es tornen a agrupar i, juntament amb nous integrants, reprenen l'activitat amb el nom de Los Azules.¹⁹³ Recordem que aquesta agrupació era la que participava en l'entitat ideològicament de dretes. Potser aquesta fou la raó per la qual van decidir optar per aquest nom, d'una al·lusió tan clara al bàndol franquista.

Tot i la repetició d'alguns cognoms, no hi havia cap nucli familiar en la nova formació, i la direcció va recaure en el músic solivellenc Josep Montseny, *el Cabeça* (Solivella, 1916-1984), format musicalment —en un cas excepcional— abans de la Guerra al Conservatori de Tarragona. De fet, ell fou l'únic dels integrants que es va poder dedicar gairebé exclusivament a la música, ja que els masovers li treballaven les terres familiars.

De seguida van editar targetes de presentació, com la següent, en la qual llegim que la representació de l'orquestra anava a càrrec del trompetista Josep Ballart, *el Pep del Cara*. Llegim que s'oferien per tocar en balls, concerts i actes religiosos. De la mateixa manera que la resta d'agrupacions, la part posterior de la targeta conté la lletra de dues cançons. En aquest cas, es tracta d'*¡Adiós amor!* i *Ojazos negros*.

¹⁹² Hem optat per utilitzar tant els noms com els renoms dels músics, ja que a Solivella és més comú conèixer-se gràcies als renoms de les cases.

¹⁹³ Agraïm la col·laboració de Magí Sans.

Tarjeta de presentació de l'orquestra Los Azules, sense data, tot i que deu ser dels anys quaranta.¹⁹⁴

També van començar a editar cartells, com el següent:

Cartell amb una fotografia de Los Azules, sense data, tot i que ha de ser del començament de la dècada dels quaranta.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 10.

¹⁹⁵ *Id.*, arxivador 11.

En el cartell hi llegim les mateixes frases que solem trobar en altres orquestres: "con su vocalista José García" i "con instalación microfónica propia".

A la fotografia, ampliada a continuació, podem veure-hi els nou instrumentistes, amb vestit fosc, i el vocalista, de blanc, a la part central. Hi observem un micròfon i alguns instruments posats a terra davant dels faristols. El nom i la procedència de la formació es poden veure escrits al bombo i, davant dels faristols, els cartrons amb la lletra A. Hi reconeixem els següents components:

D'esquerra a dreta, a la fila del darrere:

- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, contrabaixista esporàdic, ja que ell era trompetista (apareix tallat).
- Magí March, *el Cortès*, trombó.
- Josep Garcia, *el Pepet del Xollador*, vocalista.
- Anton Casamitjana, *el Txa*, trompeta.
- Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*, trompeta.

A la fila del davant:

- Francesc Sans, *el Paco del Peripita*, saxo.
- Ramon Montseny, *el Ramonet de la Petita*, saxo.
- Tomàs Castro, *el Botja*, saxo.
- Josep Montseny, *el Cabeça*, piano. N'era el director.
- Josep M. Travé, bateria.

Comprovem que la instrumentació és l'habitual: piano, bateria, contrabaix, tres saxos, dues trompetes, un trombó i el vocalista.

En algun moment de la seva trajectòria hi van tocar altres músics locals, com el pianista Domingo Iglesias, *el Mingo de l'Hereuet*. Altres cops contractaven la vocalista Laura Soler, de ca l'Estribill, que, segons llegim en una targeta del 1944, era "la más joven de España" i "el encanto de su pequeña vocalista despierta en el público entusiasmo y admiración". De fet, Laura només tenia uns deu anys els mesos que va

col·laborar amb Los Azules, aquell mateix any, i li van fer un vestit blau per cantar. En aquesta targeta també s'hi destaquen les seves "interpretaciones de los ritmos más modernos".¹⁹⁶

Exceptuant Josep Montseny i Josep Ballart —que era forner—, la resta de músics eren pagesos, ja que era la dedicació majoritària en una vila eminentment rural com Solivella. La pagesia els permetia combinar-se la feina amb les actuacions i els assajos, ja que aprofitaven els dies de pluja per assajar. Destaquem que, excepte un saxofonista que era de Blancafort —localitat situada a tres quilòmetres de Solivella—, la resta de músics eren tots solivellencs.

El repertori i la instrumentació eren els habituals de la resta d'orquestrs, i tocaven tant en l'àmbit local com en festes i balls de les localitats dels voltants. Sembla que cap al final dels anys quaranta van voler registrar oficialment el nom de Los Azules, però ja existia una altra agrupació amb el mateix nom.¹⁹⁷ En aquell moment, es canvien el nom i decideixen anomenar-se Orquestra Yolanda.

7.2. Orquestra Yolanda

Així, i sembla que per aquestes qüestions de caràcter burocràtic, Los Azules passa a anomenar-se Yolanda al final dels quaranta.¹⁹⁸ De fet, hem localitzat documentació en què hi ha imprès el nou nom amb la següent precisió: "Orquestra Yolanda (antes Los Azules)". Tot i que el gruix i l'estructura de la formació inicial era molt semblant, hi ha alguns canvis respecte a l'agrupació precedent. Per exemple, el representant ja no és Josep Ballart, sinó Josep M. Travé.¹⁹⁹

Altres temporades la representació anà a càrrec de Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*. Josep Montseny, *el Cabeça*, continuà com a director, tot i que en els assajos les decisions es prenen de manera conjunta. En deixar-ho Josep Montseny, el mateix Magí Ballart assumí també la direcció musical. Hem comprovat en alguns tríptics —en què també hi llegim "Yolanda (antes Los Azules)"— que el vocalista continua essent el mateix que amb l'agrupació precedent, Josep Garcia, *el Pepet del Xollador*. Destaquem que aquest, tal com era comú en moltes orquestrs, també explicava acudits entre cançó i cançó o canviava algunes paraules de la lletra per tal de fer-la més divertida. Aquest deu ser el motiu pel qual en algun programa es presenta l'orquestra d'aquesta manera: "¡40 minutos de risa continua! Con la presentación del genial vocalista José García".²⁰⁰

¹⁹⁶ *Ibid.*

¹⁹⁷ *El Girasol Solivellenc*, núm. 63, Solivella, tardor-hivern del 1996, p. 20.

¹⁹⁸ Agraïm la col·laboració de Magí Sans, Josep Ballart, Joan Jordà, Josep Llorens, Xavier Queralt i Josep M. Cabestany.

¹⁹⁹ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 23.

²⁰⁰ *Ibid.*

Sembla que, cap al 1952, alguns músics decideixen comprar un cotxe —un model popularitzat llavors amb el nom de *rubia*— per tal de poder facilitar els trasllats de l'agrupació. Aquest pas no és ben vist per tots els components i es produeix una escissió dins l'orquestra. D'aquesta manera, alguns se separen i inicien una nova agrupació, l'Orquestra Celi, que tractarem tot seguit i que conviurà amb la Yolanda.

És en aquest moment que alguns dels músics blancafornins que havien tocat amb Debat y Sus Muchachos, agrupació que tractarem en l'apartat corresponent, passen a cobrir les vacants de la Yolanda. Es tracta de Josep Llorens, Xavier Queralt i Joan Garcia.

Un cop reorganitzada, i després d'haver adquirit el cotxe, als cartells i fulls publicitaris s'hi afegeix aquesta novetat, que, juntament amb el micròfon, es presenta com un reclam més.²⁰¹

Cartell de l'Orquestra Yolanda, sense data, tot i que ha de ser de mitjan anys cinquanta. Desconeixem l'autor de les fotografies.²⁰¹

No van estalviar en publicitat i ho afegien sempre que podien. La *rubia* era utilitzada per Josep M. Travé per fer de taxí quan no la necessitaven per a l'orquestra.

Cartell de l'Orquestra Yolanda, aproximadament al començament de la dècada dels cinquanta. Desconeixem l'autor de les fotografies (Arxiu particular de Jordi Travé, Solivella).

²⁰¹ *Id.*, arxivador 45.

En aquests dos últims cartells es presenta un cantor —Josep Garcia— i un vocalista —Josep Capdevila—, mots que eren utilitzats indistintament i que apareixen en més documentació.

Van fer-se diferents fotografies per promocionar-se. De fet, és una de les agrupacions de les quals hem recopilat més documentació gràfica. A la següent fotografia, d'esquerra a dreta, hi apareixen els músics següents:

- Josep Montseny, *el Cabeça*, acordió.
- Xavier Queralt, violí (Blancafort).
- Josep Llorens, *el Pepito Llorens de cal Callot*, violí (Blancafort).
- Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*, violí.
- Tomàs Castro, *el Botja*, violí.
- Joan Garcia, de ca la Blaia, violí (Blancafort).
- Josep Debat, acordió (Blancafort).

Fotografia de l'Orquestra Yolanda, c. 1952-1953. Autor desconegut (Arxiu particular de Xavier Queralt, Blancafort).

En la instrumentació, tant en aquesta com en la imatge següent, destaca la quantitat de violins —cinc i quatre, respectivament— i el parell d'acordions tocant simultàniament. Sembla que aquesta agrupació va mantenir els violins com a base de la formació, mentre que a les altres orquestres queden habitualment com a segon instrument d'un parell de músics. És un model diferent de la resta d'agrupacions.

Al llarg de tota la seva trajectòria hi van passar molts músics i, malgrat algunes excepcions, la gran majoria eren de Solivella i alguns de Blancafort. De fet, és l'agru-

pació solivellenca per la qual passa un major nombre de músics com a causa de la longevitat de les seves activitats. En la següent fotografia, datada aproximadament el 1957 o el 1958, hi reconeixem els següents músics, d'esquerra a dreta:

- Josep Debat, acordió (Blancafort).
- Joan Garcia, de ca la Blaia, violí (Blancafort).
- Josep Llorens, *el Pepito Llorens de cal Callot*, violí (Blancafort).
- Tomàs Castro, *el Botja*, violí.
- Josep M. Travé, bateria.
- Joan Jordà, vocalista de Tarragona. En algun moment també hi va tocar el trombó.
- Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*, violí.
- Josep Montseny, *el Cabeça*, acordió.

Fotografia de l'Orquestra Yolanda, vers el 1957-58.
Autor desconegut
(Arxiu particular de la família Roig-Masalias, Blancafort).

S'oferien per a diferents tipus d'actuacions, ja que presentaven un "selecto y escogido repertorio en música sacra, clásica i moderna".

En el següent cartell, el vocalista s'hi presenta com a *cantor*:

<i>Al saludarles atentamente nos complace poder ofrecerles nuestro selecto y escogido repertorio en música</i>	 Joan GARCIA
MICROFONO Y CUBRE PROPIOS	<i>Destacado cantor que junto con la Orquesta</i> YOLANDA <i>está triunfando en todas partes.</i>
Sacra, Clásica y Moderna	

Díptic de l'Orquestra Yolanda, sense data, tot i que ha de ser de mitjan anys cinquanta. (Arxiu particular de Josep M. Ballart, Solivella).

La Yolanda va tocar en moltíssimes ocasions a Solivella —moltes més que la coetània Celi, ja que la Yolanda s'havia creat primer i era la considerada "titular" de la població— i ben sovint pels municipis del voltant i de la comarca de l'Urgell. Van fer algunes actuacions en directe el diumenge al matí a Ràdio Tàrraga i Ràdio Tarragona.

Sovint amenitzava balls en festivitats i revetlles i s'alternava amb les altres orquestres contractades. També participava en oficis religiosos, en cercaviles amb formació de banda, i havien tocat sardanes amb la seva instrumentació habitual, les "sardanes en castellà". De fet, curiosament, hi havia algunes viles com Ciutadilla que la contractaven per tocar només sardanes. Moltes actuacions eren durant l'època estival, i com que la majoria eren pagesos i treballaven les terres pròpies, podien anar-s'ho combinant amb les obligacions a l'orquestra. Com algunes de les altres orquestres estudiades, també es desplaçava, ja des de la dècada dels cinquanta, fins a localitats de la província de Sòria, Segòvia, Navarra, Terol, Osca..., ja que els representants artístics d'aquelles zones els contractaven per a diferents festes majors seguides les unes de les altres i estaven molts dies fora de casa.

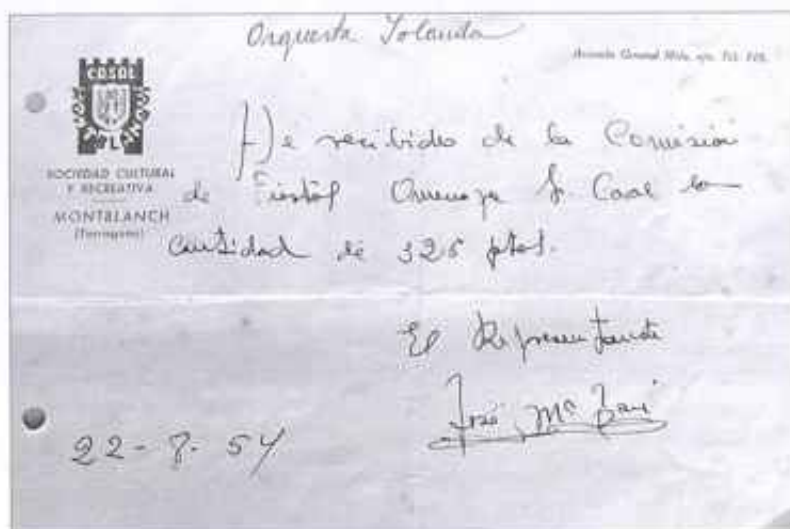
*L'Orquestra Yolanda en l'acompanyament d'una processó (sense data).
Autor desconegut (Arxiu particular d'Antoni Sans, Solivella).*

Els músics i els instruments d'aquesta ocasió són, del davant cap al darrere:

- Joan Iglesias, *el Juanito de la Masia*, plats.
- Josep Garcia, *el Pepet del Xollador*, bombo.
- Josep M. Travé, caixa.
- Tomàs Castro, *el Botja*, saxo.
- Josep Montseny, *el Cabeça*, saxo.
- Francesc Sans (amb ulleres), *el Paco del Peripita*, saxo.
- Un músic no identificat és el trompetista de l'esquerra.
- Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*, trompeta (de la dreta).
- Magí March, *el Cortès*, trombó.
- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, fiscorn.

També havien estat contractats diverses vegades pel Casal Montblanquí. Entre d'altres, conservem un document en què es fa constar que Josep M. Travé, representant de l'orquestra, ha rebut 325 pessetes per una actuació el 22 d'agost de 1954.

Rebut de
l'Orquestra
Yolanda del
22 d'agost
de 1954.²⁰⁰

Malgrat que la plantilla era força estable, sempre hi havia algun canvi en els integrants. A la fotografia següent, podem veure-hi, d'esquerra a dreta:

- Josep Montseny, *el Cabeça*, acordió.
- Josep M. Travé, bateria.
- Josep M. Bosch, de ca la Biela, saxo (l'Espluga de Francolí).
- Xavier Queraalt, trombó (Blancafort).
- Josep Llorens, *Pepito Llorens de cal Callot*, saxo (Blancafort).
- Joan García, de ca la Blaia, trompeta (Blancafort).
- Magí Ballart, *el Maginet del Bajar*, trompeta.
- Tomàs Castro, *el Botja*, saxo.
- Josep Debat, contrabaixista (Blancafort). De totes maneres, cal recordar que no en tenien cap de manera estable i moltes actuacions les feien sense aquest instrument, o el tocava qualsevol membre de l'orquestra que en tingués unes mínimes nocions, o fins i tot el vocalista quan no cantava.
- Joan Jordà, vocalista (Tarragona).

²⁰⁰ ACCB. Fons del Casal Montblanquí, *Expedient de la Festa Major*, 1954, reg. 9420.4/5.

Fotografia no datada de l'Orquesta Yolanda. Autor desconegut (Arxiu particular de Xavier Queralt, Blancafort).

Tot i que molts cops tocaven sense contrabaix, la resta de la instrumentació, en aquest cas, era l'habitual: piano, bateria, tres saxos, dues trompetes, un trombó i el vocalista.

El repertori també era similar al de totes les orquestres i sovint utilitzaven els fulls i tríptics publicitaris per incloure-hi algunes lletres.

El vocalista, com és habitual en l'època, gaudeix d'un espai especial en la publicitat. La Yolanda en tingué de diferents depenent de les temporades. Conservem les fotografies d'alguns d'ells:

Un poco más de su amor
De los que hacen felicidad.

Un poco más de su amor,
 que perdura que lo quiero,
 porque y más dulce, más
 que me da la vida a mi amor.

Un poco más de su amor,
 que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor.

Un poco más de su amor,
 que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor.

Un poco más de su amor,
 que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor,
 y que me da la vida a mi amor.

JOSÉ CAPDEVILA
 EXCELENTE Y SIMPÁTICO VOCALISTA

Díptic no datat de l'Orquesta Yolanda amb la fotografia de l'"excelente y simpático vocalista" Josep Capdevila, conegut com el Triquelis (Arxiu particular de Carme Capdevila, Barcelona).

És una de les orquestres de la qual hem recopilat més targetes i publicitat, ja que van fer-se moltes fotografies per promocionar-se. En reproduïrem algunes a continuació per veure'n l'evolució estètica:

Targeta publicitària de l'Orquesta Yolanda, amb fotografia d'autor desconegut i feta a Poblet, és d'aproximadament el 1965 (Arxiu particular de Josep M. Ballart, Solivella).

Fotografies publicitàries de l'Orquesta Yolanda, d'autor desconegut. Aproximadament, són del final dels anys seixanta i l'inici dels setanta (Arxiu particular de Josep M. Ballart, Solivella, i de la família Roig-Masalias, Blancafort).

La trajectòria de l'orquestra, tot i tenir alts i baixos, va anar mantenint-se fins a mitjan anys setanta, quan per qüestions de feina van començar a marxar alguns músics i altres ho van deixar per raons d'edat i cansament. Com que no hi havia una nova generació de músics joves per reorganitzar l'agrupació, i davant els nous corrents musicals, va dissoldre's.

El 1995, el poeta Joan Margarit, fill de la comarca de la Segarra, dedica aquesta poesia a l'Orquestra Yolanda:²⁰¹

**Nit de festa
(Orquestra Yolanda, Solivella, 1950)**

A la piscina està tocant l'orquestra.
 Uns carrers més ençà senten la música,
 mentre prenen la fresca, un bateria
 i un vocalista: passen dels setanta,
 però encara un senyal, els ulls lluents
 i aquest bigotet blanc ben retallat.
 Senten la música bevent records
 amb glaçons de la lluna en els seus vasos.
 La vida pot tenir un final feliç
 com el jazz de Glenn Miller o aquest eco
 encara roig i negre dels boleros.
 Una orquestra en les fosques nits d'estiu
 d'aquells pobles de Lleida i l'Aragó.
 Festes majors en els seus ulls lluents,
 una edat d'or al fons de la vellesa.
 El vocalista fa la melodia
 i, amb la llengua a les dents, el bateria
 simula anar fregant les escombretes.
 La seva música els ha fet feliços
 i realistes en un món terrible.
 Els ha ensenyat que el vertader dolor
 té sempre al fons la seva nit d'estiu
 i els altaveus d'un ball de matinada
 sota el cel negre puntejat d'estrelles.

²⁰¹ La poesia l'hem llegit a GÓMEZ, Jaume. *Solivella 1900-1950. Diari íntim*. Ajuntament de Solivella, 2008, p. 374-375, però està escrita per Joan Margarit en el seu llibre *Remolcadors entre la botra*, col·lecció "Vesles e vents", núm. 12, 1995.

7.3. Orquestra Celi

Fruit de l'escissió ja comentada dins l'Orquestra Yolanda, un grup de músics se separen l'any 1952 i al maig d'aquell mateix any creen una nova formació amb el nom de Celi, en homenatge a la filla del director, Cecília.²⁰⁴

En aquesta agrupació sí que hi trobem un nucli familiar i alguns parentius entre els components. Així, Domingo Iglesias, *el Mingo de l'Hereuet*, esdevé el director i el mestre d'alguns dels nous integrants, el seu fill Josep Iglesias hi toca el saxo, i la filla, Cecília, hi actua algun cop de vocalista. Tot i la repetició de molts cognoms —fet habitual en les viles—, no hi ha més familiars d'aquests tres integrants. Sí que hi trobem dos parells de germans, en Joan i en Carles Iglesias —de ca la Masia— i en Magí i en Joan March —*el Cortès* i *el Silo*, respectivament.

La següent fotografia està feta l'any després de la seva formació i hi ha la majoria dels components inicials. Podem considerar-la una de les primeres imatges de la nova orquestra, ja que no es van fer cap fotografia promocional durant les primeres temporades.

Primers components de l'Orquestra Celi en formació de banda en un processó a Solivella, acompanyant la Mare de Déu de Fàtima, 1953. Autor desconegut (Arxiu particular d'Isidre March, Solivella).

²⁰⁴ Agraïm la col·laboració d'Isidre March, Cecília Iglesias, Josep Iglesias i Carles Iglesias.

D'esquerra a dreta, la primera persona que apareix és un fotògraf, i a continuació:

- Carles Iglesias, de ca la Masia, clarinet (germà de Joan Iglesias).
- Joan March, de cal Silo, bombo.
- Joan Iglesias, *Juanito de ca la Masia*, saxo (germà de Carles Iglesias). Està situat darrere del bombo.
- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, trompeta.
- Francesc Sans, *el Paco de cal Peripita*, saxo.
- Isidre March, de ca la Pepa, trompeta.
- Domingo Iglesias, *el Mingo de l'Hereuet*, plats.

En aquesta imatge només hi manquen dos dels músics inicials de l'agrupació, en Josep Iglesias, fill del director —saxo i clarinet—, i el trombó Magí March, *el Cortès*.

Les tasques de representació les dugué a terme Josep Ballart, *el Pep del Cara*, que ja ho havia fet amb Los Azules. La instrumentació era l'habitual de totes les orquestres: piano, bateria, contrabaix, tres saxos, dues trompetes, un trombó i el vocalista, tot i que, com en la resta d'orquestres solivellenques, no hi havia contrabaixista fix i el contrabaix el tocava qualsevol dels músics o el vocalista quan no cantava.

A la imatge següent només hi manca el vocalista:

Orquestra Celi (sense data). Autor desconegut (Arxiu particular de Jordi Travé, Solivella).

Podem reconèixer-hi, d'esquerra a dreta:

- Domingo Iglesias, *el Mingo de l'Hereuet*, piano.
- Joan March, de cal Silo, bateria.
- Carles Iglesias, de ca la Masia, saxo (germà de Joan Iglesias).
- Ernest Jordana, trompeta.
- Josep M. Civit Torrell, *Josep M. de l'Alls*, saxo (l'Espluga de Francolí).
- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, trompeta.
- Magí March, *el Cortès*, trombó.
- Joan Iglesias, *Juanito de ca la Masia*, saxo (germà de Carles Iglesias).
- Vicenç Castro, de cal Navarro, contrabaix (esporàdic) i vocalista.

També editaven cartells, com el següent, possiblement de mitjan anys cinquanta, en el qual llegim que “continuando con éxito creciente nuestras actuaciones, nos place reiterarles nuestro cordial Saludo y ofrecerles nuestro conjunto que por su dinamismo recordarán siempre”. També disposaven d’“instalación microfónica de propiedad” i “coche expreso para los desplazamientos”. Deduïm que, tot i que la compra d’un automòbil havia estat la causa principal de l’escissió de l’anterior orquestra, ells també veuen la necessitat de tenir-ne i els mateixos músics decideixen llogar-ne un per a les actuacions.

Cartell de l'Orquesta Celi, no datat, tot i que ha de ser de mitjan anys cinquanta. Desconeixem l'autor de les fotografies (Arxiu particular de Jordi Travé, Solivella).

El mateix cantant —i amb la mateixa fotografia— és anunciat en el cartell anterior com a cantor i com a vocalista en el següent, mots que, per tant, eren utilitzats indistintament.

Cartell de l'Orquesta Celi, no datat, però de la mateixa època que l'anterior. Desconeixem l'autor de la fotografia (Arxiu particular de Jordi Travé, Solivella).

Conservem un dels cartrons, restaurat, que utilitzaven per col·locar davant el faristol. Hi observem l'emblema local, un sol i una vella, damunt les quatre barres catalanes:

*Cartró que se situava davant dels
faristols de l'Orquestra Celi, datat a
mitjan anys cinquanta (Arxiu particular
d'Isidre March, Solivella).*

Les activitats de la Celi eren majoritàriament balls, sessions vermut, concerts i actuacions en festes majors. Ja hem explicat que no tocaven tant a Solivella com la coetània Yolanda, però sí que ho feien en localitats del voltant i algunes de la província de Lleida i a Aragó. De la mateixa manera que la Yolanda, la major part dels seus integrants eren pagesos i podien compaginar la seva feina al camp amb les activitats orquestrals.

Tot i les rivalitats entre les dues orquestres locals, havien actuat juntes en algun ball continu.²⁰⁵

Una altra de les fotografies que hem localitzat és la següent:

*Fotografia de
l'Orquestra
Celi, no
datada,
d'autor
desconegut
(Arxiu
particular
d'Isidre
March,
Solivella).*

²⁰⁵ Fons de la Impremta Requesens, Montblanc, arxivador 45.

Hi observem alguns dels components de la seva trajectòria posterior. D'esquerra a dreta, al darrere:

- Vicenç Castro, de cal Navarro, vocalista.
- Magí March, *el Cortès*, trombó.
- Josep Ballart, *el Pep del Cara*, trompeta.
- Ernest Jordana, trompeta.
- Joan March, *el Silo*, bateria.
- Domingo Iglesias, *el Mingo de l'Hereuet*, piano.

A la fila del davant, d'esquerra a dreta:

- Joan Iglesias, *Juanito de ca la Masia*, saxo (germà del següent).
- Carles Iglesias, de ca la Masia, saxo (germà de l'anterior).
- Josep Iglesias, saxo (fill del director).

El repertori era molt semblant al de l'Orquestra Yolanda i les cançons es cantaven bàsicament en castellà, tot i que alguna de les poques interpretades en català era *Se'n va anar*, el gran èxit del 1963.

Sembla que la Celi es va dissoldre a mitjan anys seixanta, tot i que els últims anys la seva activitat va anar decreixent a poc a poc. El motiu de la seva dissolució, segons expliquen les persones entrevistades, com el de la majoria d'agrupacions, va ser el trasllat d'alguns músics a altres localitats per motius professionals, el cansament dels que quedaven, l'entrada de nous gèneres musicals i l'absència d'una nova generació per agafar el relleu.

7.4. Formacions foranes

Han estat utilitzades les mateixes fonts que en les altres localitats, tot i que, tal com ja hem comentat, hi ha molt poca informació d'alguns municipis. Les dades localitzades fins ara queden recollides en el quadre següent, elaborat com els anteriors i que hem de llegir com una aproximació a allò que devia ser la vida musical solivellenca.

<i>Nom de l'agrupació</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys que actua</i>	<i>Sardanes?</i>
Astoria - Maracaibo	?	1950	
Bizarros	Barcelona	1946	
Blas Wilson, Conjunt	?	1947, 1948	
Castelos	?	1947	
Club Mediterráneo	?	1961	
Club Virginia	?	1979	
Coopey	Barcelona	1944	Sí

Costa Brava, Orquestra	Palafrugell	1962	
Demon, Orquestra	Barcelona	1946	
Escolans, Els	Sant Sadurní d'Anoia	1958	
Excelsior	Alcover	1945	
Fantasio, Orquestra	Barcelona	1957	
Florida, Orquestra	Barcelona	1964	
Gene Kim	?	1950	
Gong	?	1947	
Jaime Miralles, Orquestra de	Barcelona	1955	
José M. Damunt y su Orquesta	?	1969	
Lili & Tierra Virgen	?	1979	
Luis Duque, Orquestra de	Barcelona	1949	Sí
Marabú, Orquestra	Valls	1951, 1952, 1978	
Montjuïc, Cobla-Orquestra	Barcelona	1972 ²⁰⁶	Sí
Niza	?	1962, 1972	Sí
Nois d'Olesa Sales, Els	Olesa de Montserrat	1943	
Planas, Orquestra	Martorell	1959, 1960, 1963	
Principal de Girona, La	Girona	1968	Sí
Ramon Busquets, Orquestra de	Barcelona	1951	
Savoy	Vilafranca del Penedès	1955, 1956	Sí
Sensació	El Vendrell	1979	
Solistas Reunidos	Manresa	1960	Sí
Triunfal, Orquestra	Igualada	1958, 1962	
Vicente Gallardo, Orquestra de	Barcelona	1945	
Virginia	Tortosa	1961	Sí
Windsor	Igualada	1957	

²⁰⁶ Coincideix amb els anys que Josep M. Roselló va ser-ne el representant.

La presència d'agrupacions a Solivella és molt semblant a la de les localitats ja tractades. Hem de destacar la quantitat de cartells que hem trobat que s'editaven per la festa de Sant Isidre, patró dels pagesos, celebrada anualment. També hi era molt important, a part de la festa major, la festa anual dels Quintos.

7.5. Altres agrupacions

Malgrat dissoldre's les dues orquestres locals, alguns músics van romandre a Solivella i amb alguns reforços forans s'agrupaven esporàdicament per a les processons i les cercaviles de les festes locals assenyalades, especialment la festa major i la celebració del Sagrat Cor. Qui s'encarregava de l'organització i la contractació era Magí Ballart, el *Maginet del Bajar*. L'agrupació fou vigent fins a mitjan dècada dels vuitanta.

A mitjan anys vuitanta, alguns dels músics que havien format part de l'Orquestra Celi i que tocaven esporàdicament en les formacions de banda que acabem de comentar decideixen tornar-se a agrupar i iniciar una nova formació. Tot i que alguns l'anomenen altre cop Celi, el nom que van adoptar va ser Viic Ball, denominació creada a partir de la inicial del primer cognom dels seus integrants inicials: V d'Isidre Valls, i de Carles Iglesias, i de Joan Iglesias, c de Vicenç Castro i Ball de Magí i Josep M. Ballart, pare i fill. Aquesta nomenclatura es va anar modificant per adoptar un nom definitiu més anglosaxó. Així, es va passar de Viic-Ball a Bic-Ball i, posteriorment i de manera definitiva, Big Ball.

Grup

Viic-Ball

Instrumental i Vocal

Tels. 977 89 21 40 / 89 20 60

43412 SOLIVELLA
(Tarragona)

Targeta del grup Viic-Ball, no datada, però que ha de ser dels inicis de l'agrupació perquè s'hi escriu el primer nom del conjunt (Arxiu particular de Josep M. Ballart, Solivella).

En algunes actuacions es van veure reforçats pel saxofonista espluguès Josep M. Bosch, per alguna vocalista de fora i pel trompetista solivellenc Isidre March, de ca la Pepa, que n'esdevingué el director i el representant a partir dels anys noranta. Tocaven el repertori habitual que havien interpretat amb les orquestres anteriors, tot i que adaptat a una nova instrumentació, ja que van introduir el baix elèctric i els teclats. La seva activitat principal eren els balls i van finalitzar la seva activitat vers l'any 1998.

Un cop dissolt el Big Ball, el trompetista Isidre March reprèn la tasca amb altres músics i amb un altre nom: **CincSom Music's**. La resta de components són forans, excepte el saxofonista Josep Iglesias. El tipus de repertori i les activitats eren els mateixos que amb la Big Ball i es mantenen actius fins el 2004.³⁰⁷

En un àmbit totalment diferent, i dins el corrent del rock català, l'hivern del 1991 es crea a Solivella un grup de joves d'entre setze i vint-i-un anys amb el nom d'**Els Pelakanyis**. Van assolir força èxit fins el 1993, tocaven en escenaris de petits pobles de Catalunya i actuaven com a teloners d'alguns dels principals grups de rock català del moment. Van enregistrar dues maquetes i van actuar al programa *Èxit* de Catalunya Ràdio, que dirigia Salvador Escamilla.³⁰⁸

³⁰⁷ Font oral: Isidre March, entrevistat a l'agost del 2008.

³⁰⁸ Font: Josep M. Vives i Jordi Travé.

8. VIMBODÍ²⁰⁹

8.1. Orquestra Nadal

L'Orquestra Nadal, vigent en una primera etapa entre el 1915 i el 1922, es reagrupa al començament dels anys quaranta, ja que el que n'havia estat director, Josep Nadal (Vimbodí, 1889 - Valls, 1963), i els seus dos fills tornen a viure a Vimbodí després de la Guerra, procedents de Valls.²¹⁰ Els Nadal, juntament amb alguns dels músics —ja grans— que havien tocat en la primera etapa, inicien un grup per amenitzar els balls dominicals locals. Malgrat els esforços, els músics de la primera etapa van plegant i Josep Nadal comença a ensenyar música a un grupet de nois, amb la idea de tornar a formar l'orquestra amb nous components.

El nucli de l'orquestra estarà format pel pare, Josep Nadal, i els dos fills: Oleguer i Josep M. Nadal. Se'ls afegeix un cosí germà, un cunyat i la resta de músics vimbo-dinencs, amb els quals no hi ha cap altre parentiu, tot i la repetició d'alguns cognoms molt habituals a la vila.

A la fotografia següent, datada el 1943, quan encara no estaven establerts com a orquestra i només es reunien per assajar, hi ha els següents músics, d'esquerra a dreta:

- Josep M. Deutú, trombó. Deixà de tocar abans de formar-se l'orquestra (cunyat dels germans Nadal).
- Ramir Caixal, trombó (cosí germà dels Nadal).
- Josep Jiménez, trompeta.
- Oleguer Nadal, saxo (fill del director).
- Josep M. Nadal, clarinet (fill del director).
- Anton Anglès, saxo i vocalista.
- Joan Carles, bateria.

²⁰⁹ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i les entrevistes realitzades a les persones que figuren als agraïments, i especialment als músics que van tocar en agrupacions musicals de Vimbodí o als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics.

²¹⁰ Agraïm la col·laboració de Josep M. Nadal.

Futura Orquestra Nadal, 1943. Autor desconegut (Arxiu particular de Josep M. Nadal, Vimbodí).

A la imatge no hi apareix el director, Josep Nadal. Podem apreciar-hi la joventut dels integrants, en un moment encara de formació musical de la majoria d'ells. Després d'un parell d'anys més d'aprenentatge, l'orquestra es presenta en societat l'any 1945 amb els següents integrants, d'esquerra a dreta:

- Josep M. Nadal, al piano (fill del director).
- Joan Carles.
- Oleguer Nadal (fill del director).
- Anton Anglès.
- Lluís Nadal.
- Josep Jiménez.
- Ramir Caixal (cosí germà dels germans Nadal).

A la fotografia torna a manca-hi el director, Josep Nadal, que va a començar a patir problemes greus de salut. El piano de cua és el que hi havia al Teatre del Foment.

L'orquestra continuaria habitualment amb aquests integrants, tots vimbodinencs, tot i que en alguna actuació puntual —i si el pressupost ho permetia— podia ampliar-se amb alguns músics esporàdics de l'Albi o de Valls, localitats on tenien més contactes professionals.

L'Orquestra Nadal, el 1945, al pati del Foment Parroquial de Cultura de Vimbodí. Autor desconegut (Arxiu particular de Josep M. Nadal, Vimbodí).

El fill gran del director, Oleguer Nadal, exercí sempre de representant, i quan el seu pare va haver de deixar l'orquestra per una greu malaltia ell en fou també el director.

Tenien la instrumentació i el repertori habituals de les orquestres de l'època. Així, i seguint les modes, al començament dels anys cinquanta també actuen amb diferents indumentàries, una de les quals la podem observar, amb certa dificultat, en el següent cartell.

A la fotografia del cartell hi apareixen, d'esquerra a dreta:

- Francesc Cuadras.²¹¹
- Josep M. Nadal (germà del director).
- Domingo Padret. Feia les funcions de representant de l'orquestra a Valls.
- Anton Anglès.
- Francesc Mercadé.
- Joan Moragues.
- Oleguer Nadal, director i representant.

El creador de l'agrupació, Josep Nadal, ja no hi tocava.

²¹¹ Instrumentista que apareixia en una fotografia d'un grup local de músics del 1914.

ORQUESTA NADAL

Con su vocalista ANTONIO ANGLÉS

REPRESENTANTES

En VALLS (Tarragona)

Domingo Padret

Arrabal 3. Antonio, 139

En VIMBODÍ (Tarragona)

Olegario Nadal

Calle Mayor, 20

*Cartell de l'Orquesta
Nadal, vers el 1950.
(Arxiu particular de Josep
M. Nadal, Vimbodí).*

L'orquestra actuava en tot tipus de festes majors i balls, tant en l'àmbit local com per les comarques veïnes. Tocaven en els oficis, les cercaviles, els concerts, els balls, i també amenitzaven ballades de sardanes, tot i que sense la instrumentació de cobla. A la província de Tarragona havien tocat a Vimbodí, les Masies, l'Espluga, Vilaverd, Picamoixons, Fontscaldes, Valls, Vallmoll, Perafort, Roda de Berà, el Pla de Santa Maria, Puigpelat, Rojals i Senan, i a la província de Lleida a Gimènells, Sant Guim, el Vilosell, Tàrraga i Castellans. Tot i així, els era difícil compaginar-s'ho amb les feines respectives, ja que molts treballaven en una fàbrica de vidre local i durant l'estiu, època de més feina amb les festes majors, havien de demanar festa i molts dies dormien molt poc.

L'any 1952 aquesta fàbrica tanca les portes. Josep Nadal, els seus dos fills i altres integrants de l'agrupació es queden sense feina i els tres Nadal decideixen marxar a viure a Barcelona. D'aquesta manera es dissolia l'orquestra.

8.2. Orquestra Juventud

Tot i que l'Orquestra Nadal es dissol, els joves vimbodinenecs volien continuar ballant. Els organitzadors dels balls dominicals van provar de fer-los amb una gramola, però els balladors se'n queixaven i van decidir-se a promoure la creació d'algun grup que, esporàdicament, pogués amenitzar-los. Així, un grup de músics de l'Espluga es troben i, esporàdicament, toquen ballables. Sabem que hi van tocar:²¹²

- Josep Pagès, saxo.
- Joan Sales, trompeta.
- Josep M. Civit Torrell, clarinet i saxo.
- Josep Tarrats, piano i acordió.
- Isidre Valls, bateria.

És una agrupació creada el 1958 i que perdura fins el 1964. Només tocaven en aquests balls locals i, com que havien d'omplir el full oficial del contracte amb un nom determinat, van optar per Orquestra Juventud, ja que era la joventut la que els havia reclamat.

8.3. Els Isards

El 1967 es crea un conjunt de música lleugera, que restarà vigent fins el 1972, anomenat Els Isards.²¹³ Comencen com a grup de folk, un gènere en voga en aquell moment, però van variant l'estil i es converteixen en un conjunt de ball amb el repertori propi dels conjunts de l'època: The Beatles, The Rolling Stones, Los Mustang, Los Diablos i Fórmula V.

Els Isards comença quan els seus integrants tenen entre quinze i disset anys. Se'n conserva una imatge d'una actuació per la Pasqua del 1970 al local del cine de Vimodí.

Els components, d'esquerra a dreta, són:

- Ferran Masdéu, vocalista.
- Antoni Amorós Pascual, bateria.
- Ramon Duch, baix (cosí de Salvador Duch).
- Josep M. Puig, guitarra solista.
- Salvador Duch, guitarra rítmica (cosí de Ramon Duch).

²¹² Agraïm la col·laboració de Josep Tarrats.

²¹³ ALSAMORA, Alfons. *Vimodí*. Valls: Cossetània (col·lecció "La Creu de Terme", núm. 1), agost del 1997, p. 59; LÓPEZ, Xavier. "Parlem amb... Ferran Masdéu i Pàmies, vocalista dels Isards". *Vimodí*, núm. 94, febrer del 1997, p. 6-8. La informació també la devem als mateixos components, entrevistats al juny del 2008.

*Els Isards en una actuació a
Vimbodí el 1970. Autor desconegut
(Arxiu particular de Ferran
Masdeu, Vimbodí).*

Al llarg de la seva trajectòria, els integrants sempre van ser els mateixos, exceptuant Josep M. Puig, que va ser substituït per Jaume Miró.

A la fotografia hi observem com els instrumentistes vesteixen tots iguals —amb jersei de color salmó— i el vocalista, per destacar, diferent. Veiem també els balladors movent-se al ritme dels nous estils musicals, que ja no es ballaven per parelles.

És un conjunt dedicat exclusivament als balls i n'amenitzen a Vimbodí i als municipis del voltant, especialment a l'estiu o en festivitats com Cap d'Any.

La joventut dels seus integrants motivà que per a alguna actuació haguessin de tenir un certificat del Jutjat de Pau per tal de poder actuar. Així, en conservem un signat el 19 de setembre de 1969 en què el jutge de pau, el secretari del jutjat i el pare de Ferran Masdeu consentien que Ferran, llavors de setze anys, "pueda actuar en un conjunto musical":

*Certificat emès pel
Jutjat de Pau el 19
de setembre de 1969
(Arxiu particular de
Ferran Masdeu).*

El grup es dissol el 1972, quan tres dels seus components —Antoni, Ramon i Jaume— són cridats per fer el servei militar. Es tornen a agrupar per fer una única actuació el 1987 per la festa de fi de curs de l'escola de Vimodí.

El 2004, els components de l'antic conjunt d'Els Isards es reagrupen per a una actuació en commemoració del vint-i-cinquè aniversari de l'AMPA de l'escola de Vimodí amb el nom de **Delabadia**. Posteriorment, animats per aquesta actuació, tornen a tocar en balls de diferents festivitats locals fins al febrer del 2008, moment que decideixen dissoldre el grup.²¹⁴ Llavors alguns decideixen continuar amb el nom de **Mai Toquem B**.

8.4. Formacions foranes

Per a la realització d'aquest apartat han estat utilitzades les mateixes fonts que en les localitats anteriors, que ens han permès elaborar la mateixa tipologia de quadre. Malgrat això, hi ha molts anys dels quals no hem localitzat les dades:

<i>Nom de l'agrupació</i>	<i>Procedència</i>	<i>Anys que actua</i>	<i>Sardanes?</i>
American Jazz	Turragona	1939	
Bargalló, Orquestra	Reus	1943	
Camagüey, El	?	1973	
Catalonia	Granollers	1944	Sí
Club Virginia, Orquestra	Barcelona	1972, 1974	
Dekaros	Lleida	1975	
Escolans, Els	Sant Sadurní d'Anoia	1950	Sí
Excelsior	Alcover	1943, 1968	
Girona, Cobla-Orquestra	Girona	1977	Sí
Jorge Sepúlveda	?	1975	
Luis Nadal	?	1977	
Mancy	Castelló	1974, 1975	
Marabú, Orquestra	Valls	1945, 1973	Sí
Melody	?	1973	

²¹⁴ La informació d'aquest grup i del següent ha estat coneguda gràcies a les entrevistes realitzades als mateixos músics que van formar-los.

Nois d'Olesa Sales, Els	Olesa de Montserrat	1948, 1952	Sí
Principal de Cassà de la Selva, La	Cassà de la Selva	1975	Sí
Telstar	?	1977	
Triunfal, Orquestra	Igualada	1972	
Tropical Pop	?	1973	
Unión Artística	Granollers	1946	Sí

9. BLANCAFORT²¹⁵

Amb l'excepció de Blancafort, la resta de viles de l'àrea estudiada no van disposar mai d'una agrupació instrumental estable. Així, quan havien de fer alguna activitat musical, i segons la situació econòmica de cada moment, calia llogar una agrupació forana. Per als balls dominicals dels pobles més petits molts cops s'emprava una gramola.

A Blancafort, al començament de la dècada dels cinquanta, es crea una agrupació instrumental coneguda amb el nom de Debat y Sus Muchachos. S'inicià cap al 1951 i tocà durant un parell de temporades, sota la direcció del pianista local Josep Debat, músic que havia format part des del final de la Guerra Civil de l'Orquestra Damians de l'Espluga de Francolí.

Tots els integrants eren pagesos de Blancafort que s'havien format musicalment amb el mateix Josep Debat. Eren els següents:

- Joan Garcia, trompeta i violí.
- Xavier Queralt, trombó.
- Antoni Remolà, saxo i clarinet.
- Josep Llorens, saxo, clarinet i vocalista.
- Josep Llorc, bateria i trompeta.
- Josep Debat, piano. Exercia de director i representant.

Bàsicament tocaven als balls de Blancafort —a la Societat i el Centro— i en alguns indrets del voltant.²¹⁶ Malauradament, no es conserva cap cartell ni fotografia del grup, ja que funcionà en un àmbit molt local. El repertori interpretat era l'habitual de les orquestres de la zona, adaptat a les característiques de la seva formació.

²¹⁵ La major part de les informacions han estat conegudes gràcies al buidatge hemerogràfic i les entrevistes realitzades a les persones que figuren als agraïments, i especialment als músics blancafortins i als seus descendents. A l'Annex III hi ha les dades conegudes de tots els músics.

²¹⁶ RECASENS, Josep. *Blancafort. Aproximació geogràfica-històrica*. Ajuntament de Blancafort, 1986, p. 310.

Hem localitzat l'autorització que el Sindicato Provincial del Espectáculo els va fer arribar per tal que poguessin actuar durant la temporada 1952-53.

SINDICATO PROVINCIAL DEL ESPECTACULO
GRUPO DE MUSICA
TARRAGONA

NOTA DE REGISTRO

ORQUESTA: "JOSÉ Y SUS COLABORADORES"

Domicilio: Ptas. 192 - BLANCAFORT

CATEGORIA: 1.ª - 1.º N.º: 42

12 de Abril de 1952

Firma: [Firma]

Firma: [Firma]

SINDICATO PROVINCIAL DEL ESPECTACULO
TARRAGONA

TARJETA DE IDENTIDAD

SE AUTORIZA a la presente Agrupación Musical para que, previa registro en el Grupo de Música, pueda actuar durante la presente temporada musical, como tal Conjunto constituido, con el personal que a continuación se relaciona.

Por Dios, España y su Revolucion Nacional Socialista.

Tarragona, 12 de Abril de 1952

Firma: [Firma]

Firma: [Firma]

Amers de la targeta emesa pel Sindicato Provincial del Espectáculo (Arxiu particular de la família Roig-Masalías, Blancafort).

També conservem un contracte de l'abril del 1952 en què el Sindicat Agrícola local els contracta per al ball del dia 13. L'orquestra percep 575 pessetes. Comprovant la data d'emissió de l'anterior targeta, el 12 d'abril, i la data per al ball, l'endemà, podem suposar que podia ser la primera actuació de la temporada.

Fragment del primer full del contracte (Arxiu particular de la família Roig-Masalías, Blancafort).

SINDICATO NACIONAL DEL ESPECTACULO

CONTRATO DE TRABAJO
FIESTAS MAYORES Y SOLOS DE BAILE

En [Blancafort] a 9 de Abril de 1952

Entre D. Francisco Gineralt, vecino de Blancafort, de una parte, que en este contrato se denominará EMPRESA; y de la otra D. José Solat, Profesor Música, vecino de Blancafort, en nombre propio y en representación de los Profesionales que componen la Agrupación Musical denominada ORQUESTA Solat y sus colaboradores, actuando en el nombre del Grupo de Música, y que en este contrato se denominará PRODUCTORES, ambas partes con capacidad jurídica para contratar y obligarse, acordaron lo siguiente:

PRIMERO.—La EMPRESA contrata a los PRODUCTORES que forman la Orquesta [Blancafort], los que se comprometen a ejecutar el programa anexo al dorso de la presente, durante los días 13 de Abril del corriente año, en el local del Ayuntamiento Agrícola, sito en la población de [Blancafort].

SEGUNDO.—Por su labor la Orquesta percibirá la cantidad de 575 pesetas, que deberán ser entregadas al Sr. Director-Estado o a quien le represente, siempre como se haya terminado el trabajo.

Quan el director torna a tocar en altres agrupacions de la comarca, l'orquestra continua uns mesos sota la direcció d'un dels seus integrants, Josep Llorens, fins que tres d'ells —el mateix Josep Llorens, Xavier Queralt i Joan Garcia— entren a formar part de l'Orquestra Yolanda, de Solivella, vers el 1952. En aquest moment, l'agrupació es dissol definitivament.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

DEPARTMENT OF THE HISTORY OF ARTS
AND ARCHITECTURE
AND
THE MUSEUM OF ART AND ARCHITECTURE
CHICAGO, ILLINOIS

10. CONCLUSIONS

La Guerra Civil aturà la rica activitat cultural que hi havia hagut, especialment els anys de la II República, a tot el país, i en la majoria de poblacions desapareixen bona part de les entitats que havien promociat la majoria de les activitats socioculturals i lúdiques. Malauradament, no disposem de prou dades de la resta del territori per poder establir comparacions sobre el fet musical durant la contesa, però tots els indicis fan pensar que els músics que quedaven als pobles s'encarregaren ràpidament de restablir els balls dominicals i d'organitzar-ne de benèfics per als soldats i els refugiats, almenys durant els primers mesos.²¹⁷

Tornem a trobar dades suficients durant la postguerra. Segons tota la documentació analitzada, i malgrat que la recuperació social fou lenta i dura i que els canvis socials i econòmics afectaren tot el país, els músics reprenen les activitats musicals a tot el territori tan aviat com els és possible —la montblanquina Orquestra Amorós amenitza la revetlla de Sant Joan el mateix 1939— i toquen independentment de la ideologia mantinguda abans del 1936, fet que demostra que, malgrat algunes excepcions, l'adscripció ideològica era més un formalisme per tal d'assegurar-se algunes actuacions que no pas un ferm convenciment personal. Així, alguns músics que anteriorment havien format part de moviments ideològicament més propers a les esquerres i al catalanisme, ara havien de tocar per als "nacionals".²¹⁸

²¹⁷ Devem aquesta informació al musicòleg Francesc Cortés i Mir, director d'un grup de recerca de la Universitat Autònoma de Barcelona que actualment està investigant aquesta temàtica.

²¹⁸ *Ibid.* A més a més, la informació referent a les orquestres de la postguerra tant d'aquest paràgraf com dels posteriors la devem a les nombroses fonts orals consultades i al contrast d'aquestes dades amb els estudis d'AYATS, Jaume (dir.), *Córrer la sardana...*, Op. cit.; *Cobla Orquestra Montgrins. I centenari: degana de les cobles existents Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya: cent anys al servei de la música, 1884-1984*, Diputació de Girona, 1985; GALLEGOS, Jordi, *L'Escala des de l'empostissat. Història de La Principal de l'Escala i altres cobles locals*, L'Escala (col·lecció "Monografia Local", núm. 8), 2008; JUANOLA, Josep i REBORDOSA, Pere, *Orquestra "Els Escolans", tota una època*, Sant Sadurn d'Anoia: Publicacions de l'Ajuntament de Sant Sadurn d'Anoia, núm. 5, 1985; MIRÓ, Lluís, *100 anys fent música, fent poble. Història de la banda de música de la Sénia, 1904-2004*, La Sénia: Agrupació Musical Senienca, 2004; MOLERO, Eugeni, *La Principal*

Malgrat el descens generalitzat en el nombre de festes, els balls es recuperen ràpidament i les orquestres, tot i castellanitzar els noms, recuperen gran part del repertori anterior. Els models musicals emergents en el cinema i les orquestres de la capital tornen a marcar les tendències i comencen a aparèixer els primers vocalistes —un mateix instrumentista que canta algunes peces—, els primers micròfons i els primers vehicles propietat de les orquestres, generalitzats ràpidament a tot el territori. Curiosament, a totes les localitats analitzades hi ha el mateix interès per fer conèixer aquestes novetats, en un intent de reduir la diferència amb les orquestres de les ciutats i de demostrar la pròpia vàlua. Els micròfons i els primers amplificadors “serviren per donar suport a la veu humana, per tal d’imposar-se a l’aldarull propi dels envelats i les sales de ball”.²¹⁹

Hem de destacar la importància del balls i els actes lúdics de les festes, especialment les festes majors, dins el nou context social de la postguerra. Un context en què una moral imposada regia les normes i calia mantenir les actituds en tota activitat pública, i en què una forta censura regulava i dirigia bona part de la vida comunitària.

Això no obstant, i malgrat les directrius del règim, la figura del vocalista permet l'accés de les dones a l'escena musical pública i assoleix, en tots els casos, una notorietat molt important, que desplaça la que anteriorment havien tingut els directors, que perden definitivament l'aura romàntica que els havia envoltat en la preguerra. Altre cop és l'Orquestra Amorós la primera que ens n'ha deixat documentació: el 1943 toca “aumentada con la animadora Mary Blanca”, procedent de Barcelona. A partir d'aquí en trobem altres exemples, entre els quals destaquem l'Orquestra Los Azules, de Solivella, en la qual el 1944 hi canta una joveíssima convilatana, Laura Soler. Malgrat això, hem de destacar el fet excepcional que ja en una agrupació solivellenca d'abans de la Guerra —Los Canarios—, i en una altra de sarraïenca dels primers anys quaranta —els Melódicos Jazz—, trobem dones pianistes participant en les activitats de l'orquestra.²²⁰

Els canvis profunds durant la postguerra en els sectors socials i econòmics, la desaparició de gran part dels oficis menestrals i el creixement dels sectors secundari i terciari fan que les orquestres perdin totalment les connexions familiars entre els seus membres, i acceleren el procés ja iniciat els anys anteriors a la Guerra: desapareix

de la Bisbal, *Cobla de la Generalitat de Catalunya*. Girona: Diputació de Girona (col·lecció “Francesc Civil i Castellví”, núm. 2), 1988; PAGO, Alfredo. *Op. cit.*; PUJOL, Jordi. *Op. cit.*; REG, Ramon. *Un segle i mig de notes musicals. Memòries, la música a la comarca*. Barcelona: Poric, 1975; ROQUÉ, Robert. *La Selvanua. 75 anys d'una cobla-orquestra*. Girona: Diputació de Girona (col·lecció “Francesc Civil i Castellví”, núm. 3), 1988 i SÀNCHEZ, Llorenç. *Orquestres, acordionistes i festes al Pallars*. La Pobla de Segur: Impremta Casa Torres (col·lecció “Història i Cultura del Pallars”, volum XVIII), 1990.

²¹⁹ MOLERO, Eugeni. *Op. cit.*, p. 218.

²²⁰ Ja havíem localitzat anteriorment dues dades encara més excepcionals: una única notícia sobre una pianista que tocava en els balls locals de Barberà de la Conca el 1917 i una aportació oral que ens parla del Cine Moderno de Sarrià, on, al final dels anys vint, l'encarregada d'acompanyar el cine mut era la filla de l'amo. Aquestes valuoses dades podran servir per a futures investigacions en el camp dels estudis de gènere i de l'accés femení a les formacions instrumentals.

definitivament el model familiar-gremial que les havia regit des dels seus inicis. Els músics compaginen com poden els nous oficis amb les activitats musicals.²²¹

Cada orquestra té una zona d'influència geogràfica —sovint compartida amb altres agrupacions— on toca habitualment. Són molt reclamades durant l'estiu, ple de revetlles i festes majors, i en molts balls dominicals, organitzats per les diferents entitats que van sorgint arreu del territori. Al llarg de la dècada dels cinquanta la demanda és cada cop més elevada i les vacants que es van produint fan que augmenti la mobilitat dels músics d'una mateixa àrea d'influència, que són reclamats per altres formacions relativament properes. Alguns instrumentistes amb bon prestigi actuen de manera esporàdica en diferents orquestres de la zona. La major mobilitat provoca canvis de músics d'una temporada a l'altra, fet que obliga a assajar amb intensitat durant la parada de la Quaresma per tal d'acoblar el nou personal i actualitzar el repertori. Els canvis són tan generalitzats perquè tant la instrumentació bàsica com bona part del repertori són els mateixos en totes les agrupacions, tot i que el nivell d'execució pot ser diferent. També és així en les orquestres professionals, que a poc a poc fan temporades ininterrompudes.²²²

A partir dels anys cinquanta s'accentua encara més la diferent connotació que el públic dona a l'orquestra local —per a festes menors— i a l'orquestra "bona" —per a les celebracions més importants. Malgrat això, la percepció a les zones rurals és diferent segons el punt de referència que es prengui. Així, mentre que una orquestra local pot ser poc apreciada per a l'execució dels actes de la festa major, pot ser molt ben valorada per fer les mateixes actuacions en una petita localitat veïna. De fet, les possibilitats econòmiques de cada entitat organitzadora eren les que acabaven marcant quina era l'agrupació triada.²²³

Malgrat els posteriors canvis de model, de repertori i d'escenografia, trobem que a mitjan segle XX les orquestres de les zones rurals gairebé actuen en els mateixos moments festius que les del final del segle XIX, amb preponderància dels balls, i que perdura encara l'hàbit d'allotjar-se a les cases particulars quan són requerits per a tots els dies de la festa major. La majoria d'orquestres queden estancades en aquest patró i ja no seran capaces d'afrontar els nous reptes que la professionalització i les noves tendències aniran implicant.

El progressiu descens de la demanda local i comarcal per la forta competència amb altres agrupacions, i alhora l'inici de formes d'oci diferent i de noves manifestacions musicals, fan que moltes orquestres comarcals busquin noves zones d'influència i que algunes comencin a desplaçar-se fora del territori català, seguint les

²²¹ Així queda reflectit, entre d'altres, a JUANOLA, Josep i REBORDOSA, Pere. *Op. cit.*, p. 45.

²²² Trobem el mateix tipus d'informació referent als aspectes tractats en aquests paràgrafs en la majoria de les citacions bibliogràfiques citades a l'inici del capítol i en totes les fonts orals consultades.

²²³ Així ho narren els músics amb els quals hem pogut conversar i que figuren a la relació d'agraïments. De fet, bona part de les informacions que fan referència a les orquestres de postguerra són gràcies a les dades proporcionades pels mateixos protagonistes.

directrius marcades per altres agrupacions gironines que ja ho feien a la dècada dels quaranta. Les orquestres professionals, que des del final dels anys quaranta ja havien iniciat una nova trajectòria de la mà dels representants artístics, actuen cada cop més assíduament a les sales de festa i d'espectacles de les ciutats, en un ambient considerat més distingit, amb una major estabilitat i comoditat. I s'obren a nous mercats: actuen no només a la resta d'Espanya, sinó també en altres ciutats europees i, fins i tot, algunes inicien gires per països americans.

La professionalització i el nivell tècnic exigit és cada cop més alt. A més a més, cal tenir en compte que l'entrada de noves modalitats de formacions, amb nous instruments, estils i repertoris, es distribueix de forma diferent en el territori: primer a la capital i les grans ciutats, i després a les zones rurals. Els canvis socials, econòmics i estètics explicats al llarg de tot el treball fan que la majoria d'orquestres no professionals i amb caràcter més local vagin disminuint les activitats fins a desaparèixer definitivament quan els músics es van retirant: a partir de la dècada dels seixanta, aproximadament, no hi ha una nova generació que estigui disposada a substituir-los. Aquest final és narrat en diferents estudis. En citem un com a exemple:

vingué un dia però que el ball hagué de plegar. L'escandalosa falta d'assistència d'un públic i d'una joventut que se sentia més motivada per altres entreteniments, havia convertit el negoci en ruïnós. [...] L'antiga divertició que suposava el sarau, el ball de tarda o nit a un local, com s'havia fet tants anys, ja a penes si desvetllava en l'esperit de les noves generacions cap interès, que es demostraven cada cop més indiferents. Altres costums, i altres corrents en el pensament de la majoria, amb la presència massiva de l'auto, [...] fou arraconant veloçment la poc menys que ancestral institució del ball, si més no en la forma més tradicional que es coneixia i així s'assistí flavors, tant a Tremp com a la resta de poblacions de la comarca al gradual i inexorable tancament de les sales de ball que hi funcionaven. Si e cas es començà a pensar en altre tipus de locals, com foren la discoteca, el night club, el pab [*sic*], etc.²²⁴

Les últimes orquestres vigents a la Conca són l'espluguina Jimsson, dissolta a mitjan anys seixanta; la sarraïenca Unión, al final de la mateixa dècada; la Yolanda, de Solivella, a mitjan anys setanta; i l'Amorós, de Montblanc, al final dels setanta. D'aquesta manera, a la Conca, es clou un cicle de més d'un segle de durada d'agrupacions instrumentals.

²²⁴ SÀNCHEZ, Llorenç. *Op. cit.*, p. 82.

11. FONTS DOCUMENTALS

11.1 Arxius, museus i registres civils

1. ARXIU COMARCAL DE LA CONCA DE BARBERÀ

- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Fons Municipal de Montblanc
- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Fons notarial
- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Fons del Casal Montblanquí
- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Col·lecció Gumersind Maseras i Ferré
- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Col·lecció Antoni Roselló i Sans
- Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà (ACCB). Hemeroteca auxiliar
 - *Boletín de información para los señores socios del Casal Montblanquí*, núm. 2-17. Montblanc, 31 de desembre de 1947 - 30 de setembre de 1953.
 - *Montblanch. Boletín de cultura e información local*, núm. 1-30. Montblanc, abril del 1950 - setembre del 1952.
 - *El Girasol Solivellenc. Revista local d'informació i cultura*, núm. 1-99. Solivella, maig del 1979 - tardor-hivern del 2005-2006.
 - *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, núm. 1-111. Montblanc, gener del 1982 - febrer del 1989 i maig del 1994 - abril del 1997.
 - *El Baluard. Revista d'informació local*, núm. 0-157. Sarrià, desembre del 1982 - gener-febrer del 2009.
 - *El Francolí, segona època*, núm. 1-279. L'Espluga de Francolí, febrer del 1983 - març del 2009.
 - *Font de Baix. Publicació semestral. Revista d'informació local*, núm. 0-31. Rocafort de Queralt, primer semestre del 1992 - segon semestre del 2007.
 - *El Foradot. Revista bimestral de Montblanc*, núm. 0-53. Montblanc, abril del 2000 - març-abril del 2009.

2. ARXIU COMARCAL DE L'ALT CAMP

- Col·lecció de Premsa Local

- *Juventud. Semanario Nacional Sindicalista*, núm. 1-1473. Valls, 30 de gener de 1943 - 29 de maig de 1971.
- *Juventut de l'Alt Camp*, núm. 1474-2051. Valls, 5 de juny de 1971 - 27 de novembre de 1982.

3. ARXIU DE LA IMPREMTA REQUESENS, MONTBLANC

- Fons de la Impremta Requesens

4. MUSEU COMARCAL DE LA CONCA DE BARBERÀ

- Fons del Museu Comarcal de la Conca de Barberà

5. REGISTRES CIVILS

- Montblanc
- L'Espluga de Francolí
- Sarraí
- Solivella
- Vimbodí

6. SECCIÓ LOCAL DE LA BIBLIOTECA XAVIER AMORÓS, REUS

- *Las Circunstancias. Diario republicano. Órgano del partido de la provincia de Tarragona*, núm. 233. Reus, 11 d'octubre de 1904.
- *Diario Español de Falange Española Tradicionalista y de las JONS*, números saltats dels anys quaranta. Tarragona.

11.2. Bibliografia

ALSAMORA I JIBALLÍ, Alfons. *Vimbodí*. Valls: Cossetània (col·lecció "La Creu de Terme", núm. 1), 1997.

AVIÑOÀ, Xosé (dir.). *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear, volum VII, Música de participació i de noves tecnologies*. Barcelona: Edicions 62, setembre del 2001.

- AYATS I ABEYÀ, Jaume (dir.). *Córrer la sardana: balls, joves i conflictes*. Barcelona: Rafael Dalmau (col·lecció "Camí Ral", núm. 26), 2006.
- CANELA, R.M.; MARTÍNEZ, M. i VIVANCOS, I. *Els safareigs públics de la Conca de Barberà. Un testimoni de la feina de les dones en el passat*. Valls: Cossetània (col·lecció "El Tinter", núm. 72), 2006.
- CARRERAS, Antoni i ROCA, Jordi. *Breu història de l'Espluga de Francolí*. L'Espluga de Francolí: Associació Història de l'Espluga de Francolí / Pagès Editors, 2007.
- CASERO, Estrella. *La España que bailó con Franco. Coros y danzas de la Sección Femenina*. Madrid: Editorial Nuevas Estructuras, 2000.
- Cobla Orquestra Montgrins. *I centenari: degana de les cobles existents Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya: cent anys al servei de la música, 1884-1984*. Diputació de Girona, 1985.
- CORBELLA, J. i MONTSENY, R. "El nostre pare". *Gira-sol Solivellenc. Revista local d'informació i cultura*, núm. 12, abril del 1984, p. 5.
- GALLEGOS I CÓRDOBA, Jordi. *L'Escala des de l'empostissat. Història de La Principal de l'Escala i altres cobles locals*. L'Escala (col·lecció "Monografia Local", núm. 8), 2008.
- GÓMEZ TRAVÉ, Jaume. *Solivella 1900-1950. Diari íntim*. Solivella: Ajuntament de Solivella, 2008.
- GRAU I PUJOL, Josep M.T. i BADIA I BATALLA, Francesc. *Diccionari biogràfic històric de Montblanc (1155-1920)*. Montblanc: Fundació Martí l'Humà, 2008.
- GUASCH I VERNET, Antoni: "Josep M. Bosch i Baró, tota una vida dedicada a la música". *El Francolí, segona època*, núm. 32. L'Espluga de Francolí, gener-febrer del 1986, p. 13.
- HENARES CUÉLLAR, Ignacio (coord.). *Dos décadas de cultura artística en el franquismo (1936-1956)*. Actes del Congrés. Universitat de Granada, 2001.
- Homenatge a l'Orquestra Excelsior 1928-1975*. Alcover: Comissió del Centenari del Cercle d'Amics d'Alcover, 2001.
- IGLÉSIES I FORT, Josep. "La població de la Conca de Barberà a través de la història". *VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Montblanc, 1967, p. 83-85.
- Imatges de la nostra història. Festes i tradicions. Un recull de fotografies antigues de festes i tradicions populars de les comarques del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre*. Girona: El Punt, 2004.
- JÀVEGA I ROSELLÓ, Josep M. *La guerra que vaig viure. Vivències de Josep M. Jàvega i Roselló (1938-1942)*. Montblanc: Museu Arxiu de Montblanc i Comarca i Centre d'Estudis de la Conca de Barberà, 2009.
- JUANOLA I HERAS, Josep i REBORDOSA I GIL, Pere. *Orquestra "Els Escolans", tota una època*. Sant Sadurn d'Anoia: Publicacions de l'Ajuntament de Sant Sadurn d'Anoia, núm. 5, 1985.

- MARTÍN GAITE, Carmen. *Usos amorosos de la postguerra española*. Barcelona: Anagrama, 1987.
- MARTÍNEZ DEL FRESNO, Beatriz. "Realidades y máscaras en la música de la posguerra". A: *Dos décadas de cultura artística en el franquismo (1936-1956)*, Actes del Congrés. Universitat de Granada, 2001, p. 31-82.
- MAYAYO I ARTAL, Andreu. *La Conca de Barberà 1890 - 1939. De la crisi agrària a la Guerra Civil*. Montblanc: Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (col·lecció "Monografies", núm. II), 1994.
- MEDRANO I TORRES, Núria. *Músics i ball a la Conca de Barberà. Un segle d'agrupacions instrumentals (1844-1936). Els casos de Montblanc, l'Espluga de Franco-ll, Sarra i Solivella*. Valls: Cossetània (col·lecció "Aires de la Conca", núm. 8), 2006.
- MILLÁN, Àurea i ESCAMILLA, David. *Els millors anys de la nostra vida: els 60*. Barcelona: L'Arca, 2008.
- MIRÓ I VIVES, Lluís. *100 anys fent música, fent poble. Història de la banda de música de la Sénia, 1904-2004*. La Sénia: Agrupació Musical Senienca, 2004.
- MOLERO I PUJÓS, Eugeni. *La Principal de la Bisbal. Cobla de la Generalitat de Catalunya*. Girona: Diputació de Girona (col·lecció "Francesc Civil i Castellví", núm. 2), 1988.
- Montblanc i la sardana*. Montblanc: Museu Arxiu de Montblanc i Comarca, 1987.
- NONELL, Jaume i SUBIRANA, Lluís. *Els Fatxendes: una gran orquestra de Sabadell*. Sabadell: Fundació Ars, 2006.
- PALÀ I AUGÉ, Silvestre [et al.]. *La música a Santa Coloma de Queralt*. Santa Coloma de Queralt: Orfeó de Santa Coloma, 1985.
- PAPO, Alfredo. *El jazz a Catalunya*. Barcelona: Edicions 62 (col·lecció "Llibres a l'Abast", núm. 207), 1985.
- PÉREZ, Gemma. *La música en España durante el franquismo a través de la legislación (1936-1951)*. Universitat de Granada, 2002.
- PORTA I BALANYÀ, Josep M. *El Casal Montblanquí. Cinquanta anys d'història d'una societat cultural, recreativa i esportiva (1947-1997)*. Montblanc: Casal Montblanquí, 1997.
- . *Montblanc*. Valls: Cossetània (col·lecció "La Creu de Terme", núm. 8), 2000.
- PUJOL BAULENAS, Jordi. *Jazz en Barcelona 1920-1965*. Barcelona: Almendra Music, 2005.
- RECASENS I LLORT, Josep. *Blancafort. Aproximació geogràfica-històrica*. Ajuntament de Blancafort, 1986.
- . *L'anomenat "Año de la Victoria" a la Conca de Barberà en l'aspecte polític, sociocultural i econòmic*. Montblanc: Consell Comarcal de la Conca de Barberà, 2001.

- REIG I VERDAGUER, Ramon. *Un segle i mig de notes musicals. Memòries, la música a la comarca*. Barcelona: Pòrtic, 1975.
- ROCA I ARMENGOL, Jordi. *Història de l'Espluga de Francolí. Segle XX. L'Espluga de Francolí*: Pagès Editors (col·lecció "Història de l'Espluga de Francolí", vol. VI), 2005.
- ROQUÉ I JUTGLÀ, Robert. *La Selvatana. 75 anys d'una cobla-orquestra*. Girona: Diputació de Girona (col·lecció "Francesc Civil i Castellví", núm. 3), 1988.
- SÀNCHEZ I VILANOVA, Llorenç. *Orquestres, acordionistes i festes al Pallars*. La Pobla de Segur: Impremta Casa Torres (col·lecció "Història i Cultura del Pallars", vol. XVIII), 1990.
- SIFRE, Francesc. "A propòsit d'uns cartells (7). Montblanc i la guerra". *Espitllera. Revista d'informació montblanquina*, núm. 56-57. Montblanc, agost-setembre del 1986, p. 49-55.
- TEJADA, Luis Antonio. "La represión sexual en la España de Franco". *Historia* 16, núm. 9, gener del 1977, p. 29-36; núm. 10, febrer del 1977, p. 29-37 i núm. 12, abril del 1977, p. 32-38.
- THRABY, Nil. "Erik Ellmann i Montblanc[h]". *El Foradot. Revista bimestral de Montblanc*, núm. 24. Montblanc, maig-juny del 2004.
- UCELAY DA CAL, Enric (dir.). *La joventut a Catalunya al segle XX. Materials per a una història*. Diputació de Barcelona, 1987.
- VÁZQUEZ MONTALBÁN, Manuel. *Cancionero general del Franquismo, 1939-1975*. Barcelona: Crítica, 2000.
- VIVES POBLET, Lluís. *Narracions històriques de la vila de Montblanch*, inèdit. Montblanc, 1959-1966.

Subscription price, Five Dollars per Annum in Advance. Single Copies, Fifteen Cents.

CONTENTS

Original Articles—The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Acute Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

The Treatment of Chronic Appendicitis, J. H. J. [illegible] 1

ANNEX I. LA COMARCA DE LA CONCA DE BARBERÀ

1. Situació geogràfica

2. Població

En el següent quadre apareix la població dels municipis estudiats entre el 1857 i el 1979.²²⁵

Municipi ²²⁶	1857	1860	1877	1887	1897	1900	1910	1920	1930	1936	1940	1950	1960	1964	1975	1979
Barberà de la Conca	1.380	1.425	1.203	1.458	1.333	1.368	1.345	1.325	1.250	1.133	1.031	1.016	834	718	520	497
Blancafort	1.248	1.291	1.209	1.156	1.169	1.162	1.141	1.158	1.012	1.001	875	861	758	700	491	481
L'Espuga de Francolí	3.471	3.442	3.511	3.964	3.752	3.654	3.424	3.173	3.224	3.255	2.959	3.016	2.912	2.985	3.333	3.580
Montblanc	4.656	4.675	4.775	5.964	5.513	5.243	4.923	4.707	4.572	4.835	4.593	4.421	4.545	4.695	5.014	5.354
Rocafort de Queralt	693	737	715	813	750	760	684	689	675	650	590	616	525	465	333	307
Sarnal	2.483	2.515	2.186	2.389	1.557	1.890	1.767	1.959	1.923	1.987	1.560	1.649	1.444	1.477	1.551	1.545
Solivella	1.323	1.361	1.424	1.680	1.742	1.610	1.587	1.626	1.558	1.516	1.303	1.326	1.144	1.121	907	872
Vilaverd	-	1.170	1.100	1.109	914	949	866	757	730	726	677	643	576	Aprox. 540	455	438
Vimbodí	1.195	1.588	1.585	1.916	1.767	1.730	1.654	1.578	1.493	1.504	1.413	1.405	1.255	1.273	1.219	1.224

²²⁵ Les dades conegudes fins el 1964 s'han extret de l'estudi d'IGLESIAS, Josep, "La població de la Conca de Barberà a través de la història", *VIII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos*, Montblanc, 1967, p. 83-85. Les dades posteriors s'han consultat, en línia, al web de l'Institut d'Estadística Oficial de Catalunya: <www.idescat.cat> [Consulta: 12.12.2008].

²²⁶ A partir del 1887, a Montblanc s'hi sumen els habitants de la Guàrdia dels Prats, Prenafeta i Lilla, i a partir del 1949, els de Rojals. La resta de municipis contemplem el nombre d'habitants amb els seus pobles agregats.

ANNEX II.

QUADRES CRONOLÒGICS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS

En els quadres següents, hi podem veure totes les agrupacions tractades tant en l'estudi anterior com en aquest,²²⁷ per ordre cronològic i classificades segons la tipologia i la població. Els diferents tons permeten relacionar-les amb certes ideologies polítiques seguint la següent llegenda:

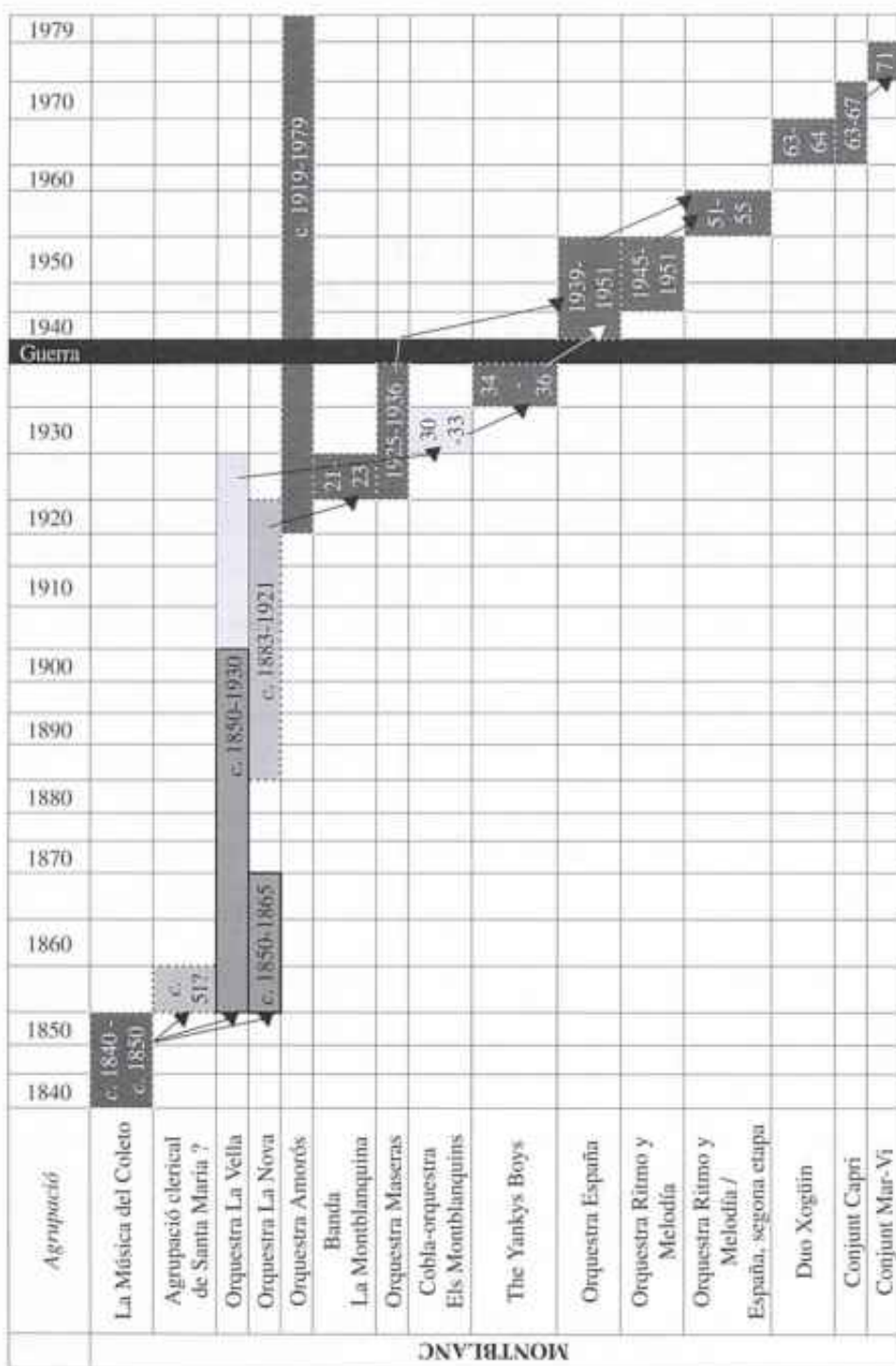
- Formació sense cap associació ideològica clara o que no la coneixem
- Formació amb certa relació amb el moviment carlí, amb l'estament eclesiàstic o amb tendències de dretes (sobretot els anys anterior a la Guerra Civil)
- Formació associada amb els moviments liberals i/o republicans o amb tendències d'esquerres (sobretot els anys anterior a la Guerra Civil)
- Formació associada amb el catalanisme i amb les societats catalanistes

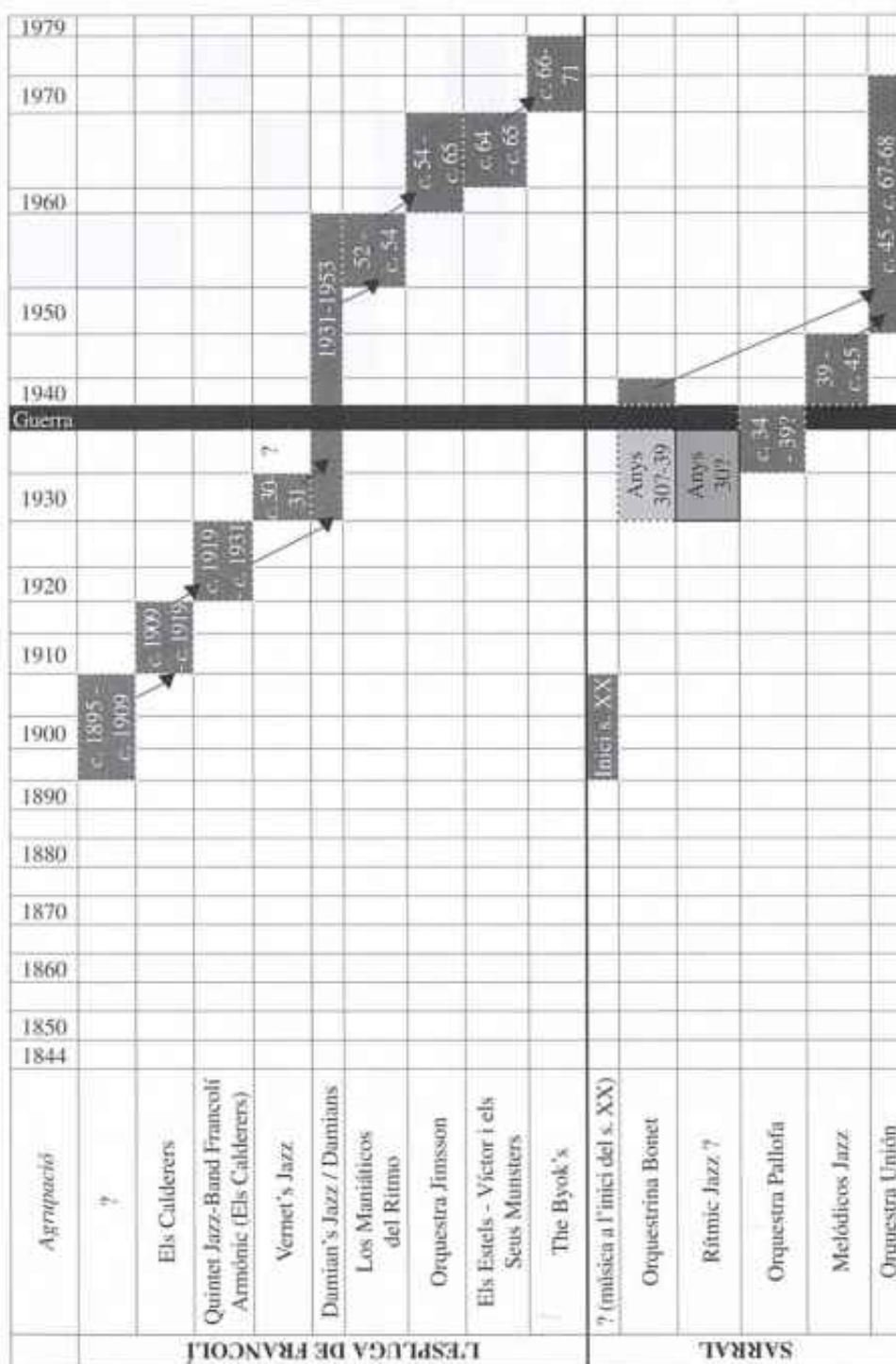
Alguna formació té més d'un color, ja que en algun moment de la seva trajectòria va canviar la seva tendència ideològica. Tot i que en el quadre aquests canvis semblen clarament delimitats en el temps, cal tenir en compte que no és mai així, sinó que cal entendre-ho com un procés de canvi produït al llarg d'uns anys.

L'inici i el final de les agrupacions també sol produir-se al llarg d'uns mesos, fet que no queda reflectit en els quadres.

- Les fletxes indiquen l'agrupació receptora de la majoria dels integrants d'una formació dissolta

²²⁷ MEDRANO, Nària. *Música i ball a la Conca de Barberà...*, Op. cit.

[illegible]

ANNEX III. COMPONENTS DE LES AGRUPACIONS INSTRUMENTALS²²⁹

1. Relació completa

Tot i que la majoria dels noms dels músics han aparegut al llarg de l'estudi, hem cregut convenient afegir un annex amb les dades d'aquells que han participat en alguna de les agrupacions instrumentals tractades, tant en la publicació anterior com en aquesta.

Tenim la certesa que la llista és incompleta com a conseqüència de la minsa documentació, sobretot pel que fa a les agrupacions més antigues, anys a què tampoc arriba la memòria de les persones entrevistades. Cal tenir present que, en els documents analitzats, els noms dels músics apareixen només en situacions excepcionals i, per tant, demanem comprensió a l'avançada si hom hi troba a faltar algú. Les dades que hi hem inclòs s'han extret de totes les fonts consultades.

En el quadre, i sempre que ha estat possible, s'hi inclouen les següents informacions:

- Nom i cognoms. El desconeixement del segon cognom ha dificultat la recerca de les dates de naixement i mort d'alguns músics.
- Renom o casa, ja que aquesta és la manera d'anomenar-se en moltes viles.
- Dates i lloc de naixement i mort, la majoria de les quals han estat conegudes gràcies a les dades dels diferents registres civils (vigents des del 1871) i els diferents arxius parroquials, tot i que sovint manquen llibres sacramentals, cremats durant la Guerra, fet que no permet conèixer totes les dades.
- Instrument o instruments que tocava tant en les agrupacions instrumentals estudiades com en les posteriors o foranes.

²²⁹ A l'Annex III hi apareixen tant les dades d'aquesta publicació com les de l'anterior: MEDRANO, Núria. *Música i ball a la Conca de Barberà...*, Op. cit.

– Professió que exercia mentre tocava en aquestes orquestres. Possiblement, alguns d'ells després canvien la seva ocupació.

– Diferents agrupacions instrumentals en què ha participat fins el 1979. Hem procurat posar-les per ordre cronològic, tot i que de vegades també és difícil discernir si un músic pertany a una formació de manera estable o només hi toca esporàdicament. Així, no s'han precisat les dates en què forma part de les diferents agrupacions i només s'han posat entre parèntesis aquelles en les quals està documentada la seva presència, fet que no significa pas que només hi toqués aquells anys. Si són dues dates separades per un guionet, indiquen un període de temps, i si són dates separades per una coma, indiquen anys solts en què se n'ha localitzat documentació.

– Observacions i si pertany a una nissaga de músics.

Estan ordenats alfabèticament. Només s'hi han inclòs les agrupacions instrumentals en què toquen els músics fins el 1979 i estudiades en aquest treball, ja que molts d'ells tenen una trajectòria posterior en diferents orquestres i conjunts del país.

Apareixen amb un asterisc els músics amb els quals hem pogut conversar.

Nom	Relació o ciutat	Data	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
?, Anton		Santes Creus, ?-?		Fiscorn i acordió		Banda Municipal de Montblanc		
?, Joan Miquel		Barcelona, 1977-1979		Trompeta		The Yankys Boys (esporàdicament)		
?, Llorenç	Travieso	Vilaverd, ? - c. 1938		Bateria i còmic		Amorós		
?, Pepe		Montblanc, 1877-1977		Trombó i fiscorn	Sabater?	Banda La Montblanquina		
?, Pere	Péret de la Serra	Vimbodí, ? - Olesa de Montserrat, ?		Flaut		Nadal (abans de la Guerra)		
?, Ramon		La Riba, ?-?				Celi		
?, ?		Solivella		Piano	Cafeter	Bonet (després de la Guerra)		
Abelló Galofré, Joan		Vilaverd, 03-07-1905 - Mèrida, Venècia, ?-06-1969		Trompeta i violí		The Yankys Boys i altres		
Abelló Moyà, Salvador	Vador Serraller	Montblanc, 27-07-1890 - 02-04-1979		Veu i algun cop plats i bombo	Serraller	La Nova		
Agres Alsina, Salvador	Vador	L'Espluga de Francolí, 09-10-1884 - 08-04-1944		Fiscorn	Barber	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i Els Calderers		
Albaigés Camí, Mario	Cal Fumoll	L'Albi, 15-04-1919 - Sarrià, 03-05-1968		Contrabaix i trombó de pistons	Pagès	Bonet, Unió		
Alberich Brunet, Benet		Vinaixa, ?-?		Vocalista, trombó, piano i fiscorn	Fuster	Amorós i altres		

Nom	Religió o casu	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Alfonso, Josep		Montblanc, 1872-1979				La Nova		
Ameller, Reverend Josep		?, 1877 - ?, 1877		Orgue	Sacerdot	Organista Sta. Maria entre 1865 i 1872. Mestre de capella de La Vella l'any 1867		
Amorós Abelló, Ramon		Montblanc, 20-04-1912 - 21-02-1978	Germanastre de Maties Amorós Dalmau	Contrabaix, helicó i bateria	Viuant	Amorós, Ritmo y Melodia		Tercera generació
Amorós Bayer, Francesc Xavier	Xolis	Montblanc, 04-11-1943 - 12-09-1991	Germà de Josep M. Amorós Bayer	Percussió i plats	Ferreteria	Amorós (banda)		
Amorós Bayer, Josep M.	Xolis	Montblanc, 07-08-1948	Germà de Francesc X. Amorós Bayer	Piano, orgue, saxo, vocalista i guitarra	Músic professional	Duo Xoselin, Capri i altres		
Amorós Cervelló, Maties *		Montblanc, 09-04-1930	Fill de Maties Amorós Dalmau i germà de Ramon Amorós Cervelló	Piano, orgue, bateria, vocalista, acordió, fiscorn i violí	Músic professional	Amorós i altres		Quarta generació
Amorós Cervelló, Ramon	Ramonet	Montblanc, 05-06-1938	Fill de Maties Amorós Dalmau i germà de Maties Amorós Cervelló	Trompeta, violí, flauta, guitarra, bateria i, en menor mesura, el contrabaix	Músic professional	Amorós i altres		Quarta generació
Amorós Dalmau, Maties	Maties baser o Maties pianista	Montblanc, 14-01-1901 - 07-09-1979	Pare dels germans Maties i Ramon Amorós Cervelló	Piano, violí, flauta, flautí, fiscorn, plats i acordió	Mestre de música	La Nova, Amorós, Director del cor El Pensament, Pianista de cine mut	Mestre de música	Tercera generació

Nom	Resum o cava	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Amarós Lluís, Antoni		Montblanc, 26-09-1833 - 15-02-1902			Sabater	La Vella (1853 i 1867)		Primera generació
Amarós Lluís, Pau		Montblanc, 26-11-1839 - 08-05-1888			Sabater	La Vella (1867)		Primera generació
Amarós Pascual, Antoni ^a		Vimbodí, 01-07-1950		Bateria	Fuster	Isard, Delabadia i Mai Toquem B		
Amarós Suñer, Mn. Ramon		Montblanc, 09-02-1872 - 31-05-1947		Piano, orgue i veu	Sacerdot	La Nova (acompanyant-la en els actes religiosos). Organista de Santa Maria entre 1895 i 1940		Segona generació
Andreu Saura, Vicenç	Caf Sanahuja	Sarrià, ?-?	Germanastre de Josep Sanahuja Saura			Música de Sarrià del començament del segle XX		
Anglès Batlle, Hèliu	Ca l'Hèliu	Solivella, 21-06-1919 - França, 1994		Saxo		Los Canaris		
Anglès Català, Joan		Montblanc, 22-06-1898 - 12-09-1985		Fiscorn		La Vella		
Anglès Nadal, Antoni	Xero	Vimbodí, 27-12-1928 - Tarragona, 29-01-1998		Saxo i vocalista	Pagès	Nadal (després de la Guerra)		
Antonio Espanyol, Tomàs		Aleuget, 30-08-1915		Saxo, clarinet, trombó i piano	Fuster	Amarós (banda)		
Aragóns Pere, Ramon	Llenguat	Reus, 1917-1977		Violí, <i>speaker</i> còmic, fiscorn i bateria	Foner	The Yankys Boys (esporàdicament), Espanya i altres		
Arbós Marsal, Josep ^a		L'Espluga de Francolí, 16-03-1949		Bateria	Paleta	Els Esclats, Victor i els seus Minstrels, The Byok's		

Nom	Retorn o casa	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Arbós Palau, Jaume	Cal Bascall	L'Espluga de Francolí, 06-05-1931		Saxo, violí i tenora	Pagès i operari	Manifèrics del Rímo i altres		
Arnau Borrell, Josep		Montblanc, 20-05-1838 - 13-06-1918	Germà de Miquel Arnau Borrell i tiet de Miquel Arnau Miquel		Espectador	La Música del Coletó, La Vella (1867)		Primera generació
Arnau Borrell, Miquel (major)		Montblanc, 25-01-1829 - 25-05-1895	Pare de Miquel Arnau Miquel (menor), germà de Josep Arnau Borrell i cunyat de Francesc Miquel Gelamís		Espectador	La Vella (1853 i 1867)		Primera generació
Arnau Miquel, Miquel (menor)		Montblanc, 13-07-1853 - 26-11-1907	Fill de Miquel Arnau Borrell (major), Nebot de Josep Arnau i Borrell		Espectador	La Vella (1867)		Segona generació
Avià Vega, Josep	Cebet	Montblanc, 22-08-1911 - 15-03-1997		Saxo alt, clarinet i vocalista		Amorós, Capri, Banda Municipal de Montblanc, Unió (esporàdicament)		
Badia Cabal, Antoni	Ferrer de la Silb	Vilanova i la Geltrú, c. 1856* - Sarrià, 19-10-1930			Ferrer	Música de Sarrià del començament del segle XX		
Badia Dolores, Josep*		Reus, 05-09-1943		Plats, bombo i caixa		Amorós (bunda) i Banda Municipal de Montblanc		
Badia Timonedu, Jaume*		L'Espluga de Francolí, 04-01-1947		Guitarra rítmica	Pagès	The Byok's, Mar-Vi		

Nom	Reconom o casa	Dates	Parentius	Instrumentis	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Baiget, Robert Balunyà Andreu, Francesc*	Paco Moreno	Vila-seca Montblanc, 20-07-1924		Vocalista Saxo tenor, clarinet, bateria i harmònica	Pintor	Yolanda Amorós (esporàdicament), Ritmo y Melodía, España (segona època), Jinsson i altres		
Baldrich Palau, Enric*		L'Espluga de Francolí, 31-07-1949		Baix elèctric	Guixaire	Els Esels, Víctor i els seus Munsters, The Byak's		
Ballart Cartunyà, Josep	Josep del Cura	Solivella, 12-12-1910 - Sant Pere de Ribes, 09-12-1999		Trompeta, piano, contrabaix i fiscorn	Furner	Los Canarios, Los Azules, Yolanda, Cell		
Ballart Cartunyà, Rosario	Cal Cara	Solivella, 01-03-1917 - ?		Piano		Los Canarios		
Ballart Ribas, Miquel	Maginet del Bajar	Solivella, 16-02-1922 - 26-11-2005		Trompeta, violí, baix elèctric, teclat i contrabaix	Pagès	Los Azules, Yolanda, Big Ball, Amorós, bandes esporàdiques per festes a Solivella i altres		
Ballart Segura, Josep M.*	Segura	Solivella, 11-09-1953		Trompeta i baix elèctric	Pagès	Yolanda, Big Ball, bandes esporàdiques per festes a Solivella i altres		
Ballesqué Torné, Ramon	Cal Martra	Sarrià, 15-01-1928		Trompeta		Pallola		
Ballet?, Anton		Sarrià, ?-?		Contrabaix		Alguna agrupació d'abans de la Guerra a Sarrià		
Barberà Compte, Josep	José de Marcos (nom artístic)	Akoover, 23-03-1927		Vocalista, trompeta, violí i guitarra	Paleta i dependent	Ritmo y Melodía i altres		

Nom	Reconocimiento a casa	Naixement	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Barberà Martí, Josep M.		Alcovert, 31-07-1923 - 26-12-2001		Trombó, contrabaix i violí	Fuster	Amorós		
Bayer Gaspà, Marcel·lí		Montblanc, 11-11-1898 - Barcelona, 24-02-1977	Tiet dels dos germans Amorós Bayer	Flautí, violí, saxo, clarinet i flauta dolça	Músic professional	La Nova i altres		
Benet Esteller, Josep ^a		Les Borges Blanques, 06-01-1935		Trompeta	Pagès	Jimisson, Yolanda i Amorós		
Bertran Pérez, Josep		Montblanc, 17-2-1899 - 18-6-1985		Violí i plats		La Vella		
Bonet Figueres, Joan	Ca l'Os	Barcelona, c. 1883 - Sarral, 23-09-1956	Pare dels germans Anton i Josep Bonet Martí	Trombó, tuba i fiscorn	Pintor	Bonet (abans i després de la Guerra)		Primera generació
Bonet Martí, Anton	Cal Bonet de la Pica	Santa Coloma de Queralt, 24-11-1913 - Sarral, 26-03-1986	Fill de Joan Bonet Figueres i germà de Josep Bonet Martí	Trompeta	Pintor	Bonet (abans i després de la Guerra)		Segona generació
Bonet Martí, Josep	Cal Bonet de la Pica	Barcelona, 04-04-1908 - Sarral, 11-11-1999	Fill de Joan Bonet Figueres i germà d'Anton Bonet Martí	Saxo	Pintor	Bonet (abans i després de la Guerra), Melódicos Jazz		Segona generació
Bonet Martorell, Joan	Ca la Febró	La Febró, 1933		Trompeta	Paleta	Damians, Maniáticos del Ritmo, Jimisson		
Bonet Potau, Antoni	Cal Garrofa	Sarral, 01-07-1924		Trompeta	Comptable	Melódicos Jazz		
Bouqueras Lloret, Mn. Ramon		Mont-rag del Camp, 31-08-1914 - La Canonja, 12-12-1983		Orgue	Sacerdot	Director de l'Orfeó Parroquial, Organista de Sta. Maria entre el 1948 i el 1956		

Nom	Resonància o catà	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Bordell Casas, Jaume		Montblanc, 17-09-1899 - ? , ?		Trombo i violí	Esgardenyer	La Vella, Cobla- orquesta Els Montblanquins i Amorós (banda)		
Borrell Barceló, prevere Josep Anton		Tarragona, 25-10-1805 - 04-02-1872		Orgue	Sacerdot	Música del Coleto (director per als actes religiosos). Organista de Santa Maria entre el 1831 i el 1856 i alguns anys posteriors		
Borrull Fontana, Joan*		Valls, 31-10-1931		Baix elèctric violí, saxo i contrabaix	Operari	Capri i altres		
Bosch Baró, Jaume	Ca la Biela	L'Espluga de Francolí, 21-07-1919 - 25-01-1985	Germà de Josep M. Bosch Baró, Tiet d'Isidre Valls Bosch	Trompeta	Pagès	Damian's (abans i després de la Guerra)		
Bosch Baró, Josep M.	Ca la Biela	L'Espluga de Francolí, 16-03-1917 - 02-01-2007	Germà de Jaume Bosch Baró, Tiet d'Isidre Valls Bosch	Saxo mi bemoll, clarinet i gralla	Pagès	Quintet Francolí, Damian's (abans i després de la Guerra), Espanya, Amorós, Yolanda, Celi, Big Ball i altres		
Bruno Odena, Josep M.		Montblanc, 18-02-1953		Contrabaix		Víctor i els seus Munsters		
Bulló Gassó, Joan*		Montblanc, 28-08-1929		Vocalista i percussió	Oficinista	Ritmo y Melodía i altres		
Cabestany Marimon, Josep M.*	Cal Prior	Solivella, 08-07-1935		Vocalista	Cufter	Amorós, Yolanda i altres		
Cabré Solanellas, Ramón	Ramón de les Màquines	Riudecols, 1977-1977	Pare de Ramon Cabré	Trompeta	Operari	Amorós, Maseras (esporàdicament)		

Nom	Relació o casu	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Cabré, Ramon		Riudescorts, 1977-1979	Fil·li de Ramon Cabré Solanellas	Violí		Amorós (esporàdicament)		
Caixal Dentil, Ramir*		Vimbodí, 04-06-1929	Cosí germà dels dos germans Nadal Dentil	Trompeta	Operari	Nadal (després de la Guerra)		
Cullas Poca, Alexandre	Cal Pallares	L'Espluga de Francolí, 10-03-1913 - 26-11-1951		Bateria	Pagès	Damians després de la Guerra		
Cupdevila Sanahuja, Josep*	Triquells	Solivella, 14-02-1930		Vocalista, bateria i contrabaix	Paleta	Yolanda, Amorós		
Charles Albino, Joan		Biem, Tortosa, 08-12-1928 - Tarragona, 12-11-1995		Bateria	Operari	Nadal (després de la Guerra)		
Carrasquet Ballet, Miquel		Montblanc, 20-09-1931	Germà de Regina Carrasquet Ballet	Vocalista		Amorós, Jinnsson i altres		
Carrasquet Ballet, Regina*		Montblanc, 17-12-1940	Germà de Miquel Carrasquet Ballet	Vocalista		Amorós		
Carreras, Pere		Montblanc, ?-?				La Nova		
Casamijana Bergada, Anton	Txa	Solivella, 05-01-1918 - Barcelona, 16-10-1996		Trompeta	Pagès	Los Azules		
Castellvi, Josep	Pubill	Montblanc, ?-?		Fiscorn		La Vella		
Castro Gregenzan, Vicenç*	Cal Navarro	Solivella, 01-01-1930		Contrabaix, vocalista i plats	Pagès i barber	Celi, Big Ball i bandes esporàdiques per festes a Solivella		

Nom	Referent o citat	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Castro Travé, Tomàs	Botja	Solivella, 12-03-1915 - 22-09-1980		Saxo i violí	Treballava al sindicat del vi, pagès i forner	The Criollo, Los Azules, Yolanda i Amorós (esporàdicament)		
Causí Marsal, Agustí		Montblanc, 02-10-1906 - Barcelona, 10-05-1978	Tier de Josep Pallàs Causí	Violoncel (només en assajos), saxo tenor i clarinet	Sabater	La Vella, Amorós, The Yankys Boys i altres	Compositor	
Causí Prats, Joan		Montblanc, 03-12-1881 - 29-01-1949		Trombó	Sabater	La Nova, Bandu La Montblanquina		
Cervelló Carreras, Ramon	Ca la Mariaca	Montblanc, 19-03-1920 - 31-12-1997	Cunyut de Maties Amorós Dalmau	Trompeta i contrabaix	Fuster i operari	Amorós		Tercera generació
Clariana Bové, Ramon*	Clariana	L'Albi, 25-01-1920		Saxo i clarinet	Pagès	Amorós, Jimson, Yolanda i altres		
Clariana Martí, Josep	Pep de l'Albí	L'Albí, 08-06-1916 - Lleida, 29-08-2002		Fiscorn i trombó	Pagès	Espanya, Amorós i altres		
Clariana, ?		La Selva del Camp, 19-08-1941		Bateria i violí	Pagès	Espanya		
Civít Fomoll, Josep M.*	Ca la Tuies	L'Espluga de Francolí, 17-08-1941	Nebot de Wenceslao Fomoll	Trompeta	Pagès	Jimson		
Civít Prous, Josep	Cal Basó	Sarrià, 15-05-1931 - Barcelona, 19-04-1976		Saxo, flabiol, tenora i bateria	Sabater	Unió i altres		

Nom	Remont o casu	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Civit Torrell, Josep M.	Josep M. de l'Alis	L'Espluga de Francolí, ? - 28-04-1927 - 13-03-2000		Clarinet i saxo alt	Pagès i expandíer	Damians (després de la Guerra), Ritmo y Melodía, Amorós (banda), Banda Municipal de Montblanc, Maniáticos del Ritmo, Jimisson, Celi, Juventud i altres		
Civit, Josep	Talaixos	L'Espluga de Francolí, ? - c. 50-55		Trompeta i clarinet	Fuster	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i al començament del s. XX, Els Calderers		
Clarissó Teixidó, Anton	Cal Clarissó	Sarrià, 02-07-1900 - 17-04-1971		Bateria	Barber	Rítim Jazz, Unión		
Colet, Joan		Valls, ?		Vocalista		Ritmo y Melodía		
Comas Huguet, Josep		Montblanc, 11-03-1917 - 17-01-1990	Cunyat de Serapi Vendrell Caballé	Saxo alt i tenor, clarinet, bateria, tible, vocalista i guitarra	Sabater	Maseras, The Yarkys Boys, España i altres		
Consejero Rodríguez, Carles	Carles del Pallaire	? c. 1914 - Sarrià, 30-11-1942		Trompeta	Pagès	Bonet (abans de la Guerra), Melódicos Jazz		
Cortés Massagué, Anton	Frenc	Solivella, 02-05-1915 - 23-11-1982		Trombó	Pagès	The Criollo		
Cortésans Roset, Ramon		?-?		Trompeta		Amorós (esporàdicament)		

Nom	Retorn o data	Dates	Parents	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Cuadras Cardó, Francesc	Cisquet sabater	Vimbodí, 19-09-1894 - 26-11-1980		Piano i clarinet	Sabater	Apareix en una fotografia d'una agrupació vimbodinenca del 1914 de la qual no sabem el nom, Nadal (després de la Guerra) i Duniàs després de la Guerra (esparàdicament). Pianista al cine mut		
Cunillera Grinyó, Joan	Juanito	L'Albi, 15-05-1918 - 16-02-1987		Trompeta	Pagès	Espanya		
Curto Milla, Jordi		Montblanc, 05-01-1921 - Barcelona, ?		Violí		Tocava en alguna agrupació a Montblanc durant la Guerra		
Dalmau Marsal, Elói	Cal Coix	Montblanc, 04-06-1894 - 26-08-1978	Cunyat de Jaume Escoté Odena	Contrabaix i helicó	Sabater. Després va regentar una gorristeria	La Vella, Cobla- orquesta Els Montblanquins, Tine Yankys Boys, Maseras, Espanya, Antorós		
Debut Llorba, Josep		Blancafort, 16-02-1914 - 25-05-1989		Piano i acordió	Pagès	Danià després de la Guerra, Debut y Sus Muchachos, Yolanda		
Denti Pujol, Josep Maria		Vimbodí, 09-05-1926 - 29-12-2005	Cunyat dels dos germans Nadal Debut	Trombó	Pagès	Va assajar amb l'Orquesta Nadal cap al 1943, però no hi va arribar a tocar		

Nom	Residència o casa	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Dolcet, Joan		Vimbodí?		Clarinet o trombó		Apareix en una fotografia d'una agrupació vimbodinenca del 1914 de la qual no sabem el nom		
Domingo, Agustí		L'Espluga de Francolí, 1877 - ?			Sacerdot	Organista de la parroquia de l'Espluga de Francolí (1878)	Mestre de música	
Domingo, Maties	Serraller	Montblanc, ?-?		Trompeta		La Vella, Maseras, Amorós, sempre esporàdicament		
Duch Nadal, Ramon*		Vimbodí, 14-11-1950	Cost de Salvador Duch Sans	Baix elèctric	Operari	Isard		
Duch Sans, Salvador*	Muncanya	Vimbodí, 29-04-1952	Cost de Ramon Duch Nadal	Guitarra elèctrica rítmica	Poleta i pagès	Isard		
Escoté Amorós, Jaume	Coletó	Montblanc, 16-02-1849 - 12-03-1915	Fili de Jaume Escoté Gelambí i pare de Jaume Escoté Odona	Cornet	Sastre	La Vella		Tercera generació
Escoté Escoté, (Pere) Jaume	Coletó	L'Espluga de Francolí, 1800 - Montblanc, 01-11-1871	Pare de Jaume Escoté Gelambí		Substret i, després, sastre	Subdirector per als actes religiosos de la Música del Coletó, La Vella (1853)		Primera generació
Escoté Gelambí, Josep	Coletó	Montblanc, 16-02-1827 - ? (mor abans del 1871)	Germà de Jaume Escoté Gelambí			Música del Coletó		Segona generació
Escoté Gelambí, (Pere) Jaume	Coletó	Montblanc, 05-08-1824 - 04-01-1887	Pare de Jaume Escoté Amorós i avi de Jaume Escoté Odona. Fili de Jaume Escoté Escoté	Violí	Sastre	Música del Coletó, La Vella (1853). 1867). Director del Cor de l'Assutzena		Segona generació

Nom	Religió o cas	Dates	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha focut	Observacions	Generació de música
Escoté Martí, Joan		Montblanc, 31-05-1924 - 05-06-1983	Germà de Maties Escoté Martí i fill de Maties Escoté Rué	Saxo tenor	Xofer i mecànic	Ritmo y Melodía, España (segona època), Amors (banda)		Cinquena generació
Escoté Martí, Maties		Montblanc, 02-07-1922 - Màlaga, 22-08-1997	Germà de Joan Escoté Martí i fill de Maties Escoté Rué	Piano, contrabaix, bandoneó, vocalista i acordió	Sastre i, després, músic professional	Tocà en alguna agrupació durant la Guerra, España, Ritmo y Melodía, España (segona època) i altres. Dirigí l'Orfeó del Casal Montblanquí uns mesos		Cinquena generació
Escoté Odenna, Jaume	Coleto	Montblanc, 24-04-1879 - 14-10-1943	Germà de Josep M. Escoté Odenna i oncle de Joan i Maties Escoté Martí. Cunyat d'Elai Marsal Dalmau, Fill de Jaume Escoté Amors, net de Jaume Escoté Miquel i besnet de Jaume Escoté i Gelambrí	Piano i violí	Sastre	La Vella, Director del cor El Pensament (1911), Pianista del cine mut		Quarta generació

Nom	Religió o casa	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Escoté Òdena, Josep M.	Coletó	Montblanc, 01-10-1884 - Sabadell, 10-8-1966	Germà de Jaume Escoté Òdena. Fill de Jaume Escoté Amorós, nét de Jaume Escoté Miquel i besnet de Jaume Escoté i Gelambl, Oncle de Joan i Maties Escoté Martí	Clarinet	Sastre	La Vella i altres		Quarta generació
Escoté Rué, Josep	Josep de cal Coletó	Montblanc, 20-02-1883 - 04-07-1952	Cosí germà dels Escoté Òdena	Cornet i trompeta	Sastre	La Vella, Cobla-orquestra Els Montblanquins		Quarta generació
Escoté Rué, Maties	Coletó	Montblanc, 06-08-1887 - 24-12-1935	Cosí germà dels Escoté Òdena	Trombó	Substater	La Vella, Cobla Els Montblanquins, Amorós i altres. Director del Pensament		Quarta generació
Español Español, Josep	Cal Cansalada	Solivella, ?-?		Clarinet i saxo	Substater	Los Canarios		
Español Español, Miquel*	Ca l'Escararé	Solivella, 20-07-1936		Vocalista i plats	Pagès	Yolanda, bandes esporàdiques a Solivella		
Espigas Serna, Manuel	Clarinet	Sarrià, 17-06-1895 - 24-12-1985		Contrabaix, violí, tuba, acordió, saxo i guitarra	Pagès	Melódicos Jazz, Unión		
Esqué Martorell, Josep	Ca l'Anton Gros	Montblanc, 10-09-1873 - 02-02-1931		Contrabaix i tuba	Fuster	La Nova, Banda La Montblanquina		
Esqué, Jaume		Montblanc, 18?? - ?, 19??		?		La Nova		

Nom	Resonància o casa	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Esteve Galofré, Ramon		Vilaverd, ?		Trompeta		Amorós (esporàdicament)		
Farran Oliva, Josep M.	Campaner	L'Espluga de Francolí, 22-05-1909 - 30-03-1994		Violí, bateria	Sabater	Damian's abans de la Guerra		
Farré Ribé, Antoni		Alcover, ?-?		Saxo	Botiga de roba	Amorós (bunda)		
Ferré Cervelló, Francesc	Paco Ferrer de cal Jepic	Montblanc, 22-07-1913 - Barcelona, 06-12-2002	Germà de Josep M. Ferré Cervelló	Trompeta, violí i guitarra	Sabater	La Vella, Amorós, España, Ritmo y Melodía, España (segona època)		
Ferré Cervelló, Josep M.		Montblanc, 28-06-1923 - Barcelona, 02-09-2006	Germà de Francesc Ferré Cervelló	Violí		Tocava en alguna agrupació a Montblanc durant la Guerra		
Ferrer Badia, Josep M.	Cal Suls	Montblanc, 16-07-1919 - 2000		Piano, bateria i caixa	Sastre	Ritmo y Melodía		
Ferrer Burriac, Francesc	Cisquet d'Alió	Alió, 18?? - ?, 19??		Clarinet	Esquadernyer	La Vella, Director del cor El Pensament el 1902		
Ferrer, Josep M.				Trompeta		España		
Ferrer?, Ramon	Ferrer de Tall	Montblanc, ?-?		Cornet	Ferrer?	La Vella		
Foguet Pere, Emili		La Guàrdia dels Prats, 28-05-1921 - Barcelona, 26-07-1996		Trombó, fiscorn i piano	Pagès	Damian's Jazz de l'Espluga, grup durant la Guerra, Ritmo y Melodía, Amorós, Jinnsson, España (esporàdicament) i altres	Compositor	
Foix March, Martí	Martí de la Manuela	Solivella, 18-05-1929 - Solivella 24-05-2006		Vocalista	Pagès	Celi		

Nom	Recon i casa	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Folch Tomàs, Ramon		Montblanc, 1857 - 1877	Pare de Ramon Folch Vallvé		Serraller	La Vella (1867)		Primera generació
Folch Vallvé, Ramon		Montblanc, 05-02-1831 - 03-01-1889	Fill de Ramon Folch Tomàs		Serraller	La Vella (1853 i 1867)		Segona generació
Fonoll Torrents, Wenceslau	Cal Toneta	L'Espluga de Francolí, 30-10-1920 - ? c. 1938	Cosí de Joan Sales Torrents, Tiet de Josep M. Civit Fonoll	Saxo	Pagès	Damian's abans de la Guerra		
Fornés Balaña, Josep	Paio	Sarrià, c. 1860 ⁹ - 16-02-1931			Cartier	Música de Sarrià del començament del segle XX		
Fort, Pere		Vimboldí?		Clarinet o trombó		Apareix en una fotografia d'una agrupació vimboldinica del 1914 de la qual no sabem el nom		
Fort, Ramon		Montblanc, 1879 - Barcelona, 1977		Clarinet		La Vella		
Francesch Barberà, Pau		Alcover, 06-03-1912 - 11-06-2006	Germà de Ramon Francesch Barberà. Cosí de Marià Francesch i de Josep Barberà Compte	Trompeta i violoncel	Ferrer i, després, músic professional	Amorós i altres		
Francesch Barberà, Ramon	Ramon del Patio (nom artístic)	Alcover, 04-04-1917 - 25-03-2004	Germà de Pau Francesch Barberà. Cosí de Marià Francesch i de Josep Barberà Compte	Vocalista, trompeta, flauta i guitarra eléctrica	Ferrer	Espanya i altres		

Nom	Renom o casa	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Francesch Martí, Marià	Tinu	La Guàrdia dels Prats, 22-12-1918 - Montblanc, 26-09-1989	Cosí de Ramon i Pau Francesch	Trompeta i contrabaix	Pagès, i després regentava una botiga de roba	Amorós, España, Ritmo y Melodía, España (segona època), Capri, Mar-Vi, Banda Municipal de Montblanc		
Francesch, Francesc	Cisquet	Alió, 7-7		Clarinet		La Nova		
Freixas Bonet, Josep	Cal Botja	Sarrià, 14-06-1916 - 11-12-1992	Germà de Ramon Freixas Bonet	Trombó de vares	Lampista	Unión		
Freixas Bonet, Ramon	Cal Botja	Sarrià, 04-02-1929 - 30-06-1978	Germà de Josep Freixas Bonet	Trompeta	Pagès	Pallola, Unión		
Freixinet, Damià		?		Vocalista		Ritmo y Melodía		
Furné Orga, Daniel		Santa Coloma de Queralt, 09-07-1925 - Andorra, 01-07-1998	Germà del següent	Vocalista	Paleta	Unión		
Furné Orga, Enric		Santa Coloma de Queralt, 23-03-1933 - Sarrià, 08-12-1992	Germà de l'anterior	Piano, trompeta, bateria i acordió	Fuster	Unión, Mariners de Terra Endins i altres		
Garcia Anglès, Josep	Pepet del Xollador	Solvella, 14-06-1921 - França, 28-07-1988		Vocalista i bombo	Pagès	Los Azules, Yolanda		
Garcia Lloret, Joan*	Ca la Blaua, però li deien Gurrinets	Blancafort, 24-01-1932		Trompeta i violí	Pagès	Debat y Sus Muchachos, Yolanda		
Garcia Tovar, Manolo		L'Espluga de Francolí, 27-06-1949		Guitarra elèctrica solista		Els Estels, Víctor i els seus Munsters i The Byok's		
Gasol Rué, Jacint*		Cervà de les Garrigues, 20-09-1925		Saxo, violí i clarinet	Cisteller	Yolanda i altres		

Nom	Religió o casa	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha treballat	Observacions	Generació de música
Gaya Gallofred, Josep	Samanyó	L'Espluga Calba, 24-10-1912 - L'Albi, 04-02-1975		Trompeta i piano	Cafeter	Espanya, Amors, Damiàns després de la Guerra i altres	Mestre de música	
Gelambí Barberà, Joan		Alcover, 12-10-1869 - Valls, 1934	Nebot de Francesc Gelambí Dalmau i de Mn. Joan Gelambí Pellicer. Pare de Maties Gelambí Vives i de Josep Gelambí Sians	Piano i contrabaix	Espardenyer i després de música professional	La Nova, Director del Cor del Centre Moral, El Agricultor, del Cor Tradicionalista i d'altres	Mestre de música	Tercera generació
Gelambí Dalmau, Francesc	Cisquet Gelambí	Alcover, 09-02-1856 - Barcelona, ?-04-1914	Tiet de Joan Gelambí i Barberà i germanastre de Mn. Joan Gelambí Pellicer		Professor de música	La Nova i altres, Dirigi La Lira i altres	Mestre de música	Segona generació
Gelambí Martí, Francesc		Montblanc, c. 1815* - Alcover, 1879	Pare de Joan Gelambí Pallisè i Francesc Gelambí Dalmau	Orgue i harmonium	Sabater, músic professional i organista	Director de la Música del Colecto per a les actuacions profanes, organista de Santa Maria alguns anys		Primera generació
Gelambí Pallisè, Mn. Joan		Alcover, 1841 - Montblanc, 07-12-1915	Tiet de Joan Gelambí i Barberà i germanastre de Francesc Gelambí i Dalmau. Fill de Francesc Gelambí Martí	Orgue	Sacerdot	La Nova, Organista de Santa Maria	Mestre de música	Segona generació

Nom	Relació o casa	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Gelambí Vives, Maties		? , c. 1895 - ? , ?	Fill de Josep Gelambí i Barberà i germanastre de Josep Gelambí i Sans		Arreglava màquines d'escriure	La Nova i altres		Quarta generació
Gil Rubió, Francesc*	Paco Rubio o Paco Gil	Cervà de les Garrigues, 21-12-1928		Bateria, piano, trombó, acordió i vocalista	Pastisser	Amorós i altres		
Giménez Ortega, Josep		L'Espluga de Francolí, 24-02-1949		Guitarra electrificada rítmica		The Byok's		
Giné Serra, Daniel	Negociant	Sarrià, c. 1876 - 28-02-1933	Germà de Jaume Giné Turés	Clarinet	Propietari	Música de Sarrià del començament del s. XX		
Giné Serra, Jaume	Negociant	Sarrià, 04-12-1877 - Barcelona, c. 1939	Germà de Daniel Giné Serra		Fornier	Música de Sarrià del començament del s. XX		
Gómez Juncosa, Leonor	Leonor Roanel (nom artístic)	Barcelona, 14-01-1934		Vocalista		Jimsson		
Gomis Domínguez, Josep M.		Buenos Aires, 1915 - Montblanc, 15-09-1940		Piano i fiscorn	Taxista i treballava a la farmàcia	Museras, Amorós, The Yankys Boys, España, Pianista al cine mut		
Gondolven, Joan	Joan de la Gaceta	Montblanc, 1877 - 19??		Cornet	Carter	La Vella		
González Garrigosa, Salvador		Valis, c. 1938-39 - 1978		Vocalista	Treballava a la Telefónica	Capri i altres		
Gual, ?		Tarragona, c. 1923 - ?	Cosí germà de Maties Escoté	Bateria i clarinet		Tocava en alguna agrupació a Montblanc durant la Guerra. Després va tocar en altres orquestres		

Nom	Renom o casa	Data	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha focut	Observacions	Generació de música
Guarro Cortés, Anton		Montblanc, 18-02-1900 - 30-10-1950	Cunyat de Joan Martorell. Cosí germà de Josep Guarro Figueroles. Fill de Ramon Guarro Solé i nebot de Maties Guarro i Solé i Josep Guarro Solé	Saxo alt i tenor, clarinet, tible i tenora	Sabater	Bandia La Montblanquina, La Vella, Cobla-orquestra Els Montblanquins, Maseras, Espadà		Segona generació
Guarro Figuerola, Josep	Cal Guarro	Montblanc, 10-07-1886 - 15-01-1958	Fill de Josep Guarro Solé	Flauta traversera	Boter i viuguer	La Vella		Segona generació
Guarro Solé, Josep	Cal Guarro	Montblanc, 20-08-1860 - 02-03-1938	Pare de Josep Guarro Figueroles i tiet d'Anton Guarro Cortés. Germà de Maties Guarro Solé	Clarinet	Boter	La Vella		Primera generació
Guarro Solé, Maties	Cal Guarro	Montblanc, 11-03-1872 - 31-01-1951	Germà de Josep Guarro Solé i tiet de Josep Guarro Figueroles. Tiet d'Anton Guarro Cortés	Tuba	Boter	Esporàdicament en diferents bandes montblanquines		Primera generació
Gusach Torroella, Maties		Montblanc, 18-06-1843 - Barcelona?, 1899		Orgue	Mestre de música	La Vella, La Nova, Director del Cor de l'Assuizera	Mestre de música	
Hernández López, Francesc	Pintor	L'Espluga de Francolí, 1931		Bateria	Pintor	Damians després de la Guerra, Maniáticos del Ritmo		

Nom	Resum o cista	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Ibora Buyó, Santiago	Cal Magi Carter	La Guàrdia dels Prats, 03-03-1911 - Barcelona, 19??		Violí i saxo alt	Treballava a Correus	Amorós, The Yankys Boys i altres		
Ibora Farré, Enrie	Ca la Conquesa	Montblanc, 06-07-1913 - c. 1938		Violí, trombó de vares i banyo	Sabater	Amorós		
Iglesias Bordera, Cecília*	La Cecília del Bordera	Solivella, 01-09-1940	Filla de Domingo Iglesias i germana de Josep Iglesias Bordera	Vocalista	Tasques domèstiques	Celi		Segona generació
Iglesias Bordera, Josep*	Bordereta	Solivella, 06-06-1932	Fill de Domingo Iglesias i germà de Cecília Iglesias Bordera	Saxo, clarinet i tible	Pagès i després treballa a la Cooperativa	Amorós, Celi, Banda Municipal de Montblanc, bandes esporàdiques per festes de Solivella, Cine Son Music's i altres		Segona generació
Iglesias Ribas, Carles*	Carles de la Masia	Solivella, 24-04-1931	Germà de Joan Iglesias Ribas	Saxo, clarinet i piano	Pagès	Celi, Yolanda, Amorós, Big Ball		
Iglesias Ribas, Joan	Juanito de la Masia	Solivella, 13-05-1923 - 08-02-1993	Germà de Carles Iglesias Ribas	Saxo, plats, piano, orgue i clarinet	Pagès	Celi, Amorós, Yolanda, Big Ball, bandes esporàdiques per festes a Solivella i altres		
Iglesias Sans, Jaume*		Solivella, 19-07-1917	Fill de Jaume Iglesias Tous	Piano i bateria	Cafeter i ebenista	Amenitzava balls locals i havia tocat en orquestres de fora		
Iglesias Torres, Domingo	Mingo de l'Hereuet	Solivella, 13-12-1907 - 04-06-1990	Pare de Josep i Cecília Iglesias Bordera	Piano i plats	Pagès	Los Azules i Celi		Primera generació

Nom	Reintem o casa	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha treballat	Observacions	Generació de músics
Iglesias Tous, Jaume	Cal Maten	Solivella, c. 1879 - ?-02-1937	Pare de Jaume Iglesias Sans	Piano	Mestre de música	Sextet Solivellenc. Va dirigir un cor a l'inici del segle XX a Solivella. Amenitzava els balls del cafè del Maten i tocà en diferents orquestres de fora	Mestre de música	
Jiménez Constantí, Josep*	Segarrenc	Vimbodí, 29-08-1926		Trompeta	Operari	Nadal (després de la Guerra)		
Jordà Quilez, Joan*		Tarragona, 22-06-1941		Vocalista i trombó	Mutalasser	Yolanda i altres		
Jordana Sanahuja, Ernest*	Jordana	Solivella, 11-06-1934		Trompeta	Pagès	Yolanda, Celi, Amorós		
José Marsal, Ferran		Monblanc, 17-06-1921 - ?, 19??		Clarinet		Amorós (banda), Maseras		
Jové Miró, Josep	Cal Gilet	Sarrià, ?-?		Percussió	Pagès	Música de Sarrià del començament del segle XX		
Llorens Civit, Josep*	Pepito Llorens de cal Callot	Blancafort, 26-03-1924		Vocalista, saxo i violí	Pagès	Debat y Sus Muchachos, Yolanda		
Llort Pere, Antoni	Geperut de Muntanya	L'Espluga de Francolí, c. 1881 - 30-12-1937			Escriptor i secretari Ajuntament	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i el començament del s. XX. Els Calderers		
Llort Rosell, Josep*	Cal Tonto	Blancafort, 31-07-1931		Bateria i trompeta	Pagès	Debat y Sus Muchachos i altres		
Llurba Barrufan, Faustino		Cervià de les Garrigues, ?		Trompeta i violí		Amorós		

Nom	Reintem o cargo	Dates	Parentius	Instrumentis	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Marieta Bernat, Ramon*	Ramonet	L'Albi, 08-01-1930		Trompeta	Pagès	Ritmo y Melodía, Amoris (esporàdicament), Jimsón (esporàdicament) i altres		
Marieta Saló, Jaume*	Gabrieló	L'Albi, 12-03-1928		Trombó, fiscorn i vocalista esporàdic	Pagès	Jimsón i altres		
Marieta J.				Contrabaix		Amoris (esporàdicament)		
March Ballart, Ramon*	Ramon de la Claret	Solivella, 09-03-1944		Vocalista	Pagès	Celi		
March Capdevila, Joan*	Silo	Solivella, 23-10-1923	Germà de Magí March	Bateria i contrabaix (esporàdicament)	Pagès	Celi		
March Capdevila, Magí	Cortès	Solivella, c. 1918 - Reus, c. 1956-1957	Germà de Joan March	Tambor, trombó de vares (trombó també a la banda)	Pagès	Los Azules, Yolanda, Celi		
March Dalmau, Isidre*	Ca la Pepu	Solivella, 20-05-1934		Trompeta	Comercial i empresari	Celi, Big Ball, Cine Son Music's		
Mariano Torrelles, Moisès	Cal Moisès	Rocallaura, 20-05-1911 - Sarrià, 09-11-1978		Bateria i violí	Baster	Melódicos Jazz, Unión		
Marsal Subirà, Marià		Montblanc, 23-09-1921 - Figueras, 12-12-1997		Trompeta i piano		Agrupacions durant la Guerra		
Marià Civià, Ramon		Montblanc, 15-02-1919 - 28-11-1992		Trompeta, fiscorn i guitarra	Sabater i serrador	Maseras, España, Ritmo y Melodía, España (segona època) i altres		

Nom	Renom o caixa	Dates	Parentías	Instrumente	Ofici	Orquestrer en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Martí Gaya, Ramon		L'Albi, 23-06-1928 - 26-09-2007		Contrabaix, trombó de pistons, bateria, trompeta i guitarra baixa	Pagès	Espanya, Banda Municipal de Montblanc, Jimsson, Yolanda i altres		
Martí Iglesias, Miquel	Cal Carlinado	Solvella, 11-02-1945		Bombo	Pagès	Bandes esporàdiques per festes a Solivella		
Martí Suñer, Jaume Martí*		La Guàrdia dels Prats, 13-06-1925		Contrabaix, vocalista, trompeta i fiscorn	Pagès, comercial	Espanya, Ritmo y Melodía, Espanya (segona època) i altres		
Martí Torres, Jaume	Cal Bassibé	Sarrià, 08-02-1934 - Tarragona, 30-06-2008		Saxo	Pagès	Bonet (després de la Guerra)		
Martí, Jaume		Montblanc, 1872-1877				Música del Coletó		
Martínez Martorell, Josep		Barcelona, 2-2		Trompeta i piano		Espanya i altres		
Martorell Torrens, Josep		Alcover, 27-10-1915 - ?, 22-01-1986		Piano i acordió	Ferrer	Capri i altres		
Martorell, Joan	Matehores	Reus, ?-?	Canyut d'Anton Guarro	Bateria	Fuster	Maseras, The Yankys Boys, Espanya		
Mus Puig, Isidre	Pintor	Sarrià, 07-08-1904 - 08-04-1974		Saxo, clarinet i tenora	Pintor	Pallolà, Rítmic Jazz, Melódicos Jazz, Unión i Amorós (esporàdicament)		
Musódu Panies, Ferran*		Vimbodí, 03-10-1952		Vocalista	Ferrer	Isards i Delabudla		
Musódu, Anton	Murres	La Selva del Camp, ?-2		Tenora, saxo alt i tenor i clarinet		Espanya		

Nom	Religió o casa	Data	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Maseras Bertran, Gumsind	Cal Gumsind	Montblanc, 17-09-1908 - 25-06-1954	Fill de Gumsind Maseras Domingo i germà de Josep Maseras Bertran	Piano, flauta travessera, clarinet, tenora, contrabaix, tuba, plats i flauta dolça	Mestre de música i esquadanyer	La Vella, Amors (esporàdicament), Cobla-orquestra Els Montblanquins, Maseras, Espanya, Ritmo y Melodia, España (segona època)	Mestre de música	Segona generació
Maseras Bertran, Josep	Pepet Maseras De cul Gumsind	Montblanc, 19-03-1904 - Blascafort, 21-11-1965	Fill de Gumsind Maseras Domingo i germà de Gumsind Maseras Bertran	Violí, saxo alt i tenor i tible	Oficinista	La Vella, Maseras, Cobla-orquestra Els Montblanquins, Ritmo y Melodia, España (segona època), Director del cor El Pensament (1935) i de l'Orfeó del Casal Montblanquí (1948-1950)	Compositor	Segona generació
Maseras Domingo, Gumsind	Cal Gumsind o Gumsind Tallacols	Montblanc, 19-03-1877 - 05-12-1932	Pare de Gumsind i Josep M. Maseras Bertran, Germà de Joan i Llorenç Maseras Domingo	Cornet i violí	Esquadanyer	La Vella, Director del cor El Pensament l'any 1902		Primera generació
Maseras Domingo, Joan	Joanot Tallacols	09-03-1880 - 7-04-1935	Germà de Gumsind i Llorenç Maseras Domingos Pare de Manies Maseras Furiol	Fiscorn	Sabater	La Vella, Maseras i altres		Primera generació
Maseras Domingo, Llorenç		Montblanc, 06-04-1883 - 23-03-1951	Germà de Gumsind i Joan Maseras Domingo	Clarinet i saxo alt	Ferrer	Maseras, grups amb Jaume Escoté, Amors		Primera generació

Nom	Residir o casa	Dates	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Maseras Farriol, Maties	Cal Tallascals	Montblanc, 21-02-1904 - Barcelona, 7-01-1973	Fill de Joan Maseras Domingo	Violí, viola i trompeta	Sabater i músic professional	La Vella, Espanya (esporàdicament) i altres	compositor	Segona generació
Maseras Ferré, Josep M.		Montblanc, 18-05-1909 - 04-11-1977	Germà de Ramon Maseras Ferré i fill de Llorenç Maseras Domingo	Violí i fiscorn	Oficinista	La Vella, Cobla Els Montblanquins		Segona generació
Maseras Ferré, Ramon	Cal Calces	Montblanc, 04-02-1913 - Montpeller, França, 17-07-2001	Germà de Josep M. Maseras Ferré i fill de Llorenç Maseras Domingo	Bateria	Pintor	Conjunts del Jaume Escutó Odena, Maseras		Segona generació
Mateu Cases, Magí	Ca la Jòlia	Sarrià, 05-09-1928		Saxo tenor, trompeta i clarinet	Paleta	Pallots, Bonet (després de la Guerra)		
Mayer, ?		Reus, ? - c. 1938		Saxo i violí		Amorós		
Mercadé Vallverdú, Francesc ⁶		Vimborí, 12-11-1928		Bateria	Pagès	Nadal (després de la Guerra)		
Minguet, ?		Valls, ?-?		Bateria		Espanya (segona època)		
Miquel Dalmau, Jaume	Jac	Montblanc, 09-04-1792 - 07-12-1871	Descendent de Jaume Miquel Dalmau	Trompa de serpentó	Cadire	Música del Coletó, La Vella (1867)		Primera generació
Miquel Fontanillas, Antoni	Nunciet	Montblanc, ?-?			Fuster	La Vella (1867)		Segona generació
Miquel Gallofré, Andreu	Nunciet	Montblanc, 10-11-1826 - ?	Fill de Josep Miquel		Cadire	Música del Coletó, La Nova, La Vella (1867), Director del Cor La Fraternitat	Compositor	Segona generació

Nom	Resonància a casa	Dates	Parentius	Instrumentu	Ofici	Orquestres en què ha treballat	Observacions	Generació de música
Miquel Gutell, Joan	Cal Gardella de la Palla	Sarrià, 14-08-1914 - Calgary, Canadà, 15-07-2002		Bateria i vocalista	Operari	Melódicos Jazz, Unió		
Miquel Gelambí, Francesc	Nuncieta	Montblanc, 24-09-1830 - ?	Cunyat de Miquel Arnauvat i Borrell. Nebot de Jaume Escoté		Sabater	La Vella (1853)		Primera generació
Miquel Peretó, Josep	Nuncieta	El Pla de Santa Maria, c. 1807 - Montblanc, 21-10-1857	Pare d' Andreu Miquel Gallofré		Sabater i cadirer	Subdirector de la Música del Coleto per a les actuacions profanes, La Vella (1853)		Primera generació
Miquel Torruella, Maties	Nuncieta	Montblanc, ? - París, 1907		Piano	Mestre de música	La Nova	Mestre de música	
Miret Carré, Josep		Vimbodí, 31-10-1897 - 31-08-1975		Contrabaix		Nadal (abans de la Guerra)		
Miret Clavé, Ramon		Montblanc, 26-03-1829 - 21-06-1882			Ferrer	La Vella (1853 i 1867)		
Miró Badia, Josep	Petes	Sarrià, 19-10-1926 - 21-06-1971		Saxo i clarinet	Pugès	Melódicos Jazz, Unió		
Miró Calderón, Jaume*	Bastià	Vimbodí, 15-12-1950		Guitarra elèctrica solista	Oficinista	Isards i Delabadia		
Moix Comas, Josep		Montblanc, 01-11-1895 - 23-06-1959		Clarinet	Conserge i cafeter	La Vella		
Mola, Salvador	Cal Foguè	Solivella, ? - c. 1938		Bateria		Los Camarions		
Moliner Cardona, Adolf*	Cal Moliner	Sarrià, 03-12-1941		Vocalista	Operari, mecànic i xofer	Unió		

Nom	Refon i o cava	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Montaigut Ribá, Ramon		Valls, ?-?		Trombó i violí		Espanya (segona època), Jimsson		
Montaña Lladó, Arnaldo*		Cervà de les Garrigues, 31-07-1929		Saxo, clarinet i orgue	Pagès	Amorós, Banda Municipal de Montblanc i altres		
Montseny Cardona, Ramon	Ramon de la Petita	Solivella, 04-06-1919 - França, ?		Saxo	Pagès	The Criollo, Los Azules		
Montseny Sans, Josep	Cabeçà	Solivella, 05-09-1916 - 05-01-1984		Piano, saxo, acordió, orgue i guitarra	Músic	Los Azules, Yolanda i altres. Dirigia el Cor Parroquial de Solivella	Compositor i mestre de música	
Moragues Grinyó, Joan	Tullet	Vimbadí, 09-11-1929 - Barcelona, ?		Trompeta	Relloger	Nadal (després de la Guerra)		
Morelli, Sz.		?, Itàlia, ? - ?, ?				Director de la música de Sarral del començament del segle XX		
Nadal Deutó, Josep M.*	Ca l'Arcís	Valls, 15-05-1929	Fill de Josep Nadal Martorell i germà d'Oleguer Nadal Deutó	Orgue, harmonium, piano, trompeta i violí	Operari	Nadal (després de la Guerra) i altres	Compositor	Segona generació
Nadal Deutó, Oleguer	Ca l'Arcís	Vimbadí, 17-07-1920 - Barcelona, 26-08-2005	Fill de Josep Nadal Martorell i germà de Josep M. Nadal Deutó	Saxo, clarinet i tible	Operari	Nadal (després de la Guerra) i altres		Segona generació
Nadal Martorell, Antoni	Pep Arcís	Vimbadí, 27-11-1895 - Alcover, 04-10-1978	Germà del següent	Fiscorn		Nadal (abans de la Guerra)		Primera generació

Nom	Reconoc a casa	Dates	Parentius	Instrumentus	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Nadal Martorell, Josep		Vimbodí, 30-11-1889 - Valls, 20-04-1963	Pare de Josep M. i Oleguer Nadal Deuà. Germà del següent	Contrabaix, fiscorn, trombó i tuba		Nadal (abans i després de la Guerra) i altres		Primera generació
Nadal Oliva, Lluís	Ferrer	Vimbodí, 20-01-1929		Saxo tenor	Ferrer	Nadal (després de la Guerra)		
Novellon Espallargas, Víctor*		L'Espluga de Francolí, 01-08-1946		Teclats		Els Estels i Víctor i els Seus Minstres		
Odona Palau, Enrie	Cal Maco	L'Espluga de Francolí, 20-02-1920 - 10-03-1996		Contrabaix	Sabater	Damians després de la Guerra		
Ollé, Joan		La Riba, ?-?	Germà de Josep Ollé	Trumpeta		Jimsson		
Ollé, Josep		La Riba, ?-?	Germà de Joan Ollé	Bateria i piano		Jimsson		
Padret Nogués, Domingo		Valls, ?-?		Bateria	Representant d'orquestrats	Nadal (després de la Guerra), España (esporàdicament)		
Pagès Farré, Josep		Vimbodí, 1933		Saxo	Fuster	Juventut		
Palau Farré, Antoni		Montblanc, 10-02-1830 - ? 18??			Fuster	La Vella (1853 i 1867)		
Palau Galindo, Gil	Gili	Sorivella, 08-12-1917 - Reus, 08-12-2005		Saxo	Pagès	The Criollo, Yolanda		
Palau Turull, Salvador	Cal Caterinasso	L'Espluga de Francolí, 19-04-1914 - 24-01-2004		Saxo	Pastisser	Damians després de la Guerra, Maniáticos del Ritmo, Jimsson		
Pallás Causí, Josep		Montblanc, 09-01-1914 - 04-03-1987	Nebot d'Agnat Causí Marsal	Trombó i contrabaix	Sabater i botiguer	Amonós, The Yankys Boys, España		

Nom	Renom o casa	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Palliso Cendrós, Joan		Montblanc?, 1872-1877			Serraller	La Vella (1853 i 1867)		
Panades, Jaume	Cal Penedès	Montblanc, 1872-1977		Contrabaix		La Nova		
Parés, ?		Valls, ?-?		Helicó	Sabater	Amorós		
Pascual Lloret, Emili	Tòfol	Vimbodí, 11-05-1901 - Barcelona, 13-10-1955		Violí		Nadal (abans de la Guerra)		
Pedrol, Pere	Peret Pucès	Montblanc, 1907 - ?, 1977		Trompeta	Músic professional	La Vella i altres		
Pedrol, Ramon	Cal Joanot	Montblanc, 1907-1977		Fiscorn, trombó i contrabaix (de vegades)	Sabater i forner	La Vella, Cobla-orquestra Els Montblancs, Maseras, Amorós (esporàdicament), The Yankys Boys, Ritmo y Melodía, España (segona època)		
Pedrol, Salvador		Montblanc, 1872-1977				La Nova		
Peres Sabuà, Pedro		Montblanc, 5-8-1821 - ?, 1877			Serraller	La Vella (1853)		
Pijuan, Josep		Montblanc, 1817 - ?, 1877		Veü i algun instrument		La Nova		
Plana?, J.				Saxo		Amorós (esporàdicament)		
Poblet Capdevila, Ramon*	Cal Felip	Sarrià, 23-06-1947	Fili de Lluís Poblet Rosanes i nebot de Ramon Poblet Rosanes	Saxo	Papès	Unió i altres		

Nom	Resonà o casa	Dates	Parents	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Poblet Rosanes, Lluís	Cal Felip	Sarrià, 18-03-1908 - 06-11-1985	Germà de Ramon Poblet Rosanes	Saxo i violí	Pagès	Bonet		
Poblet Rosanes, Ramon	Ramon del Felip	Sarrià, 12-02-1910 - 17-01-2005	Germà de Lluís Poblet Rosanes	Piano i saxo	Pagès	Bonet, Unió		
Pons Pons, Jaume	Cal Piano	Sarrià, 27-02-1918 - 27-02-2005		Bateria		Ritmie Jazz		
Pons Farré, Francesc	Salleta	Sarrià, c. 1866* - 16-09-1941			Pagès	Música de Sarrià del començament del segle XX		
Puig Gost, Josep M.*	Lluçia	Vimbodí, 11-09-1951		Guitarra elèctrica solista i baix elèctric	Pagès i paleta	Isards i Delabadia		
Pujol, J.				Trombó?		Amorós (esporàdicament)		
Queralt Ferré, Xavier*		Blancafort, 07-11-1934		Trombó	Pagès	Debat y Sus Muchachos, Yolanda i altres	Compositor	
Queralt, Josep				Vocalista i guitarra		Yolanda		
Quintana, ?		Les Borges Blanques, ?		Trombó de vares	Paleta	Ritmo y Melodía i España (segona època)		
Rufi, Ramon		Montblanc, 181? - ?, 187?			Sastre?	Música del Coletó		
Ranyé Ballart, Josep	Cal Carreter	Solivella, 12-02-1922 - 18-01-1948		Saxo	Carreter	The Criollo		
Remolà Solé, Anton*		Blancafort, 11-02-1935		Saxo i clarinet	Pagès	Debat y Sus Muchachos, Damiàns, Maniáticos del Ritmo, Jimsson, Celi, Yolanda		

Nom	Reinom o criso	Dates	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Riber, Josep		Montblanc, 1897 - 7, 1977		Violí		La Vella		
Ribes Escoté, Josep	Cal Claques	Montblanc, 26-10-1885 - 26-12-1970	Pare de Maties Ribes Roset, Cosí germà de Jaume Escoté Odéon	Clarinet, saxo i tible	Espardenyer, pagès i botiguer	La Vella, Cobla-orquestra Els Montblanquins i altres		Quarta generació
Ribes Roset, Maties	Cal Claques	Montblanc, 13-02-1917 - Valls, 18-01-2001	Fill de Josep Ribes Escoté	Saxo alt i clarinet	Oficinista	Amorós (esporàdicament), Ritmo y Melodía, Espanya (segona època)		
Roig, Joan	Pedró	Vimbadó, 7-7		Violí		Nadal (abans de la Guerra)		
Roig, Josep	Pepito Roig	Montblanc, 1877-1977		Clarinet	Sabater	La Nova i Maserias		
Roig, Pere		La Selva del Camp, 7-7		Saxo en mi berró i flauta		Amorós		
Romeu Badia, Josep		Montblanc, 16-01-1916 - 7		Bateria i violí	Sastre	Amorós, The Yankys Boys, Espanya		
Romeu, Joan		La Selva del Camp, 7-7		Violí i trombó		Espanya, Amorós		
Rosell Inglés, Josep	Cal Maset	L'Espluga de Francolí, 07-08-1903 - 09-02-1984	Nebot de Josep Rosell Martí	Bateria	Pagès	Quintet Francolí		
Rosell Martí, Josep	Cal Maset	L'Espluga de Francolí, c. 1867* - 18-02-1937	Tiet de Josep Rosell Inglés	Piano	Pagès	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i el començament del s. XX	Mestre de música	

Nom	Reconec o cognom	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Roselló Civit, Jaume		Montblanc, 26-08-1917 - Valls, 13-11-2003	Cos germà de Josep M. Roselló i Garriga i germà de Josep M. Roselló Civit	Bombo i plats	Oficinista	Bandes amb els Maseras i l'Amorós		
Roselló Civit, Josep M.		Montblanc, 10-12-1915 - 29-01-1977	Cos germà de Josep M. Roselló i Garriga i germà de Jaume Roselló Civit	Trombó de vares i fiscorn	Sastre	Amorós, Maseras, agrupació durant la Guerra, España (esporàdicament), diferents bandes		
Roselló Comas, Tomàs	Cal Tomàs de la Reina	Montblanc, 04-04-1885 - 16-09-1955	Pare de Josep M. Roselló i Garriga	Cornet i trompeta	Esquenteper	La Nova, Banda La Montblanca, La Vella, Cobla-orquestra Els Montblanquins, Maseras		
Roselló Garriga, Josep M. ^e	Cal Tomàs de la Reina	Montblanc, 14-02-1916 - Granollers, 04-09-2005	Fill de Tomàs Roselló Comas	Violí, saxo alt, clarinet, flabiol i tenora	Mecànic ajustador i músic professional	La Vella, Cobla-orquestra Els Montblanquins, Maseras, The Yankys Boys, España i altres		
Roset, Josep		Vimbodí, ?-?		Cornet		Nadal (abans de la Guerra)		
Roselló Sans, Mn. Josep		Montblanc, 24-09-1883 - 22-08-1936		Veu	Sacerdot	La Nova. Director de l'Orfeó Jaumista		
Roselló Soberano, Pere	Pere	Montblanc, 26-07-1894 - 21-01-1993		Violí, cornet i trompeta		La Nova		
Rué Genier, Gregori		Cervia de les Garrigues, c. 1918 - ?		Contrabaix i violí	Pagès	Amorós i altres		

Nom	Resum o casa	Dates	Parentius	Instrumentis	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Rué Montpart, José		Montblanc, 1837 - ?; 1877	Cunyat de Josep Escoté Amorós		Ferrer	La Vella (1853)		
Rué Perramon, Ramon		Cervà de les Garrigues, 28-02-1914 - Valls, 17-10-2000	Pare de Ramon M. Rué Roig	Trumpeta i contrabaix	Sastre	The Yankys Boys, Espanya i altres		
Rué Roig, Ramon Maria*		Valls, 28-05-1943	Fil·li de Ramon Rué Perramon	Baix elèctric	Regentava una botiga de roba i empleat d'un banc	Amorós (esporàdicament), Capri (esporàdicament) i altres		
Rull Cots, Miquel*	Cal Gorraste	Sarrià, 10-08-1928		Trombó de vares i saxo	Treballava en un taller d'alabastre	Pallola		
Ros Mateu, Miquel		Valls, 01-03-43 - 24-06-06		Baix elèctric i guitarra i contrabaix	Operari	Capri i altres		
Sabat, Germà		Barcelona, ?-?		Violí, saxo i guitarra		Amorós		
Sabaté Marsal, Mn. Magí		Constantí, 1928			Sacerdot	Director de l'Orfeó Parroquial, la Capella Arxiprestal i l'Escolania de Santa Maria de Montblanc, Director de l'Orfeó La Lira Rocafortina, de Rocafort, i d'El Pensament, de Vilaverd		
Sabaté, Josep		Montblanc, 1877 - ?; 1977				La Nova		
Sabaté, Miquel		Vimbodí, ?-?		Violí		Nadal (abans de la Guerra)		

Nom	Reinom o casa	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Sabaté, Ramon	Manut	Montblanc, 1877 - ?, 1977				La Nova		
Sala Obiols, Anton		Les Borges Blanques, ? - ?		Trompeta i violí	Pugès	Espanya, Banda Municipal de Montblanc (esporàdicament)		
Sala, R.				Trompeta		Amorós (esporàdicament)		
Sales Torrents, Joan	Matibacos	L'Espluga de Francolí, 17-10-1911 - 06-01-1982	Cosí germà de Wenceslau Fonsoll Torrents	Trompeta	Pugès i puleta	Damian's abans i després de la Guerra, Juventud		
Salió, Jaume		L'Espluga Calba, ?-?		Trompeta i bateria		Espanya i altres		
Salvaany Carmudella, Ramon				Saxo		Amorós (esporàdicament)		
Salvat Andreu, Josep ^o		Montblanc, 24-04-1947		Bateria	Oficinista	Amorós, Banda Municipal de Montblanc i altres		
Samaranch, Gabriel		Valls, ?-?		Bateria		Espanya		
Sanahuja Mateu, Irene	Cal Sanahuja	Sarrià, 21-06-1911 - 16-01-2003	Filla de Josep Sanahuja Saura	Piano	Mestressa de casa i professora de música	Melódicos Jazz, Unión		
Sanahuja Puig, Albert		Valls, 26-03-1913 - ?-?-1999		Contrabaix, violí, saxo alt i clarinet	Sabaté i músic	Espanya, Amorós i altres	Compositor i mestre de música	
Sanahuja Queralt, Tomàs ^o	Cal Güins	Montblanc, 22-10-1948		Vocalista i caixa	Pugès i músic	Duo Xogüin, Amorós i altres		
Sanahuja Saura, Josep	Cal Sanahuja	Sarrià, 17-08-1876 - 16-01-1975	Pare d'Irene Sanahuja Mateu, Germanastre de Vicenc Andreu Saura			Música de Sarrià del començament del s. XX		

Nom	Resonància o casa	Dates	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de música
Santabaja Vítus, Josep ^a	Cal Creixent	Montblanc, 15-06-1921		Saxo alt, clarinet, tible i tenora	Pintor	Agrupació durant la Guerra, Amors (esporàdicament), Espanya, Ritmo y Melodia, Espanya (segona època) i altres		
Sans Cardona, Josep M. ^a	Cosme	Montblanc, 17-06-1935		Bateria		Amors i Banda Municipal de Montblanc		
Sans Solé, Francesc	Cal Peripita	Solivella, 06-11-1925 - 24-08-2005		Bateria i saxo	Pagès	Los Azules, Yolanda, Celi		
Sans Solé, Josep	Cal Peripita	Solivella, 13-05-1917 - 09-09-1937		Bateria	Pagès	The Criollo		
Sans Solé, Magr ^a	Cal Peripita	Solivella, 14-01-1931		Vocalista, trompeta i contrabaix	Pagès	Celi, Yolanda		
Sans, Miquel		Arbeca, ?		Trompeta	Pagès	Espanya, Jimson (esporàdicament) i altres		
Sastre, Pere		?, 1877 - 1977				La Nova		
Saunell Torres, Josep	Cal Tauler	L'Espluga de Francolí, 15-07-1890 - l'Arbec del Penelles, 1957 o 1958		Violí	Pagès	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i el començament del s. XX		
Segú Castells, Antoni				Piano		Capri		
Sendra Bernat, Josep		Cervia de les Garrigues, 19-11-1927 - 14-11-1988		Trompeta	Pagès	Yolanda i altres		

Nom	Renom o casar	Dates	Parentius	Instrument	Ofici	Orquestres en què ha treballat	Observacions	Generació de música
Serra Rové, Joan*	Cal Serra	Sarrià, 16-05-1929		Bateria	Pugès	Bonet (després de la Guerra) i Unió		
Sigró, Llibert		Montblanc, 19??-19??		Saxo		Amorós i altres		
Simó, Ferran				Bateria		Amorós (esporàdicament)		
Simó, J.				Trompeta		Amorós (esporàdicament)		
Solé Amorós, Isidre	Solé	Vimbadí, 04-09-1901 - 09-11-1975		Clarinet i piano		Nadal (abans de la Guerra)		
Solé Martí, Antoni		Juneda, ?		Caixa i bateria	Pugès	Capri		
Solé Moix, Laura*	Ca l'Estribill	Solivella, 05-06-1934		Vocalista		Los Azules, Yolanda		
Soler, Lluís		Barcelona, ?-?		Violí		Amorós		
Solsona Badia, Jaume*	Cal Melo	Montblanc, 29-10-1941	Germà Josep Solsona Badia	Bateria	Pugès	Amorós, Capri, Mar-Vi i altres		
Solsona Badia, Josep*	Cal Melo	Montblanc, 18-02-1951	Germà de Jaume Solsona Badia	Bateria i percussions	Representant d'orquestres	Amorós (esporàdicament), Capri i altres		
Solsona, Francesc				Saxo		Amorós (esporàdicament)		
Sotoca, Sebastià		Reus, ?-?		Saxo tenor, violí i clarinet		Amorós		
Tardiu Carbonell, Josep	Tardiu	Sarrià, c. 1858* - 30-03-1941			Pugès	Música de Sarrià del començament del segle XX		
Tardiu Supera, Jaume*	Cal Música	Sarrià, 11-06-1942		Saxo, clarinet, tiple, tenora, violí i flauta	Músic professional	Unió, Amorós i altres		

Nom	Reconocimiento o casa	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Tarés, Josep	Nadal	Sarrià, ?-?				Música de Sarrià del començament del segle XX		
Tarragó Cots, Joan	Joan del Sindicat	Sarrià, 1929		Saxo	Cooperativa de vi i mecànica	Pallola		
Tarrats Andreu, Josep*	Cal Mallol	L'Espluga de Francolí, 17-12-1937	Germà de Salvador Tarrats	Piano, acordió i bombo	Mecanic	Jimson, Juventud		
Tarrats Andreu, Salvador	Cal Mallol	L'Espluga de Francolí, 02-05-1933 - 27-10-2004	Germà de Josep Tarrats	Piano i acordió	Comptable	Damians després de la Guerra, Maniáticos del Ritmo, Jimson, Director de la Coral Espluguina		
Tell, Josep		Riudoms, ?		Trompeta i piano		Banda Municipal de Montblanc		
Tomàs, Joan		L'Espluga de Francolí, c. 1947 - ?				Victor i els seus Munsters		
Torrell Oliva, Manel	Cal Potreta	L'Espluga de Francolí, 22-07-1894 - Montblanc, 16-07-1951	Fill de Josep Torrell Oletia	Contrabaix	Paleta	Amorós (esperadament)		
Torres, Antoni		Vimbodí?		Clarinet o trombo		Apareix en una fotografia d'una agrupació vimbodinenca del 1914 de la qual no sabem el nom		
Torres Dalmau, Matis	Xaré	Montblanc, 31-03-1879 - ? 1977		Contrabaix i tuba	Recader	La Vella		
Torrijos Plana, Enriç*		Valls, 16-09-1945		Guitarra elèctrica	Emplecat en una impremta	Capri i altres		

Nom	Reconom o casa	Dates	Parentius	Instrumentis	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Tornuella Codina, Frederic	Cal Calderer	Lleida, 1873-02-01 - l'Espluga de Francolí, 1939	Pare de tots els germans Tornuella Damiani	Guitarra, fiscorn, contrabaix i tuba	Calderer	Música que hi havia a l'Espluga al final del s. XIX i el començament del s. XX, Els Calderers, Quintet Francolí	Mestre de música	Primera generació
Tornuella Damiani, Frederic	Cal Calderer	L'Espluga de Francolí, 20-07-1900 - 12-08-1965	Primer fill de Frederic Tornuella Codina	Clarinet, violí i saxo tenor	Calderer	Quintet Francolí, Damiani's (abans i després de la Guerra) i altres		Segona generació
Tornuella Damiani, Josep M.	Cal Calderer	L'Espluga de Francolí, 09-12-1905 - Barcelona, 22-01-1986	Quant fill de Frederic Tornuella Codina	Trombó de pistons i piano	Botiga d'electricitat	Quintet Francolí, Damiani's Jazz, Director de la Coral Espluguina		Segona generació
Tornuella Damiani, Pasqual	Cal Calderer	L'Espluga de Francolí, 17-05-1902 - Reus, 30-03-1980	Segon fill de Frederic Tornuella Codina	Trompeta	Calderer	Quintet Francolí		Segona generació
Toses Serret, Josep		Montblanc, 03-04-1840 - 29-06-1928		Tuba	Fuster	La Vella		
Tous Massagué, Josep	Cu la Quèria	Solivella, 29-12-1917 - França, 2001		Saxo	Pagès	Los Canaris		
Travé Anglès, Josep Maria	Josep Maria del Bar	Solivella, 07-02-1920 - 23-04-2008		Bateria i caixa	Cafeter	Los Azules, Yolanda		
Tremol, Joan		Montblanc, ?-?		Clarinet		Amorós (esporàdicament)		
Tuset Contijoch, Ramon*	Cal Tuset	Sarrià, 18-01-1928		Bateria		Pallofa		

Nom	Retorn o casa	Dates	Parentius	Instruments	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de mífics
Urgell, Manel		Les Borges Blanques, ?-?		Saxo tenor, clarinet i violí	Escriptor	Amorós i altres		
Valderrama Palacios, Lluís		L'Espluga de Francolí, 16-03-1930		Contrabaix i trompeta		Damians, Maniáticos del Ritmo		
Valló Bosch, Isidre	Cal Quatrecaques	L'Espluga de Francolí, 11-08-1934 - 26-01-2006	Nebot dels Bosch Baró	Bateria i caixa	Pagès	Maniáticos del Ritmo, Jimisson, Big Ball, Juventud		
Vallvé Anglés, Ramon ^a		Cornudella de Montsant, 29-06-1941		Vocalista, contrabaix i baix elèctric	Pagès	Amorós, Yolanda i altres		
Vallvé Borqueres, Isidre	Targueta	Vimbodí, 11-05-1902 - 09-11-1980		Clarinet		Nadal (abans de la Guerra)		
Vallvé Iborra, Josep		Montblanc, 11-11-1846 - 07-12-1895			Sabater	La Vella (1867)		
Vendrell Anguera, Joan ^a	Ca l'Anguera	Sarrià, 21-07-1929		Saxo i contrabaix (poc)	Metge	Pallola		
Vendrell Cavaller, Josep	Pepito Llauer	Montblanc, 19-03-1893 - 01-06-1930	Germà de Serapí Vendrell Cavaller, Nebot de Ramon Vendrell Montseny	Piano i violí	Recaptador de contribucions	La Nova, Director de l'Orfèdó Montblanquí i d'El Pensament, Pianista del cinema mut		
Vendrell Montseny, Ramon	Ramonet Vendrell	Montblanc, ?-?	Pare de Cèsar Vendrell Belart, Tiet dels germans Vendrell Cavallé			La Nova, La Vella i altres, Director del cor La Lira		

Nom	Residència o casa	Dates	Parentius	Instrumenta	Ofici	Orquestres en què ha tocat	Observacions	Generació de músics
Vericat Bel, Manuel	Cal Pau Sastre	L'Espluga de Francolí, 22-01-1921 - 25-07-1994		Trombó	Sastre i administratiu a l'Ajuntament	Damian's abans de la Guerra		
Vernet Saumell, Josep	Ca la Maria de Valls	L'Espluga de Francolí, 10-05-1913 - 25-03-1974		Piano	Emplecat de banca	Vernet's Jazz, Damian's Jazz abans de la Guerra		
Vila Mitjans, Josep		Junceda, ?		Bateria i vocalista		Amorós		
Vila Sabat, Joan	Cal Quatreanques	L'Espluga de Francolí, 02-09-1932		Vocalista i plàter en formació de banda	Pagès	Maniáticos del Ritmo, Jimisson		
Virgili Sales, Miquel*		L'Espluga de Francolí, 06-06-1950		Vocalista	Paleta	The Byok's		
Vives Poblet, Ramon	Cal Fontscaldes	Montblanc, 13-10-1892 - 31-10-1985		Violí	Emplecat de banca	La Vella		

2. Relació per població i orquestra

MONTBLANC

Apareixen amb un asterisc els músics amb els quals hem pogut conversar.

La Música del Coletó

Arnavat Borrell, Josep
Borrell Barceló, Prevere Josep Anton
Escoté Escoté, Jaume
Escoté Gelambí, Josep
Escoté Gelambí, Pere Jaume
Gelambí Martí, Francesc

Martí, Jaume
Miquel Dalmau, Jaume
Miquel Gallofré, Andreu
Miquel Pereta, Josep
Rafí, Ramon

Orquestra La Vella

Ametller, Reverend Josep
Amorós Llauredó, Antoni
Amorós Llauredó, Pau
Anglès Català, Joan
Arnavat Borrell, Josep
Arnavat Borrell, Miquel
Arnavat Miquel, Miquel
Bertran Pérez, Josep
Bordell Casas, Jaume
Castellví, Josep
Causí Marsal, Agustí
Dalmau Marsal, Eloi
Domingo, Maties
Escoté Amorós, Jaume
Escoté Escoté, Jaume
Escoté Gelambí, Pere Jaume
Escoté Odena, Jaume
Escoté Odena, Josep M.
Escoté Rué, Josep
Escoté Rué, Maties
Ferré Cervelló, Francesc
Ferrer Burriac, Francesc
Ferrer?, Ramon
Folch Tomàs, Ramon
Folch Vallvé, Ramon
Fort, Raimon

Gondolveu, Joan
Guarro Cortés, Anton
Guarro Figuerola, Josep
Guarro Solé, Josep
Guasch Torroella, Maties
Maseras Bertran, Gumersind
Maseras Bertran, Josep
Maseras Domingo, Gumersind
Maseras Domingo, Joan
Maseras Farriol, Maties
Maseras Ferré, Josep M.
Miquel Dalmau, Jaume
Miquel Fontanillas, Antoni
Miquel Gallofré, Andreu
Miquel Gelambí, Francesc
Miquel Pereta, Josep
Miret Clavé, Ramon
Moix Comas, Josep
Palau Farré, Antoni
Pallisó Cendrós, Joan
Pedrol, Pere
Pedrol, Ramon
Peres Sabaté, Pedro
Riber, Josep
Ribes Escoté, Josep
Roselló Comas, Tomàs

Roselló Garriga, Josep M.*
 Rué Montpart, José
 Torres Dalmau, Maties
 Toses Serret, Josep

Vallvé Iborra, Josep
 Vendrell Montseny, Ramon
 Vives Poblet, Ramon

Orquestra La Nova

Abelló Moyà, Salvador
 Alfonso, Josep
 Amorós Dalmau, Maties
 Amorós Sugrañes, Mn. Ramon
 Bayer Gaspà, Marcel·lí
 Carreras, Pere
 Causí Prats, Joan
 Esqué, Jaume
 Esqué Martorell, Josep
 Francesch, Francesc
 Gelambí Barberà, Joan
 Gelambí Dalmau, Francesc
 Gelambí Pallisé, Mn. Joan
 Gelambí Vives, Maties
 Guasch Torroella, Maties

Miquel Gallofré, Andreu
 Miquel Torruella, Maties
 Panadès, Jaume
 Pedrol, Salvador
 Pijuan, Josep
 Roig, Josep
 Roselló Comas, Tomàs
 Roselló Sans, Mn. Josep
 Roselló Soberano, Pere
 Sabaté, Josep
 Sabaté, Ramon
 Sastre, Pere
 Vendrell Cavaller, Josep
 Vendrell Montseny, Ramon

Orquestra i Banda Amorós (abans i després de la Guerra)

Alberich Brunet, Benet
 Amorós Abelló, Ramon
 Amorós Bayer, Francesc Xavier
 Amorós Cervelló, Maties*
 Amorós Cervelló, Ramon
 Amorós Dalmau, Maties
 Antonio Espanyol, Tomàs
 Avià Vega, Josep
 Badia Dolores, Josep*
 Balanyà Andreu, Francesc*
 Ballart Ribas, Magí
 Barberà Martí, Josep M.
 Benet Esteller, Josep*
 Bordell Casas, Jaume
 Bosch Baró, Josep M.
 Cabestany Marimon, Josep M.*
 Cabré, Ramon

Cabré Solanellas, Ramon
 Capdevila Sanahuja, Josep*
 Carrasquet Ballet, Miquel
 Carrasquet Ballet, Regina*
 Castro Travé, Tomàs
 Causí Marsal, Agustí
 Cervelló Carreras, Ramon
 Ciurana Bové, Ramon*
 Ciurana Martí, Josep
 Civit Torrell, Josep M.
 Cortesans Roset, Ramon
 Dalmau Marsal, Eloi
 Domingo, Maties
 Escoté Martí, Joan
 Escoté Rué, Maties
 Esteve Gallofré, Ramon
 Farré Ribé, Antoni

Ferré Cervelló, Francesc
 Foguet Pere, Emili
 Francesch Barbarà, Pau
 Francesch Martí, Marià
 Gayà Gallofré, Josep
 Gili Rubió, Francesc*
 Gomis Domínguez, Josep M.
 Iborra Buyó, Santiago
 Iborra Farré, Enric
 Iglesias Bordera, Josep*
 Iglesias Ribas, Carles*
 Iglesias Ribas, Joan
 Jordana Sanahuja, Ernest*
 Jové Marsal, Ferran
 Llurba Barrufau, Faustino
 Manresa, J.
 Manresa Bernat, Ramon*
 Mas Puig, Isidre
 Maseras Bertran, Gumersind
 Maseras Domingo, Llorenç
 Mayor, ?
 Montaña Lladó, Arnaldo*
 Pallàs Causí, Josep
 Parès, ?
 Pedrol, Ramon
 Plana?, J.
 Pujol, J.
 Ribes Roset, Maties
 Roig, Pere

Banda La Montblanquina

?, Pepe
 Causí Prats, Joan

Orquestra Maseras

Cabré Solanellas, Ramon
 Comas Huguet, Josep
 Dalmau Marsal, Eloi
 Domingo, Maties
 Gomis Domínguez, Josep M.

Romeu, Joan
 Romeu Badia, Josep
 Roselló Civit, Jaume
 Roselló Civit, Josep M.
 Rué Gener, Gregori
 Rué Roig, Ramon Maria*
 Sabat, Germà
 Sala, R.
 Salvany Cornudella, Ramon
 Salvat Andreu, Josep*
 Sanahuja Puig, Albert
 Sanahuja Queralt, Tomàs*
 Sanahuja Viñas, Josep*
 Sans Cardona, Josep M.*
 Sigró, Llibert
 Simó, Ferran
 Simó, J.
 Soler, Lluís
 Solsona, Francesc
 Solsona Badia, Jaume*
 Solsona Badia, Josep*
 Sotoca, Sebastià
 Tardiu Saperas, Jaume*
 Torrell Oliva, Manel
 Travieso Solé, Llorenç
 Tremol, Joan
 Urgell, Manel
 Vallvé Anglès, Ramon*
 Vilà Mitjans, Josep

Esqué Martorell, Josep
 Roselló Comas, Tomàs

Guarro Cortés, Anton
 Jové Marsal, Ferran
 Martí Civit, Ramon
 Martorell, Joan
 Maseras Bertran, Gumersind

Maseras Bertran, Josep
Maseras Domingo, Joan
Maseras Domingo, Llorenç
Maseras Ferré, Ramon
Pedrol, Ramon

Roig, Josep
Roselló Civit, Jaume
Roselló Civit, Josep M.
Roselló Comas, Tomàs
Roselló Garriga, Josep M.*

Cobla-orquestra Els Montblanquins

Bordell Casas, Jaume
Dalmau Marsal, Eloi
Escoté Rué, Josep
Escoté Rué, Maties
Guarro Cortés, Anton
Maseras Bertran, Gumersind

Maseras Bertran, Josep
Maseras Ferré, Josep M.
Pedrol, Ramon
Ribes Escoté, Josep
Roselló Comas, Tomàs
Roselló Garriga, Josep M.*

The Yankys Boys

?, Joan Miquel
Abelló Galofré, Joan
Aragonès Pere, Ramon
Causí Marsal, Agustí
Comas Huguet, Josep
Dalmau Marsal, Eloi
Gomis Domínguez, Josep M.

Iborra Buyó, Santiago
Martorell, Joan
Pallàs Causí, Josep
Pedrol, Ramon
Romeu Badia, Josep
Roselló Garriga, Josep M.*
Rué Perramon, Ramon

Orquestra España

Aragonès Pere, Ramon
Bosch Baró, Josep M.
Ciurana, ?
Ciurana Martí, Josep
Comas Huguet, Josep
Cunillera Grinyó, Joan
Dalmau Marsal, Eloi
Escoté Martí, Maties
Ferré Cervelló, Francesc
Ferrer, Josep M.
Foguet Pere, Emili
Francesch Barberà, Ramon
Francesch Martí, Marià
Gayà Gallofré, Josep
Gomis Domínguez, Josep M.

Guarro Cortés, Anton
Martí Civit, Ramon
Martí Gaya, Ramon
Martí Sugañes, Martí*
Martínez Martorell, Josep
Martorell, Joan
Masdeu, Anton
Maseras Bertran, Gumersind
Maseras Farriol, Maties
Padret Nogués, Domingo
Pallàs Causí, Josep
Romeu, Joan
Romeu Badia, Josep
Roselló Civit, Josep M.
Roselló Garriga, Josep M.*

Rué Perramon, Ramon
Sala Obiols, Anton
Saltó, Jaume
Samaranch, Gabriel

Sanahuja Puig, Albert
Sanahuja Viñas, Josep*
Sans, Miquel

Orquestra Ritmo y Melodía

Amorós Abelló, Ramon
Balanyà Andreu, Francesc*
Barberà Compte, Josep
Bulló Gassó, Joan*
Civit Torrell, Josep M.
Colet, Joan
Escoté Martí, Joan
Escoté Martí, Maties
Ferré Cervelló, Francesc
Ferrer Badia, Josep M.
Foguet Pere, Emili

Francesch Martí, Marià
Freixinet, Damià
Manresa Bernat, Ramon*
Martí Civit, Ramon
Martí Sugrañes, Martí*
Maseras Bertran, Gumersind
Maseras Bertran, Josep
Pedrol, Ramon
Quintana, ?
Ribes Roset, Maties
Sanahuja Viñas, Josep*

Orquestres Ritmo y Melodía (segona etapa) i España (segona etapa)

Balanyà Andreu, Francesc*
Escoté Martí, Joan
Escoté Martí, Maties
Ferré Cervelló, Francesc
Francesch Martí, Marià
Martí Civit, Ramon
Martí Sugrañes, Martí*
Maseras Bertran, Gumersind

Maseras Bertran, Josep
Minguet, ?
Montagut Riba, Ramon
Pedrol, Ramon
Quintana, ?
Ribes Roset, Maties
Sanahuja Viñas, Josep*

Duo Xogüin

Amorós Bayer, Josep M.

Sanahuja Queralta, Tomàs*

Conjunt Capri

Amorós Bayer, Josep M.
Avià Vega, Josep
Borrull Fontana, Joan*
Francesch Martí, Marià
González Garrigosa, Salvador
Martorell Torrents, Josep
Rué Roig, Ramon Maria*

Rus Mateu, Miquel
Segú Castells, Antoni
Solé Martí, Antoni
Solsona Badia, Jaume*
Solsona Badia, Josep*
Torrijos Plana, Emili*

Conjunt Mar-Vi

Badia Timoneda, Jaume*
Francesch Martí, Marià

Solsona Badia, Jaume*

L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ

Música del final del segle XIX

Agres Alsina, Salvador
Civit, Josep
Llort Pere, Antoni

Rosell Martí, Josep
Saumell Torres, Josep
Torruella Codina, Frederic

Els Calderers

Agres Alsina, Salvador
Civit, Josep

Llort Pere, Antoni
Torruella Codina, Frederic

Quintet Jazz-Band Francolí Armònic

Bosch Baró, Josep M.
Rosell Inglès, Josep
Torruella Codina, Frederic

Torruella Damiani, Frederic
Torruella Damiani, Josep M.
Torruella Damiani, Pasqual

Vernet's Jazz

Vernet Saumell, Josep

Damian's Jazz / Damians (abans i després de la Guerra)

Bonet Martorell, Joan
Bosch Baró, Jaume
Bosch Baró, Josep M.
Callau Poca, Alexandre
Civit Torrell, Josep M.
Cuadras Cardó, Francesc
Debat Llurba, Josep
Farran Oliva, Josep M.
Foguet Pere, Emili
Fonoll Torrents, Wenceslau
Gayà Gallofré, Josep

Hernández López, Francesc
Òdena Palau, Enric
Palau Turull, Salvador
Remolà Solé, Anton*
Sales Torrents, Joan
Tarrats Andreu, Salvador
Torruella Damiani, Frederic
Torruella Damiani, Josep M.
Valderrama Palacios, Lluís
Vericat Bel, Manuel
Vernet Saumell, Josep

Los Maniáticos del Ritmo

Arbós Palau, Jaume
Bonet Martorell, Joan
Civit Torrell, Josep M.
Hernández López, Francesc
Palau Turull, Salvador

Remolà Solé, Anton*
Tarrats Andreu, Salvador
Valderrama Palacios, Lluís
Valls Bosch, Isidre
Vilà Sabaté, Joan

Orquestra Jimsson

Balanyà Andreu, Francesc*
Benet Esteller, Josep*
Bonet Martorell, Joan
Carrasquet Ballet, Miquel
Ciurana Bové, Ramon*
Civit Fonoll, Josep M.*
Civit Torrell, Josep M.
Foguet Pere, Emili
Gómez Juncosa, Leonor
Manresa Bernat, Ramon*
Manresa Saltó, Jaume*

Martí Gaya, Ramon
Montagut Riba, Ramon
Ollé, Joan
Ollé, Josep
Palau Turull, Salvador
Remolà Solé, Anton*
Sans, Miquel
Tarrats Andreu, Josep*
Tarrats Andreu, Salvador
Valls Bosch, Isidre
Vilà Sabaté, Joan

Els Estels / Víctor i els seus Munsters

Arbós Marsal, Josep*
Baldrich Palau, Enric*
Bruno Odena, Josep M.

García Tovar, Manolo
Novellón Espallargas, Víctor*
Tomàs, Joan

The Byok's

Arbós Marsal, Josep*
Badia Timoneda, Jaume*
Baldrich Palau, Enric*

García Tovar, Manolo
Giménez Ortega, Josep
Virgili Sales, Miquel*

SARRAL

Música a l'inici del segle XX

Andreu Saura, Vicenç
Badia Cabal, Antoni
Fornés Balaña, Josep
Giné Serra, Daniel
Giné Serra, Jaume
Jové Miró, Josep

Morelli, Sr.
Potau Farré, Francesc
Sanahuja Saura, Josep
Tardiu Carbonell, Josep
Tarés, Josep

Orquestrina Bonet (abans i després de la Guerra)

Albaigés Camí, Mario
Bonet Figueres, Joan
Bonet Martí, Anton
Bonet Martí, Josep
Conejero Rodríguez, Carles

Martí Torres, Jaume
Mateu Cases, Magí
Poblet Rosanes, Lluís
Poblet Rosanes, Ramon
Serra Bové, Joan*

Rítmic Jazz?

Clarassó Teixidó, Anton
Mas Puig, Isidre

Pons Pons, Jaume

Orquestra Pallofa

Ballesté Torné, Ramon
Freixas Bonet, Ramon
Mas Puig, Isidre
Mateu Cases, Magí

Rull Cots, Manel*
Tarragó Cots, Joan
Tuset Contijoch, Ramon*
Vendrell Anguera, Joan*

Melódicos Jazz

Bonet Martí, Josep
Bonet Potau, Antoni
Conejero Rodríguez, Carles
Esplugas Serra, Manuel
Mariano Torrelles, Moisés

Mas Puig, Isidre
Miquel Gatell, Joan
Miró Badia, Josep
Sanahuja Mateu, Irene

Orquestra Unió

Albaigés Camí, Mario
Avià Vega, Josep
Civit Prous, Josep
Clarassó Teixidó, Anton
Esplugas Serra, Manuel
Freixas Bonet, Josep
Freixas Bonet, Ramon
Furné Orga, Daniel
Furné Orga, Enric
Mariano Torrelles, Moisés

Mas Puig, Isidre
Miquel Gatell, Joan
Miró Badia, Josep
Moliner Cardona, Adolf*
Poblet Capdevila, Ramon*
Poblet Rosanes, Ramon
Sanahuja Mateu, Irene
Serra Bové, Joan*
Tardiu Saperas, Jaume*

SOLIVELLA

Sextet Solivellenc

Iglesias Tous, Jaume

The Criollo

Castro Travé, Tomàs
Cortès Massagué, Anton
Montseny Cardona, Ramon

Palau Galindo, Gil
Ranyé Ballart, Josep
Sans Solé, Josep

Los Canarios

Anglès Batlle, Hèlius
Ballart Cartanyà, Josep
Ballart Cartanyà, Rosario

Español Español, Josep
Mola, Salvador
Tous Massagué, Josep

Orquesta Los Azules

Ballart Cartanyà, Josep
Ballart Ribas, Magí
Casamitjana Bergadà, Anton
Castro Travé, Tomàs
García Anglès, Josep
Iglesias Torres, Domingo

March Capdevila, Magí
Montseny Cardona, Ramon
Montseny Sans, Josep
Sans Solé, Francesc
Solé Moix, Laura*
Travé Anglès, Josep Maria

Orquesta Yolanda

Baiget, Robert
Ballart Cartanyà, Josep
Ballart Ribas, Magí
Ballart Segura, Josep M.*
Benet Esteller, Josep*
Bosch Baró, Josep M.
Cabestany Marimon, Josep M.*
Capdevila Sanahuja, Josep*
Castro Travé, Tomàs
Ciurana Bové, Ramon*
Debat Llurba, Josep
Español Español, Miquel*
García Anglès, Josep
Garcia Llort, Joan*

Gasol Rué, Jacint*
Iglesias Ribas, Carles*
Iglesias Ribas, Joan
Jordà Quílez, Joan*
Jordana Sanahuja, Ernest*
Llorens Civit, Josep*
March Capdevila, Magí
Martí Gaya, Ramon
Montseny Sans, Josep
Palau Galindo, Gil
Queralt, Josep
Queralt Ferré, Xavier*
Remolà Solé, Anton*
Sans Solé, Francesc

Sans Solé, Magí*
Sendra Bernat, Josep
Solé Moix, Laura*

Travé Anglès, Josep Maria
Vallvé Anglès, Ramon*

Orquestra Celi

?, Ramon
Ballart Cartanyà, Josep
Bosch Baró, Josep M.
Castro Gregenzan, Vicenç*
Civit Torrell, Josep M.
Foix March, Martí
Iglesias Bordera, Cecília*
Iglesias Bordera, Josep*
Iglesias Ribas, Carles*
Iglesias Ribas, Joan

Iglesias Torres, Domingo
Jordana Sanahuja, Ernest*
March Ballart, Ramon*
March Capdevila, Joan*
March Capdevila, Magí
March Dalmau, Isidre*
Remolà Solé, Anton*
Sans Solé, Francesc
Sans Solé, Magí*

VIMBODÍ

Agrupació del 1914

Cuadras Cardó, Francesc
Dolcet, Joan

Fort, Pere
Torres, Antoni

Orquestra Nadal (abans i després de la Guerra)

?, Pere
Anglès Nadal, Anton
Caixal Deutú, Ramir*
Carles Albino, Joan
Cuadras Cardó, Francesc
Deutú Pujol, Josep Maria
Jiménez Constantí, Josep*
Mercadé Vallverdú, Francesc*
Miret Carré, Josep
Moragues Grinyó, Joan
Nadal Deutú, Josep M.*

Nadal Deutú, Oleguer
Nadal Martorell, Anton
Nadal Martorell, Josep
Nadal Oliva, Lluís
Padret Nogués, Domingo
Pascual Llor, Emili
Roig, Joan
Roset, Josep
Sabaté, Miquel
Solé Amorós, Isidre
Vallvé Borgueres, Isidre

Orquestra Juventud

Civit Torrell, Josep M.
Pagès Farré, Josep
Sales Torrents, Joan

Tarrats Andreu, Josep[®]
Valls Bosch, Isidre

Els Isards

Duch Nadal, Ramon[®]
Duch Sans, Salvador[®]
Masdeu Pàmies, Ferran[®]

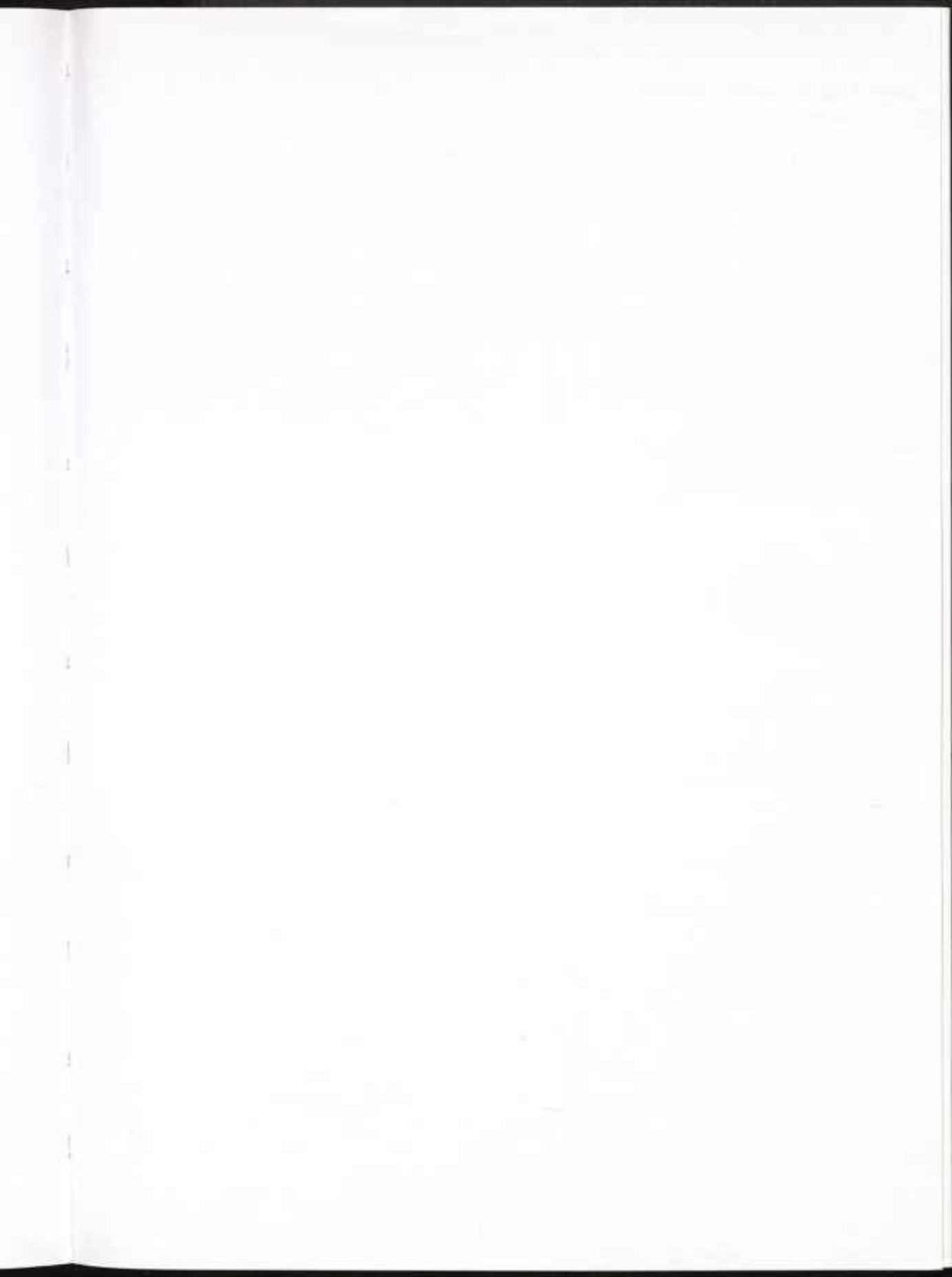
Miró Calderon, Jaume[®]
Puig Gost, Josep M.[®]

BLANCAFORT

Debat y Sus Muchachos

Debat Llurba, Josep
Garcia Llort, Joan[®]
Llorens Civit, Josep[®]

Llort Rosell, Josep[®]
Queralt Ferré, Xavier[®]
Remolà Solé, Anton[®]

En una publicació anterior analitzàvem les orquestres a la Conca d'abans del 1936. Era hora, doncs, de continuar l'estudi i investigar quins músics van ser els que van fer ballar tots aquells joves —i no tan joves— que acabaven de passar la Guerra. El resultat ha estat sorprenent i engrescador: un gran nombre de músics a totes les poblacions van organitzar —i reorganitzar— les orquestres i orquestretes per poder complir totes les funcions que se'ls encarregaven, especialment els balls, fins ben entrats els anys setanta. Així, aquella frase sentida tants cops —“Hi havia hagut molts músics, aquí”— assoleix la plenitud amb aquest llibre que teniu a les mans. Altre cop, doncs, per a tots ells!

